ALİ ŞERİATİ

Kadın
(Fatıma Fatımadır)

FECR

Sizi rahatsız etmeye geldim!

Ali Şeriati

Fecr Yayınları 146
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 21

Kadın (Fatıma Fatımadır)

Eserin Orijinal Adı
Zen

Tercüme
Esra Özlük

Editörler
Doç. Dr. Hicabi Kırlangıç
Doç. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Doğan Özlük
Dr. Murat Demirkol

ISBN 978-975-6004-99-9

1. Baskı: Haziran 2010

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: Cinas
Baskı: Kalkan Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cadde 99/32
Tel: 0312. 341 92 34 İskitler/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Rüzgarlı Cad. No: 2/5
Ulus / Ankara
Tel : 0312. 310 08 60
Faks : 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATİ

Kadın
(Fatıma Fatımadır)

FECR
Ankara 2010

İÇİNDEKİLER

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfarî'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriati'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriati teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriati düşüncesini külliyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriati, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabiî bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriati, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriati'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (a.s) olduğuna inanıyor, Şeriati de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriati okuru olmanın, okuduğu her şeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriati'nin o engin birikiminin bizlere çok şey kazandırdığına ve kazandıracağına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriati okurunun liyakatsiz tercümelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriati Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriati'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriati'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

DERLEYENİN NOTU

Elinizdeki eser üç bölüm ile bir ekten oluşmaktadır.

1- "Fatıma Fatıma'dır." Bu bölüm 14.4.1350 (5.7.1971) tarihinde Hüseyniye-i İrşad salonunda bir konferans olarak sunuldu ve ardından mukaddimeden de anlaşılacağı üzere Şeriati tarafından tamamlanarak kitap haline getirildi.

2- "Günümüz Çağının Müslüman Kadından Beklentisi" 4.4.1351 (25.6.1972) tarihinde Hüseyniye-i İrşad salonunda konferans olarak sunuldu ve konferans kasetleri çözümlenerek elinizdeki metin meydana geldi.

3- "Kadın Semineri", Şeriati'nin 22-24.4.1353'te (13-15 Temmuz 1974) Fatıma'nın doğum yıldönümü anısına verdiği konferanstır. Bu konferansa Şeriati dışında bazı kişiler de konuşmacı olarak katılmış olup katılımcıların isimleri Şeriati'nin konuşması sırasında zikredilmiştir. Şunu da hatırlatmakta yarar var. Söz konusu seminerde Şeriati kendi konuşmasına ek olarak katılımcıların konuşmalarına da katkıda bulunmuş, bazı konulara eklemeler yapmıştır.

4- Ekler: Tek bölümden ibaret olan bu kısım özel bir sohbet kasetinin çözümlemesidir. Bu söyleşi 1355 (1976) yılında, Şeriati hapisten çıktıktan sonra yapılmış olup "Hicap" adıyla meşhurdur. Bu bölümde farklı konular ele alınmıştır. Ancak işlenen konuların çoğu elinizdeki kitabın asıl konusuyla irtibatlı ve örtüşür durumda olduğundan bu kitaba eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FATIMA FATIMADIR

Tüm yaşamım kendisi için acı,
Tüm varlığı benim için şefkat olan;
Tevazu, iyilik ve takva timsali,
Annem Zehra'nın anısına...

Okuyucuyla Söyleşi

Okumakta olduğunuz metin benim Hüseyniye-i İrşad'da verdiğim bir konferanstan oluşmaktadır. Başlangıçta Profesör *Lois Massignon'un* Hz. Fatıma'nın şahsiyeti ve zorlu yaşamının bir şerhi olan araştırmasından bahsetmek ve özellikle de İrşad'taki "İslam Bilim" derslerini takip eden öğrenciler için onun devrimci hatıralarının Müslüman toplumda bıraktığı derin izleri ve İslam tarihindeki köklü değişime etkisini etraflıca anlatmak istemiştim.

Ancak toplantıya geldiğimde öğrenciler dışında birçok kişinin de konferansı dinlemek üzere gelmiş olduğunu gördüm. Dinleyicilerin genel profili beni daha aslî ve öncelikli bir konuya, günümüz toplumu kadınları için şiddetle söz konusu olan kilit soru; "Nasıl olmalı?" sorusuna cevap vermeye yöneltti.

Tabi, geleneksel kalıplar içinde kalmış kadınlar için böyle bir soru(n) söz konusu değildir. Yeni ithal formlara adapte olan kadınlar içinse mesele zaten hallolmuştur(!)

Peki, bu iki "kalıpsal" kadın tipi arasında kalmış olanlar; yani ne eski geleneklerden tevarüs etmiş kalıba tahammül edemeyen ne de dayatılan yeni kadın tipine teslim olmayı kesinlikle kabullenemeyenler ne yapmalıdır?

Bunlar kendilerini kendileri seçmek, kendilerini kendileri inşa etmek istemektedirler. Bunun için de bir rol model, ideal bir numune peşindeler. İşte bunlar için "Nasıl Olmalı?" sorusu gündemdedir.

Bu nedenle Fatıma "kendisi olmakla" bu sorunun cevabını teşkil etmektedir.

Aslında ben Hz. Fatıma'nın şahsiyetini tahlil eden bir açıklama yapmakla yetinmek istiyordum ancak gördüm ki okuyucularımız ve aydınlarımız onun "biyografisinden" dahi habersizdir. Hatta dindar halkımız bile ondan "inilti" dışında bir şey duymamıştır. Bu nedenle çaresiz, nâçiz kalemim ve düşüncem kudretince bu boşluğu telafi etmek için çabaladım. İşte bu kitap "tanınmayan" ya da "yanlış tanınan" bu biricik şahsiyetin hayatını ihtiva etmektedir ki konferansın ikinci bölümünde bu konu daha geniş bir şekilde ele alınmıştır.

Bu çalışmada tarihî açıdan en eski kaynakları senet olarak aldım. Şia'nın itikadî ve keskin görüşlerinin söz konusu edildiği yerlerde Ehlisünnet kaynaklarından delil göstermeyi tercih ettim. Zira Ehlisünnet eserlerinden delillendirilen Şiîlik; ilmî ve tarihî açıdan kabul edilmeye daha şayandır. Ayrıca Ali Şia'sının en mükemmel yansıması olan Hz. Fatıma'nın "devrimci" ve "mazlum" çehresinin Ehlisünnet dilinden itirafı, hakikat peşinde koşan her kişi için reddedilemez bir gerçeklik göstergesidir!

Okuduğunuz bu eser bir konferans metni idi. İçinde bulunduğum "topluluk" ve "vaziyet" içerisinde içimden geldiği gibi konuştum. Bunun ardından yazılan biyografi ise bir gecede seri bir şekilde kaleme alınmıştır. Bu nedenle bu eserden beklentim "bir konferans metninden" öte bir şey değildir. Dolayısıyla bu kitabın eleştirilemez olduğunu söyleyemem. Aksine konferans "kincilerin, düşman ve iftiracıların" değil; ama bu tip çalışmalara "yol göstericilik" yapmak isteyen iyi niyetli fikir sahiplerinin eleştirilerine muhtaçtır.

Aslında, böyle "mübarek bir gecede" benim gibi "mübarek olmayan" birinin programı yoktu. Fakat büyük İslam bilimci ve değerli insan *Prof. Lois Mossignon'un* Hz. Fatıma ile ilgili yaptığı muazzam çalışmada az da olsa bir katkım vardı. Özellikle çalışmanın ilk aşamasında on dört asır boyunca Müslüman top-

lumların konuştuğu bütün dillerde ve mahallî lehçelerde kendisine atıfta bulunulan en ufak tarihî bir senetten tutun, herhangi bir lehçede onunla ilgili söylenmiş şiire kadar Hz. Fatıma ile alakalı olan tüm bilgi ve belgelerin derlenmesi işini üstlendim. Bir çırak olarak bu büyük çalışmanın küçük bir köşesinden tuttum.[1] Bu değerli ilim adamının "Hz. Fatıma'nın hayatı ve şahsiyeti" ile ilgili araştırmalarından, "ölümden sonraki çok bereketli hayatından", İslam tarihindeki izleri, özgürlük talebi ve adalet ruhunu 'zinde tutması, İslam toplumunda zulme ve ayrımcılığa karşı mücadelesi, özellikle de açık ve gizli dâhilî ve haricî yüzlerce el tarafından inhirafa uğratılan gerçek İslam'ın timsali, olgusu ve numunesi olduğunu ortaya koyan bu çalışmadan çok yararlandım.

Bu nedenle bu gece benden, bu çalışma ile ilgili bir konuşma yapmam istendi. Ben de henüz bu çalışmanın yayımlanmamış olması, *Lois Massignon'un* vefatı dolayısıyla çalışmanın yarım kalması ve genellikle İslam'la tanışıklığı olan Avrupalılar ile Avrupalıların İslam hakkındaki araştırmalarını takip eden bizim birçok aydınımızın da bu çalışmadan habersiz olması nedeniyle çalışma hakkında bilgi vermek üzere bu daveti kabul ettim.[2] Özellikle İrşad'da vermeye başladığım "Din Bilimi ve Dinler Tarihi", "Din Sosyolojisi" ve "İslam Bilim" derslerine katılan öğrenciler için bu büyük üstadın derin araştırmalarının temel noktalarını ve ilmî ve tarihî açıdan önemli sonuçlarını anlatmak istedim.

1 Lois Massignon 1905 yılında Medain'de Selman'ın kabrini ziyaret ettiğinde "Selman'ın bu, yerle bir olmuş mezarı ile o yükseltilmiş eyvanları" görünce, ilk sarsıntıyı geçirir. Ardından Batılı birçok müsteşrikle İslam bilimci için göz alıcı olan "İslam'ın zahirleri" ile "İslam tarihinde yaşanan olaylara" gözünü kapayıp, İslam deryasının derinliklerine dalar. Öyle dalar ki bu deryaya sonunda İslam'ın "Devrimci simaları" ile karşılaşır. O araştırmacı kişiliğiyle elli beş yıl boyunca üç sivri ve coşkulu ismi araştırır. Fatıma (as.), Selman ve Hallac.

2 Onun milyonlarca fişten oluşan Hz. Fatıma hakkında yaptığı araştırma notlarının toplamı Louis Gadret ve birkaç Fransalı İslam bilimci tarafından derlenmektedir.

Ama görüyorum ki bugün ortam bir ders ortamı değildir. Fakat bir hutbe ve vaaz meclisi de değildir. Zira burada bulunan beyler ve bayanların hepsi aydın ve eğitimli olup, günümüz neslinin temsilcileridir. Bunların hiçbiri bu gece buraya Hz. Fatıma için ağlamaya, ölüleri için sevap kesbetmeye, kuru ilmî ve tarihî araştırmalar dinlemeye gelmedi. Bu insanların daha aslî ve öncelikli meseleleri vardır. Daha hayati bir ihtiyaçları vardır. Bu da bizim yazgımızı etkileyecek çok hassas bir soruya verilecek cevapta yatmaktadır:

"Nasıl Olmalı?"

Toplumumuzda kadın hızla değişiyor. Sistem ve modernizm onu "kendi olmaktan" uzaklaştırıyor. Onu "istediği" tipe dönüştürmek için sahip olduğu tüm eski özelliklerini, değerlerini elinden alıyor ve onu istediği biçimde inşa ediyor. Bunu da başarıyor nitekim.

Bu nedenle bu asrın "bilinçli kadını" için en öncelikli soru, "Nasıl Olmalı?" sorusudur.

Zira o biliyor ki "olduğu" gibi kalmayacak, kalamayacak, kalmasına izin vermeyecekler. Diğer taraftan yüzüne yeni bir maske takmak istiyorlar, ama o bunu da kabul etmiyor. Seçimini kendi yapmak, "yeni şahsiyetini" kendisi belirlemek istiyor. Yeni çehresini bilinçli, bağımsız ve özgün olarak kendisi belirlemek, kendisi tasarlamak istiyor. Fakat bunun "nasıl olacağını" bilmiyor. Zira ne "tevarüs edilen o eski geleneksel tipe" ne de "süslü gösterilerek dayatılan bu yeni taklitçi maskeye" benzeyen bu kadın, insanî çehresinin nasıl olması gerektiğini, kime benzediğini bilmiyor.

Doğal olarak bu sorudan bir başka soru neşet ediyor:

Biz Müslüman'ız ve bizim toplumumuzda yaşayan kadının; ruhunu ve aslını İslam'dan alan bir tarihle, bir kültürle, bir dinle, bir toplumla bağı vardır. Ve bu toplumda "kendisi" olmak, "kendini" inşa etmek, "yeniden doğmak" ve bu "yeniden doğuşta" (Rönesans) kendinin mimarı olmak istemekte ve aynı za-

manda ne eskilerden kalan "gelenek" ile ne de "taklit" edeceği bir kimlik ile kendini ifade etmek istemektedir. Bu durumda İslam'dan bağımsız olması ve İslam'a kayıtsız kalması mümkün değildir. Bu nedenle bu kadının aklına doğal olarak şöyle bir soru gelmektedir:

Halkımız her daim Fatıma'dan dem vurur. Her yıl onun için anma töreni ve yas tutma merasimi düzenler. Yüz binlerce ağıt yakma, sine dövme, yas tutma meclisi kurulur. Onu methederler, överler, yüceltirler, kerametlerini naklederler ve aynı şekilde tarihte ona acı vermiş şahıslara lanet ederler, beddualar ederler ve nefretlerini ibraz ederler... Buna rağmen onun aydın ve parlak çehresi tanınmıyor. Bu halkın o yüce ve mukaddes şahsiyet hakkında tek bildiği tekrarlana gelen birkaç kalıp sözden ibaret. Ki bu sözler nesilden nesile, yüzyıldan yüzyıla, gece gündüz, her yıl ve bir ömür boyu tekrarlanmaktadır. Şöyle ki:

Cebrail asıl suretiyle Peygambere zahir olur ve şöyle der: "Allah sana selam gönderdi, Hatice'den uzak durmanı ve ona yaklaşmamanı emretti."

40 gün sonra Cebrail cennetten bir yemek getirir ve Peygamberimize Hatice'ye yaklaşmasını emreder.

Hatice der ki: "Ben gece gündüz ağlıyordum. Evde yalnız kalıyordum, kapıyı üzerime kilitleyerek oturup bekliyordum. Ta ki bir gece kapının tokmağının sesini duyuncaya kadar. Kapıyı açtım ve Allah'ın Rasulü'nün geldiğini gördüm. Ramazanda namazını eda edip iftarını açtıktan sonra eve dönmeyi âdet edinmişti. Ama o gece doğrudan eve geldi, elimi tuttu ve beni yatağa götürdü. Fatıma'nın nurunu rahmimde gördüm. Bundan sonra Fatıma karnımda iken benimle sohbet etmeye başladı, böylece yalnızlıktan kurtuldum ve onunla konuşmakla meşgul oldum."

Doğumundan itibaren de artık Fatıma'dan bir haber yoktur, ta ki ölünceye kadar!

"Peygamberin vefatının ardından Ebubekir, Fedek arazisini Fa-

tıma'nın elinden alır ve Ömer bir grup insanla Fatıma'nın evine saldırır. Kapıyı Fatıma'nın böğrüne çarparlar ve Ömer'in vahşi kölesi *Gamfuz* Fatıma'yı döver. Fatıma karnındaki altı aylık bebeği Muhsin'i düşürür. Bundan sonra, Fatıma'nın yaptığı tek iş çocuklarının elinden tutup, şehrin dışındaki *Beyt-ul Ehzan/Hüzünler Evi* denilen araziye giderek oturup ağlamak ve Fedek gaspçılarına lanet okumak olur. Saatlerce ağıt yakıp inleyerek ağlar. Kısa ömrünü ta ölümüne kadar ağlayarak ve nefret ederek geçirdikten sonra defninin gece yapılmasını vasiyet eder. Bu sayede Ebubekir ve Ömer'in kendi kabrini kazmalarını engellemiş olur..."

Ancak Fatıma'dan öğrenilmesi gereken şeylere gelince, bunlar hakkında hiçbir şey söylenmemektedir. Onun şahsiyetinin takipçileri ve yazgıları üzerinde bıraktığı etkiye gelince bu da onlara şefaat etmesinden ibarettir ki o da kıyamet gününe hastır. İşte tüm anlatılanlar bu minvaldedir:

Arşta bir münadi nida eder: "Ey yaratılmışlar! Gözlerinizi kapatın ki Allah'ın sevgilisinin kızı sarayına doğru salına salına gidebilsin. Ardından kızım Fatıma üzerinde iki yeşil hâle ile geçer. Yetmiş bin huri de onun etrafında pervane gibi dolanır. Sonra Hak Teâlâ tarafından ona seslenilir: Sen, çocukların, Şia'n ve takipçilerin dışında sana ihsanda bulunmuş her kim varsa, bunların hepsi cennete girmeden kullarımı hesaba çekmeyeceğime ahdettim, der ve ardından Hak Teâlâ kullarının hesabıyla meşgul olmadan önce onların hepsini cennetine koyar." [3, 4]

Bu büyük şahsiyetle ilgili halkın zihninde mevcut olan bilginin tamamı bundan ibarettir. Fatıma'nın yüceliğini, azamet ve celalini; bu halk tüm benliğiyle can-ı gönülden itiraf eder ve onun için bir milletin ve bir insan topluluğunun yapabileceği en bü-

[3] Bak: Hakk-ul Yakin: Molla Muhammed Bakır Meclisî ve Muntehel Emal: Merhum Hacı Şeyh Abbas Kumî.

[4] Meclisî, Hakkul Yakin, Menazil-i Ehlibeyt, Sayfa: 448.

yük fedakârlığı da yapar. Ancak bilgi ve bilinç düzeyi yukarıda anlatılanlarla sınırlıdır.

Deha ve Hakikatperestlik

Kanaatime göre milletimizin tarih boyunca iftihar edebileceği en büyük övünç kaynağı; tarihin en korkunç, en karanlık ve en zor döneminde Ali'yi tercih etmiş olmasıdır. Bu övünç kaynağı onun dehasının ve zekâsının en açık göstergesidir. Aynı zamanda onun doğruyu teşhis edebilme noktasındaki isabetinin de bir göstergesidir. Düşünce derinliğinin; zulüm ve zorbalık karşısındaki mücadele hırsının; yalanı ve hileyi teşhis edebilme özelliğinin; gasıp, galip egemenlerin maskesini düşürebilme melekesinin; mevcut düzen karşısında isyanının; hilafet imparatorluğu güdümündeki dinin ve ruhaniyetin yanıltıcı propagandalarının etkisi altında kalmama gücünün; batıl, siyah ve kapkalın perdelerin arkasına gizlenmiş "meçhul, garip, zayıf ve gizli hakikati" ortaya çıkarabilme yeteneğinin bir göstergesidir.

Bizim milletimiz hilafet eliyle İslam'a girmiştir. Ve baştan beri Halifelerin, Emevî ve Abbasî sultanlarının ve bunlara bağlı Türk, Arap, Moğol ve İranlı han ve hakanların "İslam" adıyla, "Kur'an hükûmeti", "Peygamber sünneti", "Hak cephesi", "Dinin hakikati" adıyla yaptıkları bütün uygulamaları müşahede etmiştir. İslam'ı, tüm yeni inanç ve bilgilerini hilafet sisteminden almıştır. Dinini hilafete bağlı minber, mihrap, kitap, tefsir, hadis, vaaz, tebliğ, mescit, medrese, imam, kadı, mütekellim, hâkim, edip, şair, tarihçi, mücahid ve hatta sahabe ve tabiin elinden öğrenmiştir. Ki bunların tümü halife ve sultanın güdümünde olup onların birer sözcüleri konumundaydılar. Âdeta hâkim sınıf ve egemen güç için megafon, radyo istasyonu, film, televizyon, dergi, gazete, propagandacı ve teorisyen görevi görüyorlardı. Bunlar sözde "Kur'an ve sünnetin İlahî hükümetinin", "ümmetin resmi İmametinin", "peygamberin resmi halifesinin" bağlıları ve zamanın egemen güçlerinin yardakçılarıydı. Hilafetin maslahatına "mevcut düzeni" korumak ve "hâkim nizamı" kutsamak adına icra edilen bu amansız propaganda bom-

bardımanı ile dev ve siyah bir ilim, irfan, ilâhiyat, hikmet, din, kültür, tarih, tefsir, kelâm ve hadis bulutu arkasına gizlenmiş bu yalana rağmen; resmî İslam dilinden bile bîhaber bu basiretli millet tüm bunların birer yalandan ibaret olduğunu fark etmiştir. Ve hakkın bu gürültüler arasındaki göz alıcı görüntüler içinde olmadığını fark edebilmiştir. Bu halk, "hakkın" peygamber mescidinin köşesinde evi olan, İslam'ın seçkin önderleri ve peygamberin aziz dostlarının siyasetlerinin ve halkının cehaletinin kurbanı olmuş bu yalnız adamın yanında bulunduğunu sezebilmiştir. Şam'ın yeşil köşkü ve Bağdat'ta halifeliğe ait efsanevî binbir gece sarayının arasından, Fatıma'nın çamurdan yapılmış metruk evini bularak İslam'ın bu yalnız, mahzun ve sönük kulübede bulunduğunu teşhis etmiştir.

Dönemin muasır Araplarının ve Medine halkının görmediğini ya da görmek istemediğini; Bağdat'ın, Şam'ın medrese ve üniversitelerinin tanımadığını ya da tanımak istemediğini; halifenin kılıcı ile teslim olan ve "hilafet İslam'ının" resmi âlimleri ve ruhanilerinin davetiyle İslam'a giren bu "yabancı kavim" görmüş ve tanımıştır.

Bu çok zor ve şaşırtıcı bir tercihti. Bu tercih, bu milletin düşünce dehasının bir göstergesidir. Harikulade zekâsının bir göstergesidir. Özgürlük aşkının, hakikatperestliğinin ve manevî gücünün bir göstergesidir. Bu halk tarihe isyan etmiştir ve âlemi saran hilafet sistemini reddetmiştir. Hilafet, tarihteki tüm hâkim nizamlardan daha çok askeri ve siyasi güce, itikadî ve dinî bir sermayeye ve engin bir bilim, edebiyat ve kültür mirasına sahip olmasına rağmen; bu millet bu gücün karşısında durabilmiştir. Bu bîgâne millet onca savaş, cihad ve heyecan karmaşası, onca fetih çığırtkanlığı arasından, ilim, fikir, inkılâp, düşünce, kültür, medeniyet hikâyesi ve tarihi kör eden ve yeryüzünü sarsan onca din ve dünya keşmekeşi arasından; bu yalnız adamın dertli çığlığını duymuş ve "kendi yurdundaki yalnız" halini görmüş ve tanımıştır. Bu adam şehirden ve halkın gözünden uzak, Neccaroğulları'nın hurmalıklarının karanlık gecelerinde başını ku-

yulara sokarak boşa giden ölülerini ve aristokrasinin, yalanın ve talanın tekrar dirilmesinden duyduğu korkuyu haykırmaktadır. Zulüm ve sahtekârlığın renk değiştirmekte olduğunun farkındadır. Kisra'nın ve Kayser'in şahsında maskeleri düşürülen ve mahkûm edilen zulüm ve istibdadın; takva ve din kisvesine bürünerek Allah'ın kullarını yıllarca aldatmakta olduğunun farkındadır. Ne yazık ki bu hile daha asırlarca devam edecek gibi. Mukaddes çehreye bürünen bu sinsi zihniyeti açığa çıkarmak için kim bilir ne zahmetler çekmek ve nice çilelere katlanmak gerekecek. Nitekim bu yeni eşekleşme ve yeni sömürünün İslam'daki ilk kurbanları "halk" ve "halkın yazgısı" olmuştur. Ki bu kurbanların ilki "onun kendisi", ondan önce "eşi", İslam toplumunun sonraki zamanlarında " ailesi", sonrasında da "evlatları" olmuştur...

Şüphesiz, tarihin bu en zor, en korkunç ve en hassas döneminde böyle bir karara varmak ve bu tercihte bulunmak milletimiz için kolay olmamıştır. Tarihe rağmen farklı bir görüş ortaya koymak; bu milletin dehasının, zekâsının, bağımsızlığının, özgün kişiliğinin, üstün ahlâkının, fazilete olan düşkünlüğünün, insanî erdemlere olan yakınlığının, ruh güzelliğinin, yüksek değerleri teşhis edebilme özelliğinin, derinliklere vakıf olabilme yeteneğinin, devrimciliğinin, vahşet, zulüm ve tufanlar içinde dahi hakikati arama cesaretinin bir göstergesidir.[5] Tüm minare-

[5] Massignon'un benim tercümem olan "Pak Selman" adlı eserinin önsözünde Mısırlı muasır ve büyük düşünür Abdurrahman Bedevî, İslam'da İranlılar ve Şii manevî hareketi hakkında şunu söyler: İslam kültüründe ve İslamî ilimler alanında zengin, derin ve manevî bir hareket başlatma noktasında ve dinî kavram ve olgulara düşünsel derinlik kazandırma açısından "İslam, her şeyini birçok açıdan üstün özelliklere sahip olan bu millete borçludur." *Maxsim Gorky*'nin deyimiyle "Ben kana ve toprağa tapınma hastalığından beriyim." Burada bir kavme övgüler yağdırmak istemiyorum. Yaptığım sadece tarihî bir gözlemdir. İnkâr edilemez ilmi ve fikrî bir gerçeği vurguluyorum. Milliyetçi olmamak demek; tarihi küçümsemek; tarihi, toplumsal, ruhi, düşünsel gerçekleri ve kendi milletinin özelliklerini inkâr etmek demek değildir. Burada

lerin, mihrapların, minberlerin, yüce ashabın, âlimlerin, hâkimlerin, resmi din adamlarının Doğu'da ve Batı'da, gece gündüz hep bir ağızdan "Evet" dedikleri bir zamanda tüm kan içici kılıçlara rağmen "Hayır" diye feryat etmiştir bu millet.[6]

Ancak iman, deha ve zekânın yanı sıra kana da ihtiyaç duyar. Kendi adına adanacak kurbanlar talep eder, hak yoluna adanacak taraftarlar ister, fedakârlık gerektirir. İman; cesaret, acı ve ihlâs ister... İşkencelere, darbelere, iftiralara, esaretlere, yalnız-

amacım ilk olarak bir hastalık durumuna varan "sözde aydın" havalarına girerek kendi dini, kültürü, tarihi ve insanî değerlerini alaya alan, milletimizi zayıf, zelil, "her zaman birilerini taklit eden" ve zulme boyun eğen bir millet olarak gösterenlere; ikincisi "milliyetçilik" saplantısını ve hastalığına yakalanmış faşist ve şovenist duygularla övünenlere bu milletin gerçek ve mantıklı değerlerini; herkesin hakkını teslim ettiği ve bu milletin tarihinde senetleriyle beraber mevcut bulunan değerlerin ne olduğunu göstermektir.

6 Son zamanlarda "İranlılar kılıç zoruyla ve cizye vermekten kurtulmak için Müslüman oldular." diyen sözde İran uzmanları ve sözde İrancılar, kendileri nasıl "satılmış ilim adamlarıdır" ki "küçük beyinleriyle" İran milletinin İslam'ı zorla kabul ettiklerini söyleyebilirler. Ve nasıl; "İranlılar korku belasıyla, vahşilerin kılıçlarından çekindikleri ve cizye vermekten kaçtıkları için tüm dini ve milli değerlerinden vazgeçtiler ve Cizye memurlarının dinini kabul ettiler." diyebilirler? Ya da akılsız faşistlerin dediği gibi: İranlıların Ali'ye, ailesine ve çocuklarına olan imanları onların faziletlerinden ve insanî değerlerinden değil, Hz Hüseyin'in eşi olan *Sasanili Yezdgird'in* kızı *Şehrbanu* hatırına olmuştur. Zira Hüseyin İranlıların damadı ve sonraki imamlarda İranlıların torunları olmuştur.

Oysa İranlılar kendileri 11 yıl *Yezdgird'i* takip ettiler ve ardından onun yüzünden İslam'a sığındılar. O da halkın takibinden kaçıp Belh'e sığındı. Sonra nasıl olur da damadı hatırına din değiştirdiği söylenebilir! Özet olarak, komik ve beceriksizce satılmış, kasıtlı oryantalistlerin takipçiliğini yapan bu sözde İrancılar ilmi araştırmaları sonucu İslam adaletini, özgürlüğünü, eşitliğini, hakikatini, insanî faziletlerini "İranlıların anlamadıklarını; Ali ve Muhammed'in *Yezdgird'e* olan üstünlüklerini, Hüseyin'in ve Zeynep'in *Zerir* ve *Şirin'den* daha faziletli ve değerli olduklarını kabul etmediklerini" ileri sürüyorlar. İranlıların ancak kılıçtan, paradan ve ırkçılıktan anladıklarını söylüyorlar!

lıklara, ihanetlere ve daha birçok zorluğa karşı dayanıklılık gerektirir. Takva, sebat ve sabır ister... Bencillik ve maslahatçılığın terk edilmesini ister. "Ne Allah'tan vazgeçerim, ne dünyadan." mantığı ile uyuşmaz iman. Korku ve takiyyeden uzaktır. İman; entel gösterişlerden, mukaddesatçılıktan ve daha bunun gibi nice şeyden beridir...

İşte bunlardır Şia serüveninin aslî unsurları. Elbette ki söz konusu olan "Ali Şiası'dır", "Safevî Şiası" ya da "Şah Abbas Şiası" değil. Tarihte zulmü ve zorbalığı titreten Şia, zulüm ve zorbalığa çanak tutan Şia değil. "Adalet dinini" ve "masumun hükümetini" dile getiren Şia. "Birtakım tarihî sövgü, yergi ve mezhebî nefretlerden" öteye geçemeyen; "sevgi" ve "kinin" yüzeysel, taklidî, akıl ve mantık dışı; üstelik "hilafete" değil de "halifeye" dönük olduğu, bugüne değil de geçmişe yönelik olduğu, ölüm öncesine değil de ölümden sonrasına yarayan Şia değil elbette kastedilen. Söz konusu olan istibdat velayetinden, zorba yönetimden ve cehaletin önderliğinden Şia'yı kurtaran ve ona özgürlük bahşeden "Ali'nin velayeti"dir. Yoksa ne Allah'a ne de kullarına bir faydası olan, şirke batmış bu sofimsi "Gül-i Mevlayî /Mevla'nın velisi, gülü!" ile bir ilgisi yoktur bu velayetin.

Şia İslam'dan başka bir şey değildir. Bize öğretildiği gibi "İslam artı başka unsurlar" değildir. Şia "Saf İslam"dır. Şia "hilafet, Arapçılık ve aristokrasi"den arınmış İslam demektir.

"Adalet" ve "imamet" ilkelerini kendinden İslam'a dâhil eden Şia değildir. Bu ilkeler İslam'ın bizzat kendisinde vardır. Adaletsiz ve imametsiz İslam "İslamsız İslam" demektir. Böyle bir durumda İslam dininin; Hıristiyanlıktan, Yahudilikten, Zerdüştlükten, Veda, Buda ve Taoizm'den farkı kalmaz. "İstibdat", "ırkçılık" ve "sınıflaşma" gibi unsurlar "modern cehaletin" ürünü olup İslam'a sonradan sokulmuştur. Her ne kadar Şia ve Ehlisünnet arasındaki çatışma bugün kelamî, tarihî ve fırkasal bir tartışmaya dönüşmüş olsa da geçmişte bu iki grup arasındaki mücadele; zulüm ve zorbalık karşısında verilen "imamet" ve

"adalet" mücadelesiydi. Diğer tüm itikat, tefsir, tarih, felsefe, mezhep ve başka mevzulardaki ihtilaflar da buradan neşet etmektedir. Biz, "Ali'yi" "Muhammed'e" izafe etmedik. Bilakis Muhammed'i kaybetmemek için Ali'ye tutunduk. Zira tarihin Firavunlarının, Kayserlerinin, Hüsrevlerinin halifeleri ve Ebucehillerin, Ebusüfyanların varisleri olan Muaviye, Mervan, Mütevekkil ve Harun da Muhammed(*îlik*)ten dem vurmaktadır.

"Ali'nin ailesini" "peygamberin sünneti" ile değiştirmedik veya ayrıca ona eklemedik. Bu bizzat Muhammed'in kendi ailesidir. Açık bir şekilde onlara soruyoruz: O ne derdi, ne yapardı ve ne isterdi?

Bugün dost düşman herkesin düşündüğünün aksine "İslam mezhepleri arasında en sünnî mezhep Şia'dır." Esasında ihtilafın asıl nedeni şuradan kaynaklanmaktadır ki Ali (a.s.) ve onun gerçek ve bilinçli Şiîleri/takipçileri; ta baştan beri bidatler karşısında "sünnî" kalmak, yani peygamberin sünnetini muhafaza etmek için çabaladılar.

Her şeyin nasıl da birbirine karıştığını ve üst üste bindiğini görüyoruz. "Hilafet ve istibdat İslamı'nın" tüm âleme hâkim olduğu o kapkaranlık ve kanlı vahşet dönemlerinde; evet böyle bir dönemde "İmamet ve adalet İslamı" da kızıl şehadet girdaplarında boğulmaktaydı. İşte o zor dönemlerde, Şia şehadeti seçti ve kudreti reddetti. Ancak bu "zor tercih" kolay elde edilmedi.

Büyük âlimlerin, şehadet aşığı mücahidlerin, hak ve adaletperest kitlelerin, fazilet âşıklarının ve özgürlük savaşçılarının; Bağdat ve Şam saraylarının ateş, kan, zindan ve işkenceyle kuşatılmış yollarını aşıp tüm insanlık kadar büyük olan o küçücük eve ulaşmak için neler yaptıklarına ve neler çektiklerine tüm Emevî, Abbasî, Türk ve Moğol işkence odaları şahittir.

İslam tarihinde Ali hakkında söz söylemek, Fatıma'dan söz açmak hiç de kolay değildi. Bu olağanüstü ailenin devrimci şairi *Komit* şöyle der: "Ben elli yıldır kırbacımı sırtımda taşıyorum."

İşte "sorumluluk ve bilinç sahibi" bir şair... Şiirden kılıç üreten bir şair...

İşte bu mezhebin tarihini yazan kadın erkek herkesin ortak yazgısı... Her kelimesi, her satırı bir şehidin kanıyla yazılan tarih...

Şia'nın o cesur ve kahraman öncüleri; bize yutturulmaya çalışılan bu yeni yetme ve türedi felsefeyi bilmezlerdi : "Sabredin, o gelecek (Mehdi;-Çev.) ve bütün işleri düzene sokacak.", "O, kendisi gelmeli ve atasının dinini ihya etmeli." ve "Bizim elimizden takiyyeden ve tahammülden başka bir şey gelmez."...

İbn-i Sekit büyük bir edebiyatçıydı. Mücahidlerden sayılmazdı. O bir edip ve dil bilimciydi, Şiî'ydi. Abbasi halifesi *Mütevekkil*, onu çocuklarının eğitimi için görevlendirdi, ancak zamanla çocukların Ali ve ailesine karşı eğilim duyduklarını fark etti. Halifenin istihbaratçıları: "Bu belki de hocalarının başının altından çıkıyordur." dediler.

Bir gün halife çocukların ders yaptığı odaya girdi. Oturdu, *İbni Sekit*'i övdü, ona karşı olan memnuniyetini dile getirdi, ardından çocuklarında müşahede ettiği gelişmelerden bahsetti. Konuşma sırasında tabiî bir edayla sordu:

– Çocuklarımı nasıl görüyorsun?

İbn-i Sekit çocuklardan övgüyle bahsetti. Halife ansızın ikinci bir soru daha sordu:

– Ey *İbn-i Sekit,* senin katında benim çocuklarım mı daha sevgilidir, yoksa Ali'nin evlatları Hasan ve Hüseyin mi?

İbn-i Sekit bir seçim yapmak zorundaydı. Zira burada takiyye yapmak ihanet ve günah anlamına gelmekteydi. Alî Şia'sında takiyye, dinin temeli değildir, "benim ve atalarımın dini!" değildir. Sadece bir taktiktir. Takiyye "İmanın korunması" demektir, bugünkü manasıyla "müminin korunması" değildir. İmanın söz konusu olduğu yerde takiyye haramdır. Netice ne olursa olsun.

O tereddüt etmedi. Tıpkı *Mütevekkil*'in tavrı gibi gayet doğal bir edayla cevap verdi:

– Benim için, Ali'nin hizmetçisi *Kamber* bile hem senden hem de çocuklarından daha sevimlidir!"

Mütevekkil, İbn-i Sekit'in dilinin oracıkta kesilmesini emretti.

İşte bu diller zalim egemenlere uzanmış ve "siyasi istibdadı", "sınıfsal sömürüyü" ve "dinî eşekleştirmeyi" yıkamamışsa da rezil rüsva etmiştir. "Mağlup" edemediyse de mahkûm etmiştir. Bu diller sayesindedir ki; adalet ateşi, özgürlük aşkı, eşitlik arzusu ve bilinç kalplerde yaşamaya devam etmiştir. Halkların devrim talepleri ve "zulüm, mal ve züht" ile ayakta kalabilen nizamlara karşı mücadele ruhu canlı kalabilmiştir. Zihinlerde yer etmiştir. Bu mukaddes meşale, tarih sahnesinde hiç sönmemiştir ve halkların yüreklerinde taze kalabilmiştir.

Biz ve Halk

Bu tehlikeli ve ağır sorumluluğu iki grup üstlenmiştir. Bu iki grup asırlar boyu kendi darağaçlarını sırtlarında taşımıştır:

Birinci grup: "imameti" "nübüvvet"in ve "ilmi" de "imametin" bir devamı olarak gören bilinçli Şia ulemasıdır.

İkinci grup ise samimi ve imanlı halkımızdır. Bunlar sessiz küstahlıklarıyla Arap halifelerin, Türk ve Acem sultanların işkence odalarını çınlatmış, kanlı yüzleri ve kabirleriyle cellâtlarını utandırmışlardır. Ve cesur yürekleri egemenlerin silahlarını ürkütmüştür. Öyle ki sanki sabır sahralarında hiçbir acı duymamışlardır...

Akıl ve Aşk

Her din, her ekol, her hareket ve her devrim iki unsurdan meydana gelir: Akıl ve aşk. Biri aydınlatır, diğeri harekete geçirir. Biri şuur ve bilinç aşılar. Halkı bilme ve görme yetileriyle donatır. Diğeri ise güç verir, coşturur ve harekete geçirir. Alexis Carrel'in deyimiyle: "Akıl bir otomobilin yol gösteren ışığıdır. Aşk ise onu harekete geçiren motordur." Her biri diğeri olmaksızın bir hiçtir. Özellikle ışıksız motor, yani kör aşk; tehlike, facia ve ölüm getirir!

Bir toplumda, devrimci bir ekolde ya da fikrî bir harekette, bilinç ve sorumluluk sahibi ilim adamları ve aydınların görevi yol göstermektir. Dini veya ekolü tanıtmak ve halka şuur aşılamaktır. Halkın da sorumluluğu harekete ruh katmak, güç ve hareket bahşetmektir. Hareket canlı bir organizmadır; aydının beyniyle düşünür ve halkın kalbiyle şevke gelir. Eğer bir toplum iman, ihlâs, aşk ve fedakârlık yönünden eksikse bunun sorumlusu halktır. Ama eğer öğreti, mektebin hedefi ve manası, doğru ve derinlikli bir biçimde tanınmıyorsa mantıklı bir bilgi, uyanıklık, bakış açısı mevcut değilse ve doğru bir bilinç yoksa bunun sorumlusu aydınlardır. Özellikle dinde bu iki unsur birbirinden tefkik edilemez. Zira din, bir nevi âşıkane bir bilinç ya da bilinçli bir aşktır. Din iman ve coşku ile tamamlanmış öyle bir bilgi ve şuur gerektirir ki akıl ve his ayrılığını kabul etmez.

İslam da böyledir. Ve İslam diğer dinlerden daha çok kitap, cihad, aşk ve fikir dinidir. Öyle ki Kur'an'da akıl ile imanın sınırları ayrılamaz derecede iç içedir. İslam şehadeti sonsuz bir yaşam olarak tanımlar. Kur'an'da da kaleme ve yazıya yemin edilir. Peygamber ashabı içerisinde de âbid, mücahid ve mübelliğ birbirinden ayırt edilemez durumdadır.

Şia, özellikle kültür ve tarihiyle; aşkın, coşkunun, kanın ve şehadetin sembolüdür. Şia, taşan ve coşan duyguların olduğu kadar akla ve imana dayalı güçlü ve belirgin bir düşünce akımının da tefekkür, marifet ve kültür merkezidir. Şia, insanlık tarihinde Ali adına ve Ali adıyla "ilim" ve "aşk" olarak ortaya çıkan bir hadisedir.

"Hakikatperestlik" öyle bir dindir ki hakikat; kulluk olmaksızın salt felsefe ve bilimdir. Tapınma ise hakikat olmaksızın putperestlik ve şehvettir!

Gözyaşı: Aşkın Şahitliği

Şia tarihte böyle doğmuş ve böyle yaşamıştır. Şiî mütefekkirler ve âlimler içtihadın, tefekkürün, derinleşmenin ve mantığın sembolüdür. Manaların derinliğine nüfuz ederler. İslamî itikad

ve hakikatlerin anlamlarına ve tekâmül sürecine vakıftırlar. İslam'ın ilk ve saf hakikatini, ruhunu, yönünü ve sahih İslam inancını korumak için; o baş döndürücü ve yoldan çıkarıcı ortamda felsefe, tasavvuf, ilim, edebiyat, züht, Yunancılık ve Doğuculuk adıyla ortaya çıkan akımlara karşı mücadele etmişlerdir.

Şiî halk ise hakikat uğruna fedakârlığın, ihlâsın, aşkın, şuurun ve vefakârlığın sembolüdür. Ali'nin yürüdüğü yol için ve bu yolu devam ettirebilmek için canlarından geçerler. Zulmün, işkencelerin ve katliamların halkın yaşamı üzerinde hüküm sürdüğü dönemlerde Ali'nin adını anan dudaklar kesilir, Ali'nin sevgisiyle kaynayan kanlar dökülürdü. Peygamberin halifeleri döneminde, peygamberin ailesinden bahsetmenin cezası derinin yüzülmesi veya yakılmaktı.

Ama bugün de halkımız büyük bir aşk beslemektedir, sevgi beslemektedir. Ehlibeyt'e karşı vefa göstermektedir. Asırlar geçmesine rağmen, insanlığın uğradığı onca değişime rağmen, aşkların, düşüncelerin, imanların geçirmiş olduğu onca merhaleye rağmen; o evin kapısından başka bir saraya, başka bir mabede, başka bir kıbleye yönelmemiştir. Görüyoruz ki hâlâ Fatıma'nın evinin duvarına baş koymakta ve acıyla feryat etmektedirler. Bu gözyaşlarının her biri birer sözdür ve bu sözler, bizim samimi ve vefakâr halkımızın bu ev halkına duyduğu kadim aşkı beyan etmektedir. Bu, halkın dilidir. Bu dil kelimelerle ifade edilen lisandan daha sadık, daha berrak, daha samimi ve riyasızdır. Zira bu dilde ne lafız vardır ne de yazı. Bu lisan gözyaşıdır! Her bir ibaresi ağıttır... Acıyı ifade eden bir çığlıktır... Şevke gelmiş, aşıkâne bir feryattır...

Nitekim gözün sözü, dilin sözünden daha samimi ve sadık değil midir? Ve gözyaşı, en güzel şiir, en takatsiz aşkın ifadesi, en yanık iman, en sıcak iştiyak, en ateşli duygu, en hâlis söz ve en latif sevgi değil midir? Bunların hepsi bir yüreğin potasında harmanlanarak erir ve sımsıcak bir damlaya dönüşür... Gözyaşına...

Görüyoruz ki bizim halkımız hâlâ söz söylemektedir. Üstelik sözünü en güzel bir biçimde ifade etmektedir. Defalarca ağıt meclislerine ve yas törenlerine getirdiğim eleştirileri duyduğunuz için, benim "ağlama" eylemini savunmama şaşırmayınız!

Evet, bu ikisi arasında bir tezat yok. "Ağlama törenlerinin" bir "eylem", bir "vazife", hedefe ulaşmak için bir "vesile", bir "ilke", bir "hüküm" olarak icra edilmesi ayrı bir şeydir. Buna karşın duyguların doğal bir tecellisi olması bakımından, bir aşkın, bir acının, bir şevkin zorunlu ve fıtrî bir dışa vurumu olması bakımından "ağlamak" başka bir şeydir.

Bugün Latin Amerika'da bulunan, *Che Guavera*'nın mücadele arkadaşı meşhur Fransız devrimci *Regis Debray* şöyle der: "Bir kimse hiç ağlamıyor ve ağlamayı bilmiyorsa onun insanî duygularında bir problem, bir eksiklik var demektir.[7] O bir taştan ibarettir... O,vahşi bir ruha ve kaskatı bir kalbe sahiptir...

"Benim Hurmalıklarım" adlı eserin sahibi kendi kendisine şöyle sitem eder: "Ey kalbim, inlemenin, ağlamanın insanı nasıl kuş gibi hafiflettiğini, içini nasıl aydınlattığını bilemezsin. Ey mağrur ve mahrum kişi, tanrılar bile ağlar... Hatta çöl aslanı bile inler ve ağlar..."[8]

Gözyaşı yağar! Çığlık yükselir! Ağlama yavaş yavaş yürekten aşar gider... Ansızın boğazda düğümlenir, nefesi tıkar ve çaresiz patlayıverir. Bu, insanın aşkını, acısını, kederini gösteren en tabii ve en sadık sözdür.

Ancak ağlamak için tören düzenlemek, ağlamayı hedef olarak

Mendè-France ve PSU'ya (Birleşik Sosyalist Partisi) bağlı L,Expresse dergisinin geçen mart ayı sayısında kendisiyle bir röportaj yapılmıştır. Aynı şekilde, Firdevsi dergisinde onun zindan günleri hakkında yazılmış bir makale yayımlanmıştır.

Rosas: *"Yalnız Bir Meleğin Terennümleri"* adlı şiirin yazarı ve *"Benim Hurmalıklarım"* adlı şiir kitabının müellifi. Din: İlme ulaşmak için takatsiz, yalnızlık içinde ve intizarda olan bir ruh hali... Tunisie, 1966, II, T,P.G.

görmek, bunu dinî bir vazife, bir prosedür, bir gelenek saymak, temel bir eylem kabul etmek; bir menfaat elde etme, bir zararı def etme, bir kusuru ya da günahı telafi etme aracı saymak, amaca ulaşmak, sevap kazanmak ya da neticeye varmak için bir yol görmek olayı amacından saptırmak olur. Hadiseyi böyle algılamak dertsiz tasasız olmak anlamına gelir.

Bir kişi âşıksa ve maşukundan uzak düşmüşse ya da bir sevdiğini yitirmişse ve bu acı yüreğini dağlamaktaysa, onun için yastaysa; tabi ki gamlanır, ağlar. Onu her andığında, ondan her bahsettiğinde içine bir ateş düşer, yüzüne hüzün çöker. Gözleri de ona eşlik eder ve gözyaşı döker. Tüm bunlar onun gerçek aşkının ve derin imanının latif ve aşikâr birer nişanesidir.

Ama birini düşünün ki; sabahtan öğlene kadar iş yerinde lak lak yapar, riya, faiz peşine düşer, amirine yalakalık ve memuruna zorbalık yapar, milleti kandırma ve aldatma peşinde koşar, akşam da rahat, huzurlu, mutlu eve döner yer, içer, güler, yatar, eğlenir. Ardından hiçbir şey olmamış gibi her ayın ilk salı günü saat 17.00-18.00'den 21.00'a kadar arkadaşlarıyla yas toplantısına gider, yalandan ağlamaya, feryat etmeye çalışırsa; bu aldatmacadan başka bir şey değildir. Sonra, çayını kahvesini yudumlar, nargilesini içer. Ağlama ve kederlenme töreninin ardından kuş gibi hafiflemiş bir kalple, büyük bir iş başarmış olmanın verdiği muvaffakiyet duygusuyla, din, iman, hicret, aşk yolunda fedakârlık yapmış olmanın verdiği vicdan huzuruyla tekrardan işlerinin başına döner. Bir sonraki ağlama törenine kadar... Diğer bir yas merasimine kadar... Siz böyle dertli, gamlı ve hicranlı âşığa(!) nasıl bakarsınız? Ben de öyle!!!...

Sorumluluk duygusu taşımayan, bilinçten yoksun, uğrunda döküldüğü mahbubu tanıma ve anlamaya yöneltmeyen ya da iman hissini ve ruhunu taşımayan bir ağlama eylemi; gözde birikmiş sokak tozlarını temizlemekten öte bir anlam ifade etmez.

Unutmayalım ki; Hüseyin'in ölümüne ağlayan ilk kişi *Ömer bin Sad bin Ebi Vakkas* idi ve Hüseyin'in ardından ağlanmaması ge-

rektiğini söyleyen ilk kişi de Zeynep. Ayrıca Hüseyin için yas merasimi düzenlenen ilk yerin Yezid'in sarayı olduğunu bilmeniz de fena olmaz!

Ama bizim halkımız âşıkane ağlamaktadır. Gerçek bir "Pantheon"[9] olan Ehlibeyt'e duydukları derunî bağlılıklarının bir ifadesi olarak gözyaşı dökmektedir. Ehlibeyt bizim halkımız için gerçek bir *Olimpos'tur.*[10] Ki o dağda gerçek tanrıçalar yaşamaktadır. Halkın bildiği tek dil gözyaşıdır. Zira halk ne âlimdir ne de filozof! Halktan iman, duygu ve fedakârlık beklenir ki, o da vardır.

Başka hiçbir din, hiçbir tarih ve hiçbir millet böyle bir aileye sahip değildir. Öyle bir aile ki bu ailenin babası "Ali", annesi "Fatıma", oğulları "Hasan ve Hüseyin", kızı ise "Zeynep"tir. Bu mükemmel insanların hepsi bir çatı altında, bir asırda ve bir ailede...

Aynı şekilde tarihte hiçbir aileye karşı, hiçbir millet tarafından böyle aşk, ihlâs, iman ve şuur beslenmemiş; hiçbir aile için bu kadar kan feda edilmemiştir.

Bizim milletimiz Fatıma'nın evinin kapı ve çatısının üzerine bir medeniyet inşa etmiştir. Bu evden heyecan, aksiyon, kudret ve fazilet dolu bir tarih zamanın yatağından akmıştır. Duru ve hayat bahşeden bir ırmak ki tüm nesillerimizin üzerinden akıp geçmiş ve aynı şekilde bugün de halkımızın ruh ve vicdanının derinliklerinde akmaktadır.

Beşer tarihinde kutsal saydığı bir aile için tarih boyunca yas tutmuş, gamını ve kederini muhafaza etmiş bir başka millet yoktur. Hâkim nizamların tarihe ve halkların yazgılarına sağladıkları onca üstünlüğe rağmen; insanî erdemlerin ayaklar altına

9 Yunan tanrılarının toplamı.

10 Olimpos dağı: Azamet tanrıçası, kudret tanrıçası, güzellik tanrıçası, bilgi tanrıçası, fedakârlık tanrıçası ve diğer Yunan tanrıçalarının yaşadığı ve üzerinde evlerinin bulunduğu dağın adı.

alındığını, hakikatin mahkûm edildiğini ve ihanet ve zulüm sistemlerinin işlediği facialları bu millet unutmamıştır.[11]

Ama bu aşklar hep kısır kalmıştır. Çorak arazilere yağan yağmur misali gözyaşları oralarda ürün vermemiştir. Ve yapılan tüm fedakârlıklar, harcanan tüm çabalar, tüm sermayeler, tüm

[11] Bu insanın düşünce ve duygudan oluşan doğasıdır. Düşmanlarımızın ve sözde aydınlarımızın teorilerinin ne kadar hakkaniyetten uzak ve cahilane olduğunu göstermektedir. Aydınlarımız bu düşmanların ağzından çıkan her sözü seri bir şekilde kendi inançları ve kişisel düşünceleri haline getirirler ve derler ki: "İranlılar yapı olarak akide noktasında bir istikrara sahip değillerdir. Zayıf yapılıdırlar. Dış etkilere açıktırlar. Aristo'nun deyimiyle, hemen baskı altına girerler ve vefaları yoktur. Kendi ayakları üstünde duramazlar. Esen her rüzgâra kapılırlar. Duygu ve inançlarına güven olmaz. Her gün bir başkasının bayrağı altında yas tutarlar." Aslında kendilerinde olan zaaf ve karakterleri toplumlarına yansıtıyorlar. (Örnek için eski yazarlarımızdan Merhum Cemalzâde'nin Avrupalıların milletimiz hakkında söylediklerini derlediği "Biz İranlıların Karakter ve Yapıları" başlıklı kitabına müracaat ediniz.) İlginçtir ki bir taraftan bizi zayıf yapılı, ahmak, "hayalci", kaypak, değişken olmakla, her an farklı bir kalıba girmekle, inanç ve hedef yönünden istikrarsız olmakla ve vefasızlıkla suçlarken diğer taraftan bin yıldır, gece gündüz, her ay, her yıl, her nesil ve her asır aynı şeyleri tekrar ettiğimizden dolayı bize hakaret ediyorlar. Ali, Ali, Ali... Yeter artık! Bu kadar taassup, bu kadar tekrar olmaz! Tüm fikirler, değerler, duygular, aşk, ihtiyaç, iman hatta yaşam, şevk, heyecan, gam, dert, şiir, edebiyat, sanat, kültür, bütün bir tarih bir aileye ve bir olaya vakfedilebilir mi?

Evet, biz hem "taassup sahibi ve yanlıyız" hem de taassupsuz ve yansızız. "Düşman kavramının manasını" dünya liderlerinin hepsinden daha derin bir şekilde hissetmiş olan dördüncü imamımızın dediği gibi: "Allah'a şükürler olsun ki düşmanlarımızı ahmaklar arasından seçti." Zira bu düşmanlar bir harfi anlayacak ve bir işin iyi mi kötü mü olduğunun ayırımına varacak şuurdan yoksundurlar. Verdikleri hükümlerin doğru mu yanlış mı olduğunu bilmek, bir hakkı çiğnememek ve bir hakikati zayi etmemek için kaygı duyacak bir şerefe sahip değillerdir. Şeref sahibi olmadıkları için olaylara bütüncül yaklaşamıyor ve hakikati duyamıyorlar. Halka karşı sorumlulukları ve dine karşı bir duyarlılıkları yoktur. Kendi düşünce ve zevkleri noktasında bir tereddütleri olmadığı gibi isteyerek ya da istemeyerek nereden tahrik edildiklerini de

hazırlıklar, toplantılar, insanların değerli enerjileri, vakitleri, fırsatları heder olmuştur.

Peki kimdir bunun sorumlusu?

Bilginler, âlimler! Âlimler halka karşı sorumluluklarını yerine getirmemiştir. Onlar halka "bilinç", "bilgi" ve "yön" vermekle

bilmezler. Fikirlerinin, iftiralarının, darbelerinin kime ve nereye ait olduğunu ve sonuçlarının kime yarar sağladığını düşünmezler. Saralı bir hasta gibi hem kendine hem çevresine zarar vererek çırpınır durur. Büyük bir sabırsızlık ve utanmazlık göstererek ortak düşmanın iftihar duyduğu ve kullandığı ücretsiz bir memur haline gelir. Bunların hükümleri tahkik ve tanımaya değil ortalığa yayılmış meşkûk söylentilere, yüzeysel, kinci bahaneciliğe dayalıdır. Bunlar kuyruklu yalanlarıyla halkı kandırırlar ve bu yalanlarını orada burada, dost düşman herkesin önünde konuşurlar. Bunların birer söylenti ve şayiadan ibaret olduğunun göstergesi ise, ortalığa atılan söylentilerin çelişkilerle dolu olmasıdır.

Bu yöntemle toplumun farklı kesimlerini tahrik edebileceklerini zannettiler. Bunları sağı ve soluyla, aşağısı ve yukarısıyla, küfür ve dinle, ilerici ve geriryle topa tutmak, köreltmek ve yok etmek istediler. Ama bugün bu plan sonuçsuz kalmıştır. Artık bu borular ötmemektedir zira zaman değişmiştir. Artık toplumumuz yeni söylemlere tahammülü olmayan Orta Çağ halklarına benzememektedir. Sözde dindarların tekfir ve karalamalarıyla galeyana gelmemektedirler. Zira artık dostu ve düşmanı teşhis edebildiklerini ve ne için ayaklanmaları gerektiğini bildiklerini kanıtlamışlardır. Aydınlarımız artık Batı taklitçisi değildir. Öğrenciler, kendilerine sunulan ve dayatılan fikirleri sorgulama ve teşhis etme gücüne sahiptirler. Anlama, değerlendirme, kendi inançlarını seçme ve klişe olmamış fikirleri kabul etme kudretine maliktirler. Hakiki ve yüce İslam uleması, yabancı din ve mezhep din adamları ve kendi halkını kandıran sözde din önderlerine karşı uyanıktırlar. Her şeyin farkındadırlar. İlim ve takva konusunda titizliğe sahiptirler. Ortalıkta dolaşan yaygaralar ve söylentiler doğrultusunda hüküm vermemektedirler. Bu içtihadın ve araştırmacılığın sembolüdür. Düşünce ve araştırma özgürlüğü ve ilimde fikir çeşitliliği İslam kültürünün sağlam ve ilerici bir geleneğidir. Özellikle büyük Şii ulemasının çalışmalarının temel esasıdır. Görüyoruz ki bunlar garazkâr hükümlerden, yersiz, temelsiz söylentilerden, sivri dillilikten, taassuptan, halkı aldatmacadan, cahilane, şüpheli, düzeysiz, acemice karalama, tekfir ve hüküm vermelerden uzaktırlar. İslam ve din adına okumadan, anlamadan

yükümlü oldukları halde bu görevi yerine getirmemiştir.

Bizim tüm dehalarımız ve büyük yeteneklerimiz felsefe, kelâm, tasavvuf, fıkıh, usul, edebiyat, beyan, sarf ve nahiv ile meşgul olmuşlardır. Ve yıllarca verilen ilmî emek, tefekkür ve araştırma sonunda halka verile verile taharet ahlâkını anlatan, necaset türlerini tanımlayan, hayız ve nifazın hükümlerini ve namazı bozan eylemleri anlatan bir "amel risalesi / ilmihal kitabı" verilmiştir.

hüküm vermek gizli ellerin işidir. Halkın uyanışından ve gizli kalmış ya da tahrif edilmiş İslamî hakikatlerin ortaya çıkmasından korkmaktadırlar. Eskilerle yenilerin, halk ile aydınların, medreselilerle üniversitelilerin birbirlerini anlamalarını, fikrî ve itikadî açıdan uyumlu olmalarını bir tehlike olarak telakki etmektedirler. Bu grupları birbirine düşürme ve tahrik etme iki asırdır emperyalizmin işidir. Sevindirici olan şey şu ki, bugüne kadar dini kullanarak ve halkın dinî taassup duygularını tahrik ederek bu planı hayata geçirenler; yozlaşmış avam gruplar dışında, ne dün ne de bugün İslamî havzada ve Müslüman âlimler arasında itibar görmemiştir. Nitekim bugün de bu tip düşüncelerin ilim ehli arasında bir değeri yoktur.

Bu nedenle bir taraftan tahsilli genç neslin etrafını çepeçevre kuşatarak düşünceyi yok eden, kültürü ortadan kaldıran ve toplumu kişiliksizleştiren bu hücum seli karşısında; diğer taraftan hızla toplumun özünden uzaklaşarak sadece yaşlı, geri kafalı, donuk ve sürekli tekrarlana gelen ruhsuz ve derinliksiz geleneklerin içinde sıkışıp kalan o insana hayat bahşeden, ilerici ve derinlikli tarihî, kültürel ve dinî değerlerimizin bu dönemde yok olmaya yüz tutmasına karşı bir yararı olur ümidiyle elinden geleni yapmaya çalışan ve direnen ben ve benim gibilerin hiçbirisinin, nereden neşet ettiği malum olan aleyhteki bu faaliyetlerden hiçbir korkusu yoktur. Her ne kadar onların arkasında belli güçler ve kurumlar olsa da ve bizi destekleyen bir güç ve kurum olmasa da... Evet, atılan iftiralar, kanımızı helal kılacak ve bedel ödetecek kadar ağır da olsa... Zira en bilinçli, en onurlu ve en adil kararı verecek olan zaman ve halk olduğu için, bizler mutluyuz; dolayısıyla misyonumuzu savunma ihtiyacı ve beraat etmek için çabalama gereği duymuyoruz. Nitekim delil diye atılan iftiralar, yeterince birbiriyle çelişmekte ve biri diğerini boşa çıkararak; bizi de aklamaktadır. İşte bu nedenle "Rabbim düşmanlarımızı yok etsin!" diye, dua etmenin doğru olmadığını söylüyorum! Zira düşmanı olmayan bir düşünce değersizdir. Allah'a şöyle dua etmek gerekir: "Rabbim düşmanların aklını al ki eseri kalsın fakat zararı ortadan kalksın!"

Halkla iletişim kurmayı, onlara dinin hakikatlerini anlatmayı, dinî kuralların felsefesini açıklamayı, uyanışı, bilinci, peygamber sünnetini, imamların şahsiyetlerini, Kerbela devriminin ruhunu, Ehlibeyt ekolünü, Şia hareketini, fikrî ve itikadî temelleri anlatmayı bu işe ehil olmayan, sorumsuz ve istikrarsız kimselere devrettiler. Zaten bu kişilerin mübelliğ olmalarının tek nedeni de müçtehit olabilecek liyakatte olmamalarıdır. Bu nedenle müçtehid olamayınca mübelliğ oldular...

Ehlibeyt'i tanıtma, dinî tebliğ ve İslam hakikatlerini açıklama görevini genellikle "yeterliliğini ve geçerliliğini ispatlayamamış eski medreseler" üstlenmiştir. İslamî ilimleri ve özellikle de fıkıh ilmini tahsil etmek isteyen gençler medreselere giderler, yeteneklerini kullanarak ve bir takım zahmetlere katlanarak "fakih" olurlar, ardından "müçtehit". Sonra talebelere ders vermeye mahkûm olurlar ve böylece halktan da uzaklaşmak durumunda kalırlar. Ancak derslerde başarılı olamayanlar, yeteneği, gayreti ve zekâsı bu alanda yeterli olmayanlar, sesi güzel ve hitabı iyiyse halka dinî hakikatleri öğretme işine yönelirler. Üçüncü bir grup da vardır ki bunlar ne ilme sahiptir ne de güzel sese ve hitap yeteneğine. Bunlar da üçüncü bir yol seçerler, "kutsallık" kisvesine gizlenerek prim elde etme peşine düşerler. Hem müçtehidin hem de mübelliğin önüne geçerler.

Bu arada siz söyleyin Allah aşkına; "halkın" geleceği, "dinin" yazgısı ne olacak? Çok fazla kafa yormaya gerek yok, çevrenize bakmanız yeterli olacaktır!

İmanı ve aşkı olan bir milletin, Kur'an'ı ve Nehcul Belağa'sı olan bir halkın, Ali'si ve Fatıma'sı olan bir toplumun, Hüseyin'i ve Zeynep'i olan bir milletin, şehadet kültürü olan bir ümmetin geleceği nasıl karanlık olabilir? Bunun tek sebebi şehadet dininin ve kültürünün ölmüş olmasıdır.

Duygusal ve hayalperest bir kız olan *Jeanne d'Arc* sadık rüyalar görüyor ve inandığı sistem uğruna kıyam ediyordu. Bu kız asırlarca aydın, bilinçli ve uyanık Fransız halkına özgürlük, feda-

kârlık, devrimcilik ve cesaret noktasında ilham kaynağı olmuştur. Zeynep de "Ali mektebinde" Hüseyin'e göre daha ağır bir sorumluluk yüklenmiştir. Baskıcı, yalancı, cinayet ve vahşet rejimlerine karşı Kerbela hareketini devam ettirmiştir. Hem de devrimci kahramanların öldüğü bir zamanda, İslam öncülerinin nefeslerinin kesildiği bir dönemde. Oysa bugün halkımızın zihninde Zeynep,"kendisi için mersiye ve ağıt yakılması gereken bir mersiye ve ağıt yakıcı"dan ibarettir

Ben öfkeli ve sitem dolu bir çığlık duyuyorum. Halkın itikadından sorumlu, Muhammed İslam'ının ve Ali Şia'sının varisi olan âlimler grubuna yöneltilmiş bir çığlık. Bilmiyorum, bu Ali'nin boğazından yükselen bir feryat mı? Yoksa kendinden habersiz halkın vicdanının derinliklerinden gelen bir çığlık mı?

"Siz neyle ve nelerle meşgulsünüz? Ne konuşuyorsunuz? Neden konuşmuyorsunuz? Bu uzun yıllar boyunca halka Kur'an'da nelerden bahsedildiğini anlatacak bir kitap, hani nerede? Mevla Ali aşkına yazılmış bunca methiye, övgü, şiir, güfte, ağıt, bunca sine dövme, bunca saz ve sözü neden tercih edip; onunla halkın arasına duvar ördünüz? Farsça konuşup yazan kimsenin onun mesajından haberi yok. Ama herkes aşk yazan Fransız *Lamartine*'in eserlerini Farsça okuyabiliyor. Herkes eski Yunanlı kötü kadın *Bilitis*'in şarkılarını en güzel kelimelerle okuyabiliyor fakat Ali'nin tek bir hutbesini bile Farsça okuyamıyor."

Hani zatlarından, mucizelerinden, kerametlerinden sürekli olarak dem vurduğunuz, doğum ve ölümleri için merasimler tertip ettiğiniz imamların yaşamlarını anlatan sahih ve küçük bir risale dahi mevcut mudur? Ali âşıklarına ve Şiî halka Ali'nin ve Fatıma'nın kim olduğunu, evlatlarının nasıl bir yaşam sürdürdüğünü, nasıl düşündüklerini, ne yapıp ne söylediklerini anlatan bir kitapçık dahi var mıdır? Hani nerede?

Bizim milletimiz tüm ömrünü Şia İmamlarına aşk besleyerek geçirmiştir. Ehlibeyt'in başına gelen musibetlere ağlamış; aylarca, yıllarca onlara hizmet için, adlarını yüceltmek, anılarını ih-

ya etmek için harcamalar yapmıştır. İhlâs ve fedakârlıklar göstermiştir. Ancak imamlarının yaşamlarından, düşüncelerinden, sözlerinden, sükûtlarından, özgürlük mücadelelerinden, esaretlerinden, işkencelerinden, şehadetlerinden dersler çıkarmaları gerekirken ve tüm bu eylemlerin onlara hayat, izzet, insanlık bahşetmesi gerekirken; halkımız ancak imamların isimlerini tertip sırasına göre sayarlar, o kadar.

Eğer bir adam Aşura gününde başına ve bedenine jilet attığı, Hüseyin'e olan aşkı nedeniyle işkence ve acıdan zevk aldığı halde, Hüseyin'i yanlış tanıyor ve Kerbela'yı doğru anlayamıyorsa; kimdir bunun sorumlusu?

Bir kadın tüm varlığıyla ağladığı halde, Fatıma ve Zeynep adı tüm kemiklerini ateşle tutuşturduğu halde, "işe yarayacağına" ve "değeceğine" inandığı an canını vermeye hazır olduğu halde; bu iki şahsiyeti tanımıyorsa, sözlerinden tek satır bilmiyorsa, hayatlarına dair tek kelime okumamışsa, Fatıma'yı yalnızca böğrüne kapının çarptığı günde, Zeynep'i de bir tek çadırından çıkıp şehitlerin yanına giderken hatırlıyorsa, sadece Aşura sabahından öğlenine kadar onun hakkında malumat sahibi ise, ardından Aşura gününün öğleden sonrasında Zeynep'in izini kaybediyor ve Hüseyin'in varisi Zeynep'in görevinin başladığı asıl yerden ve zamandan habersizse; bunun suçlusu kimdir?

Babanın tahsil görmüş aydın oğlu ile kadının tahsil görmüş aydın kızı:

"Ağlama, yas tutma, matem ve musibet dini ne işe yarar ki? Bilince, zulmü ortadan kaldırmaya ve özgürlük ateşine muhtaç olan geri kalmış, esir bir milletin Hüseyin, Fatıma ve Zeynep'e duyduğu tüm bu heyecan, aşk, ağıt, matem hangi problemi halledebilir?" derse, bunun sorumlusu kimdir?

Halkının ezilmişliğinin ıstırabını duyan, kitlelerin uyanışı ve harekete geçmesi için çaba gösteren, toplumunu tanıyan ancak tarih bilinci olmayan, bizim dinimizi Medine'de Fatıma'nın evinden, Hüseyin'in şehadet mekânından ve Zeynep'in kerva-

nından değil de İsfahan, Tahran, Meşhed ve Kum'dan; Fatıma'nın, Hüseyin'in ve Zeynep'in türbelerinden öğrenen bir aydın, elbette şöyle isyan edecektir:

"Bizim aydınlatılması gereken, kurtuluşa ve insanlığa muhtaç, cahil ve mahrum bırakılmış zavallı kadınlarımıza 'tarihe karışmış ve artık hiçbir geçerliliği olmayan acılardan, nefretlerden, sevgi ve kavgalardan müteşekkil' bu dinin ne faydası olabilir ki? Bu din kadınlarımızın duygularını geçmiş asırların, uzak diyarların ve yabancı insanların acılarıyla yanlış yerlere yönlendirmektedir. Böylece kadını kendisiyle meşgul etmekte ve işlenen zulümleri görmesi engellenmektedir. Onu tarihe boğarak, içinde bulunduğu topluma karşı taşıdığı sorumluluklarını unutturmaktadır. Kadın, tarihte yaşanmış ve bitmiş olan zulümlerle coşmakta, ağlamalarla, sızlamalarla, kendi kendine acı çektirmelerle vicdanını rahatlatmakta, günahlarından arınmakta, tüm sorumluluklardan kurtulmakta, kıyamet günü Allah'ın adil terazilerinde torpil ayarlamaya çalışmakta, ahiret karnesini doldurmakta, 'dağlar, denizler, göklerdeki yıldızlar kadar pisliğe bulaşmış olsa dahi bu manevî ameliyatla 'anasından doğduğu günkü kadar' pak ve temiz olmaktadır. Bundan iyisi can sağlığı! İyiliği emretme ve kötülükten alıkoyma sorumluluğu, cihad, şehadet, infak, fedakârlık, adalet, bilinç, tekâmül, izzet, vahdet ve amel sorumluluğu yerine; ağlama, yas, feryat, gam, tevessül, takiyye, nefret, küfür, dalkavukluk ve yersiz, sorumsuz, adaletsiz bir şefaat anlayışı konulmaktadır. Bunlar bizim halkımıza ancak ahiretteki kurtuluşu vadetmektedir. Halkımızı uyuşuk, tepkisiz, zayıf ve zulme rıza gösteren bir hale sokmuştur. Her amel karşısında beceriksiz, dirilişe ve direnişe karşı ümitsiz bırakmıştır."

Bu aydının bu kanıya varmasının suçlusu kimdir?

Eğer bizim halkımız bilinçsiz ve bilgisiz bir "Ali Sevgisi"nin ve "Ali'nin Velayeti"nin "kötülükleri ve çirkinlikleri iyiliğe, güzelliğe ve ihanetleri hizmete dönüştüren, her günahı sevaba çeviren" kimyasal bir etki ve asitli bir hususiyete sahip olduğunu düşü-

nüyorsa ve bu inancı Kur'an'ın[12] hükmüne dayandırıyorsa kimdir bunun sorumlusu?

Asırlar boyunca takipçilerine zulme karşı adalet, özgürlük, mücadele ruhu aşılayan, halklara izzet, istiklal, hareket, coşku ve insaniyet bahşeden, fikrî devrime öncülük yapan, hayat veren, sınıfsal yapıya karşı direnen Ali imameti ve velayeti bu fonksiyonunu yitirmişse, Ali'nin, Fatıma'nın ve imamların takipçisi olmanın etkisi, değeri ve faydası sadece ve sadece ölümden sonrasına endekslenmişse bunun suçlusu kimdir?

Eğer "babalarımızın"[13] bu aile ile olan sözleşme ve bağlılığının; yaşamlarında, toplumlarında ve fikirlerinde hiçbir etkisi yoksa ve bu "etkisizliği" gören "evlatlar" artık bu aile ve bu din ile bağlarını koparmışsa kimdir bunun sorumlusu?

Eğer aydınlarımız: "Bizim Müslüman, dindar, peygamber ailesine, Ali velayetine, masum Şia imamlarının imametine inanan halkımız; materyalist halklardan veya İslam'dan başka dinlere mensup gayrimüslim dindarlardan ya da vesayete, imamete ve velayete inanmayan Müslümanlardan medeniyet, kültür, izzet, maddiyat ve maneviyat açısından daha zayıftır. Bizim halkımız, daha fazla sömürülmüş, daha çok zulme uğrayan ve kendisini zayıf bırakacak birçok sebebi yazgısında ve geçmiş serüvenlerinde barındıran milletlere nispeten dahi daha geridir. Bu halklar Ali sevgisi, Hüseyin yası, Mehdi beklentisi, Caferi fıkhı, tevessül, taklit ve takiyye anlayışı olmaksızın bizim halkımızdan daha bilinçli ve daha ileri olabilmektedir. Adalet, toplumsal rehberlik, genel ahlâk, insaniyet, hakikatperestlik, ilim, fıkıh, fikrî safiyet, maddî temizlik ve diğer tüm alanlarda, toplumsal

[12] Furkan Suresinin 70. ayeti: "... *İşte onların Allah kötülüklerini iyiliklere çevirir...*" Bu ne müthiş bir deha (!) ki Allah'ın ayetlerini ve kullarını âdeta felç etmiştir!

[13] Beyhakî, yaşlı kuşağı "babalar" diye adlandırıp atalarla irtibatlı olduğunu; yeni kuşağı ise "oğullar", yani bugünün nesliyle irtibatlı olduğunu ifade etmiştir ki bu çok doğru ve güzel bir tespittir.

ve bireysel yaşamda maddî ve manevî anlamda bizden daha aşağı değildirler." şeklinde düşünüyorlarsa bunun suçlusu kimdir?

Hangisi Suçlu?

Ali Ailesi mi? Aydınlar mı? Yoksa Halk mı?

Acaba gerçekten bu aile etkisiz bir aile midir? Yoksa bu genç kuşaklar ve aydınlar bu din hakkında verdikleri hükümlerde isabetsiz midir? Ya da bizim dindar halkımız zafiyet mi göstermiştir?

Ali; bir insan biçiminde tecessüm etmiş, ete kemiğe bürünmüş en aşikâr hakikat ve en ileri mekteptir.

Ali, efsanevî bir hakikattir...[14]

Ali, olunması gerekip de olunamayan bir insandır?[15]

Eşi Fatıma ise herkesin olabileceği ama kimsenin olamadığı ideal bir kadın. Hüseyin ve Zeynep; tarihte özgürlüğü onurlandıran, istibdadı ve eşekleştirmeyi rüsva eden büyük bir devrim gerçekleştirmiş iki kardeş...

Bu aile, İbrahim çocuklarının ve varislerinin karargâh edindiği bir Kâbe'dir. Kâbe bir semboldür, bunlar ise hakikat. O "taştan" bir evdir, bu ise "insandan" bir ev. O, sadece Müslümanların tavaf ettikleri bir yerdir. Bu ise güzelliği ve insanlığı idrak eden, özgürlük, adalet, aşk, ihlâs, takva, "halkı kurtarmak için cihad" ve "halk için şehadet" diyen tüm yüreklerin tavaf yeridir.

Diğer taraftan, bizim akıllı, vefakâr ve faziletperest halkımız, tarihin kanlı ve zor dönemlerinde tarihin sürekli olarak kendilerinden dem vurduğu, kültürün, medeniyetin, dinin, bilginin, edebiyatın, sanatın etraflarında şekillendiği saraylara ve Kayser'lere rağmen; bu aileyi fark etmiş, tanımış, bu mahrum ve mazlum aile yeniden güç ve kudret kazanmıştır. Halkımız bu aile ile ebedî bir bağ kurmuş, tüm iman, düşünce ve ruhuyla

[14] Hüseyniye-yi İrşad'daki bir konferansımın başlığı 1349 h.ş. (1970 m.)

[15] "İslam Bilim: İstikbali Düşünmek".

onlara bağlı kalmıştır. Bugün bile dilleri onları övmekte, kalpleri onların anılarıyla çarpmakta, gözleri onların yasına gözyaşı dökmektedir. Bu yolda canlarını, mallarını feda etmekte ve hiçbir şeylerini esirgememektedir.

Bu aç ve fakir halka bakın ki bu sevgili aileye olan derin bağlılığını ve imanını gösterebilmek için neredeyse çekmediği çile, katlanmadığı sıkıntı kalmamış.

Bazen "cep" "cebin"den (yani maddî feragat, manevî ibadetten-Çev.); ihlâsın, imanın ve samimiyetin daha dakik bir göstergesi olabilmektedir. Halkın bu aile için vakfettiklerini, adadıklarını ve yaptıkları harcamaları bir hesap edin. Üstelik maddiyatın öncelendiği ve dinin zayıf kaldığı, iktisadın cazibe merkezi haline geldiği şu dönemde bile. Zira bugün halkın yoksulluk düzeyi artmış, ekmeği, suyu, bebeğinin sütü, hastasının ilacı, halkın en öncelikli meselesi olmuştur. Buna rağmen bu ailenin anıldığı günlerde onlar adına bir milyondan fazla merasim tertip edilmektedir. Onların hatıralarının diriltilmesi adına yüz elli bin Ayetullah'ın, imamın, vaizin ve yedi yüz binden fazla seyidin,[16] ağıt yakanın ve meddah'ın geçimleri sağlanmaktadır.

Hüseyniyelerin, tekkelerin inşa edilmesi ve merasimlerin düzenlenmesi için harcanan masraflar, verilen yemekler, humus, imamın payı, sadaka ve hayır adı altında ödenen paraların ise haddi hesabı yoktur. Üstelik bu devletin iktisadi olarak zayıf bir devlet olduğu, kişi başına düşen yıllık gelirin oldukça yetersiz olduğu düşünüldüğünde halkın fedakârlıkları daha da anlamlı hale gelmektedir. Bir de İslam toplumlarında sınıfsal yapılaşmanın çok derin olduğu, toplam milli hâsılanın yarısının birkaç bin kişinin cebinde toplandığı, gelirinin üçte ikisinin toplam nüfusun sadece onda birinin elinde olduğu; geçmişin aksine bugün sermayenin eski tüccar ve esnafın elinden yeni sermayedarların, modern sanayi şirketlerinin, yeni kodaman burjuva sı-

[16] Elbette burada kasıt seyitlik yapanlardır. Aksi takdirde seyit olup da başka işlerle meşgul olan kişilerin sayısı daha fazladır.

nıfının ve Batı'nın ürettiği yeni ürünleri Doğu'ya taşıyan aristokrat sınıfının elinde olduğu; bugün artık paranın çiftçinin ambarlarından, pazar esnafının ticarethanelerinden, yerli, geleneksel ve klasik üreticinin, esnafın ve sanatkarların elinden bankalara, borsalara, kampanyalara, büyük ve uluslararası şirketlerin bayilerine ve fabrikalara intikal ettiği; ve bu "yeni sınıfın" modernist, Batıcı olduğu ve dindar olmadığı; onlardan bazı kimselerin dinî bir takım temayülleri olsa da bunların dininin aristokratik, sınıfsal, mevsimlik, törensel ve Batımsı olduğu; İslamlarının da sözden, eleştiriden ve aydın takılmaktan ibaret sorumsuz, masrafsız, zahmetsiz, ve Seyyid Kutub'un ifadesiyle "Amerikan İslam'ı" olduğu göz önünde bulundurulursa; bu yoksul halkın fedakarlıkları daha iyi anlaşılır.

Bu aristokrat sınıfın oğulları ve kızları yıllarca plajlarda, diskolarda, gece kulüplerinde ve partilerde, Amerikan, İngiliz, İsviçre ve Avusturya otellerinde parayı çarçur ederken; kendileri ve hanımları da yılda bir-iki kez, ağzına kadar dolu para keseleriyle Batı'ya giderek, geri kalmışlıklarını alışveriş merkezlerinde yaptıkları harcamalarla telafi etmeye çalışırlar. Ceplerindeki parayı dolandırıcı, düzenbaz, geri bırakılmış halkları sağılması gereken sütü bol bir inek olarak gören Batı sermayedarlarının ve dansözlere saçıp savurarak; geri kalmışlıklarını, cahilliklerini, gelişmemişliklerini daha çok bedevîlik geleneği olan Afrika'daki kabile reisleriyle Arap şeyhleri gibi telafi etmeye çalışırlar. Ardından cepleri ve elleri boş, beyinleri ve çeneleri saçma sapan düşünce ve söylemlerle dolu olarak ülkelerine geri dönerler. Bir dahaki seyahate kadar... Bu yaptıklarını da gayet rahat, utanmadan, arlanmadan; hatta bunu medeni olmanın, ilericiliğin ve çağdaş olmanın göstergesi olarak övünçle ve halka da minnet ederek yaparlar.

Buna karşılık ömür boyu çalışıp didindikten sonra hem istirahat hem eğlence, hem turistik gezi, hem dış dünyayı tanıma isteği, hem iman ve inancının bir nişanesi olarak hem tarihiyle bir bağ kurma, kültürüyle tanışma ve sevdiği, aziz bildiği şahsiyet-

leri, ait olduğu medeniyetin eserlerini görme isteğiyle hem de dinî vazifesini gerçekleştirmek amacıyla bazıları -ki genellikle ya köylü ya orta sınıfa mensup ya da yerli esnaf ve yerli tüccar sınıfına mensuptur- hacca ve Kerbela'ya gitmektedir. Kısacası ömründe bir defa niyetlendiği bu ziyaret onun hem ahlâkî değerlerini takviye etmekte hem de ruh ve maneviyatını geliştirmektedir.

Bu kişinin cebinde beş bin tümen vardır. Bunun üç bin tümenini bizimkiler uçak bileti ve pasaport masrafları için alır. Bin tümenle hediyelik eşya alır. Geriye kalanla da oradaki günlük harcamaları, yol masrafları ve ev ya da çadır kirası için ki; bunların hepsi bir beyefendinin(!) ya da bir hanımefendinin(!) falan kafede içtiği bir kahvenin ya da falan otelde yaptığı bir kahvaltının parası kadar dahi etmez. Üstelik bu sözüm ona yenilikçi ve aydın beyefendiler, yerli esnaf ve çiftçiyle karşılaşınca; bütün insanî duygulardan, sınıfsal yapıya yönelik düşünce ve eleştirilerden, vatanperverlik, halka ve toplumsal olgulara karşı sorumluluk duygusundan, millî gururdan, iktisadî meselelerden, ilerici düşünce ve aydın görüşlerden öyle dem vururlar ki; *Che Guavera*'nın dahi onların eline su dökemeyeceğini sanırsın!!!...

Gördüğünüz gibi "sınıfsal değişim" ve "genel iktisadi fakirlik" şehirli ve köylü halkı daha da yoksullaştırmıştır. Halk açlığa ve perişanlığa mahkûm olmuştur.[17] Mülk sahipleri ve tüccarlar;

[17] Açlık meselesi, yoksulluk sosyolojisinin ispat ettiği ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Örgütü Başkanı tanınmış yazar *Juzy Duster*'in da rakamlarla net bir şekilde ifade ettiği gibi günümüz kapitalist sistemin ürünü olan yeni bir olgudur. Kendileri tok toplumlar olan Amerika, Avrupa ve Sovyet Rusya'nın araştırmalarına göre günümüzde her üç insandan ikisi açtır. Bu facia; sosyologların ve beşerî coğrafyacıların bilimsel çalışmalar sonucu elde ettikleri bir bulgudur. Oysa biz zannediyorduk ki; üretim arttıkça yoksulluk ve özellikle açlık seviyesi azalmalıdır. Hâlbuki tüketim oranı ve çeşitliliği üretimden daha hızlı bir seyir izlemektedir ve onu geçmektedir. Dolayısıyla fakirlik ve zenginliği, ihtiyaç ve refahı mevcut "üretim" ve "tüketim" ile ya da mevcut "gelir" ve "gider" ile mukayese etmek gereklidir. Bugünün üretim ve geliri geç-

yani eski hâkim tabaka da gelişen bu "yeni sınıf" karşısında zayıflamış ve dağılmıştır. Çoğunluk halk seviyesine inmiştir. Azınlık bir grup ise sınıf değiştirmiş, yeni sınıfa ve modern tipe eklemlenmiştir. Dinî şiarlara ve itikatlarına vefakâr olan geleneksel tip ise yukarıda zikredilen şehirli ve köylü halktır. Açıkça gözlemlenebilen bu sosyo ekonomik tahlile göre dindar kesim sınıfsal ve ekonomik açıdan yenik düşmüş ya da şiddetli bir şekilde zayıflamaya yüz tutmuştur. Tüm bu fakirlik ve yetersizliklere rağmen dine karşı vefakâr olan halk kesiminin din adına, merasimler düzenleyebilmek adına, dinî binaların inşası adına, ruhanilerin giderlerini karşılayabilmek adına yaptıkları harcamalar; onların Ehlibeyt'e olan bağlılıklarının ne kadar derin ve sağlam, iman ve ihlâslarının ne kadar güçlü ve samimi olduğunun en açık göstergesidir.

Burada insanın zihnine ansızın balyoz gibi bir sual iniyor. Bu zihin buraya kadar tüm olan biteni izlemiştir. Dakik bir tefekküre dalmış, mantıklı ve açık bir şekilde meseleyi her açıdan kılı kırk yararak incelemiş ve merhale merhale doğru ve sağlam olan şu neticeye ulaşmıştır:

Bir taraftan dinimiz İslam; tarihin en son ve en mükemmel din mektebi... Muhammed, Kur'an, peygamberin ashabı ve İslam tarihi; hayatın, izzetin, medeniyetin, toplumun, hukukun, gelişmenin, gücün, kudretin ve kültürün öğreticisi... İlahî, toplumsal ve insanî tevhid dini... Halkın adalet için kıyamı ve her

mişin üretim ve geliriyle mukayese edilmemelidir. Örneğin; bir işçinin maaşının artması onun yoksulluğunun azalması ve refah seviyesinin yükselmesi, zenginliğinin artmasının delili değildir. Bir ailenin ya da toplumun yoksulluk ve zenginliği onun gelir giderleriyle kıyaslanmalıdır. Kapitalist sistemde günbegün artan tüketim oranı ve çeşitliliğinin, burjuva ekonomik hayat tarzının ve tüketim kültürünün dayatılması bugün feryat eden açlığı ortaya çıkarmaktadır. Zahiren iyi durumda görünen aileler bile gizli açlığın pençesindedir. Bu insanlar midelerinden kısmakta ve dış görünüşleri için harcama yapmaktadırlar. Zira revaçta olan düşünceye göre; mideyi kimse görmemektedir ancak kıyafet, ev ve diğer şeyleri herkes görebilmektedir.

bir ferdi "halk şehidi" olan bir ümmet inşa etmek...

Diğer taraftan bizim mezhebimiz Şia: "İmamet" ve "adalet" mezhebi... Ali'ye ve evlatlarına bağlılık mezhebi... Cihad, direniş, ilham, özgürlük ve adalet dolu bir tarihtir. Zulüm, ayrımcılık, esaret kabul etmez bir tarihtir. Siyasi kulluk, ekonomik sömürü, "ruhanî istibdat"[18] ve hakkın çirkinleştirilmesiyle mücadele eden bir tarihtir. Ali'ye, Hüseyin'e, Zeynep'e iman tarihidir. Adalet, rehberlik, içtihad, cihad, şehadet, eşitlik ve intikam tarihidir. Öyle bir Mehdi beklentisi vardır ki bu mezhepte, halk ne zaman kıyam ederse Mehdisi o zaman zuhur eder!

Öte yandan; bizim imanlı halkımız, bu aileye, bir inancın ve fikrî bir imanın ötesinde bir sevgi beslemektedir. Aile fertlerinin isimleri bu halka ruh bahşetmektedir. Onları yâd etmek, damarlarındaki kanı coşturmaktadır. Ayaklarına kanlarını serme arzusu duymakta, yollarına kurban olmak istemektedirler. Bu insanlar acıdan feryat ederler. Kerbela'da yaşadıkları acıyı hissedebilmek için kendi canlarını yakarlar. "Her yıl" yas tutarlar. Dertleriyle gamlanırlar. "Her yıl" ölüm yıldönümlerinde tüm benlikleriyle ağlarlar, sevgilerini gösterirler ve bu aşktan bitap olurlar...

Diğer yandan; bizim aydınımız hassas, uyanık bir nesle mensuptur. Dünyadan ve yaşadığı toplumdan haberdardır. Devrimci bir düşünceye, bilinçli ve heyecanlı bir imana duyulan ihtiyacın farkındadır. Özgürce düşünebilmektedir. Halkların uyanışı ve eşitliğinden yana, duygu, hareket, sorumluluk bilinciyle dolu ve kendinden haberdar bir aydındır. Artık bizim aydınımız eskisi gibi halkından kopuk ve garbzede bir aydın değildir. O artık, maşallah Farsçayı unutmuş, hatırladığı birkaç kelimeyi de zorla ve kalın Batılı bir lehçeyle telaffuz eden bir aydın değildir.

[18] Bu kavram, değerli taklit mercii Merhum Ayetullah Nainî'ye ait olup seçkin eseri "*Tenbih el-Eimme ve Tenzih el-Mele*"(Toplumu Uyandırma ve Dini Arındırma) adlı eserinde geçmektedir. Ayetullah *Talekanî* bu esere açıklayıcı ve tamamlayıcı bir haşiye yazmıştır.

Kimseye hava atma gibi bir derdi yoktur. "Tepeden tırnağa Avrupalı gibi olmalı." deyip, sömürebilecekleri verimli bir tarla oluşturmak için bu düşüncenin tohumunu kan ve petrolle sulayıp İran'a saçan; *Huşeng Henavidî, Mim Cafer Han, Mirza Mülküm Han Latarî* ve *perçemli molla Seyyid Hasan Han Takizâde*'nin o uğursuz jenerasyonları yok oldu, tükendi artık.[19] Bizim aydın simamız "Cemalzâde" değildir artık, "Celal"dir. Artık bizim aydınımızın şiarı "kültüre, geleneğe ve İslam'a cephe alma" şiarı değildir. "İslam'a, kültüre ve geleneğe cephe alan Batı'ya karşı mücadele" şiarıdır. Bugün aydınlarımız toplumsal sorumluluklarının farkında olduklarını ve bu tanışıklık ölçüsünde bilgilerini pratiğe aktardıklarını göstermektedirler.

Peki, halka uyanıklık, cesaret ve hayat bahşetmesi gereken tüm bu değerlere rağmen neden bu unsurlar, hâlâ milletimiz ve milletimizin kaderi üzerinde bir etki gösterememiştir? Bu "din", bu "mezhep" bu "halk", bu "aydın"... Peki, neden bu haldeyiz?

Neden tüm bu hayat ve hürriyet çağıldayan manalara duyulan iman, duygu, aşk ve gözyaşı, insanî azametle dopdolu şahsiyetlere duyulan vefakârlık, âşık ve mümin halkımız üzerinde bir etki göstermemiştir?

Din; kurtuluş dini, mezhep; adalet mezhebi, aydın; sorumluluk sahibi, halk; mümin, peki o zaman suçlu kim?

Bu sorunun cevabı tek kelimeyle izah edilebilir:

Âlim!

Neden? Zira bizim imanımızın kısır kalmasının en asli sebebi, İslam'ı, Muhammed'i, Ali'nin yolunu ve Hüseyin'in eylemlerini tanımamamızdır. Onlara karşı bir "aşkımız" var ama "şuuru-

[19] Takizâde'nin" kahramanlık şiirinden: *"O günlerde Batı'ya hayran ve teslim olma bombasını patlatan ilk kişi bendim"*. Bizim yenilikçi meşrutiyet liderlerinin "teslim" kelimesi için "bomba", "patlama" tabirlerini nasıl kullandığına bir bakın! Acaba bunlar "barış", "selamet" ve "emniyet" için hangi kavramları seçerlerdi?!

muz" yok. "Muhabbet" var ama "marifet" yok. Hayat bahşeden bu dinin bize hayat bahşetmeme muammasının sırrı; halkımızın bu dine karşı imanının olması ama bilincinin bulunmamasıdır. Bu bilinci vermesi gereken kimdir? Âlim!

O; Ali'yi tanıtması ve Ali Mektebini öğretmesi gereken kişidir.

İslam'da âlim; kuru bilgi yüklü, sorumluluktan uzak bir kişilik değildir. İlim onun zihninde depolanmış bir malumatlar kümesinden ibaret değildir. Onun kalbi "ilâhî bir nurla" doludur.[20] Peygambere ait olan bu tabir gaybî, tabiat ötesi, gizemli bir anlam taşımamaktadır. Ledün ilmi ya da irfanî keşf anlamı da ihtiva etmemektedir. Aynı şekilde bu fizik, kimya, tarih, coğrafya, fıkıh, usûl, felsefe, mantık da değildir. Zira bunların tamamı bilimle bağlantılıdır, nurla değil. Nur ilmi ise sorumluluk ilmidir, hidayet ilmidir, akide ilmidir.[21] Buna Kur'an'da fıkıh adı verilir. Ancak fıkıh bugün "şer'i ve fer'i hükümler" anlamında kullanılmaktadır. Âlimin karanlıkta ve karanlıkla bir işi yoktur. O fezayı aydınlatmaktadır. Geceyi yarmaktadır. Yol göstermektedir. Âlim; öğrencilerin üstadı ve avamın hâkimi değildir. O halkın öğretmenidir. Onun ilmi Eflatun akademisinin ilmine benzememektedir. Onun ilmi peygamber risaletinin ilmidir. Onlar öyle âlimlerdir ki; "Peygamberlerin varisleri" unvanını hak etmişlerdir.[22]

"Kuru bilgiye dayanan" ilim bir tür kudreti temsil eder. Nur ilmi ise "hidayeti" sembolize eder. Nur ilminin âlimi bir bilgin ve bir aydındır. Aydın ise halkına ve mektebine karşı sorumluluk sahibi bir mütefekkirdir.

Şia âliminin sorumluluğu ise daha ciddî ve ağırdır. O imamın "vekilidir". Onun ilmi imamet mesuliyetini, İmamet de nübüvvet sorumluluğunu üstlenmiştir.

[20] "İlim; Allah'ın dilediğinin kalbine ilka ettiği bir nurdur." (Hz. Muhammed).

[21] Bence itikat veya "inanç bilimi" kavramı, ideoloji kavramının tam karşılığıdır.

[22] "Âlimler peygamberlerin varisleridir." (Hz. Muhammed).

Şia âlimi imamın vekilliğini yapmaktadır. İmamın payını (humus) almakta, halka karşı peygamberî bir sorumluluk yüklenmekte ve Alivârî bir imamet mesuliyeti taşımaktadır. Onun en önemli sorumluluğu en azından imamın kim olduğunu halka öğretmektir. İmamlar nasıl insanlardı ve nasıl düşünürlerdi? Ne söylerlerdi? Ne yaparlardı? Nasıl yaşarlardı? Tarihte nasıl bir rolleri vardı? Nasıl bir mektep oluşturmuşlardı? Hangi fikre, hangi rejime, hangi nizama, hangi gruba karşı mücadele vermişlerdi? Nasıl mücadele etmişlerdi? Bilahare bizden ne istiyorlar? Nasıl olmamızı istiyorlar? Ve onların davaları adına ne yapmamızı bekliyorlar?

Görüyoruz ki tüm bu artılara rağmen bizim toplumumuzda Avrupalı bir sanatçı hakkında yazılmış birçok kitap bulunurken, tüm imamlarla ilgili halka sunulacak tek bir eser mevcut değildir. Bunun sorumlusu âlimlerdir.

Tahsilli Şiî aydını, hayali kadim Yunan fahişesi Bilitis'in heves ve çapkınlık dolu şairane şarkılarının Farsçasını bulabilirken, Ali'nin Nehcul Belağa'sının Farsçasına ulaşamıyorsa bunun sorumlusu âlimlerdir.

Eğer bizim halkımız mezhep öncülerinin yalnızca "isimlerinden" haberdarsa, onların hayatlarına dair sadece birkaç keramet, birkaç menkıbe ve birkaç mucize öğrenebilmişse, doğum ve vefat tarihleri dışında yaşamlarına dair bir bilgileri yoksa ve onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorlarsa bunun suçlusu âlimlerdir.

Ali özgürlük bahşettiği ve halk Ali'ye âşık olduğu halde Ali âşıkları zayıflığın ve zaafın sembolüdür. Aynı şekilde aydın da Ali ümmetinin zaaf ve güçsüzlüğünün farkındadır!

Bu çelişki "tanımamaktan" kaynaklanmaktadır.

"Tanımak" değerli ve tesirlidir. Aşk ve iman; içinde "tanımak ve seçmek" olgularını muhteva etmiyorsa anlamsızdır. Kur'an okunmadığı ve anlaşılmadığı takdirde sıradan bir kitap ya da beyaz bir defterle aynı değerdedir. İşte bu yüzden onun okun-

maması, üzerinde düşünülmemesi ve anlaşılmaması için bu denli çaba harcamaktadırlar. Ve bu çaba içerisinde olanlar şunu bahane ederler: "Biz Kur'an'ı anlayamayız, Kur'an'ın yetmiş batını vardır, yetmiş batınının da yetmiş batını.?[23] Kur'an'ın akılla tefsir edilmesi yasaklanmıştır ve haramdır bahanesine sığınırlar.[24] Bu nedenle dost kisvesi altında, Kur'an'ın lehine konuşuyormuş süsü vererek, halkı ondan uzaklaştırmak amacı güden, Kitab'ın anlaşılmasının çok zor olduğunu söyleyen düşmanlara Kur'an'ın kendisi tekrar tekrar şöyle feryat etmektedir: *"Onlar hâlâ Kur'an'ı gereği gibi düşünmeyecekler mi?..."* (4/Nisa Suresi 82).[25]

Ali ancak, onun kim olduğunu bildikleri vakit taraftarlarına bilinç, azamet, izzet ve özgürlük bahşedecektir.

Bizim dilimizde yazılmış ve Ali'nin şahsiyetini doğru bir şekilde yansıtan bir kitap, onun sözlerini doğru bir şekilde tanıtan bir minber[26] bulunmuyorsa, ona duyulan aşkın, ona yapılan övgü ve yüceltmenin nasıl değeri ve etkisi olabilir ki?

Aşk ve iman ancak "bilinç" ile beraber insana ruh katabilir, bir eylem ortaya çıkarabilir ve verimli olabilir.

İşte Fatıma'nın gerçek siması; takipçilerinin övgüleri, ağlamaları ve ağıtları ardına itilerek görünmez hale gelmiştir.

Üç Kadın Tipi

İslam kültüründe ve toplumunda üç tip kadın vardır. Birincisi

[23] Şu demagojiye bakın! Oysa derin olmak muamma olmak değildir. Kolay olmak da yüzeysel olmak değildir!

[24] "Kim Kur'an'ı kendi dünya görüşüyle tefsir ederse " sözünü "kim Kur'an'ı kendi aklıyla tefsir ederse" diye anlamlandırıyorlar.

[25] *"Andolsun biz Kur'an'ı düşünülsün diye çok kolaylaştırdık. O halde yok mu düşünen!"* (54/Kamer Suresi 17, 22, 32, 40). İki buçuk sayfalık küçücük bir surede bu ayet tam dört defa tekrar ediliyor!

[26] Kastım minberlerdir, günbegün artmakta olan minberîler (vaizler) değil. Allah sayılarını çoğaltsın!!!

geleneksel ve mukaddesatçı kadın tipidir.

İkincisi yenilerde revaç bulan ve yayılan modern ve Batıcı kadın tipidir.

Üçüncüsü de Fatıma ve "Fatımavarî" kadın tipidir. Bu kadın tipinin geleneksel kadınla hiçbir ortak yönü ve benzerliği yoktur. Toplumdaki dinine bağlı geleneksel kadın tipi en az modern kadın kadar Fatıma'ya uzak ve yabancıdır.

Günümüz dünyasında, özellikle Doğu ülkelerinde, bilhassa İslam toplumlarında ve hassaten İran toplumunda bir tezat oluşturulmak istenmektedir. Bu; insanî meselelerde, toplumsal davranış ve geleneklerde, düşünce tarzında meydana gelen bir şaşkınlık, bir yıkım, bir değişim ve bir buhran halidir. Değişimle oluşturulan bu formla "aydın", "tahsilli kadın-erkek" ve "yenilikçi" adıyla yeni bir tip inşa edilmektedir ki; "geleneksel" kadın-erkekle zıttır.

Bu olağan bir değişimdir. Bunu engellemeye kimsenin gücü yetmedi. Bu öyle zorunlu bir değişimdi ki bunu engellemeye kimsenin gücünün yetmemesi de kaçınılmaz bir sonuçtu.

Bu söylem söz konusu değişimi onaylamak ya da inkâr etmek anlamına gelmemektedir. Zaten bu mevzu konumuz dışıdır. Mesele toplumun değişmesiyle beraber, erkeklerin giyim tarzının, fikirlerin, hayat tarzının ve yaşam biçiminin değişmesiyle beraber kadının da zorunlu olarak değişmiş olmasıdır. Zaten aynı kalıp içerinde değişmeksizin kalmak imkânsızdır.

Eskiden oğlanlar "ehil çocuk" idiler. Oğul baba ile tıpa tıp aynı formda idi. Bir babayla oğul arasında çok fark yoktu. Baba da oğlunun yeni, farklı ve daha önce benzeri görülmemiş bir hale bürüneceği, oğlu ile arasında en ufak bir benzerliğin ve ortak yönün kalmayacağı korkusu yaşamazdı. Ya da birbirlerini eleştirmeksizin, tartışmaksızın ve ön yargısız bir şekilde bir dakika konuşamayacaklarını düşünemezdi. Ama bugün durum değişmiştir. Bizim çağımızın (gerek Doğu'da ve gerek Batı'da) özelliklerinden biri de nesiller arasındaki bariz uçurumlardır. "za-

man aralığı" 30 yıl olsa da "toplumsal zaman aralığı" 30 asır gibidir.

Dün toplum sabitti. Toplumsal özellikler ve toplumsal değerler donuktu. 100, 200, 300 yılda hiçbir değişiklik olmazdı. Çocuklar ve torunlar döneminde; toplumsal altyapı, üretim ve dağılım şekilleri, tüketim kültürü, toplumsal ilişkiler, yönetim, dinî propaganda tarzı, dinî törenler, alışkanlıklar, müspet ve menfi değerler, sanat, edebiyat, dil kısacası her şey babalar ve dedeler zamanında olduğu gibiydi.

İtaatkâr ve Başına Buyruk

"Toplumsal zamanın" aktif olmadığı, kapalı ve sabit toplumlarda kadın ve erkek de sabit roller üstlenirdi. Kız çocuğun annesinin kopyası olması olağandı. Anne-kız arasındaki farklılık çok cüz'i, günlük konularda ya da kişisel ahlâkî zaaflardan kaynaklanan meselelerde ortaya çıkardı. Bu ahlâkî zaaf konusunda da, toplumun tamamı, tüm gruplar ve her tip insan ittifak ederdi. Bugün yaşandığı gibi bir grubun ahlâkî zaaf saydığını diğer grup aydınlanma olarak görmezdi.

Ama bugün, ahlâkî fesat yaşamamasına rağmen kız ile annesi arasında birçok fark mevcut olup ana-kız birbirine yabancılaşmıştır. Aralarındaki on beş, yirmi, otuz senelik zaman farkı iki farklı insan yaratmış, bambaşka bir topluma, apayrı bir tarihe, çok farklı bir kültüre, farklı bir dile, farklı bir bakış açısına ait iki ayrı insan meydana getirmiştir. Aralarındaki bağ sadece nüfus kâğıdıyla sınırlıdır. Tek müşterek noktaları da aynı ev adresini kullanıyor olmalarıdır.

Bu iki nesil ve tip arasındaki tarihî fasılayı ve tezadı sosyal yaşamda da müşahede edebiliriz. Tahran'da koyun sürülerinin asfalt kenarında otladıklarını ve çobanın başkent sakinlerinin gözü önünde koyunlarından süt sağdığını görebiliriz. Bunun yanı sıra pastörize süt de piyasada mevcuttur. Aynı şekilde otomatik koltuklu Jaguar marka arabalarla develeri aynı karede görmeniz mümkündür ki aralarında Habil ve Kabil çağından günümüzün

uzay çağı kadar fasıla vardır. Aralarında o kadar fark var ki birini elinde "*Ekber Riş*" dondurmasını yalarken (geleneksel dondurma-Çev.); diğerini ise elinde "*Hurus Nişan*"ın (modern tatlı çeşitleri üreten bir marka adı-Çev.) çikolatasını yerken kol kola yürüyen ana-kızı da görmek mümkün.

Din ve Sünnet[27]

Bu tezadın toplumda kalıcı olmadığı kesindir. Bu iki tipten gelenekçi olan (anne) son demlerini yaşamaktadır, artık yalpalayarak ayakta kalmaktadır. Diğeri ise (kız) hayata yeni başlamaktadır. Bu, annenin yemeyi tercih ettiği geleneksel dondurmanın bir süre sonra unutulacağı anlamına gelmektedir. Modern çikolatayı tercih eden kız ise yarının annesi olacaktır. Ama bu kız annesinin kalıplarına geri dönmeyecektir. Sonraki nesillerde anne-kız aynı kültürün fertleri olacak, toplumsal fasıla sona erecektir. Yani kızın kendi evladıyla ilişkisi annesinin anneannesiyle olan ilişkisine dönüşecektir. Çocuğu da bu kız için "ehil çocuk" olacaktır. Bu şekilde geleneksel formdan modern forma dönüş kesinleşecektir. İster iyi ister kötü olsun bu değişim bir "gerçektir" ve bu değişim karşısında acemilik gösterenler yenilgiye mahküm olacaktır. Bu değişimi zorla, küfürle, dayakla, dayatmayla, engelleyerek, zincirleyerek önlemeye çalışanlar abesle iştigal etmektedir, boşuna zahmet çekmektedir. Bu işin sonucu sıfır değil sıfırın da altındadır. Bu yolla değişim durdurulamayacağı gibi hızlanacak ve rakip, takviye güç elde edecektir.

İman, akide, din ve masumiyet yolunun mütefekkir ve yol göstericisi olan bu kişiler din, iman, inanç, masumiyet adına eskilerden miras kalan, gelenek ve görenek haline gelen her tür şekli, Kur'an'ın deyimiyle "evvelkilerin geleneklerini", "eskilerin efsanelerini" kutsallaştırıp yüceltmişler, "atalarının" takip ettiği yolu devam ettirmişlerdir. "Kadim" olanı "dinî" olanla bir tut-

27 Burada sünnetten kastımın peygamberin sözleri ve amellerini kapsayan dinî literatürde kullandığımız kavram olmayıp; toplumsal sünnet/toplumsal gelenek manasında kullandığımı bilmem hatırlatmaya gerek var mı?

muşlardır. Her tür "değişimi" hatta giyim konusundaki bir farklılığı bile küfür olarak telakki etmişlerdir. Teslimiyetten kaynaklanan muhafazakârlığı, geleneklere tapıcılığı, geçmişi yüceltmeyi ve her türlü yenilik ve değişimden kaçmayı "İslam" ile bir tutma hatasına düşmüşlerdir. Aynı şekilde kadının da geçmişteki konumunun değişmesini tasvip etmemişlerdir. Kadının alıştıkları\beğendikleri şekilde ve işlerine gelen formda kalmasını istemişlerdir. Zira bu eskilerden miras kalan bir gelenektir.[28] Üstelik bunu da "İslam böyle istiyor." diye lanse ederek yapmışlardır. Onlara göre, kadın kıyamet gününe kadar dinin vazettiği şekilde, yani şu an olduğu gibi kalmalıdır. Dünya değişebilir, her şey değişebilir hatta bizzat beyefendinin kendi şahsı ve oğlu değişebilir ama kadın olduğu yerde durmalıdır. Bizzat peygamberin kendisi, kadını, bu beyefendinin istediği tarzda dizayn etmiştir! Bunlar insanları saptırıyor. Ne kadar yazık! Çünkü kimse bunların laflarını ciddîye almıyor. Değişen bir şeyi sabitlemek mümkün değildir. Kadın da ister istemez değişimden payını alacaktır. Belki isteyerek de bu farklılaşmaya ayak uyduracaktır. Zira zaman akıp gitmektedir, zaman hareket halindedir. Toplum kabuk değiştirmektedir. Âdetler, alışkanlıklar, formlar başkalaşmaktadır. Ancak "hakikat" canlı kalmaktadır. "Zamana bağlı hükümler" ise yok olmaktadır. Eğer hakikatle beraber, tali meseleleri de muhafaza etmeye çalışırsak, zaman denen mefhûm bu ikincil meselelerle beraber hakikati de çarklarının arasında yok edecektir.

Bu toplumun ve zamanın hiçbir zaman kulak asmayacağı, asamayacağı faydasız bir davettir. Bunlar yok olmaya mahkûm olan gelenek ve alışkanlıkları din olarak sunmaya devam eder,

28 "Kadim" den kasıt ister Kaçarlar dönemi olsun, ister Safevî dönemi olsun, ister İslam öncesi Arap ya da acemlerden kalma ananeler olsun; isterse şirk geleneklerinden, Yahudi, Mesihi, Mecusi veya Buda geleneklerinden olsun fark etmez. Kadim olması dinî olması için yeterlidir. Buna riayet etmeyenler ise kâfir olur; yok eğer biraz lütufta bulunacak olurlarsa, o zaman kâfir değil de fasık olur.

dini kullanarak gelenekleri de ayakta tutmaya çalışırlarsa, eski âdetlerle beraber dinin de yok olup gitmesine sebep olacaklardır.

Din ve geleneği karıştırdığımızda "eskimeyen, dinamik İslamı", "hayatın ve toplumun sabit kalıplarının" bekçisi yapmış oluruz. Dinî, geleneksel kavmî inançlar ve tarihî, kültürel olgularla bir saydığımızda hareket halindeki zaman, yolunun üstündeki gelenekler, âdetler, kavmî ve tarihî oluşumlar, toplumsal ilişkiler ve yaşam tarzı, eskiye ait kültürel nişanelerle beraber onu da alıp götürecektir. İslam'ı ve dini onlarla karıştıracak ve yok edecektir. Bugün dinin gelenek ve geleneğin din olarak algılanma yanlışını fark etmiyor muyuz? Gözümüzle görmüyor muyuz?[29]

[29] Büyük bir hakikatin nişanesi ve revaçta olan dinî düşüncenin düşünce tarzını ve bakış açısını beyan etmesi açısından küçük bir örnek vermek istiyorum! Mesela oldukça ilerici, dakik ve bilimsel bir mesele olan İslamî temizlik anlayışının uygulanması zaman içerisinde temizlik anlayışı ve araçlarının gelişmesiyle yavaş yavaş bir sorun halini aldı. Zira temizlik anlayışla beraber "şekil ve araçlar" da İslam'ın vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmişti.

Meşhed'de "gizli ve gece faaliyet gösteren" bir örgüt teşkil edildiği tespit edildi. Bu örgüt oldukça sistemli ve düzenli işleyen bir yapıya sahipti. Örgütte gizlilik hâkimdi ve örgütün fikirlerinin, hedeflerinin ve ideolojisinin dışarı sızması mümkün değildi. Faaliyetleri gece yarısı üçten sonra başlıyor, havanın aydınlanmasıyla son buluyor ve adamlarının nereye kayboldukları bilinmiyordu. Araştırmalar ve örgüt içine adam sızdırmalar sonucu örgütün şehrin tamamında ve çevre köylerdeki hamam haznelerini (hamamlarda yıkanmak için kullanılan içi su dolu havuz) kaldıran sağlık müdürlüğüne tepki olarak kurulduğu anlaşıldı. Bu kişiler gusül abdestinin ancak hamam haznelerinde alınabileceğini ve duş ile guslün kabul olunmadığına inanıyorlardı. Bunlar kendileri gibi düşünen bir hamamcı ile anlaşarak duvar ardına sakladıkları "gizli bir hamam haznesi" inşa etmişlerdi ve onu güvenmedikleri gözlerden saklı tutmuşlardı. Buraya ancak örgüt sorumlusu gözetiminde "hamam haznesi örgütüne" mensup olanlar girebiliyordu. Gece üçte örgüt üyelerine haber veriliyor ve onlar da ağız tadıyla ve içlerine sine sine suya dalarak İslamî(!) bir gusül abdesti alıyorlardı.

Burada hamam haznesi İslamî bir çehre kazanmıştır. Hamam haznesinin duş

İslam Peygamberinin Sünneti

İslam'ın ısrarla üzerinde durarak ehemmiyet gösterdiği sünnet; peygamberin sözleri ve emirleridir (hadis), amelleri veya bir eylemi onaylaması ve ona muhalefet etmemesidir. Ya da kendisinin diğerlerine bir şey söylemeksizin bizzat bir eylemde bulunmasıdır(takrir).

Yani Peygamberin sünneti onun sözleri ve amelleridir. Sonuç olarak İslam'ın hükümleri iki grupta taksim edilmektedir.

1- İslam'dan önce mevcut olan ve peygamberin teyit ettiği ameller (Teyidi hükümler)

2- İslam'dan önce mevcut olmayan ve İslam'ın sadır ettiği hükümler (Tesisi edilen hükümler)

Benim peygamberin sünnetinden anladığım "teyidi" ve "tesisi" hükümlerden "söz" ve "amelden" başka üçüncü bir yön daha vardır. Hatta bu bana göre diğerlerinden daha hassas bir meseledir. Bu peygamberin "eylem yöntemi"dir. Yani nübüvveti sırasında takip ettiği metot, teknik, stratejidir.

Peygamberin Özel Yöntemi

Peygamber toplumsal bir oluşumu değiştirmek ya da ıslah etmek istediğinde öyle bir yöntem takip etmiş, öyle bir metot izlemiştir ki; olayların günümüz meseleleriyle hiçbir benzerliği bulunmasa dahi fikrî mücadele alanında ve toplumsal meselelerde bize yol gösterebilmektedir. Bu konu ister Peygamberin zamanıyla alakalı olsun, ister bizim zamanımızla alakalı olsun fark etmez.

Bu konuyu ayrıntılı olarak işlemeye zamanımız olmadığından, bir örnekle yetiniyoruz:

İslam'dan önce batıl bir "gusül" inancı Arap toplumunda mev-

ile değiştirilmesi birçok dindar insanın yüreğini yaralamıştır. Öyle ki hamam haznesinin gidişinin yüreklerinde açtığı yara Filistin'in gidişinden daha can yakıcı olmuştur onlar için!

cut idi. Onlar cünüp bir insanın ruhuna cin ve şeytan girdiğine inanırdı. Cünüp kişinin bedeni, bakışı ve nefesi necis sayılırdı. Yıkanıncaya kadar, şeytanın onun bedeninden çıkmayacağına inanılırdı.

Yani Arap insanının gusül almasının amacı bedenindeki şeytanı dışarı çıkarma amacına matuftu!

Üç Belirgin Yöntem

İdeolojilerin ve dünya görüşlerinin toplumsal ıslah için kullandıkları üç yöntem vardır. Ekollerin toplumsal ıslah için benimsedikleri üç yol vardır;

1- Geleneksel ve muhafazakâr yöntem[30]

Muhafazakâr rehber, toplumda var olan her oluşumu, yanlış dahi olsa "gelenek" adı altında koruma amacı güder. Zira muhafazakâr ve gelenekçi "geleneğin" koruyucusudur. O geleneği, milletinin varlığının temel dinamiği sayar.

2- Devrimci yöntem[31]

Devrimci lider ise tüm toplumsal oluşumları bir anda ve acele bir şekilde yok etmeyi ister. Zira ona göre gelenek; kokuşmayı, eskimeyi ve geriye dönüşü ifade eder.

3- Islah ve değişim yöntemi[32]

Islahatçı önder bir oluşumu aşamalı olarak değiştirmekten yanadır. Toplumu ıslah etmek için yavaş yavaş zemin hazırlamak ve toplumsal amilleri göz önünde bulundurmak gerektiğine inanır. (Gelenekçilik ve devrimcilik arası bir yol takip eder).

Oysa İslam peygamberi dördüncü bir yolu takip etmiştir. Toplumun nesilden nesile aktararak alışkanlık haline getirdiği, koruduğu, doğal olarak yapageldiği alışkanlıkların zahirine do-

[30] Traditionalisme, conservatisme.

[31] Revolutionisme.

[32] Evolutionisme, Reformisme.

kunmaksızın muhtevalarını, ruhunu, felsefesini, mantığını devrimci bir tarzda değiştirme yoluna gitmiştir.

Muhafazakârın gerekçesi ve ileri sürdüğü mantık şudur:

Eğer gelenekleri değiştirirsek, tıpkı bir sinir sistemi gibi geleneklerle sağlanan toplumsal ilişkiler kopar ve toplumda büyük bir kaos yaşanır. Her büyük devrimin ardından yaşanan büyük kargaşa ve ardından kurulan diktatörlükler de bunun en büyük kanıtıdır. Bu sonuç, bu yöntemin kaçınılmaz bir sonudur. Kökleşmiş kültürel ve toplumsal gelenekleri bir anda devrimci bir yöntemle yok etmek, toplumu bir anda bir boşluğa ve kaosa sürükler ki bunun etkileri devrim yerleştikten sonra ortaya çıkar.

Devrimcilerin delillerine gelince:

Eğer kokuşmuş gelenekleri muhafaza edersek, toplumu eskiye, durağanlığa ve geçmişe mahkûm etmiş oluruz. Bu nedenle; rehber bizi eski bağlarımızdan kurtaran ve ellerimiz, ayaklarımız, ruhumuz, fikrimiz, irade ve bakışımız üzerindeki kalıplardan azat eden kişidir. O geçmişle, alışkanlıklarla, gelenek ve görenekle olan tüm bağları ortadan kaldırıp yerine yenilerini inşa etmekle yükümlüdür. Aksi takdirde toplum geri kalır ve ilerleyemez.

Diğer iki metodun dezavantajlarından kurtulmak isteyen ıslahatçılar ise üçüncü bir yol takip ederek tedricî ve ılımlı bir yöntem izler. İstenmeyen bir oluşumu hızlı bir şekilde yok etmek ve kökünü kazımak yerine, “ona uyum sağlar”.

Bu yöntemin amacı toplumu kalıplaşmış, eski ve durağan geleneklerden kurtarmaktır. Ancak bunun birdenbire yapılmasının topluma zarar verebileceğini düşünen ıslahatçılar; bu değişim için gerekli alt yapının oluşabilmesi için yavaş yavaş, ılımlı bir yöntemle, toplumun fikrî ve toplumsal alt yapısının müsait hale getirerek, sabırla ıslahın gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünürler. Böylece toplum tedricî değişimlerle hedeflerine ulaşabilir. Uzun bir zaman alsa dahi inkılabî bir yöntem izlenmeksizin, ince bir programla yavaş yavaş neticeye ulaşılmalıdır.

Ancak bu "tedricî yöntem" bünyesinde şöyle bir zaafı barındırır: Bu uzun bekleme dönemi sırasında bir takım menfi etkenler ve gerici güçler, iç ve dış eller bu "tedricî ıslah hareketini" amacından saptırabilir, durdurabilir, hatta yok edebilir.

Örneğin gençlerin ahlâkını tedricen ıslah etmek ya da tüm halkı fikren aydınlatmak istediğimizde hedefimize varmadan önce yok ediliriz. Genellikle fesat unsurları ya da halkı aldatan güçler bize üstün gelir, bizi felç eder. Toplumu tedricen düzeltmeyi amaçlayan liderler kendilerince çok mantıklı davranırken; ıslahatçılık karşıtlarının hareketin nötrleşmesine neden olacak dış etkenlerini hesaba katmamaktadır. Tedricî ıslah hareketi ıslah için gerekli fırsatı bulduğunda pusuya yatmış bu güçler; zuhur edip hareketi yok etmek için çabalayacaktır.

Ancak İslam peygamberi toplumsal mücadelesini sürdürürken, yürüttüğü harekete rehberlik ederken ve risaletini yerine getirirken kendine has bir metot ortaya koymuştur. Bu yöntem bahsettiğimiz üç metodun dezavantajlarından ve kötü akıbetlerinden de beridir. Bu yöntemle toplumsal hedeflere ulaşılabilmiş, menfi amiller ve toplumu frenleyen gelenekler hızlı bir şekilde yok edilebilmiştir. Bu yöntem şudur: Geleneklerin zahiri formlarının muhafaza edilmesi ve muhtevalarının devrimci bir tarzda değiştirilmesi.

Örneğin Arap cahiliyesinde kendisine batıl bir anlam yüklenen "gusül" meselesinde, geleneksel yöntem bu uygulamayı mevcut şekliyle bırakır. Devrimci yöntem, bu ameli kökünden söküp atar ve uygulanmasını men eder. Islahatçı metot ise fikrî ve toplumsal seviyeyi tedricî olarak yükselterek sihir, büyü, efsun, şeytan çarpması, nazar, cin ve şeytanın insan bedenine sirayet etmesi gibi batıl inançları zihinlerden söküp atmak için uygun zemini hazırlamak gerektiğine inanır. Oysa peygamber; onun zahirine dokunmaksızın muhtevasını değiştirerek bu uygulamadan dünyanın en büyük temizlik anlayışını inşa etmiştir.

İslam Peygamberi İbrahim'den sonra bir Arap geleneğine dö-

nüşmüş ve batıl bir hal almış, putları yüceltme ve ticari rant elde etme aracı haline gelmiş hac eylemini olduğu gibi muhafaza etmiştir. Zira bu gelenek İbrahim'den kalmış bir sünnet olarak halk tarafından benimsemişti. Her ne kadar hâlihazırda puthane olarak kullanılıyor idiyse de, halk İslam'dan önce Kâbe'yi bizzat İbrahim'in inşa etmiş olduğuna iman ediyorlardı. Bu nedenle peygamber devrimci bir yöntemle hac eyleminin ruhunu İslam'a uygun bir tarzda tekrardan dizayn etmiştir. Peygamber, Kureyş'in menfaatlerini sağlamak, Mekke ticaretini korumak, diğer Arap kabilelerini ve Kureyş aristokrasisini kendilerine bağlamak için toplumsal ve fikrî bir alt yapı haline gelmiş olan hac ibadetini; insanî vahdet ve tevhid üzerine kurulu en derin, en güzel ve en büyük gelenek haline dönüştürmüştür.

Peygamber devrimci bir sıçrayışla Arap ırkçılığına dayalı putperest bir gelenek olan haccı önceki halinden muhteva olarak tamamen farklı bir ibadet haline dönüştürdü. Bu devrimci hareket ve sıçrayış öyle bir yöntemle yapıldı ki Araplar eski geleneklerinin alt üst edildiğini, ortadan kaldırıldığını, değer ve mukaddesatlarının yerle bir edildiğini fark etmediler bile. Sadece gelenek ve göreneklerinin düzeltildiğini, pisliklerinden arındığını ve ıslah edildiğini düşündüler. Oysa peygamber tüm fikrî ve kültürel devrimlerden daha hızlı bir şekilde, asırlardan beri devam eden ve birçok tarihî dönemi aşıp gelmiş putperestlikten tevhide geçişi; topluma geçmişinden koparıldığını ve tüm inanç temellerinin yerle bir edildiğini hissettirmeden sağlamıştır.

Bu sıçrayış ve hareketi, peygamberin "geleneklerin şeklini muhafaza edip muhtevalarını değiştirmeyi amaçlayan" özel toplumsal metodu olarak isimlendirebiliriz.

Bu kadar açıklama maksadı ifade etmek için sanırım yeterli olmuştur. Her ne kadar hac konusunda verdiğim örneği bazıları hoş karşılamamış olsa da "Teşbihte hata olmaz." diye bir söz vardır.[33]

[33] Bazılarının bu örnekten hoşlanmama nedeni bu gusül ve hac geleneğinin ön-

Demek ki; muhafazakârlar her şartta ve durumda güçlerinin yettiği ölçüde gelenekleri korumaya çalışır. Hatta bu uğurda kendilerini ve diğer insanları feda ederler.

Devrimciler her şeyi bir anda değiştirme arzusu içerisindedir. Her şeyi bir darbeyle yıkmak, yok etmek isterler. Bu hedefe ulaşmak için merhaleden merhaleye atlarlar ve toplumun buna hazır olup olmadığını önemsemezler. Halkın kendilerine karşı çıkacağını bile bile yollarına devam ederler. Devrimcilerin şiddete, diktatörlüğe, zulme ve uzun süreli, büyük katliamlara bulaşması mümkündür. Üstelik bunu sadece halk karşıtı güçlere değil bizzat halkın kendisine de yöneltebilirler.

Islahatçılar ise daima fesatçılara fırsat ve güç vermektedirler.

Ancak peygamber risaleti boyunca çok farklı bir yöntem izlemiştir. Bu yöntemi anlayabilir ve uygulayabilirsek açık ve net bir ilke edinmiş oluruz. Peygamberlik risaletini omuzlamış basiret sahibi bir aydının ancak bu yöntemi kullanarak eski gelenek ve hurafelerle; ölü kültürle; insanları uyuşturan çarpıtılmış din anlayışıyla; toplumun derinliklerinde kök salmış pasifize edici, gerici toplumsal düşünceler, inanç ve fikirlerle mücadele edip "devrimci hedeflere" ulaşabilir. Üstelik inkılâpçı yöntemin dezavantajlarına ve olumsuz sonuçlarına tahammül etmek zorunda kalmaksızın; toplumun eski değer ve inançlarıyla ters düşmeksizin; halktan uzaklaşmaksızın, ona yabancılaşmaksızın ve halk tarafından mahkûm edilmeksizin.

İdealizmin Bir Aracı olarak Realizm

İslam'ın özelliklerinden biri de kaçınılmaz ve somut toplumsal

ceki enbiyaların sünneti olmasından kaynaklanabilir. Ancak ben bu iki geleneğin cahiliye Araplarının anladığı manada toplumsal ve harici rol ve anlamlarından bahsediyorum, ilk hakiki manalarından bahsetmiyorum. Sorun benim konuyu sosyoloji açısından, onlarınsa kelâmî açıdan ele almalarından kaynaklanıyor. Ancak şu misalleri kabul edersiniz sanırım: Mesela "biat geleneği", şiir, fesahat ve belâgat geleneği, "savaş geleneği, "birlik olma geleneği", "kardeşlik geleneği", "çok evlilik" vs.

gerçekleri kabul etmesi ve varlıklarını itiraf etmesidir. Bu bakış açısı İslam'a hastır. İdealist ekollerde her şey olması gereken yüce düşünceler üzerine temellendirilir. Bu idealler ve yüce değerlerle uyuşmayan tüm gerçekler reddedilir. Ya yok sayılır ya da yok edilir. Şiddet, intikam, cinsellik, haz ve mal sevgisi inkâr edilemez, "var olan" birer gerçektir. Dindar (Hıristiyanlık) ya da ahlâkçı (züht) idealistler bunları görmezden gelir. Bu gerçeklerin varlıklarını inkâr ederler. Her hâlükarda bu olguları mahkûm ederler.

Realistler ise tam aksine her şeyi sadece var oldukları (reel) gerekçesiyle kabul ederler. İngiltere'de eş cinselliği ve Filistin'de tecavüz olgusunu sırf mevcuttur diye kabul ettikleri gibi. Hıristiyan kilisesi ailenin dağılmaması adına, vefakârlık adına, kutsal aile ve evlilik kurumunu koruma adına boşanmayı haram saymış ve yasaklamıştır. Ancak şu bir gerçektir ki her insan her ortamda ilk mukaddes bağını koruyamayabilir, eşler birbirlerine vefakâr kalamayabilir. İnsanların yaşam içerisinde birbirlerine yabancılaşması ve birbirlerinden uzaklaşması olağan bir durumdur. Bu iki bedbaht insanın beraber yaşaması sadece zorunluluktan kaynaklanmaktadır ve başka seçenekleri olmadığı içindir. Zira bu çiftin artık birbiriyle bağı kalmamıştır. Onları bir arada tutan bağ "aşk bağı" değil "hukuk-kanun bağı"dır. Bu iki insan birbirlerine zorla dayatılmaktadır. Oysa ayrıldıkları takdirde bu iki bedbahttan, başkalarıyla beraber yaşayan iki mutlu insan ortaya çıkabilir. Bu dün yaşanmış, bugün yaşanan ve yarın da yaşanacak olan bir gerçektir. İster medeni olsun ister olmasın, ister dindar olsun ister olmasın herkes bunun gerçek bir olgu olduğunu hisseder. İstatistikler de bunu onaylar. Hıristiyanlık ise bu gerçeği reddeder ve "mukaddes evlilik bağı" adı altında içinde cehennem hayatı yaşanan evlilikleri zorla ayakta tutar. Bu durum cinayetleri, ihanetleri ve fesadı körüklemektedir. Boşanma kapısının kapalı olması, yüzlerce gayri meşru pencerenin açılmasına sebep olmaktadır.

Batı Mut'ası (Concobinage)

Toplumsal gerçeklerin üstlerine kapıyı kapatırsak pencereden uçar giderler. Örneğin boşanma yasağı metres hayatını (Concobinage/Batı mut'ası) doğurur. Resmi olarak evli olduğu kadın ile yaşamak istemeyen bir erkek, eşinden boşanmaksızın ayrı yaşamaya başlar. Kadın da aynı şekilde boşanmaksızın eşinden ayrı yaşar. Çiftlerden her ikisi de yıllar yılı birbirlerinden ayrı, aynı çatı altında yaşayabilecekleri bir başka kadın ve erkekle yaşamlarını sürdürür. Korkunç rakam ve istatistikler bu gerçek ama aynı zamanda gayri meşru "çiftlerden" doğan çocukların genellikle aşağılık ve suçluluk kompleksine sahip hastalar, vahşi katiller ve toplum karşıtı bireyler olduklarını göstermektedir. Görüyoruz ki bu iki çift birbirlerine karşı yabancılaşma ve zıtlaşma içerisindedir. Her ikisi de bırakın aynı yatağı paylaşmak kadar sınırlı bir karı koca yaşamını, komşu olmaya bile tahammül edemeyeceklerine inanmaktadır. Bunların ayrılmaları çok doğaldır. Eşinden ayrılmış ve evinden uzaklaşmış bir erkeğin yaşamın doğallığı içerisinde istediği gibi bir kadını bulması da gayet normaldir. Aşk, aile hayatı ve cinsel güdüler bu iki insanı tabii olarak birbirine bağlar. Beraber bir evde yaşamaya iter. Adamın eşi de aynı kaderi ve serüveni yaşar. Gördüğümüz gibi tabiat ve gerçekler, yıkılmış aile yapıları üzerine yeni aileler kurmuştur. İki "düzensiz" kopmuş bağ, yerini "uyumlu" iki kopmaz bağa bırakmıştır. Ama "idealist Hıristiyanlık" bu iki eşin bile engel olamadığı bu olguyu kabul etmemekte ve bu gerçeği görmemek için gözlerini kapatmaktadır. Sonuç olarak harici bir mevcudiyeti kalmamış, yıkıntısından yeni yuvalar bina edilmiş bu "dağılmış ve köksüz aileyi" resmî olarak tanımakta ancak "doğal ve mevcudiyeti" olan ikinci aileyi ise reddetmektedir. Görüyoruz ki burada tabiat ve gerçeklik ile kanun ve şeriat arasına mesafe girmiş, çelişki meydana gelmiştir. Netice olarak mevcut olmayan aile, dinî ve Mesihi bir aile telakki edilmiş ancak; mevcut bulunan, doğal ve gerçek aile ise yok sayılmış ve kanun gözünde yapılan iş fuhuş ve günah sayılmıştır.

Hıristiyanlık bu gerçeği inkâr ederek ikinci ailelerin gayrı meşru sayılmasına sebep olmuştur. Ve bu "doğal beraberlikler" ve "birbiriyle uyumlu ve hakikaten vefakâr" (yani concobinage) eşlerden doğan çocukların gayrı meşru görülmelerine neden olmuştur. Böylece bu insanlar dindar toplum gözünde kötü, mücrim ve cani olarak görülmüştür. Bu çocuklar toplumun sevgisinden ve temiz aile mefhumundan nasibini alamamıştır. Toplum daima onlara "haramzade" gözüyle bakmıştır. İçlerinde oluşan kompleksler sonucunda, toplumdan intikam alabilmek için akla hayale gelmeyecek cinayetlere başvurmuşlardır.

Avrupa'da, özellikle Amerika'da meydana gelen bunca cinayetin benzerlerine, geri kalmış, medeniyet seviyesine ulaşamamış ülkelerde rastlanmamaktadır. Zira her ne kadar bu ülkelerde medeniyet, kültür, ahlâk, fikrî ve zihni eğitim, bireysel, toplumsal ve dinî özgürlük mevcut olsa da bu ülkeler yeni nesillerini kompleksli duygularla besleyecek ve onları en şiddetli bir biçimde toplumdan intikam almaya mecbur bırakacak gerçekleri de ihtiva etmektedir.

İngiliz bir genç oka benzeyen küçük bir şey icat etmişti. Sattığı sigaraları kollarının üzerine yerleştirdiği tezgâha dizmiş, icat ettiği aleti de bu tezgâhın altına gizlemişti. Kalabalık caddelerde ve sinemalarda iğneye benzeyen incecik oklarını insanlara fırlatıyordu. Uçları zehirli olduğu için insanlar bunlarla ya kör oluyor ya ölüyorlardı.

Polis katili bulamıyordu. Çünkü maktullerin düşmanlarının peşindeydi. Oysa katilin maktullerle hiçbir ilişkisi yoktu. Onları öldürmesinin tek sebebi bu insanların toplumun bir parçası olmalarıydı. O yani katil ise bu toplumdan dışlanmış bir bireydi.

Polis maktul ve maktullerin düşmanlarının peşinde olduğu için katili bulamadı. Zira katilin maktullerle bir düşmanlığı yoktu. Katil kurbanları kendisini soyutlamış bir toplumun bireyi olmaları hasebiyle öldürüyordu.

Böyle bir cinayetin sosyolojik açıklamaları vardır. Zira bu cina-

yet kilisenin bazı gerçekleri göz ardı etmesi ve görmezden gelmesinin sebep olduğu komplekslerden kaynaklanmaktadır. Neyse ki bu tip buhranlar bize henüz yabancıdır. Bizim toplumumuzda boşanma meşru olduğu için gayri meşru aile yoktur, dağılmış aile yoktur. Evet, bizim toplumumuzda boşanma meşru olduğundan zoraki, mecburi ve kanun korkusu sebebiyle devam ettirilen, yok olmuş evlilikler mevcut değildir.

Bir çocuk odadan dışarı çıkmak ister. Ama semaver, demlik ve kap kacak yolunun üzerindedir ve geçmesine engel olmaktadır. Çocuk gözlerini kapatır ve ilerler. Ve zanneder ki engeller yolundan kalkmıştır.

İdealistler gerçekleri görmeyen, görmek istemeyen çocuk gibidir. Olmasını istemedikleri ve sevmedikleri şeylere gözlerini kapatırlar ve sanırlar ki görmedikleri şeyler artık mevcut değildir.

Realistler ise idealistlerin tam tersidir. Mevcut olan ve harici bir varlığı bulunan her şeyi (çirkin ve kötü bile olsa) kabul eder. Gördükleri şeylere iman ederler. Yeri geldiğinde güzellikleri, sadakati, iyiliği ve doğruluğu da gerçeklere uygun olmadığı bahanesiyle reddedebilir, ideal olan şeyleri bırakabilir ve yok sayabilirler.

Öğrencilerimden biri memleketteki aydınların tavırlarıyla örtüşür bir şekilde söylediğim her şeyi kendisinin diyalektik Materyalizm taraftarı ve benim de inançlı bir Müslüman olmam noktasında değerlendirirdi. Söylediğim şeyleri sahip olduğu ön yargıları nedeniyle reddederdi. Hatta onun kabul ediyor olması gereken Marksizm'in tezlerinden birini dahi savunsam, eğer lafın hangi "beye" ait olduğunu söylememişsem kabul etmezdi.

Bir gün, İslam Tarihi dersinde Emevî Devleti'nin cinayetlerinden bahsediyordum. Sınıfsal farklardan, siyasi diktatörlükten ve mevcut düzeni koruma adına dinin nasıl saptırıldığından söz ediyordum. Halkın kadere, başlarına gelen her şeyin Allah'tan olduğuna, dolayısıyla Emevî Devleti'nin de halkın başına gelmiş bir kaza-kader[34] olduğuna inanmaları yolunda nasıl çalışıldığını ve

[34] Minberlerden "Kadere, hayrın ve şerrin Allah'tan olduğuna iman ediyoruz!"

bunlara karşı kimin nasıl mücadele verdiğini anlatıyordum.

Birden söylediklerimden rahatsızlık duyduğunu hissettim. Ben Emevî Devleti'ni yeriyorum; Fatıma, Ali, Ebuzer, Hucr bin Adiy ve Hüseyin'i, bu adaletçi, özgürlükçü, cehalet, zulüm ve baskıyla mücadele eden hareketin liderleri olarak övüyorum; üstelik bunu mevcut dinî argümanlarla, kelami ve metafizik bir dille değil; halkın ilerici ideolojilerine, sınıfsal ve sosyolojik verilere dayandırarak bilimsel bir dille anlatmaya çalışıyorum. Birinci derece aydın olan bu beyefendi, benim sözlerim karşısında ne yapsın? Nasıl reddetsin? Ya da nasıl kabul etsin? Baktım ki ideolojik bilimsel bir çıkış yolu bulmuş! Feryat etti: "Üstad; o tarihin geçirilmesi gereken bir evresiydi!" (Tarihî determinizm). Yani toplum, bu tarihî merhalelerden, tıpkı Marks'ın tarih felsefesinde olduğu gibi geçmek zorundaydı. Bu reddedilemez bir tarihsel gerçekliktir. Yani Ali, Ebuzer, Hüseyin tarihin kaçınılmaz aşamalarına karşı gelmiş idealistlerdir.

"Maşallah bizim aydınlarımıza!" dedim. Böylece her zaman savunduğum tezimin doğruluğu bir kez daha ispatlanmış oldu: "Bir kere toplumun fikrî seviyesi ve bakış açısı geriledi mi; artık dindarı dinsizi, aydını gericisi, âlimi cahili arasında fark kalmaz."

Böyle bir toplumda söz konusu kişi dindarsa; başına gelen her şeyi anlamadan bilmeden Allah'ın kaderi ve kazası olarak, yani takdir-i ilâhî olarak görür ve cebr-i ilâhîye (ilâhî cebr) iman eder. Yok eğer Marksist ise başına gelen her şeyi tarihî determinizm (tarihî cebr) olarak yorumlar. Bu da yaşanan tüm olayları insanın iradesi dışında gelişen; harici ve çevresel bir mantığa, bilimsel sebeplere dayandırmaya çalışır. Yani ona göre, mevcut olan her şey var olduğu için kabul edilmesi gereken gerçektir.

Şaşılacak şey şudur ki İslam'da Emevî Devleti kendisini meşrulaştırmak için din adına "kader" fikrini ortaya atmıştır. Bugünün ay-

demelerini emrettiler. Sonunda bu konuda öyle başarılı oldular ki; Emevi düşmanı olan biz dindarları ve Allah dostlarını(!) dahi inandırıp bu inancı zihnimize soktular.

dınları ise bilim adına Emevî Devleti'nin zorunlu olarak yaşanması gereken tarihî evrelerden biri olduğundan söz ederek onu temize çıkarmaktadır.

Ben de dedim ki "Hayır efendim bu 'tarihi cebr' değil 'kılıç zoru'dur!" Birçok yarım aydın bu iki olguyu birbirine karıştırmaktadır.[35]

Realistler mevcut olan şeyi olması gereken olarak algılamaktadır. Zira bunlar için "böyle olması gerekir" ifadesi ve mantığı idealistlere özgü olup asılsızdır. "Eşcinselliği" savunan İngiliz milletvekillerini duymadınız mı? Diyorlardı ki: "Bu bir vakıadır. Toplumumuzda mevcuttur. Bu nedenle kanunen kabul edilmelidir. Bu 'realiteye' muhalefet etmek hayalperest bir idealistliktir!"

Politikacıların ve sözde aydınların ileri sürdükleri delilleri görmediniz mi: "İsrail bir vakıadır. Mevcuttur. Dağılmış Filistin milletinin, İsrail'in eline düşmüş olan Filistin'de huzur bulacağı inancı idealistliktir. Yapılanlar gasptır, insanlık dışıdır, cinayettir ama gerçektir. Dolayısıyla kabul edilmeli ve resmen tanınmalıdır!"

Son zamanlarda çıkan ve gençlere hitap eden "Bu Hafta" dergisindeki makalelere, tercümelere, haberlere, fotoğraflara bakın eksiksiz hepsi belli başlı birkaç konunun detaylarından başka bir şey değildir. Bunlar iki-üç şahsiyetin(!) gittikleri genelevleri ve yedikleri haltları noktası noktasına, virgülü virgülüne genç neslimize tarif edip, anlatıp, özendirmeye çalışırlar.

Başında ilim dünyasının seçkin isimlerinden yazar, siyasetçi hatta İslamî kültüre sahip bir ismin bulunduğu, İran'ın en büyük yayın organına bağlı ciddî bir dergi resmen şunu tavsiye ediyor: Kilolarından rahatsız olan hanımlar endamlarını nazik-

[35] Aslında "cebr" kelimesini "determinizm" olarak tercüme etmemiz hem düşünsel açıdan hem dil bilimi açısından yanlıştır. Ben "takdir" kelimesini öneriyorum.

leştirmek, güzelleşmek, fazla kilolarını engellemek için kendi ihtiyaçlarına göre belli bir süre kendilerine "metres" tutsunlar!

Bunların hepsi gerçektir! Yazarlar da bu konularda tecrübeli olsa gerek! Bu gerçekleri pratik ve teorik açıdan kavramış gözüküyorlar! Bu bilgileri "hanımlara" sunan muhterem efendi hazretleri de bu yolla kendisi için bir çeşit "ilan" vermiş oluyor belki de! Yaşlarının, yaşlılıklarının ve bozulmuş tiplerinin kendileri için oluşturduğu dezavantajı, evliliğin bir engel sayılmadığı yeni bir yöntem üreterek; birtakım ailelerin ihtiyaç duyduğu ve dolayısıyla toplumsal "gerçekliği" olan arızî bu duruma çözüm üretiyorlar!

Sömürgecilik de bir vakıadır! Zulüm ve sınıfsal sömürü de birer vakıadır. Realistler; mutaassıp olmayan aydın görüşlü(!) insanlardır. Bir şey haricî bir varlık taşıyorsa, ilmî ve hissî bir gerçekliğe sahipse; onunla hüküm verir ve amel ederler. Hayal, ideal ve gerçek dışı zihnî meselelere dalmazlar.

Görüyoruz ki idealizm mütefekkirleri, reformistleri ve devrimci ilerici toplumları; gerçekleşmesi "mümkün olmayan" yüce zihnî ideallere, mükemmel ülkülere, mukaddes değerlere ve yüce aşkın iyiliklere davet eder. Sevimsiz gerçekleri, mevcut engelleri, kaçınılmaz olarak gerçekleşmiş ve inkâr edilemez vakıaları görmezden gelir veya onları acemice reddeder. Kendini beğenilmeyen gerçeklerden uzak tutar. Onun zihni ve hayali, kendisinin mutlak mukaddes düşünce dünyasındadır. Aslında kendisinin o dünyada olmadığını hissedemez. Duyguları ve düşünceleri, gerçekte içinde bulunduğu mevcut şartlar ve varlığı hissedilen olağan oluşumlar içinde değildir. Yani olduğu yerde değil, olmadığı yerdedir. Diğer bir ifadeyle idealist, güzel insan ve umut dolu mütefekkir; mevcut şartlarda yaşar ama mevhumlar dünyasında düşünüp hisseder! Devrimci bir rehber daima yıkar ve asla inşa edemez. Konuşmada herkesten ileridir, amelde ise herkesten geri. Oluşturduğu toplum kusursuzdur ancak toplumda yaşayan "insanlar" açısından değil, sadece "kelimelerde" kusursuzdur! "Eflatun'un toplumu", "Muhammed'in toplu-

mundan" daha ileridir. Ama kendi deyimiyle göklerde, yeryüzünde değil! Zira idealist bir "ütopyacıdır". Açlara "hayali pilav" pişirdiğinde dilediği kadar yağ koyabilir!

Realist ise, insanda engin düşünceleri, yüce ruh ve bakış açısını, çaba, ümit ve ilerleme fikrini öldürür. "Olduğu yerde" kalmasını sağlar. "Mevcut değerler" ve "mevcut durumlarla" sınırlar. İnsanın "yaratıcılık" gücünü, "isyan" gücünü, "hayatta derin değişimler" gerçekleştirebilme gücünü, "tarihsel zorunlulukların değişimi ve mevcut toplumsal şartların, düşünce tarzının, ihtiyaç türlerinin, insanın devamlı ve fiili hedef ve isteklerinin değişimi" kudretini felç eder. İnsanı "gerçeklere teslim olmaya" ve "mevcut olan her şeyi kabul etmeye" mecbur kılar!

Realizm, aç insanı zehirler; idealizm ise onu açlıktan öldürür!

Ne İdealizm Ne Realizm, Her İkisi!

İslam'a gelince, "O öyle bir 'çırağ'dır ki ne Doğu ne de Batı'dan neşet etmektedir. Bu paklık tıpkı pak bir ağaç gibi kökü 'yerde' ve dalları 'gökte'dir."[36] İdealizmin aksine İslam hayatın her alanında, ruhta, bedende, toplumsal ilişkilerde toplumun yapısında ve tarihî gelişim sürecinde mevcut gerçekleri "görür." Bu gerçeklerin varlığını tıpkı realizm gibi itiraf eder. Ancak realizmin aksine onları "kabul etmez", onları "değiştirir." Mahiyetlerini devrimci bir tarzda dönüştürür ve kendi idealleri doğrultusunda "yönlendirir." Kendi idealist hedeflerine -mevcut bir vakıa olmayan, fakat "hakiki" bir mahiyete sahip- ulaşmak için onları bir "araç" olarak kullanır. Realistler gibi onlara teslim olmaz, aksine onları teslim alır. İdealistler gibi gerçeklerden kaçmaz,

[36] 24/Nur Suresi 35. ayete işaret edilmektedir: *"Allah, göklerin ve yerin nurudur. Onun nurunun örneği, içinde çerağ bulunan bir kandile benzer. Kandil, bir sırça içerisindedir. Sırça, inciden bir yıldız gibidir ki, Doğu'da da Batı'da da olmayan bereketli bir zeytin ağacından yakılır. Bu ağacın yağı, neredeyse ateş dokunmasa bile ışık saçar. Nur üzerine nurdur o. Allah, dilediğini kendi nuruna ulaştırır. Allah, insanlara örnekler verir. Allah her şeyi bilmektedir."*

bilakis onların üstüne gider. Onların yularını eline alır ve kendine boyun eğdirir. İdealistlere "engel" olan şeyleri kendi ideallerinin "bineği" haline getirir.

Sözgelimi Avrupa'da gayrı meşru, kanun dışı, iğrenç ve necis bir evlilik olarak telakki edilen ama Avrupa ve Amerika'nın her yerinde belki de daha çok dindar memleket ve gruplarda rastlanan bir kadın ve erkeğin evli oldukları halde kanuni eşlerinden ayrılamadıkları için başka bir kadın veya erkekle beraber yaşaması olayını (Conbinage), İslam; boşanma, yeni bir evlilik ya da "geçici evlilik" (mut'a) hükümleriyle kişisel, istisnaî bir durum veya normal olmayan bir toplumsal gerçeklik olarak görür ve bu durumu ıslah yoluna gider. Eğer bu gerçeği kabul etmezse onun kontrolü dışında ve gayrı meşru bir tarzda ortaya çıkacağını bilir. Olayı kabul etmekle onu tabii ve kaçınılmaz görür. Meşru, kanuni bir mecraya sokar ve onu kontrol altına alır. Kendi ahlâkî ve hukukî kurallarıyla uyumlu hale getirir. Tarafları bağlar. Kanunları iki taraf için de geçerli sayar. Olayı usullere, şartlara ve kurallara bağlar. Kadın ve erkeğin vicdanından günah duygusunu, Allah ve toplum tarafından kovulmuşluk hissini çıkarıp atar. Onları temizlemekle din ve ahlâk bağlarını korur. Çocuklarının nezih bir ortamda, tabii ve sağlam bir şekilde yetişmesini sağlar. Ve toplumun onlara haramzade, günahkâr ve pis gözüyle bakmasına engel olur.

İslam tüm bu başarıları "toplumsal ve insanî gerçeklikleri" itiraf ederek elde etmiştir. Böylece meselelerin neticelerini ve akıbetlerini kontrol edebilir, kanuni bir forma sokabilir, şeklen bir ıslaha tabi tutabilir, meşru ve ahlâkî bir çehre bağışlayabiliriz. Zira ancak mevcut gerçekleri kabul ettiğimiz takdirde onları kontrol etme, yönlendirme ve onlar üzerine hâkim olma gücüne sahip olabiliriz. Bu gerçekleri inkâr ettiğimizde ise onlar bizim üzerimizde hâkimiyet kurarlar. Biz istemesek bile arzu ettikleri yere bizi de kendileriyle beraber çekerler. Gördüğümüz gibi realistler doğru ya da yanlış mevcut gerçekler içinde boğulmuştur. İdealistler ise hayatın gerçeklerinden kaçmaktadır. Onlar

sadece mutlak iyi ve mutlak doğru çerçevesinde düşünmektedir. İdealistler; Realistlerden daha çok uyumsuzlukların ve kötülüklerin esiri ve kurbanı olmuştur. Zira realistler gerçeklerle uyumlu ve tanışıktır. Ancak onları tanımayan, görmeyen ve cahilane onları inkâr eden idealistler, bu mevcut gerçeklerin hamleleri karşısında savunmasız, acemi ve zayıf bir şekilde diz çöker ve yok olurlar.

Gördüğünüz gibi dindar ailelerde yetişmiş kızların birçoğu, kendi bahçelerindeki havuzda yüzen erkek balıklardan dahi kaçarken, dışarıda gördükleri sulara kapılarak usta yüzücüler haline gelir; ardından korkaklıktan, telaştan, heyecandan, hayalcilikten, acemilikten ve susuzluktan dolayı bu sularda boğulur giderler. Tüm "geç kalmışlıklarını" bin kat fazlasıyla telafi ederler. Aynı şekilde züht ve takva sahibi insanların oğullarının da neler neler yaptıklarını görüyoruz!

İçinde yaşadıkları idealist dünyanın dini sohbet gecelerinde fiziğin, kimyanın, tahsil görmenin, okulun, üniversitenin, kadının okuyup yazmasının, sakalın bir buğday tanesinden daha kısa tutulmasının, fayton yerine taksiye binmenin, dua yerine ilaçla şifa aramanın, kravat kullanmanın, saç uzatmanın, elbiselerde değişiklik yapmanın, makyajın, radyo satın almanın ve Allah adını mikrofonla anmanın haramlığından dem vuran "sonradan görme" "eski dindarlar" birdenbire kendilerini yepyeni bir gerçeklikler dünyasına atıvermişlerdir. Ne kadar ileri gittiklerini görüyorsunuz, nasıl modern harcamalar yaptıklarını, Farsçaya çevrilmiş hal ve tavırlar içinde olduklarını, nasıl lüks ve şımarıklık sergilediklerini görüyorsunuz. Hatta Batılılar bile bu hallerine şaşırmakta ve gülmekteler, neden? Zira onlar bu gerçeklerle bütünleştikleri için bu durumlar kendileri için tabiidir. Ancak o gerçekleri cahilce inkâr eden bizler, onlara acemice karşı duran bizler, şimdi kaçınılmaz olarak yolumuza çıkan bu yenilik karşısında ne yapacağımızı bilemiyoruz. Bu yenilikler hakkında iyidir ya da kötüdür diyemiyoruz. Onları tanımıyoruz. Kendimizi bu amansız ve zamansız karşılaşmaya hazırla-

mış da değiliz. Biz mevcut gerçeklere karşı bir yorum ve karşı duruş sergileyemediğimiz için onlar bizi kendi etki alanına sokmuştur gördüğümüz gibi...

Yeni medeniyet dalgası, tüm sınırları, burç ve kaleleri kuşatmış ve yerle bir etmiştir. Yeni bir dönem, sert Rönesans cereyanı, Aydınlanma hareketi, büyük Fransız devrimi ve Sanayileşmenin getirdiği yeni hayat tarzı... Peş peşe esmeye başladı ve tüm dünyanın havasını değiştirdi. Dünyadaki tüm bu değişimlerle beraber bizim toprakların da değişime uğraması kesin ve kaçınılmazdı. Şüphesiz er ya da geç elektrik bize de ulaşacaktı, makine, matbaa, üniversite ve "demokrasi", radyo, televizyon, sinema, gazete, kitap, okul, Batı'da eğitim görme âdeti, modern teknik ve ilim, eğitim, iş, özgürlük, toplumsal hukuk, kadın-erkek eşitliği, gençlik hareketleri, ulusal sınırların aşılması, kapalı toplumların açılması, bankanın, idari kurumların hayatımıza girmesi, kapitalizm hamlesi, modernizmin dayatılması, geleneklerin geri plana itilmesi, eski sınıfların, grupların, tiplerin, değerlerin, toplumsal hal ve davranışların sarsılması, yeni burjuva sınıfının oluşması ve yayılması, üretim ve tüketim sisteminin yerleşmesi, yeni ihtiyaçların, oluşumların ve "yapay gerçeklerin" ortaya çıkması, Batı düşüncesinin, akımlarının ve mekteplerinin İslam dinine ve kültürüne karşı saldırısı, yeni tehlikeler, yeni karşılaşmalar, iyi ve kötü daha bir çok şey...

Halkın liderleri, toplumun fikirlerinden, yaşamından, yönlendirilmesinden, ahlâkından sorumlu kişiler, kaçınılmaz olan bu gerçekler karşısında gözlerini yumdular. Kalplerini her zamanki zihni ideallerine ve eski zihniyetlerine odakladılar. Taksiye karşı faytona sarıldılar. Elektriği yakacaklarına kandillerini yaktılar. Peki sebep? Çünkü bunlar kafir icadıydı. Diğerleri ise eskiye aitti. "Kandillerle dalga geçmeye mi başladın? Kuleyniler, Şeyh Tusiler, Seyid Rızalar, Allame Meclisiler bu kandillerin ışığında ve dumanında yetişmişlerdir." savunmalarına girdiler.

Hızla ilerleyen, yayılan ve dünyayı kuşatan bu akına bir set çekmek ve onu durdurmak için bir güç, bir araç, bir plan geliştir-

diler mi? Hayır! Sadece gözlerini kapatıp başlarını kuma gömdüler. Küfür, lanet, ağıt ve "matem"!

"Otomobil", Batı siyaset, güç ve medeniyet kalelerinden, engelsiz bir şekilde ışık hızıyla yokuş aşağı cadde üzerinden bize doğru gelmektedir. Biz kendi Orta Çağımızla ve geri kalmışlığımızla baş başa ya da uykudayken, sorumlularımız olup bitenden habersiz bir şekilde ninni söylemeye devam ediyorken, tehlikeyi fark eden ve karşı durmak isteyenlerse, başlarını geri çevirip "dine dönün" derken halkımızı ve halkımızın İslam'ını ters yüz ediverdiler. Sonunda tehlikeye sırt çevirdiklerini zannederken, otomobille aynı yönde ilerlediklerini fark ettiler. Otomobilin büyük bir hızla hem halkın yaşamını hem de imanını nasıl çiğnediğini ve binmekten acemice kaçındığımız otomobilin üstümüze nasıl da ustaca bindiğini gördük. Bu çağda ve bu tehlike karşısında eşeğe binmekte ısrar ettiğimiz için, hem bizi hem eşeğimizi otomobilin tekerleklerinin, makinelerinin ve sürücünün elleri, ayakları, tırnakları ve dişlerinin altında ezdiler. Lime lime ettiler, yuttular ve hazmettiler.

Onlar her şeyden haberdardı ve bu gerçeği öngörmüşlerdi. Bu gerçeklerin ve "yeni zuhur etmiş gerçeklerin" hücumlarının bizim kültürümüzü ve hayatımızı, bizim insanî, kültürel, fikrî bağımsızlığımızı, ruh selametimizi, takvamızı, imanımızı, itikadımızı, ahlâkî temellerimizi, değerlerimizi, asaletimizi yerle bir edeceğini biliyorlardı. Kirliliğin halkın zihnine işleyeceğini biliyorlardı. Ancak liderlerimiz kendi meselelerini, ilişki tarzlarını, nizamlarını, ihtiyaçlarını, gerekliliklerini dayatmak isteyen ve en uzak, en geri kalmış dev çöllerdeki kabile topluluklarını dahi kuşatmış olan bu güç karşısında sadece şunları söylemekle yetindiler:

"Radyo haramdır"? Satın almayın.

Film? İzlemeyin.

Televizyon? Seyretmeyin.

Mikrofon? Kullanmayın.

Üniversite? Gitmeyin.

Modern bilimler? Okumayın.

Gazete? Almayın.

Oy? Vermeyin.

Resmi iş? Yapmayın.

Kadın? Hişt! Adını anmayın!

Dünyayı saran sanayi devrimine, değişen dünya sistemine, Eskimolara buzdolabı satan bu kurnaz sermayeye karşı durarak onu engellemeye çalıştılar. Tamamen "eski düzeni" savundular. Batı hamlelerini geri püskürtmek için tek sermaye ve silahları ise yalnızca iki kelime idi:

Birincisi: "Haram."

İkincisi: "Hayır."

Peki sonuç ne oldu? Gördüğümüz gibi. Gerçekler sınırları yendi. Kale ve burçları yıktı. Olmayan siperlerin arkasına yatanlar "kahretmeleri" gereken saldırganlar karşısında "kahroldular"! Batılılar her şeyi yıktılar, yok ettiler. Kurnaz tilkiler gibi, kan içici kurtlar gibi, leş yiyen sırtlanlar gibi, mezar kazan köstebekler gibi, zincirini koparıp kafesinden kaçan köpekler gibi, yer altında binlerce ev kazarı, binlerce tünel açan, ambar, ev ve sandık odası soymuş paraperest hırsız fareler gibi şehirlerimizi, arazilerimizi, çarşılarımızı, mescitlerimizi, harmanlarımızı, evlerimizi yıktılar ve talan ettiler.

"Geldiler, öldürdüler, yaktılar ve götürdüler. Fakat Buharalı adamın Cengiz'in askerleri için söylediğinin aksine gitmediler!"

Neden? Çünkü kimse onları görmedi! Sınırlarımızın koruyucuları ve burçlarımızın askerleri onlardan nefret ediyordu. Onlardan o kadar bıkmışlardı ki yüzlerine bile bakmadılar. Gitmelerini istemediler, iyi ya da kötü bir şeyler yapmayı veya onları ıslah etmeyi denemediler. Bu rüzgârı, kendi iklimimizle, kendi halkımızla uyumlu hale getirmeye çalışmadılar. Onu bir araç

olarak kullanmadılar. Kontrol etmediler. Onları kullanmadılar. Sadece caddenin ortasından geçmekte olan frensiz otomobile karşı durdular, ezilip felç oldular.

Bu nedenledir ki bugün eşi örtülü bir adam karısının doğum anı geldiğinde feryat ediyor: "Neden erkekler?" "Neden kadınlar kadın doktoru olmasın?" Çocuklarını okula ya da üniversiteye gönderecekleri zaman sızlanıyorlar: "Burası edebiyat fakültesi mi, yoksa podyum mu?" "Burası İslam toplumuna ait bir üniversite mi?" "Bu okul İslam, ahlâk ve maneviyat kokuyor mu?" "Bu radyo dindar bir ülkenin radyosu mu yoksa şarkı kutusu mu?" "Bu televizyon....?" "Bu medya...?" "Bu parlamento...?" "Kanun çıkarılan bu meclis...?" "Bu bankalar, resmi tefeciler!" "Bunlar nasıl tercüme?" "Vah vah! Bu nasıl bir medeniyet?"

Her ne kadar haklı olsa da bu itiraz dolu davacılara söylenmesi gereken şey itiraza hakkımız olmadığıdır. Tıpkı Hafız'ın söylediği gibi:

"Ezelde, payları taksim edenler arasında biz yoktuk,

Öyleyse, payın biraz umduğundan az diye eleştirme!"

Belki de şöyle demek gerekirdi: "Payının tamamı dahi umduğundan az diye, eleştirmemelisin!"

Bu gerçekler gelip yer ettiğinde ve işe koyulduğunda sen yoktun, kaçmıştın. Sen takva, din, ahlâk, İslam adamı! Sen halkı için vicdanı sızlayan, toplumun fikrinden ve ruhundan sorumlu olan, İslam kültürünün koruyucusu olan adam, o vakitler küsüp gitmiştin. İnzivaya çekilmiştin. Tabiidir ki yeni ilmi, sanatı, medeniyeti *Mirza Mülküm Han* getirecek ve toplumda uygulamaya koyacaktı.

Sorumluluk sahibi Müslüman aydın "yaşam ve zaman" meydanından soyutlanırsa, inzivaya çekilirse, halkını belanın ortasında yalnız bırakırsa, dünya esaretine ve yaşamın cehennemine terk ederse, onların alın yazısını ve imanını kendi elinde oyun-

cak edecek kişilere bırakırsa, tek başına cennete gidebilmek için kendi ibadet ve uzlet cennetine sığınırsa, dertsiz tasasız, harcamasız, zahmetsiz bir şekilde dünyadaki isim ve namını saygın ve itibarlı kılmaya çabalarsa ve bu şekilde dünya kurtuluş ve felahını sağlamaya çalışırsa elbette bu sorumlu İslam aydınının yerine "emperyalistlerin ücretli işçisi" geçecek ve "halkın boş yaşam ve zaman meydanına" yönelecek, her şeyi işine geldiği gibi ya da en azından zararına olmayacak şekilde yorumlayacaktır. Halkımızın alın yazısının belirlendiği zamanlarda, imanını, dünyasını, dinini ilgilendiren meseleler gündeme geldiğinde, bizim imamımızın varisleri de tıpkı imamımızın kendisi gibi aniden kayboluverdiler. Liderliğin asıl sorumluluklarını, yol göstericiliği, mücadeleyi, savunmayı, cihadı, ümmetin işlerini, halkın imanını kendi özel ve genel temsilcilerine/naiblerine havale ettiler! "Dinî irşad" da doğal olarak *Seyyit Kazım Reştî*, *Mirza Ali Muhammed Bâb*, *Mirza Hüseyin Ali Baha*lara kaldı. "İlerici ve yenilikçi hareket" de *Mirza Mülküm Han Latarî* ve Farmason liderler ile *Feramuşhane*'nin kurucularına kaldı. "Siyasî ve toplumsal devrimleri" de *Ağa Cemal*, *Seyyit Hüseyin Takizâde*, *Aynüddevle*, *Muzaffereddin Şah* ve "*Şazdeh Azadülmülk*" gerçekleştirdiler.

Gördüğümüz gibi, İslam'ın Batı ve Batı emperyalizmi ile başının belada olduğu o zaman ve karmaşa ortamında, bir grup bu toplumun İslamî sorumluluklarını, güç ve yönünü tayin ederken biz yoktuk. *Mirza Ali Muhammed, Mirza Hüseyin Ali, Mirza Mülküm Han*, *Seyyid Hüseyin Takizâde* din üretme, Batı hayranlığı ve siyaset oyunları alanlarında Batı'nın büyük güç ve başarı kazanmasını sağlarken; biz İslam'ı, halkı ve *Cemal*ettin Afgani'yi yalnız bıraktık. Hatta ona iftiralar ettik, onu küfür ve fasıklıkla suçladık, *Seyyid Ali Muhammed* tarikatına bağlı olmakla, Batı hayranlığıyla, materyalistlikle, kilisenin adamı olmakla ve sosyalistlikle itham ederek onu felce uğrattık. Müslümanları bilinçlendirmesinin, İslam ve Kur'an şiarlarını ihya etmesinin intikamını almaları ve sonunun diğerlerine ibret olmasını sağla-

maları için onu kinci emperyalistlerle uşaklarının ellerine teslim ettik.

Olan biten üzerinde etkili olabilmek ve toplumun zorunlu gidişatını doğru kanalize edebilmek için derin, güçlü ve bilinçli çabalara ihtiyacımız vardır. Zira tehlike çok köklü ve ciddîdir. Bel büken sorumluluk fedakârlık beklemektedir.

Telkinciler, teskinciler ve taziyeciler, halkı bu problemin geçici olduğuna ve hastalığın devamlı olmadığına inandırmaya çalışıyor. Tehlikelerden bahsetmiyorlar. Onları inanılması mümkün olmayan şeylere inandırmak istiyorlar. Halkın çoğunu olaylardan gafil kılıyorlar. Onları gerileme, sükûn, zaaf ve teslimiyet içerisinde bırakmak istiyorlar.

Dinamik ve gelişen bir toplum talebinde bulunanlar ve insanın mutluluğunu hedefleyenler; ne çoğunluğun teveccühüne mazhar olmak için savunulamayacak şeylerin savunuculuğunu yaparlar ne halkı aldatırlar ne de "çağın adamı" olmak ve bir makama gelmek için "çağın modasını" övme ve yüceltme yeteneğine(!) sahiptirler. Tam aksine iyi ya da kötü, olumlu ya da olumsuz tüm gerçekleri toplumda mevcut olduğu şekliyle kabul ederler; dertlerin ve problemlerin kaynağını teşhis ederler ve bütün enerjilerini bu problemleri tedavi etmek için harcarlar.

Onlar zamanın hareket halinde olduğunu biliyorlar. Bizim geleneksel toplumumuzun deri değiştirmekte olduğunun farkındalar. Dünyanın büyük güçlerinin bizi değiştirmeyi kafalarına koyduklarını fark ediyorlar.

Onlar oturup izleyecek kadar "bilinçli" değiller. Her ele alet olacak kadar "utanmaz" da değiller. Şehri sel aldığında sel belasından kurtulabilmek için evin kapısını eşinin ve çocuklarının yüzüne kapatıp yanlış ve anlamsız bir şekilde kilimini selden kurtaracak kadar "şuursuz" değiller. Zira bugünün dün gibi olmadığını biliyorlar. Evler eskisi gibi kapalı surlar içerisinde değildir artık. Kızını evinin en arka köşesine dahi hapsetse, ulusal ve uluslar arası televizyonlar onu bulup etkileyecek ve tuzağa dü-

şüreceklerdir. Tüm yeni gece yarısı programlarını ve yeni lale bahçelerini hizmetine sunacaklardır!

İki "İnsan Kalıbı"

Toplumumuzda iki tip insan ve "nasıl olmalı?" sorusuna verilen iki cevap mevcuttur. Birinci tip zamana rağmen, din ve ahlâk adına eski gelenekleri dayatmak isteyen kimselerdir ki bunu yapamadığı halde, yapamayacağını bildiği halde gelenekleri yeni nesle dayatma, onları koruma ve bu gelenekler üzerinde kalma konusunda ısrarcı davranmaktadır. Diğer tip ise sözde modernlik, yenilikçilik ve sözde entelektüellik adına eğer yeni nesle karışırsam, bazı şeyleri yapma ya da yapmama noktasında baskı kurarsam gericilikle, eski kafalılıkla, geri kalmışlıkla, dindar ve mümin olmakla suçlanırım endişesi taşıyan insan tipidir. Bunlar toplum değişirken, kızı ve oğlu değişirken ilerici bir "cenaze" rolü oynamaktadır!

Yani çocuk bir şeyler yapmaktadır ve anne-baba da geniş fikirli, aydın unvanı kazanabilmek adına, ona bu işi yapmak için imkân ve ortam oluşturmaktadır. Aslında bu sükûn ve bu teslimiyet anne-babanın aydın fikirliliğinden ya da inançlarının bu yönde olmasından kaynaklanmamaktadır. Aksine, bu tavır acizlikten kaynaklanmaktadır, başka türlü davranmak ellerinden gelmediği içindir. Zira eğer işlerine karışırsa; çocuklarından gördükleri o içi boş, zahirî saygı ve hürmetten de mahrum kalacaklarını bilmektedirler:

Cahil baba! Cahil anne!

Bu; pörsümüş, dökülmüş insan tipi yetiştirmek için üretilmiş birbirinden farklı iki ayrı kalıptır. Kalıbın biri *Çehar Bağ-i İsfahan*'ın (İsfahan çok eski yapılardan biri-Çev.) kerpiçleri gibi yamuk yumuk, çürümüş ve işe yaramaz kerpiçler üretir. Diğeri de dayanıksız, incecik ve çürük Frenk kiremidi üreten bir kalıptır.

Bu iki kalıp ve iki yoldur; ancak ikisi de yanlıştır, ikisi de çıkmaz sokaktır. Zira akmakta, yıkıp geçmekte ve önüne çıkanları kapıp gitmekte olan bir selin karşısında biri ortada durarak el-

leriyle suyu engellemeye çalışır, küfreder, feryat eder, lanetler, bedduada bulunur, ağlar ve sızlanır. Diğeriyse selin kenarında bir ceset gibi uzanır yatar, bir leş gibi anlamsız bir şekilde olaya seyirci kalır. Sosyete kesiminin o kişiliksiz ve değersiz anne babaları; tıpkı yük taşıyan eşekler gibi helal haram demeden, gece gündüz önüne geleni aldatarak halkın cebini boşaltır ve kendi çoluk çocuğunun cebine indirir. Bu şımarık, mirasyedi sosyete çocukları da üzerine kondukları bu mirası lüks, israf ve şatafat içinde yaşayarak Batı'nın tüketim oyuncağı haline gelir ve onların ekmeğine yağ sürer.

Biri ağlar, sızlar, lanetler, nefretle, tekmeyle, tokatla akıp gelmekte olan seli durdurmaya çalışır; diğeri çözülmüş, gevşemiş bir ceset misali her şeyi boş verir. Bu iki tip şu sonucu doğurmuştur: Bu iki tipin yönlendirmeleri ve dayatmaları selin yıkıcı gücü tarafından geri püskürtülür. Sel genişler. Her iki tipin de binasının temellerini ve duvarlarını yıkar. Her şeyi yerle bir eder, sürükler, şehri kokuşmuş ve ölümcül bir bataklığa çevirir, kendine teslim eder.

Batılı kadının duçar olduğu kadere, biz bugün yüzyıllar sonra müptela oluyoruz. Hem de fazlasıyla. Bizim İran'da Avrupalı olarak tanıdığımız kadın ile Batılı kadın bir değildir. Bizim tanış olduğumuz kadın Avrupa sokak ve caddelerindeki kadınlardan ziyade, televizyonlardan, radyolardan duyduğumuz, kadın dergilerinden, fuhuş içerikli "Margu", "Aydın" ve "Bu hafta" yayın organları ile sözde ilerici, yenilikçi ve Batı hayranı İranlıların kalemlerinden okuduğumuz ve ağızlarından dinlediğimiz kadınlardır. Bizim Avrupalı kadın diye tanıdığımız kadın İran yapımıdır. Milli montajdır. Elbette "Bugünün Kadını" dergisinin arka kapağındaki kadınlardan Avrupa'da da vardır. Ancak özel yerlerdeki gece kadınlarıdır bunlar. Bu "Avrupalı kadın" olmaktan başka bir şeydir. Tıpkı İran'da bulunan bazı uluslararası özellik taşıyan(!) kadınların "İranlı kadın" olmadıkları gibi.[37]

[37] Fransa'nın Paris şehrinde *Alliance* dil kursuna gidiyordum. İspanyalı bir sınıf

Ancak öyle Avrupalı kadınlar var ki onları tanımamız gerekir. Hatta sadece bu kadınları tanımamız gerekir. Cinsellik içeren filmler, dergiler, televizyonlar ve romanlarda yer alan ve yine bizim müstehcen yazarlarımız tarafından bize "Avrupalı kadın" olarak tanıtılan kadınları değil. Ama onlar bizim Avrupalı kadın olarak sadece bar kadınlarını tanımaya hakkımız olduğunu söylüyorlar ve asıl tanımamız gereken Avrupalı kadını tanıma hakkını bizden almak istiyorlar.

Bizim on altı yaşında *Nubi Çöllerine*, Afrika'ya, Cezayir çöllerine ve Avustralya'ya giden kızları Avrupalı kadın olarak görmemiz gerekir. Bu kızlar tüm ömürlerini bu vahşi, tehlikeli, hastalık ve ölüm saçan yerlerde, yabani kavimler arasında tüketiyorlar. Tüm gençlik, olgunluk ve yaşlılık dönemlerini, gece gün-

arkadaşım vardı. Yakışıklı, güler yüzlü ve topluluklarda aranan biriydi. Büyük edebiyat toplantılarına katılmaya can atıyordu. Kursa yeni başladığımız dönemlerdi ve zorla konuşabiliyorduk:

Dedi ki: "Nerelisin?" Cevap verdim.

Dedi ki: "Ne büyük mutluluk! Tahran! İranlı erkekler ne kadar da şanslı. Biz Avrupa'da bir kızla önce sohbet ederiz, eğer cevap verirse ona ilginç şeyler anlatırız. Eğlenceli ve zeki olmalıyız. Sonra tanışırız. Onu tiyatroya davet ederiz, başka bir akşam yemeğe, sonra gezmeye. Ardından siyaset, edebiyat, şiir ve sanattan, yazarlardan ve bazen de siyaset ekollerinden bahsederiz. Eğer anlattıklarımızdan hoşnut kalırsa arkadaş oluruz. Sonra eve davet ederiz. Yavaş yavaş samimi oluruz. Ardından özel bir döneme gireriz. Ve belki sonra beraberlik gelebilir. Bu çabanın ancak %1'i sonuca ulaşır. Diğerleri ise bu anlattığım aşamaların birinde ellerimizden uçar gider. Ama sizin İran böyle değil. Sadece bir göz kırpmaya bakar her şey! İran'ı İtalya ya da başka bir yerle karıştırdığını düşündüm. Ama o karıştırmanın söz konusu olmadığını söyledi. Arkadaşım İtalyan müziği ve dansı ile ilgilenen bir sanat grubunun üyesiymiş. O kırmızı, güzel elbiseleriyle İran'a gelmiş. Tahran'da çok ilerici aristokrat sanatçı dostlarıyla tanışmış. İranlı kadını tecrübe etmiş. Ben ise İran kadını denince düşüncelere dalıp âdeta "annelik tanrıçası, kız kardeşlik tanrıçası, eşlik, aşk, emek, sanat, sabır, vefakârlık, paklık ve acı tanrıçasını" andıran ve bende Zeynebî simaları çağrıştıran kadını düşünürken; aniden irkildim ve : "Ha, evet!" diye cevap verdim.

düz bir karıncanın duyargalarından diğerine iletilen dalgaları araştırarak geçiriyorlar. Ömrü sona erdiğinde kızı onun fikirlerini ve çalışmalarını sürdürüyor. Bu ikinci kuşak Avrupalı kadın ellili yaşlarda Fransa'ya dönüyor ve üniversitede şunu ifade ediyor: "Ben karıncaların konuştuklarını keşfettim. Onların konuştuklarına dair bazı işaretler gördüm."

Yine bizim *Dr. A.M. Goichon'u* tanımaya hakkımız olmadığı söyleniyor. O tüm ömrünü İbni Sina, İbni Rüşt, Molla Sadra ve Hacı Molla Hadî'nin hikmet felsefesi düşünce temellerini, eski Yunan düşüncesinde, Aristo ve diğerlerinin eserlerinde bulma yolunda sarf etmiştir. Bunları birbirleriyle kıyaslamış, bizim düşünürlerimizin onlardan esinlendikleri yerleri göstermiştir. Bin yıllık İslam medeniyeti süresince anlaşılmayan ve iyi tercüme edilmeyen yerleri tashih etmiştir.

Yine tek işi İbni Sina'nın Nefsiyat kitabını, eski Yunan dilinde yazılmış Aristo'nun Nefs risalesinin nüshalarıyla mukayese eden İtalyalı madam *De la Vida*'yı ve aynı şekilde kuantumu ve radyoaktiviteyi keşfeden madam *Curie*'yi de tanımaya hakkımız olamazmış!

İslamî kültür atmosferinden, Şiî eğitim ve inancından çok uzakta yetişmiş güzel ve özgür İsveçli *Resass Du La Chappelle*; tüm İslam ulemasından, hatta tüm Şiîlerden, Ali velayeti âşıklarından, Ehlibeyt uzmanı olduğunu zannedenlerden önce, gençliğinden itibaren yaşamını, İslam toplumunda meçhul kalmış o ruhu tanımaya ve düşmanlarının kinleri, münafıkların hileleri ve dostlarının övgülerinin altında kaybolmuş bu adamı anlamaya vakfetmiştir. Ali'nin simasındaki en doğru çizgilere, onun en latif duygularının boyutlarına ve ruhi derinliğine ve en yüksek düşünce zirvelerine ulaşmıştır. Onun acılarını, yalnızlıklarını, yenilgilerini, korkularını ve ihtiyaçlarını ilk kez o hissetmiştir. Sadece Uhud, Hendek ve Hayber'deki Ali'yi değil, mihraptaki Ali'yi, yalnız gecelerde yaşayan ve Medine çevresinde kuyu kazan Ali'yi de bulmuştur. Bu cehennemlik kâfir kız(!) onun Nehcul Belağa'sını ve o kitapta, bu defterde, orada buradaki el yaz-

malarında Ali'ye ait ne varsa toplamış, okumuş, tercüme ve tefsir etmiştir. Bir insan hakkında yazılabilecek en güzel ve en derin yazıları Ali için yazmıştır. Kırk iki yıldır bir an bile onu anlama yolunda düşünmekten, çalışmaktan ve araştırmaktan vazgeçmemiştir. Ki Müslüman Araplar bile, büyük Sünnî âlim Muhammed Abduh tarafından tashih edilen bu eserin edebî seçmelerinden oluşan kısmına sahiptir sadece. Ali'nin Şia'sı olduğunu söyleyenlerin elinde ise, Ali'ye nispet edilen "Cevat Fazıl'ın Sözleri" ya da yine Ali'ye nispet edilen ve ancak Arapça metinle karşılaştırılarak okunabilen "Feyiz Tercümesi" vardır.

Nazilerin Paris işgali sırasında "Fransız Direniş Hareketi" mevzilerinde Hitler askerlerine çok ağır darbeler indirdiği için, gıyabında iki kez idama mahkûm edilen *Mishin* gibi bir kızı da tanımaya hakkımız yok herhalde. O, insan olmayı ve özgürlüğü öylesine içselleştirmiştir ki Yahudi olmasına rağmen, "Filistin Fedaileri" ile birlikte Siyonizm'e karşı savaşmıştır!

Binlerce adsız, sansız Parisli kız; dünyevî ve uhrevî hiç bir karşılık beklemeksizin Cezayirli mücahidlerle omuz omuza, illegal örgütlerde, dağlık siperlerde, ormanların derinliklerindeki mevzilerde, Cezayir'in alev saçan çöllerinden şarap ve şehvet şehri Paris'in hücre evlerine ve sığınaklara kadar Fransız emperyalizmine ve *Dougal, Soustelle, Salan ve Argon* gibi zorba generallere karşı savaştı. Yabancı bir milletin özgürlüğü için korkunç işkencelere göğüs gerdi ve görkemli şehadetleri kucakladı.

Bizim İrlandalıyı ya da Amerikalı *Angela*'yı tanımaya da hakkımız yoktur. Zira dünyanın tüm özgür halkları, sömürü, zulüm ve baskıya mahkûm edilmiş yaralı tüm insanlar onları örnek almıştır. Şunu bilmeliyiz ki Avrupalı kadın; Muhterem *Mesudî Beylerin* ve *Feramerzî*lerin "bugünün Avrupalı kadını" diye kadınlarımızın bilgisine sunduğu tip değildir. Ancak süse, süslenmeye yarayan ve kullanım süresi dolmadığı, erkek için cazibesini yitirmediği sürece ilgi odağı olan, *Don Juanların,* şehvet ve heves düşkünlerinin faydalandığı; bu özelliklerini yitirdiğinde

ise ıskartaya çıkan bir meta değildir. Aksine kadın, bunların ötesinde bir milletin ideallerinin, bir toplumun iftiharının, gururunun, kurtuluşunun sembolüdür.

Bizim ancak Batı medeniyetinin son gözdesi ve sembol kadını, 1971 yılının dünya güzellik kraliçesi madam *Twiggy*'yi tanımaya hakkımız olabilir. Avrupa kadınlarının en seçkin temsilcisi olan ve para karşılığında her şeyini peşkeş çekebilecek özellikteki Jaklin Evnasis'i tanımaya hakkımız vardır. Biz İranlıların, medeni Avrupalı kadın olarak ancak tüm toplumsal değeri ve insanî fazileti elbisesi ve sefil uzuvları olan *B.B.*'yi, *Monaco* kraliçesini, *James Bond*'un arkasındaki eli silahlı kadınları, yani Avrupa'nın üretim kurbanlarını, kapitalizmin oyuncaklarını, modern hacıların sarığı olan modern medeniyetin cariyelerini tanımaya hakkımız vardır. Zira ben Avrupalı kadını temsilen, *Cambridge, Sorbonne ve Harward Üniversiteleri*'ndeki öğrenci kızların resimlerinin çekildiğini hiç görmedim. Asla bu üniversite öğrencilerinin okullarına nasıl gelip gittiğini, kütüphanelerde 15 ve 16. yüzyıl Avrupa'sına ait nüshaların, 2500 ve 3000 yıl önce Çin'de bulunmuş levhaların, Kur'an nüshalarının, el yazması Latince, Yunanca, çivi yazısı ya da *Sanskrit* yazısıyla yazılmış kitapların üzerine sabahtan akşama kadar nasıl eğildiklerini, kıpırdamadan, gözlerini oynatmadan ve kütüphane memuru kitabı alıp özür dilemeden başını kitaptan kaldırmadığını anlattıklarını duymadım. Oysa toplumun yeni eşekleştiricileri bu kızları, bir göz kırpma ile ya da kafede bir bardak kahve ile avlanabilecek telekızlar ya da ücretsiz fahişeler olarak tanıtmaktadır. Böylece bizim medeni kızlarımız da çağın aydın kadınının bu olduğuna inansınlar ve bunun dışındaki her şeye taassup, yobazlık, gericilik alameti, Orta Çağ kültürü diye baksınlar. Amerikalı, Alman ya da Fransız bir genç kız sınıflarda, kütüphanelerde, müzelerde, araştırma gruplarında ve deney laboratuvarlarında yaşlı profesörler, araştırmacılar ve oryantalistler gibi davranışlar sergilemekte ve işler yapmaktadır. Sadece bilime âşıktır. Kendi işlerinden başka tüm heyecan, tüm coşku, tüm heva ve hevesleri hayatından söküp atmıştır.

Fakat modern sömürünün aracı olan modern eşekleştirme, bunlardan söz etmiyor. Tıpkı eski dönemlerde eski eşekleştirmenin eski sömürünün yararına kadını geleneksel cehalete ve toplumsal geri kalmışlığa mahkûm ettiği gibi. Çünkü sömürgeciler bizim kızlarımızın Avrupalı kadınlar gibi düşünmelerini, onlar gibi çalışmalarını istemiyor. Bizim kızlarımızın fikir üreten, özgür ve yaratıcı olmalarından hoşlanmıyorlar.

O, Avrupalı olmayan geleneksel toplumlarda kendisi için çok önemli iki rolü ifa etsin diye bizim kızlarımızdan "bar kızları" üretmek istiyorlar.

Birincisi yeni neslin düşünce, duygu, istek ve çabalarının yönünü "ulvî uzuvlardan"(kulak, göz, kafa ve kalp) "süfli uzuvlara" yöneltmek. Cinsel özgürlüğü öyle bir empoze edecek ki varlığımızın anlamını, din ve milletimizin temellerini, tarihî şahsiyet ve asaletimiz olan tüm "kültürel bağları" parçalayabilsin. Böylece Asya, Afrika ve İslam toplumlarındaki gençlerin en temel heyecan ve istekleri olan tüm insanî özgürlükleri imkânsız kılabilsin.

İkincisi hem kadının kendisi tüketsin ve tüketim hayranı olsun hem de toplumu tüketime körükleyen bir tüketim aracı olsun.

Bu nedenle üçüncü dünya ülkelerinin kızları, medeniyet ve ilerlemeyi öyle anlamalı, "çağın kadınını" "bar kadını" olmakla karıştırmalıdır.

Evet, bizim kadınlarımız bu kadınları tanımamalıdır. Zira onlar "Mishin" hanımı ya da *De la Vida* hanımı, "modern kadın", "Avrupalı medeni kadın" olarak telakki etmemeli ve onları taklide kalkışmamalıdır. Bizim kadınlarımızın şu iki seçenekten başka şansları yoktur: Ya eski eşekleştirmenin esiri olacaklar ya da yeni eşekleştirmenin.

Din eşittir "çarşaf".

Medeniyet eşittir "bar kadını".

Bu kadar...

Gericilik ve Sömürgeciliğin İşbirliği

Gördüğün gibi, apaçık "gerici geleneksel" el ile gizli ve bir o kadar da aşikar" ilerici, yenilikçi" el nasıl da birbirini sıkıca tutuyor. [38] Bizim dünyamızda var olan her şeyi yok edebilmek için, bizleri boyun eğmiş tüketiciler ve itaatkâr köleler kılabilmek için, kızlarımızı ne Doğulu ne Batılı olabilen, süslü, makyajlı "cansız vitrin mankenlerine" dönüştürebilmek için, onları ne bizim kadınlarımızın dünkü hislerine ne de bugünün Batılı kadının bilincine sahip olmayan bir Frenk oyuncağı haline getirebilmek için, ne dişiye ne erkeğe benzeyen oyuncaklar yapabilmek için, ne eş ne maşuk olabilen, ne ev hanımı ne de iş kadını olabilen, ne çocuklarına karşı ne halkına karşı sorumluluk duygusu taşımayan bir varlığa dönüştürebilmek için birbirleriyle nasıl da paslaşıyorlar.

Bizim kadınlarımızın şu anki hali tıpkı deve kuşu gibi; kuş olduğu için yük taşıyamaz, deve olduğu için de uçamaz durumdadır.

Bunlar "ben yaptım oldu" tipi kadınlardır. Sahte, yerli üretim kadınlarıdır. Yerli sanayi montajlı, Batı markalı, "Avrupa yapımı" kadınlardır. Ancak İslam toplumlarında ve Doğu dünyasında tüketilebilen ürünlerdir. Bu mallar sipariş edilmiş ve özel olarak üretilmiştir. Hammaddelerini "eski eşekleştirme" sağlamaktadır. "Yeni eşekleştirme" ise insan yakan ocaklarda, boya küplerinde, beyin yıkama, kültür aşılama ve maneviyat boşaltım makinelerinde, "hannasî" (Kur'an'da, Nas Suresi'nde, insanlardan ve cinlerden oluşan vesveseciler için kullanılmıştır.) kimyasal iksir ve asitlerle, yeni nesil ve millet üretme teknolojisi ve otomatik toplum mühendisliğiyle -ki bunu yeni sömürü sağlamıştır- onları "eğlence geceleri" için "çağın cariyeleri" ve "tüketim vitrinleri" için "cazip mankenler" haline getirerek piyasaya sunmak arzusundadır.

Eski, yobaz gelenekçi adamla yenilikçi kapitalist, böyle bir tip

[38] Tıpkı hem gizli hem de "apaçık düşman" olan şeytan gibi.

oluşturabilmek için birbirleriyle yardımlaşmaktadır. Biri "din ve ahlâk", diğeri "ilericilik ve özgürlük" kisvesine bürünerek bunu yapmaktadır. Yobaz gelenekperest, kadını taassup ve gericilik kamçısıyla sürer ve azıksız, susuz bırakır. Ona karşı haşin ve merhametsiz davranır ki kadın kendini çılgına dönmüş bir halde körü körüne bu sarıklı, uzun sakallı, haşin ve mutaassıp adamın elinden fötürlü, keçisakallı adamın kucağına atsın. Bu adam da kibarca onu aldatsın. Saygılı bir tavırla kendisine boyun eğdirsin. Etkileyici ve merhametli bir gülücükle onun için fedakârlıkta bulunsun ve ona centilmence davransın.

Bizim tanıdığımız Yeni Çağ Avrupalı kadının tohumu Orta Çağ'da atılmıştır aslında. Ruhbanların gerici ve insanlık dışı davranışlarına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu ruhbanlar, din adamlarının hâkim olduğu dönemlerde din ve Hıristiyanlık adına kadını ayıplamış, onu zelil kılmış, hapsetmiş ve köle haline getirmişlerdir. Onu ekonomik bağımsızlıktan, kendi malı ve hatta çocukları üzerinde söz sahibi olmaktan ve kendi ailesinin soyadını taşımaktan mahrum etmişlerdir. Onu Allah'ın nefreti ve fesat unsuru olarak kabul etmiş, hatta Âdem'in cennetten çıkarılmasının günahını da ona yüklemişlerdir.

Orta Çağ'da bir rahibe sorarlar: "Eğer kadının bulunduğu bir eve namahrem bir erkek girerse ne olur? "Asla! Asla! Olacak şey değil! Eğer bu namahrem erkek eve girerse, kadını görmese bile yine de günah işlemiştir." Birinci katında kadın bulunan bir evin ikinci katına dahi erkek çıkacak olsa günaha girer. Aslında kadının varlığından gökyüzüne günah saçılmaktadır! *S. Tomas Dakin* der ki: Allah, bir erkeğin yüzünde bir kadına karşı aşk ve sevgi görürse, bu kadın adamın eşi dahi olsa gazaplanır. Zira, bir insanın kalbinde Allah sevgisi dışında bir sevgi yer etmemelidir. İsa eşsiz yaşadı. Bu nedenle Mesihî olmak isteyen bir kimse bir kadına asla ilgi duymamalıdır. Hıristiyan kardeşler, rahip ve rahibeler de ömür boyu evlenmemişlerdir. Zira evlilik bağı Allah'ı kızdıran bir bağdır. Sadece Allah'la ve Mesih'le bir bağ kurulabilir. Zira bir kalpte iki aşk barınamaz. Ruhanî olmak is-

teyenler -Ruh-ul Kudüs'ü taşımak isteyenler- bekâr yaşamak zorundadırlar.

Hıristiyanlıkta "ilk günah" kadının günahıdır. Âdem'in evladı olarak erkek ne zaman bir kadına ilgi duyarsa -velev ki kendi eşi olsun- ilk ve asli günahı tekrarlamış olur ve Âdem'in günah ve isyanını Allah'a hatırlatmış olur.

Öyleyse, öyle davranılmalıdır ki Allah, Âdem'in günahını hatırlamasın. İşte Orta Çağ düşüncesinde kadın bu kadar iğrenç ve aciz bir varlıktır. Ve özel mülkiyetten mahrumdur. Öyle ki kadın kendi mülkiyeti ile eşinin evine gittiğinde otomatik olarak bu haktan mahrum olur, evlendiğinde malı kendiliğinden eşine intikal ederdi. Zira kadın tek başına bir şahsiyete sahip değildi.

Bizim için kabul edilmesi mümkün olmayan bazı şeyler -bizim bugün toplumumuzda kadına karşı takındığımız kimi tavırlar ilham kaynağını İslam'dan çok; İran Sasanî geleneklerinden, sınıfsal ve tarihî kalıntılardan, Hıristiyan ahlâkından ve İslam dışı dinî züht anlayışından almaktadır- bugünün Avrupa'sında o günlerin kalıntıları olarak varlığını sürdürmektedir.

Hatta bugün bir kadın evlendikten sonra ismini değiştirir, ailesinin soyadını kaybeder. Üstelik bu örfî ya da sadece aile çevresinde geçerli olan bir şey değildir. Resmi belge ve kayıtlarda, tahsil belgelerinde, kimliklerde, pasaportlarda baba soyadının yerini eşin aile soyadı alır. Bu durum, kadının bir hiç olduğunu gösterir, bizatihi bir varlık olmadığını ifade eder, onun ancak başkasının varlığıyla anlam kazanabilen, soyut anlamsız bir varlık olduğunu gösterir. Ebeveyninin evinde iken ilk sahibinin adını taşır, evlendiğinde de başka bir erkeğin, yeni sahibinin adı ile varlık kazanır. Zira kendisi bir isim sahibi olma itibar ve değerine sahip değildir(!)

Bu gelenek İran'ı da etkilemiştir. Zira ne kadar kölelik dönemine de ait olsa, bir hurafe, iğrenç ve çirkin bir hareket de olsa, Avrupai bir gelenek olduğundan, bizden daha iyi bilen kişilerce uygulandığından(!), Frenk bir marka taşıdığından; bizim iyi-

yi kötüden ayırmaktan aciz taklitçi yenilikçilerimiz bunu meşru kılmıştır.

Taklit söz konusu olduğunda ister yeni ve modern olan taklit ediliyor olsun ister gelenek taklit ediliyor olsun; irade, seçim, hüküm, iyi, kötü, batıl diye bir şey kalmaz ortada. Taklidin temel mantığını "Sultanın beğendiği her kusur sanattır." sözü tayin etmektedir:

Eğer o gündüze gece diyecek olursa sen de "Şu Ay"dır ve şu da Pervin yıldızı." diye eklemelisin.

Avrupa'da evli kadına ait resmi evrak ve kayıtlarda iki isim sorulur: Birincisi soyadı, ikincisi kızlık soyadı. Birincisi evlendikten sonra aldığı eşinin ailesinin soyadıdır, ikincisi de ailesinin evinde yaşarken kullandığı babasının soyadı.

Yani kadın, ev(in) sahibi kimse onun malıdır. Hatta ev mülkiyet olarak kadına ait dahi olsa, sırf kadın olduğu için "ev sahibi" olduğu halde "ev reisi" olma hakkı yoktur. Baba evinde baba soyadı ve koca evinde koca soyadı. Bu nedenle evlendiğinde resmen ve örfen eşinin soyadını alır.

Bizim sözde yenilikçilerimiz de son zamanlarda bu geleneğin farkına varıp evlendikten sonra isimlerini değiştirmeye başladı. Üstelik soyadlarını değil, özel isimlerini! Bu kadarı da artık çok gülünç! Bizim üstün ırkı taklidimizin tipik bir örneği! Onların yaptığı her şeyi; sebebini, anlamını bilmeden, faydasını ve değerini idrak etmeden taklit etmek. "Zira bilinçten yoksunlar..."

Diğer taraftan, Frenklerin yaptıkları iş ve davranışları daha da bozarak alıyorlar, gülünç bir şekilde taklit ediyorlar. Acemice ve gülünç bir şekilde taklit ediyorlar. Zira "tanımaksızın" taklit ediyorlar. Diyoruz ki: Yeni toplumumuzda öyle Frenk taklitçileri türedi ki, Frenklere de benzemiyorlar. Öyle bir Batıcılar ki, benzerlerini Avrupa'da dahi gören olmamıştır.

Bugün Fransa'da boşanmış kadının çocukları üzerinde en ufak bir hakkı dahi yoktur. Oysa İslam'da -elbette saf ve gerçek İs-

lam, bulandırılmış ve uygulamadaki sözde İslam değil- hukuk ve şahsiyet açısından, kadın o derece bağımsızdır ki çocuğuna süt verirken dahi erkekten ücret talep edebilir. Eşinin müdahalesi olmaksızın ticaret yapabilir, çalışabilir ya da özgür ve bağımsız olarak kendi sermayesiyle yatırım yapabilir. Yani İslam'da kadının ekonomik özgürlüğü korunmaktadır.

Sözde din adına kadına yapılan insanlık dışı baskılar, bugünün Avrupa'sında tepkilere sebep olmuştur. Bu tepki, bugünün kadınının düşünce ve fikirlerinde hâlâ varlığını hissettiren, kadın karşıtı Orta Çağ'a bir tepkidir. Henüz dinin etkili olduğu İtalya ve İspanya'da, tüm özgürlük ve insan hakları bildirgelerine rağmen -ve hak adı altında yapılan diğer birçok büyük şaka gibi!- kadın birçok insanî haktan mahrumdur.

Burada insanî özgürlükler ve sosyal haklardan söz ediyorum, son zamanlarda revaçta olan cinsel hak ve özgürlüklerden değil. Sözünü ettiğim eski üçüncü dünya ülkeleri olan bugünün ikinci dünya ülkelerinin; emperyalist ve sömürgeci uygulamalar sonucu petrol, elmas, kauçuk, bakır, kahve ve uranyum gibi hammaddelerinin ucuz bir şekilde Avrupa'ya getirilmesi ve buna karşılık "özel cinsel edebiyat, sanat, kültür, teknik, ahlâk ve özgürlüğün" aç, hakları ve toprakları gasp edilmiş bu toplumlara cömertçe(!) ihraç edilmesi değil. Geri bırakılmış bir memleketin, tüm iletişim ve reklam araçlarının, sosyal, bilimsel, sanatsal ve eğitim imkânlarının; bu ahlâksızlıkların ve sömürünün yaygınlaşması, tercih edilmesi ve genişlemesi yolunda kullanılmasından bahsetmiyorum. Bunlar insan hakları ve özgürlükleriyle ilgili meseleler değildir. Bunlar bir av olarak kullanılan cinsel özgürlüklerdir. Yeni eşekleştirmenin sayısız diğer tuzakları gibi. Bu tuzak Batı'nın kirli kapitalist sisteminin, bugünün dünyasında, Doğu ve Batı?da, yerli yabancı her yerde yelken açmasını hedeflemektedir. Böylece "Batı halkı eşekleştirilerek", "doğu halkı da sömürülerek" kapitalizmin rahatça ve güvenli adımlarla yoluna devam etmesi sağlanacaktır. Özellikle bir isyan unsuru olan, cesur ve tahammülsüz, aynı zamanda duygu ve dü-

şünceler üzerinde uyuşturucu özelliği olan din ve eskilerden kalma geleneksel bağlardan eser taşımayan, her an isyan etme ve sömürgecilerin çıkarına aykırı bir işe kalkışma ihtimali olan genç neslin aklını "değersiz Batılı aşk" ve "kapitalizm türü özgürlük" bataklıklarında boğarak ve sersemleterek dünyadan habersiz kılmak isterler. Bireyi öyle doyurur ki kendi esaret ve yoksulluğunu hissetmez. Nitekim görüyoruz Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki zorba yönetimler, şiddetle, çılgınca ve ısrarla Batı kapitalizminin ürünü olan cinsel özgürlükleri olabildiğince yaygınlaştırıp güçlendiriyor. Bunların gün be gün artması için zemin hazırlıyorlar.

Aslında ufacık bir bilinç ve akıllıca bir değerlendirmeyle; bu cezbedici "cinsellik tufanının" gerçek yüzünü, yeni dünyanın o şeytan çehresini ve bu asrın büyük putu ve teslis dininin üç tipini temsil eden "eşekleştirme", "sömürü" ve "istibdat"ı fark edebiliriz.

Bunlar Freud adında yalancı bir peygamber çıkardı ve Freudizm adı altında bilimsel ve insanî bir din icat ettiler. Cinsellikten bir ahlâkî vicdan ve hukukî sistem yarattılar. Ardından "şehvetten" müteşekkil bir tapınma, dua, ibadet ve ubudiyyet mabedi bina ettiler. Bu mabedin eşiğinde kesilen ilk kurban da "kadın" oldu.

Modern Çağda Sosyal ve Kültürel Konum Açısından Kadın

Rönesans'tan sonra 15 ve 16. yüzyıllarda eski dinî ve geleneksel dönemlerin ardından içgüdüsel iyilik anlayışının ve dini duyguların yerini Descartes'in ortaya attığı akılcı bakış açısı ve gözleme dayalı mantık aldı. *Durkheim*'in ona yüklediği mana ile "bireycilik", yani bireyin özgürlüğü; toplumun (aile, kabile, millet) karşısındaki yerini aldı. "Ben"cilik, toplumsal birliğe dayalı yapının ve "biz"ciliğin; "kâr" esası "değer" esasının; "realite", "idealizmin" yerini aldı. Manevî duyguların yerini de maddî-bedensel içgüdüler aldı. Varlıklı ve refah içerisinde bir yaşam sürme esası; olgunluk, takva ve kanaatkârlığın yerine geçti. Akla,

mantığa dayalı, seçilmiş ve tercih edilmiş ilişkiler; lezzet ve hazla tarifi mümkün olmayan fıtrî, edebî, ruhî ve mukaddes bağların yerini aldı. Modern insanın, modern hayat tarzının, modern kültürün, kısacası modern dünyanın tüm boyutlarıyla hareket noktasını oluşturan "bilimsel, göreceli, değişken, çıkarcı ve dünyevî değerler"; varlığın derinliklerine kök salan, kaynağını ebediyetten ve diğer dünyadan alan, bilimsel aklın ve mantığın tarif edemeyeceği "tabiat ötesi, sırlarla dolu ebedî ve gaybî ilâhî değerlerin" yerini aldı. Ve sonunda tabiat ötesinin yerini tabiat, vahyin ve ilhamın yerini bilim, iffetin yerini haz, kemal ve tekâmülün yerini keyif ve rahatlık, takva ve sorumluluk bilincinin yerini güven ve emniyet ve *Francis Bacon*'un ifadesiyle "hakikatin" yerini "kudret" aldı.

Bu ruhi ve fikrî değişim, insanî değerlerdeki bu derin dönüşüm, insanların yaşam tarzlarında, duygu, bilim ve kültür alanlarında yaşadıkları farklılıklar; aile hayatında, aşk anlayışında, kadın erkek ilişkilerinde, erkeğin kadına bakış açısında ve "kadının toplumdaki pozisyonu ve erkek karşısında, hayatın içinde, edebiyatta, sanatta ve duygulardaki vaziyeti" üzerinde de köklü ve radikal bir etki bırakmıştır.

Descartes'in mantığa dayalı bakış açısı, her şeyi, hatta insanların daima akıl ötesi ve ilâhî faziletler olarak gördüğü, mukaddesatı ve ahlâkî usulleri dahi maddî bir eşyaymış gibi tahlil etmeye başladı. Sözgelimi kadın ve aşk gibi şiir, ilham, ruh ve hayal "halesinin" derinliklerinde saklanmış, ulaşılamayacak kadar gizli sırları bile deney tahtasına oturtmuş, bunları analiz ve tahlil etmeye kalkışmıştır. Bu işi üstlenen kişi ise *Claude Bernard*'dır. Bu şahıs insanı "ruhsuz bir leş" olarak görmektedir. Freud ise insanı, "hasta ruhlu bir domuz" olarak nitelendirmektedir. Bunların tümünün üzerinde de her şeyi "paradan" ibaret gören burjuvanın gölgesi bulunmaktadır. Sonunda neler olduğunu görüyoruz. Bu bilim adamalarının(!) karşısında, tekfir etmek dışında söyleyecek hiçbir sözü bulunmayan din adamları; bilim merkezlerinin karşısında ise kiliseler vardı. Ancak bu sopa öyle bir

sopaydı ki artık kimse ondan korkmuyordu! Kilise ve din adamları kendince delilller sunan ve örnek üreten bu yeni akımlar karşısında sadece "Din elden gidiyor." diye feryat ettiler, delilsiz fetvalar yayınladılar, cehennem ateşi ile korkuttular. Ama bu çabalar sonuç vermedi. Bu tür sözleri kimse takmıyordu artık. Kadın geçmişte her ne kadar insanî, bağımsız bir şahsiyete sahip değil idiyse de, aile müessesesinin bir üyesi idi ve tek bir ruha sahip olan ev içerisinde çözülmüş durumdaydı. Zamanla ekonomik açıdan da özgürlük kazandı. Dışarıda çalışabildi. Üretime dayalı ve yeni, hareketli, karmaşık hayat tarzı, gün be gün artan sosyal meşgaleler, kadını da evden dışarı çekti ve onu işe sürükledi.

Ekonomik özgürlük, onu sosyal açıdan da bağımsız hale getirdi. Eş ve çocuklarının yanında bizatihi özgür bir kişiliğe kavuştu ve bağımsız oldu. Bugün artık kadın evlenmeden önce de bireysel özgürlüğe sahiptir. Mantık ve akıl rüştünü ispat ettiğinde, diğerleri (erkek, maşuk, baba ve ailesi) ile ilişkileri duygusallık, cazibe ve derin duygular yerine akla dayalı muhasebelere ve çıkarsal hesaplara dayanmaktadır. Çıkarcı, realist, gözlemci, bilimsel, "ben"ci, faydacı ve kişisel yararı baz alan yaklaşımlar; bireyselleşme, içgüdüler, şehvetperestlik, maddiyatçılık, hazza, akla ve huzura tapınma kadını birçok dinî, toplumsal ve ailevî bağdan azade kılmıştır. Aynı zamanda bu sistem, akla değil duygulara dayalı derin, gizemli, insanî hisleri kadından koparıp almıştır. Tüm bu gelişmeler onu yalnızlığa itmiştir. Zira kadın artık herhangi bir "bağ"a "bağlı" olmayıp "bağımsız"dır(!)

Durkheim, eskiden toplumsal ruhun güçlü olduğunu ama aklın, ekonominin ve bireyselliğin (ekonomik anlamda) geliştiği ölçüde insanların, geleneksel ve manevî değerlere dayanan aile bağlarını, duygu ve inanç bağlarını kopardıklarını, bağımsız hale geldiklerini ve bu bağımsızlığın da onlara birçok imtiyaz bağışladığını ispat etmiştir(!) Öyle ki, 18 yaşındaki bir genç kız, kolaylıkla bir apartmanda tek başına daire kiralayabilmektedir. Kimsenin gözetimi ve kontrolünde olmaksızın yaşayabilmekte-

dir. Üstelik kadın ekonomik özgürlüğe sahip olduğu için, ailede birçok hürriyete sahip olabilmektedir. Yaşamakta olduğu hayat ona acı vermeye başladığında boşanabilmektedir. Zira bu onun kişisel hakkıdır, ekonomik özgürlüğe sahiptir, mantıklı hareket etmektedir. Başkaları için acı çekmek akıl kârı değildir. Kadın, bir erkek için, bir değer için, verilmiş bir söze sadakat, bir vaade bağlılık ve bir ahde vefa için fedakârlık etmesi, birilerini bağışlaması ve onları kendine tercih etmesi gerektiği zamanlarda kendinden asla ödün vermemektedir. Zira vefa, fedakârlık, affetme, minnet, hürmet, yemin, söz ve aşk gibi kavramlar ruhi ve ahlâkî kavramlardır; fakat akli ve mantıki tahlillerle ölçülemezler.

"Bir başkasının yaşamı için kendi hayatımı feda edeyim", "başkasının iyiliği için acılara katlanayım" öyle mi? Ben o kişiye ihtiyaç duymadığıma göre, bunlar mantıkla örtüşmeyen düşüncelerdir. O halde şu sorulara kim cevap verecek?

Neden bana ihtiyaç duyan bir kişi için kendimi feda edecek mişim? Neden ona vefakâr kalacakmışım? Zamanında başka seçeneğim olmadığı için beraber olduğum yakışıklı ve güçlü bir erkeğe; vermiş olduğum bir söz, bir vaat yüzünden şimdi zayıf ve çirkin olduğunda neden sadık kalacakmışım? Neden ona tahammül edecekmişim? Karşımda duran, duygusal ve fiziksel anlamda beni tatmin eden, yakışıklı ve güçlü bir erkeğe neden sırt çevirecekmişim?

Sartre'in ortaya attığı bir mesele vardır: Bir kadın hiçbir cazibesi olmayan bir erkeğin karısıdır. Diğer tarafta ise bu kadına âşık ve çekici başka bir erkek vardır. Düz mantığın bu konuda ne dediği ortadadır. Her iki erkek de ona muhtaçtır. Birisi eş olarak, diğeri de âşık olarak. Buna karşılık kadın ilkine muhtaç değilken, ikincisine muhtaçtır. Eşine vefakâr kalmakla iki ihtiyacı bir ihtiyaca kurban etmiş olacaktır. Onu bıraktığı takdirde ise bir ihtiyacı iki ihtiyaca kurban etmiş olacaktır. Durum böyle olunca kadının yapacağı seçim ortadadır. Akıl, bu olayın kesin hükmünü vermiştir bile. Dakik matematiksel bir mukayese so-

nucu akla ve mantığa uymayan, iki insanî ihtiyacı tek olan ihtiyaca feda etmekten kadını alıkoyacaktır. Ne Descartes onu anlamaktadır ne de Freud. Mantıklı kadın hesap yapmaktadır ve mantıki bir şekilde hareket etmektedir. Ekonomik bağımsızlığı ve toplumsal hakları da onun bu şekilde davranmasına imkân vermektedir ve ona da sadece bu işi gerçekleştirmek düşmektedir.

Bir çocuk dünyaya gelir ve anne-babasının özgürlüklerini sınırlandırır. İki insanın, bir insan için özgürlüklerini kısıtlamasını akıl kabul etmez. Böylece ya çocuğu dünyaya getirmeyecekler ya da bir bakıcıya veya bakımını üstlenecek bir kuruma teslim edecekler.

Kadını "frenleyen", onu evin derinliklerinde eriten, yüzlerce akıl ve bilim dışı gizli bağ ile bağlayan; eşine, çocuklarına, ailesine, akrabalarına ve tarif edilemez, derin, kopmaz aile bağlarına ve manevî yaşamın değer ve usullerine karşı tahammül, vefakârlık, acı ve fedakârlığa zorlayan mantık dışı bağlar; mantığa sığmayan duygular; ahlâkî, geleneksel, psikolojik ve vicdani değerler artık zayıflamıştır.

Netice itibariyle bugün ekonomik, toplumsal ve ruhsal özgürlük, akli olgunluk, mantığın duygulara ve gerçekçiliğin hakikate galip gelmesi; kadına bireyi kendi içinde eriten toplumsal ruh yerine; bireyselliği ve özgürlüğü bahşetmiştir. Bu yapı sağladığı toplumsal imkân ve özgürlüklerin yanı sıra onu diğerlerinden ayırmış ve yalnızlaştırmıştır.

Yalnızlık

Yalnızlık, çağın en büyük faciasıdır. *Morris Hall* "İntihar" adlı kitabında, yine *Durkheim* aynı adı taşıyan "İntihar" adlı kitabında Avrupa'da intiharı sosyolojik açıdan tahlil etmişlerdir.

Doğu toplumlarında intihara nadiren rastlanır. Avrupa toplumlarında ise intihar bir "gerçek"tir, toplumsal bir olaydır. Sıradan bir "vakıa" değil, bir "gerçekliktir". "Gelişmiş ülkelerde" bu oran gün be gün yükselmektedir. Buna karşılık diğer Avrupa ülkele-

rine nazaran daha geri bir ülke olan İspanya'da bu duruma daha az rastlanmaktadır. Dünyada bu sosyal gerçeklerin en çok yaşandığı yerler ise Kuzey Avrupa, özellikle Kuzey Amerika'dır. Bir ülke içinde şehirlerle köyler, bir şehirde gecekondu bölgeleri ile elit kesimin ikamet ettiği yerleşim yerleri, bir toplumda da ilerici ve modern kesimler ile dindar ve geleneksel gruplar arasında bu oran farklılık arz etmektedir.

İnsanlar, yapayalnızlar. *Şamlû*'nun tabiriyle:

Dağlar bir bütün gözükse de yalnızdır.

Tıpkı biz (insanlar) gibi; toplumun içinde, fakat yapayalnız...

Din insanları birbirine bağlamaktadır. Kendi bağlıları arasında müşterek bir ruh yaratmaktadır. Mensubu olan her bireyi, kendi İlah'ı ile dost kılmaktadır. Eskiden her insan yüzlerce aile, akrabalık, dostluk ve kavim bağı ile diğerlerine derinden bağlı idi. Toplumsal ve ekonomik bağımsızlık, insanların birbirine olan ihtiyacını da ortadan kaldırmıştır. Toplum; aile, komşu, etraf, çevre, baba, anne, çocuk, arkadaş ve akrabaya karşı bireyi savunmakta ve bireyin psikolojik ve maddî ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Akıl ve mantık alanındaki gelişmeler; ruhsal, dinî ve geleneksel bağlara saldırmaktadır. Akli olgunluk, mantıki olgunluk, matematiksel olgunluk, menfaatperestlik, maddî ve içgüdüsel ruhsal gelişim ve hazcılık; bu akıldışı(!) ruhi bağları sarsmaktadır. Birey artık özgür olmuş, bencilleşmiş, diğerlerine bir ihtiyacı kalmamıştır. Ardından "yalnızlaşmıştır". Toplumun diğer fertleri de aynı durumda olduğundan, ona ihtiyaçları kalmadığı anda ondan kopmaya başlamıştır. Herkes artık bir menfaat için, bir fayda sağlamak için birbirine yaklaşmakta, fert kendi müstakil adasında yalnız yaşamakta, ardından yalnızlık komşusu olan intihar perdesi onun üzerine çökmektedir.

İşte böyle bir durumda kadın erkeğini seçiyor, erkek de kadınını. Ancak kadın ve erkeği birbirine (Her ikisi de müstakil, muktedirdir ve kimseye ihtiyaç duymamaktadır.) çeken cinsel ve ruhsal etkenler, aşk, muhabbet, toplumsal ve geleneksel bağlar,

dostluğa olan eğilim, arkadaşlık, sohbet ve tarifi imkânsız sırlar yoktur. Bugün onları birbirine davet eden sesler artık yoktur. Peki, nedir onları birbirine bağlayan? Zayıf, çirkin, akla dayalı, nursuz matematiksel hesaplar, kaygılar, hukuksal zorunluluk ve zorakilik...

Cinsel özgürlükler, kadın ve erkeğin zihninde "resmi olarak" bulûğla, "fiilî olarak" ise ne zaman isterlerse o zaman başlamaktadır. Cinsel içgüdüleri tatmin etmek için sadece cinsel içgüdülere sahip olmak gerektiğine inanmaktadırlar. İçgüdüleri de zayıfsa eğer, bunu da para ile telafi etmek mümkün. Bu durumda ihtiyaç duyulan sadece paradır. Değişik ortamlarda ve farklı ücretlerle cinsel dürtüler tatmin edilebilir. Yani her yaşta ve her zaman bir *Dun Juan* ya da *Onassis* olunabilir. Söz konusu Amerikalı bayanların ilkini belli bir meblağ karşılığı satın almak mümkündür, onun, bedenlerini pazarlamak için otobanlarda müşteri bekleyen kadınlardan tek "farkı" "fiyat"ıdır. Kız-erkek her ikisi cinsel özgürlüğe sahip oldukları için, cinsel dürtülerinin dorukta olduğu bir dönemde tek bir kişiyle yetinerek bir ömür geçirmeyi çıkarlarına uygun görmemektedir. Aynı şekilde akıl, mantık, matematik, cinselliği merkeze alan hayat anlayışı, hazcılık, bireycilik, realizm vb. düşüncelerin hiçbirisi bireyin özgürlüğünü kısıtlamaktan yana olmayıp; aksine onu sınırsız güzellik, cazibe ve çeşitlilikten yararlanmaya teşvik etmektedir.

Aile Kurma

Kadın ve erkek cinsel içgüdülerinin dorukta olduğu devirleri, gece kulüplerinde, restoranlarda, tatil yerlerinde vb. meclislerde tatmin ettikten sonra; artık kadın kendine gelir. Bir de bakar ki etrafında kimse kalmamıştır. Eski hatıraları yad etme isteği dışında artık yanına uğrayan olmaz.

Erkeğe; cinsel özgürlükleri tecrübe etmiş, her bağdan bir gül ve her gülden bir koku almış, geçip gitmiştir. Artık hiçbir şey ona yeni ve cazip gelmemektedir. Cinsel içgüdüleri de sönmüş, yerini şöhret tutkusu, mal, makam ve mevki hırsı almıştır. İçinde

yuva kurma, ev bark sahibi olma isteği belirmiştir.

Kadın eskiden etrafını çeviren yığınları görememenin ve yalnızlığın verdiği kaygıyla; erkek ise çeşitli tecrübe ve özgürlüklerin yorgunluğu ve cinsel isteklerinin tükenmesinin getirdiği bıkkınlık sonucu, her ikisi de baş başa verip bu uzun ve yorucu yolculuğun sonunda birbirlerine kavuşur, aile kurmaya karar verirler.

Aile kurulur, ancak bu iki kişiyi bir eve çeken ve el ele vermelerine neden olan şey kadının korkuları ve erkeğin yorgunluğu, usanmışlığıdır! Yuva kurulmuştur ama aşk ve idealin -birlikteliklери aradaki duyguyu, heyecanı, bağlılığı ve hayali arttıracağı yerde- yerini yorgunluk ve bıkkınlık almıştır! Zira hiçbir şey yeni değildir artık, her şey tekrardan ibarettir. İkisi de olup bitenden haberdardır. Peki olup biten nedir? Hiç...

Cezbedecek, gönül çelecek yeni bir şey yoktur! Kadın da erkek de, birbirlerini niçin bulduklarının ve birbirlerine hangi alanlarda ihtiyaç duyduklarının bilincindedir. Her ikisi de tam bir bilinçle, ince bir hesapla, akıllıca birbirlerine talip olmuşlardır. Her ikisi de diğerinden ne istediğini gayet iyi bilmektedir. Her ikisi de karşısındakini kendi ihtiyacını karşılamak için bir araç olarak görmektedir. Her biri diğerine "kurban" değil; diğerinin "kurbanı" olmuştur. Her ikisinin içinden geçen: "İlahî, kulun kölen olayım." değil, "Bana kul köle olasın inşallah!" mantığıdır.

Evlilik törenlerinde büyük belediye salonları dolup taşmaktadır. Çünkü kilisede nikâha izin verilmiyor. Ruh, iman ve hürmet timsali çehresiyle bir ruhani değil; göğsünde bir arma, idari kıyafetler içerisinde belediye başkanı çiftleri teker teker çağırır. Otomatiğe bağlanmış bir robot gibi listeden isimleri okur ve "Evet, kabul ediyorum." cevabı alır. Genellikle gelin ve damadın ardındaki bir grup çocuk da onlarla beraber "evet" derler. Fark ediliyor ki bu evetler anne babalarının kendilerine öğrettikleri bir sözdür. Para verirler, imza atarlar ve tören biter. Herkes kendi kalıbına/evine döner. Ilginç olan nokta şudur ki 200-

300 gelinden sadece 20-30'u gelinlik giymektedir. Gelinlerin birçoğu, "Bu yaşta bu durumda, gelinlik giymek gibi hafiflikler bize yakışmaz!" der.

Sonra kadın kendi işine gider, erkek de kendi işine döner. Her ikisinin de topluca öğle yemeği yemek için arkadaşlarıyla "randevu"su vardır. Bu biraz olsun gelinlik heyecanı taşıyanlar içindir. Bu heyecanı yaşamayan diğerleri ise neler olup bittiğini unutmuştur bile. Nikâhın ardından, yıllardır beraber yaşayan ya da her biri yıllardır başkalarıyla hatta birçoklarıyla yaşamış olan bu gelin ve damatlar, belediye binasında aptal aptal birbirlerine bakarlar ve neler olup bittiğini birbirlerine sorarlar. Nereye gitsinler? Eğlenmeye mi? Binlerce kez beraber eğlendiler zaten. Hem de kucak kucağa! Onun tadını binlerce kez tattılar ve bu tattan usandılar. Eve mi? Zaten evden geliyorlar. Bunun neresi çekici olabilir ki! Duygu ve hayallerini ne tahrik edebilir? Hiçbir şey! En iyisi her ikisinin de işlerinin başına dönmesidir. Her zamanki gibi, her gün olduğu gibi. İşte yuvalar böyle kurulur orada. Kadın-erkek her ikisi de dakik muhasebeler sonucunda birbirlerini bulup bir "şirket" kurarlar. Ya kanun zoruyla evliliğe mecbur kalırlar ya da çocuk dünyaya gelerek, anne babasını gelin ve damat olmaya zorlar. Böylece bu iki insan, şevksiz, heyecansız, duygusuz ve iştiyaksız beraber yaşamaya mahkûm olurlar. Birbirlerine ihtiyaç duymadan ve birbirlerine sığınma gereksinimi hissetmeden. Birbirlerinde bir sır, bir gizem bulmadan. Vuslatta bir muamma görmeden. Hayatlarında ne yeni bir şey başlamıştır ne bir şey değişmiştir ne hayallerinde bir nokta, ne kalplerinde bir çarpıntı ve hatta bir gülümseme dahi görülmemiştir. Böyle bir aile müessesesinin çökeceği gün gibi ortada. Zira zayıf temeller üzerine bina edilmiştir. Çocuklar ise heyecan dolu, sıcak ve cazip bir yuvaya hasret kalacaktır. Anne babalar, özgürlüklerini çocuklarına feda edemedikleri için, onu bir yerlere bırakarak, sadece paralarını öder ve kendi hayatını özgürce idame ettirir. Sonra, nasıl ki mantık ve çıkar ilkeleri icabı ortak olup bir yuva kurdularsa, yine aynı ilkelere

dayanarak boşanırlar. Böylece yuva dağılır. Zira aynı bakış açısı, aynı mantık, aynı ruh ve imkânlar devam etmektedir. Binlerce genç kız ve sıcak kucağı tatmış olan bu erkeği; gençlik coşku ve heyecanından eser kalmamış, cinsel tecrübeleri erkeğin nefretini uyandıran bu yaşlı ve düşkün kadın nasıl tatmin edebilir ve onu nasıl elinde tutabilir? Kadın da zihnindeki binlerce mukayese ile yorgun erkeği kucakladığında erkeğin alacağı not bellidir. Bu durumda, bu heyecansız, eski ve cazibesiz evin dışında başka kucaklar aranır... Eğlence merkezlerinde, partilerde, resmi ve gayri resmi kanunlar ve tecrübeler. Durum bu olunca da bu iki insanı aynı evde durmaya iten etkenler, mantığını ve meşruiyetini yitirmiştir artık.

Tüketim Sisteminde Kadın ve Aşk Yerine Cinsellik

Bir toplum "üretim ve tüketim", "tüketim ve üretim" esasına dayanıyorsa, insanların aklı para dışında bir şeye çalışmıyorsa, burada kadın gizem dolu bir varlık, pak duyguların muhatabı, büyük aşkların maşuku, mukaddes bir bağ, anne, eş, dost, ilham kaynağı ve erkeğine sadakat timsali değil; cazibesi ölçüsünde alınıp satılan ekonomik bir meta konumundadır.

Kapitalizm kadını kendi işine yarayacak şekilde dizayn etmiştir. Toplumun boş vakitlerinde geleceğini, nasıl sömürüldüğünü ve burjuvazinin kendisine nasıl anlamsız, çürük ve hedefsiz bir gelecek hazırladığını düşünmemesini sağlamakta, halkın, "Neden çalışıyorum?", "Ne için yaşıyorum?" "Kim için bu kadar çile çekiyorum ve bu zulmü bana kim reva görüyor?" türünden soruları sor(gula)masına engel olmaktır.

Kadın insanları eğlendiren, boş vakitlerini dolduran, cinsellik ve seksualiteye sahip tek varlık olarak kullanılmıştır. Böylece işçinin, memurun, aydının boş zamanlarında kapitalizm ve sınıfsal yapı karşıtı fikir üretmesini engellemek istemiş, hayatın tüm boşluklarının kadın ile doldurulmasını öngörmüştür. Sanat da kapitalizm ve burjuvazinin verdiği sipariş üzerine bir "seks" aracına dönüştürülmüştür. Oysa sanat daima güzellik, ruh, duygu

ve aşk temeli üzerine yükselmiştir. Fakat Freudizm; bilim felsefesi adı altında, gerçekçilik ve realizm kisvesine bürünüp kendisine bilinçli aydın insan süsü verdikten sonra; alçak, müptezel, kokuşmuş bir piyasa ve seks pazarı oluşturmuştur. Tüm hayalleri, şiirleri, ideal duyguları çürüterek, seksi yeni sanatın temeli olarak sunmuştur.

Birde baktık ki, bir anda resim, şiir, sinema, tiyatro, hikâye, roman, piyes... Bütün sanatlar(!) "seks" etrafında dönüp duruyor.

Kapitalizm insanları daha çok tüketmeye teşvik etmek, halkı kendine daha çok muhtaç hale getirmek ve üretim-tüketim miktarını daha da artırmak için, başka bir işe yaramayan, tek boyutlu bir varlık olarak gördüğü kadından sadece bir seks aracı olarak istifade etti. Yeni duygu ve değerler üretebilmek için kadını reklamlarda kullandı. Böylece dikkatleri yeni tüketim maddeleri üzerine çekti. Halkın yüreğinde, kendi ihtiyacı olan ve kendi işine yarayan yapay duygular yarattı. Kadını kendi menfaatlerini tehlikeye atan düşünceleri ve kapitalizmi aşağılayan yüce manevî duyguları yok etmek için kullandı.

Seks aşkın yerini aldı ve Orta Çağ'ın "maşuk kölesi" olan kadın, modern çağın "özgür kölesine" dönüştü. Kadın önceleri her ne kadar mutlak ve özgür bir konuma sahip değil idiyse de özünde barındırdığı duygular ve ruhî bir takım özellikleri açısından; duyguların, aşkın ve sanatın ifadesinde büyük bir ilham kaynağıydı. Oysa bugün sözde ilerici tarih, medeniyet ve dinler; iktisadî ve toplumsal hedeflere ulaşmak, toplumun yapısını değiştirmek, ahlâkı ve aşkın değerleri yok etmek, geleneksel, manevî ya da dinî bir toplumu değer yargılarından yoksun, tüketici bir topluma dönüştürmek için kadını bir meta olarak kullanmaktadır. Aynı şekilde beşer ruhunun bir nevi ilâhî tecellisi olan sanatı, insan neslini ifsat eden seksüalitenin bir aracı haline dönüştürüp kadını burada da çıkarları doğrultusunda cinsel bir obje gibi istismar etmektedir.

Doğuya Gelince

Batı, doğuya -bizim coğrafyamıza- girmiştir. Batı'nın buradaki işi Orta Çağ toplumlarında olduğundan daha kolaydır. Batı'da, özellikle İsveç, Norveç, hatta Almanya ve Fransa'da erkek çocukların cinsel duyguları geç uyanır. Erkekler, 17-18 yaşlarında bile karşı cinse ilgi duymazlar. Kızlar ise böyle değildir. Buralarda erkek kaçan, kadın kovalayan pozisyonundadır. Erkek ömür boyu yakasını bırakmayacak bir cinsel isteksizlik yaşamaktadır ve bu durum aile müessesesini de etkilemektedir.

Bu nedenle Kuzey Avrupa'da sosyologlar ve sosyal psikologlar, Avrupalı genç erkeklerin kadınlara karşı ilgisini çekmek için yapay ve doğal tahrikler içeren birçok proje geliştirmiştir.

Doğu'da ise böyle bir problem yoktur. Doğulu erkek ergenlikle beraber cinsel bulûğa da ulaşır. Bu erken cinsel gelişim, Doğulu psikolog ve sosyologları birçok sorun ile karşı karşıya bırakır. Fakat bu neslin sorunları üzerinde düşünecek kimse yok ki! Bizdeki iki kesimin tartışması giyim kuşam, makyaj, davranış, gelenek ve kişisel tercihler hakkındadır. İnsanî meseleler, gelenek taraftarları için de modernizm taraftarları için de gündem dışıdır. Savaş "kravat takma taraftarları" ile "yobazlık tarafları" arasında cereyan etmektedir. Bu savaştan kim galip çıkarsa çıksın, hiç kimse bundan bir yarar sağlamayacaktır. Bir grup kendini "modern" diğer grup da "mütedeyyin" olarak isimlendirerek yalan söylemektedir. Oysa iki tarafın da ne modernlikle ne de dindarlıkla bir alakası vardır. Biri "Zeynep" ve "Fatıma'yı", diğeri ise "Avrupalı kadını" model aldığını söyleyerek her ikisi de bu kişilere iftira atmaktadır. Bunlar ya yalan söylüyorlar ya da örnek aldıkları kişileri tanımıyorlar.

Avrupalılar Doğu toplumlarını ekonomik anlamda yağmalayabilmek, düşünce ve duyguları üzerinde hakimiyet kurabilmek için, onları değiştirmek istemektedir. Ağzımızdan lokmamızı almak ve bununla birlikte şuurumuzu, bilincimizi, irademizi ve insanî değerlerimizi yok etmek istemektedirler. Zaten bu değer-

lerimizi yok etmeksizin lokmamızı ağzımızdan almaları ve mallarımızı gasp etmeleri mümkün değildir.

Bunu için de her şeyden önce kendimizi yokluğa ve boşluğa mahkûm etmeli, insanî değerlerimizi unutmalıyız. Kendi ayaklarımızın üzerinde durmamızı sağlayan tüm gelenekleri yitirmeli, kendi içimizde yok etmeliyiz. Zihniyeti boşalmış, muhtevasız, aciz ve felç olmuş bir ruh haline bürünmeliyiz, tıpkı boş bir tabak gibi. Tıpkı kullanım dışı, çirkin, her türlü çer çöp ile doldurulup boşaltılan çöp kutuları gibi...

Doğu ruhunu ve aklını işte bu hale dönüştürüyorlar. Zira deruni bir boşluk içerisinde, hiçbir şeye güveni kalmamış, cahil ve dayanaksız, iftihar edecek bir şeyi kalmamış, cesaretsiz, tarihini utanç verici ve değersiz gören, dinini hurafe dolu ve kokuşmuş sayan, maneviyatını eskicilik ve gericilik olarak telakki eden, hayatını çirkin ve nefret edilesi bulan, kendini, milletini ve manevî değerlerini tanımayan ya da kötü tanıyan bir insan ne hale gelir dersiniz? Sömürünün buyruklarına muhtaç, susuz ve boş bir post haline... Böylece artık ne isterlerse beynine enjekte edebilir ve onu istedikleri gibi yağmalayabilirler.

Doğu(lu)yu yağmalayabilmek için onun içini boşaltarak, manasızlaştırıyorlar. Müslüman, Budist, Hindu, İranlı, Türk, Arap, siyah ve beyaz için tek bir slogan yaratıyorlar. Onları tek tipleştirmeyi, aynileştirmeyi ve tek boyutlu hale getirmeyi amaçlıyorlar. Böylece kendilerine özgü bir düşünceleri olmaksızın fikirlerinin ve ürettikleri malların tüketicileri olmalarını arzuluyorlar.

Geleneklere bağlılık, insanî değerler, din ve örf; Doğu'yu koruyan ve Batı'nın yolunu tıkayan engellerdir. Geleneklere bağlılık İslam'ı ve hürriyeti muhafaza eden sapasağlam bir kale olarak Batı'nın karşısına dikilmiştir. Eskiden Frenklerin bir nüfuzu yoktu. Müslümanlar, iftihar, maneviyat, değer ve onur duygularıyla dopdoluydu. Tarihi, halkı, kültürü, imanı, dinî şahsiyetleri onlara özgürlük, azamet ve vakar bahşederdi. Batı insanını ve medeniyetini henüz yeni yetme bir medeniyet sayarlardı.

Müslüman; Batı'yı eleştirirdi, aşağılardı ve ona karşı övünç duyardı. Fakat sonra Batı desise ile bu kaleye sızdı. Güve gibi Doğu'nun yakasına yapıştı ve yavaş yavaş onun içini boşalttı. Tüm direngen güçlerini yok etti. O cesur, gururlu, imanlı adamdan; cesaret, heyecan ve onur yoksunu bir insan yarattı. İşte Doğulular düşmanını bu şekilde karşıladılar. Sonra da Batılı ne istediyse, nasıl olmalarını istediyse öyle oldular.

Bu Saldırılarda Kadın Nasıl Bir Rol Üstlenmiştir?

Kadın, İslamî toplumlarda güçlü bir etkendir. Gelenekleri, eski düzeni, toplumsal-ahlâkî bağları, manevî değerleri ve en önemlisi tüketim kültürünü değiştirebilir -tıpkı bunların muhafaza edilmesinde de etkin olduğu gibi-. Kadın hassas, duygusal yapısıyla özellikle Doğu'da "sözde modern medeniyetin", yani tüketim kültürünün tezahürlerinden daha çabuk ve daha çok etkilenir. Özellikle bu yeni kültürün şaşalı, gösterişli, hayret uyandırıcı ve görkemli güzelliklerini görünce; bunun karşısında yer alan her şeyin çirkinlikten başka bir şey olmadığını düşünür.

Afrika'nın sömürüldüğü dönemde Avrupalı, türlü türlü desiselerle zenci kabileler arasına girer, renkli şişeleri, aslından daha göz alıcı ve güzel olan ışıltılı, parlak yapay mücevherleri bedevîlere sunar; kabile reislerine, toprak ağalarına ve çiftçilerine satardı. Bunu özellikle yerel kutlamalar ve düğün törenleri sırasında yapardı. Psikolojinin genel bir ilkesi vardır: Bedevî toplum ve zihniyetler; dış görünüşe ve gösterişe daha düşkün olurlar. Nitekim bugün de Arap kralların, Afrika'nın zenci kabile reislerinin, sinema yıldızlarının ve aristokrat sınıfın; şatafatı, süslenmeyi ve gösterişi nasıl da her şeyden üstün tuttuklarını müşahede edebiliriz. Avrupalı, bu rengârenk süsleri ve göz alıcı mücevherleri verip karşılığında ya koyun sürüleri ya elmas ve kahve çıkarabilmek için büyük arazilerin mülkiyetini veya bir bölgenin yönetimini alırdı. Bu alışverişte Afrikalı kadının gösteriş düşkünlüğünün ve yenilik merakının ne kadar etkili olduğunu görebiliriz.

Kadın, Doğu toplumlarında, sözgelimi, sözde İslamî toplumlarda din ve gelenek adına herkesten daha çok çileye ve acıya maruz kalmaktadır. Tahsil görmekten, birçok insanî hak ve sosyal imkânlardan, kendini geliştirme ve eğitme özgürlüğünden, ruh ve düşünce gelişimini sağlamaktan mahrumdur. Hatta İslam'ın kendisine tanıdığı hak ve imkânlar, bizzat İslam adına elinden alınmaktadır. Kadının toplumsal rolü "çamaşır makinesi", insanî değeri de "çocukların annesi" seviyesine indirgenmiştir. Onun ismini dahi anmaktan utanç duyarlar. Bu nedenle kadınlar, küçücük çocuk dahi olsa erkek çocuklarının ismiyle anılır.

Zalim ve Zulme Rıza Gösteren Mazlum

Hazreti Ali şöyle buyurmuştur: Zulümde iki suçlu vardır. Biri zulmeden zalim, diğeri zulme rıza gösteren mazlum. Bu iki kişinin işbirliği ile zulüm ortaya çıkmaktadır. Zira tek taraflı olarak zulmün meydana gelmesi mümkün değildir. Zalim havada zulmedemez. Zulüm; zalimin çekici ve mazlumun örsü ile şekil alan bir demir parçasıdır.

Sadece zulüm de değil; fesat, sapma, tüm çaresizlikler ve yenilgiler de var olabilmek için iki tarafın işbirliğine muhtaçtır. Bir toplumun yenilgisinde sadece fatih "yenmez", toplum da "yenilir". Örneğin 7. yüzyılda bizi yenen Cengiz değildi. İçeriden çürüyen bizdik. 5. ve 6. yüzyıllarda kendimizi yenilgiye hazır hale getiren de bizdik. Cengiz bu çürümüş ve pörsümüş heykele sadece bir tekme attı, heykel de yıkıldı ve yenildi. Görünmeyen kurtçuklar bu ağacın kökünde ve gövdesinde yuvalandı, ardından ağacın canına okumaya başladılar, onu çürüttüler, kuruttular, gücünü tükettiler ve mahvettiler. Ağacın üzerinden sert bir rüzgâr esti ve ağaç yıkıldı. Bu rüzgârlarlar ormanda sürekli olarak eser. Fakat orman ayakta dururken neden sadece bu ve bunun gibi birkaç ağaç yıkılmaktadır dersiniz?

Eğer günümüz kadını çılgınca renk değiştiriyor ve kendini Frenklerin (Avrupalı kadın değil) oyuncağı haline getiriyorsa bu işin bir tarafında sömürgeci, yabancı kapitalizm; diğer tara-

fında da bizim onunla yaptığımız işbirliği bulunmaktadır. Biz kadını kendimizden uzaklaştırdık. Böylece diğerleri onu kolayca avladılar. Biz onu zayıf, aciz, eşinin kölesi ve çocukların annesi (kölelik döneminde kullanılan kavram: Ummul veled/çocuk annesi), hatta "bîedep", "ev" ve "keçi" olarak isimlendirip ve onları bu isimlerle andık. Onun yaratılışını insanınkinden farklı saydık. Kadının okuma-yazmaya hakkı olup olmadığını tartıştık. Eğer yazı yazmayı öğretirsek bir yabancıya mektup yazabilir diye düşündük. (Bu mantık üzerinden düşünülecek olursa, hiçbir yabancıyı görmemesi için gözlerini tamamen kör etsek daha iyi olurdu.) Böylece kendi zayıf, güvensiz kişiliğini eşinin ihanetine duyduğu kuşkuyla karıştıran beyefendinin gönlü sonsuza kadar huzura kavuşmuş olurdu.

Kadının takva ve iffetini işte böyle muhafaza ettik. Duvar ve zincirle. Bir insana yaraşır bir biçimde düşünce, şuur, eğitim ve bilinç ile değil. Onu eğitilemez, ehil olamaz, vahşi bir hayvan olarak gördük. Onu engellemenin tek yolunun onu kafese tıkmak olduğuna inandık. Kafesin kapısı açık kaldığı vakit kaçacak, elimizden uçup gidecek sandık. Sanki onun namusu, güneşi gördüğünde yok olan bir şebnemdi. Kadın tıpkı bir mahkûm gibi, ne okula gidebilir, ne kütüphaneye gidebilir ne de topluma karışabilirdi. Kendileri insanı sosyal hayvan olarak gördüklerinden, kadın toplumda tıpkı necis bir kavim gibi -Hint Ramları (Hindistan'da bir sınıf-Çev.)- insandan sayılmazdı. Kadını toplumdan soyutladılar. İlke şuydu: "İlim kadın erkek her mümine vaciptir." Peygamberin bu hadisini anlatmak için minberlere çıktılar, bu konuyu coşkuyla anlattılar, ramazan ayı boyunca bu konudan söz ettiler ama ilim tahsil etmeye hakkı olan yalnızca erkekti. Kadın ise, evinde özel öğretmen tutabilecek durumdaki varlıklı ve hatırlı ailelerin kızları hariç tahsilden ve "bu dinî vecibe"yi yerine getirmekten mahrumdu.

Kadın dinî meclislere katılma, dinî faaliyetlerde bulunma, tebliğ çalışmaları yapma, Kur'an, tefsir, hadis, felsefe, irfan ve tarih dersleri görme imkânına sahip değildi. Sadece "ağlama meclis-

lerine" katılma hakkı vardı, o da sadece ağlamak için ve belli şartlar altında. Ağlama törenini yöneten kişi önce kendince konuşup, ilmi meseleler hakkında izahlar yaparken muhatabı yalnızca erkekti. Zira kadının, bu avamın idrakinin ötesinde, seviyesi yüksek meseleleri anlayacak bilgi ve eğitimi bulunmamaktaydı. Kadının muhatap olduğu sözler sadece, "Sus.", "Kendine dikkat et.", "Çocuğunu sustur." "Edepli ol." nevinden sözlerdi -tüm sitem ve azar kadın için ve sohbet erkek için-. Ağlama meclisini yöneten adam, sıra programın ağlama kısmına geldiği zaman, kadınlara yönelir, ricayla, teşvikle, yüceltmeyle ve kibarca onlara "Evet hanımlar!" diyerek; onların ağlamalarını, başlarını ve göğüslerini dövmelerini, ağlama meclisinin ateşini ve heyecanını yükseltmelerini isterdi.

İşi evde çocuk doğurmak ve toplumda "gözyaşı dökmek" olan bu kadının "ideali, rol modeli ve en yüce örneği" Hz. Fatıma olabilir mi? Ki bu Fatıma Zeynep'i doğurmuştur. Bu Zeynep, sevgili yakınlarının -mesela iki yetişkin oğlunun- katliamına şahit olduktan birkaç gün sonra; zalim, vahşi, diktatör ve katil Emevi İmparatoru karşısında, dünyanın zulüm başkentinde, cesur ve direnişçi bir eda ile şunları söylemiştir: "Tüm bu rahmet ve iftiharı ailemize nasip eden Allah'a hamdolsun."

İşte, bir tarafta cesaret ve celadet timsali Zeynep; diğer tarafta fareden korkan "bacılar"!

Kadını her şeyden mahrum ettiler, hatta İslam'dan ve dinden bile. Onu, kendi dinini tanımaktan mahrum ettiler. Okuma yazması olmadığı için dedikodu yapmalıydı, yaptı da nitekim. İlmî ve fikrî meşgaleleri olmadığı için oturup pirinç çorbası pişirmeliydi, parti tertip etmeliydi ve günlere gidebilmeliydi ancak. Okuma yazma, kitap okuma, farklı ortam ve meclislerde bulunma imkânı olmadığı için; doğal olarak tahsil görmüş ve her gün farklı ortamlarda bulunma şansı olan erkeğin seviyesine ulaşamadı. Bu durum tıpkı şuna benzer: Önce bir kişinin elini felç edersiniz, ardından eli felç diye onu her şeyden mahrum edersiniz. Ancak işin üzücü olan tarafı şu ki; tüm hurafeler,

problemler, cahillikler, gericilikler, kavmî gelenekler, erkek egemen, kölelik ve bedevîlik sistemlerinden kalma âdetler, psikolojik ve cinsel eksiklikler; hepsi el ele vererek kadın için örümcek yuvası gibi karmaşık bir ağ örmüşlerdir. Ve zavallı kadın bu ağ içerisinde debelenip durmaktadır. Din adına, gelenek adına ve Fatıma'ya benzemek adına perdenin arkasına itilerek hayattan soyutlanmıştır. Bu bahanelerin hepsine de kılıf uydurulmuştur. İffet adına, namus adına ve "Kadın çocuklarının eğitiminden sorumludur." bahanelerine sığınılarak yapılmıştır bütün bunlar. Anlamakta güçlük çekiyorum doğrusu. Geri kalmış, yeteneksiz, bir tahtası eksik olan; okuma, eğitim, öğretim, tefekkür, kültür, medeniyet ve toplumsal terbiyeden yoksun olan bir kişi; nasıl olur da yarının nesillerini eğitmeye layık olabilir? Öyleyse burada çocuk eğitiminden maksat çocuk semirtmektir. Zira, tek işi evde, perde arkasında oturmak olan, fikir yoksunu, kültürsüz ve eğitimsiz bir kimse; hassas ve karmaşık bir ruh ve düşünce yapısına sahip olan çocuğun oldukça zor olan terbiye ve gelişimi konusunda ne yapabilir ki? Ancak ona süt verebilir, onu yıkayıp kurulayabilir. Başka da hiçbir şey yapamaz. Peki bu durumda bu çocuğa küfür, ağlama, aldatma, bağırma, çağırma, ağıt ve nefretten başka ne öğretebilir? Sıkıştığında dayak atmaktan başka ne yapabilir bu kadın? Eğer çocuğu dövmek fayda vermezse kendine vurmaktan başka elinden ne gelir? O da kâr etmezse büyük ağabey ve baba ile korkutulur çocuk. Olmadı cinle, peri ve Azrail ile. Eğer bu kahrolası, yetim kalası, ölüm haberi gelesi lanet çocuk, bu gaybî yaratıklarla yola gelmezse; hayali ve uyduruk, daha vahşi devler, ölüler, karanlık ve gulyabanilerle korkutulur. Evet, bu eğitim öğretim sisteminde çocuğun ve eğiticinin eğitim materyalleri işte bunlardır! İslam kılıfı giydirdikleri bu geri kafalılıklarını şöyle gerekçelendiriyorlar: "Eğer kadın hayatı boyunca kendini eğitmek için çabalayacaksa, kültürel ve sosyal imkânlardan yararlanarak kendi bilgisini, birikimini ve bilincini arttırıp ruhunu takviye edecekse; bu durumda aslî vazifesi olan çocuk bakımını ihmal edecektir! Dola-

yısıyla bu iş, çocuk için yararlı değil zararlı sonuçlar verecektir!"

Böylece, gördüğümüz gibi kadın din kisvesine bürünmüş ve geri kalmış geleneksel toplumumuzda baba evinde sadece "semirirdi." Bulûğ yaşına ve cinsel olgunluğa erişir erişmez de, hiç beklemeksizin satıcı ile alıcı, ilk sahibi ve sonraki maliki para konusunda anlaştıklarında ikinci tanrısı ve ağası olan koca evine taşınırdı. Kadının ilk sahibi, onun hem rolünü hem de fiyatını belirlerdi. Koca evinde kadın bir külfettir. Evli erkeğe bu nedenle "külfet sahibi" denir. Kadın evde iş yapar, yemek pişirir, çocuğuna süt verir ve bakımını üstlenir, evin düzen ve temizliğiyle ilgilenir. Evin iç işleri onun sorumluluğundadır. O hem bir hizmetçi hem de bir bakıcıdır. Ancak dine, kanuna ve örfe göre karşılıksız, bedelsiz hizmetçilik yapmak zorunda olduğundan; onun adı hanımdır. Ağası ve efendisi kendi kocası olduğu için de ona kadın denir. Gerçekte sadece babalarına ait olan çocukların bakımını üstlendiği için de ona anne ismi verilir. Yani bu uğraşların hepsi birer iş ve kadın da bir hizmetçidir! İşi bir hizmetçi ve bakıcının işinden daha iyi değilse eğer; daha fazla eğitim almadığı ve eğitilmediğindendir. Bizim buradaki itirazımız, varlıklı babalara ve güç sahibi erkekleredir ki bunlar sırf kadın olma suçundan dolayı ve çoğu zaman din ve dine bağlılık adına kızlarını ve eşlerini ilim tahsil etmekten ve eğitim görmekten mahrum bırakmaktadırlar. Oysa İslam tarihinde içtihad seviyesine ulaşmış kadınlar vardır. Kadınların ders meclisleri vardır. Birçokları geriye yararlı ilmî ve ahlâkî eserle bırakmıştır. Ancak ne yazık ki onların kızları ilim için gerekli malî gücü bulamamakta, babalarının ve eşlerinin evinde çalışmakta, çile çekmektedir. Oysa bu kadınlar daha sonra açıklayacağımız üzere saygı ve hürmete layıktır.

Ancak daha komik olanı bu kesim dışında kalan bazı kadınlardır ki bunları "hiç ve anlamsız" olarak adlandırabiliriz. Zira yukarıda sözünü ettiğimiz kadın en azından "ev hanımıdır." Oysa bu kadın tipi, acayip bir yaratıktır! Bu kadın; erkeğiyle tarla işi gören, sürü güden itaatkâr köylü kadınımız değildir. En azın-

dan bu köylü kadın eve fayda ve gelir sağlamaktadır. Hem de ev işlerinin üstesinden gelmektedir. O hem ot toplar hem ayıklar, hem hasat biçer, hem meyve, üzüm ve pamuk toplar... Hayvanlara yem ve su verir, süt sağar, yemek ve satmak için bu sütten yağ, yoğurt, peynir yapar, yün ve pamuk dokur, ip dokur, kumaş dokur, elbise diker. Aynı zamanda çocuğuna süt verir, yemek yapar, evi idare eder, büyük ihtimalle evde de el ve sanat işleri yapar. Hem eştir, hem bakıcıdır, hem annedir, hem işçidir, hem sanatçıdır, hem ev kadınıdır, hem de hizmetçidir. Özgürce bahçedeki fidanları budar, sahralarında dolaşan kumrularının rengine âşıktır, ovalarının ceylanları gibi aşkla çocuk doğurur ve ona annelik yapar, dişi güvercinler gibi eşine ve yakınlarına fedakârlık eder. Aşkı uğruna kapısız, duvarsız bu evde kendi özgürlüğünü; severek, isteyerek, yularsız ve zincirsiz bir bağ ile bağlı bulunduğu yakınlarına ve aile fertlerine feda eder. (Evet, özgürlüğünü ailesine feda eder. Yani özgürlüğü vardır ki feda edebiliyor. Yoksa evinde kalsın diye özgürlüğünü başkaları almıyor elinden. Zira öyle olsa fırsatını buldu mu kaçıp giderdi!) Sonunda tırnaklarıyla toprağı tırmıklar, evde çocuklarını sever, yatakta yorgun eşini okşar ve pazarda en güzel renk ve motifleri üretir ve satar.

Üstelik bu "hiç ve anlamsız" diye tanımladığımız kadın, yukarıda sözünü ettiğimiz kadın olmadığı gibi, Avrupalı kadın da değildir. Çünkü Avrupalı kadın eşinden farksızdır. Bu iki eş; kadın ve erkek ortaktır, eşittir ve birbirinin aynıdır. Her ikisi de dışarıda çalışır, evde de ev işi yapar. Bu kadın bekâr iken de tıpkı erkek gibi özgürdür. Her türlü durumla karşılaşmış, toplumun içinde olgunlaşmıştır. Gördüğü, geçirdiği olaylarla tecrübe kazanmış, her şeyi yaşamıştır. Tüm tipleri tanımış, fesadı ve ıslahı, yolları ve yolsuzlukları, iyilikleri ve kötülükleri, ihanetleri ve hizmetleri, kısacası hayatın ve toplumun tüm renklerini, yöntemlerini ve muammalarını tecrübe etmiştir. Kendi toplumunun her şeyini görmüş, hissetmiştir. Tıpkı erkekler gibi okumuş, eğlenmiş, tahsil görmüş, sporla ilgilenmiş, eğitim almış,

kalemle, kitapla, sanatla, düşünceyle aşina olmuş, hayat dersi almış, iş konusunda uzmanlaşmış, toplumsal özgürlüğe kavuşmuş, ekonomik özgürlüğünü edinmiştir. Şimdi de sıra koca ve "hayat ortağı" seçimine gelmiştir.

Bu "hiç ve anlamsız" kadın ev hanımı da değildir. Bu kadın babasının evinde sadece büyümüştür. Kocasının evine geldiğinde ilk kez ev hanımlığı yapmıştır, ilk kez bir kocaya hanımlık, bir çocuğa annelik yapmayı öğrenmiştir, ilk kez yemek yapmış, ilk kez ev içi bir sorumluluk yüklenmiştir.

Bu "hiç ve anlamsız" kadın sadece ev işi ve çocuk bakımı yapan bir ev hanımıdır. Ancak eğer ekonomik imkânı varsa bunları da yapmaz. Hizmetçi, bakıcı ve uşak tutar. Ev işlerini ve çocuk bakımını bunlara yaptırır. Yani kadın, artık ev hanımlığı yapmayan bir ev hanımıdır. Köylü bir kadın olmadığı için tarlada üretime katkı sağlamaz. Besici olmadığı için eşine yardım etmez. Avrupalı bir kadın olmadığı için dışarıda iş yapmaz. Tahsilli olmadığı için fikir üretmez. Okuma yazması olmadığından kitap okumaz ve yazmaz. Öğrenmediği için sanatla ilgilenmez. Evde sütannesi bulunduğu için çocuğuna süt vermez. Uşağı olduğu için alışverişe gitmez. Hizmetçisi olduğu için ev işi yapmaz. Bakıcısı olduğu için çocuğuna bakmaz. Aşçısı olduğu için yemek pişirmez. "Kapı otomatiği" olduğu için kapıyı dahi açmaz. Peki bu nasıl bir yaratıktır? Bu canlı varlık ne iş görür? Bu dünyada nasıl bir rolü vardır? Hiç! Bir kadın düşününün ki ne Batılı olsun ne de Doğulu, ne geleneksel bir tip olsun ne modern, bu mümkün müdür? Ne tarla kadını, ne çöl kadını, ne idare kadını, ne fabrika kadını, ne okul kadını, ne hastane kadını, ne sanat kadını, ne ilim kadını, ne kitap kadını, ne kalem kadını... Ne ev kadını ne de anne... Hatta ayağa düşmüş en aşağılık "hayat kadını" bile değil! Evet, bunlar "parti ve gün" kadınıdır!

Peki, söyler misiniz Allah aşkına diğerlerinin işi nedir? Bunlar, hiç olmasa ev hanımıdır ve bir şeyler üretiyorlar. Peki, diğer hanımefendilerin(!) işi ne? Tüketmek, sadece tüketmek. Vakitlerini nasıl geçirir bunlar? Çok meşguldürler. Gece gündüz dolu-

durlar. Sanatçı ve köylü kadınlardan daha çok işleri vardır. Mesela ne yaparlar? Dedikodu, kıskançlık, gösteriş, makyaj, süslenme, rekabet, iftira, böbürlenme, iddialaşma, övünme, şamata, naz, eda, tavır, işve, cilve ve yalan.

Bu "ev hanımları" her zaman meşguldüler. Hiç olmasa eski toplumsal ilişkiler ve yaşam tarzında bu boş ömrün ve anlamsız varlığın boşluğunu dolduracak bir şeyler vardı. Haftada bir kez, kadın hamamlarında bir parti tertip edilir; dertsizlik, tasasızlık ve refah ortak paydası ile hemdert olmuş, aynı sosyal sınıfa mensup tüm muhterem hanımlar ve saygıdeğer bayanlar, oturup o hafta kendileri için en önemli ve gurur verici olayı, yalan yanlış, kadınlara özgü anlatım biçimleriyle anlatırlardı. Övünmeler, kafa şişirmeler, hayaller ve psikolojik eksiklikleri telafi etmek için uydurulan tatlı yalanlar! İlginç olan şu ki hepsi de bu temelsiz gösteriş yarışının farkındadır. Ama her biri kendi sırası geldiğinde, bu gösteriş içerisine girmekte ve herkes diğerinin yalanına heyecan, şaşkınlık, içten bir bağlılık ve duygularını dışa vurmak suretiyle kulak vermekte, anlatılanlara inanmaktadır. Tüm bu tavırların asıl amacı ise kendi sırası geldiğinde karşı tarafı anlattıklarına karşı tahammül ve inanç sergilemeye borçlu bırakma isteğidir. Kendisine özgür bir fırsat verilmesi ve beyaz bir sayfa açılması için. Böylece tüm aşağılık komplekslerinden, meçhul duygularından, heyecansız, lüzumsuz ve etkisiz varlığından, içi boş sükûtundan ve çürümüş hayatından kurtulabilsin. Kendinde övünme, gözde olma, hayal etme ve kişisel intikamlarını almak için mecal bulsun.

Bugün artık bu müreffeh sınıfın gidebileceği kadın hamamları kalmamıştır. Modernizm onları "kadın hamamları"ndan ve "kırk sütunlu ve kırk pencereli" toplantı salonlarından mahrum etmiştir. Bunların yerine farklı isimlerde "kadın dernekleri" vardır artık. Bu muhterem boş hanımefendiler(!) yuvalarının derinliklerinden bu soğuk, susuz ve buharsız hamamlara yönelmiştir.

Sözde dini gece partileri ve eski dini gelenekler de artık revaç-

ta. Adak sofraları, mevsimlik yas merasimleri, akike (çocuğun doğumunun yedinci gününde, saçlarının tıraş edilmesiyle birlikte kesilen kurban ve kutlanan tören) kurban ve doğum meclisleri, gelin arama ve damat avlama merasimleri vs. ile din, gelenek ve örf kisvesi adı altında kendi yalnızlığını ve işe yaramazlığını gizlemek istiyor bu kadın tipi. Bu sayede işe yarama, aktif olma, meşgul olma hissi tadıyor. Gelgitlerle, keşmekeş ve hengâmeyle zamanını dolduruyor. Bu organizasyonlar ona yalancı duygular, hedefler, roller ve planlar sunuyor. Aynı zamanda güzelliğini, modaya olan uygunluğunu, tuvaletlerini, mücevherlerini ve aile iftiharlarını sergileme imkânı veriyor. Daha genç bazı hanımlar da zorla ve çekinerek bu meclislere katılıyor. Bu toplantılarda, yakışıksız, eğreti, aptal ve kendisinden farklı bir tipe dönüşüyor. Aslında bulundukları ortamdan kaçmak istedikleri her hallerinden belli oluyor.

Diğer tarafta bu hanımın başka bir jenerasyona ve başka bir zamana ait olan kızı bir "berzah âleminde" yaşamaktadır. Bu berzah onun için iki anlam ifade etmektedir: bir; annenin âlemi; kızının gözünde kalıplaşmış, monotonlaşmış bir ahmaklar âleminden ibarettir ve iki; boğucu, çirkef oyalanmalardan başka bir şey değildir.

Kurulan meclisler, icra edilen törenler ve verilen mevlitlerle onu eski çağlarda tutup, o dönemlere mahkum etmek istiyorlar. Oysa kitapla, tercümeyle, romanla, bugünün edebi eserleri ve sanatıyla meşgul olan, az çok dünya kültürünün ruhunu hissetmiş, okul ortamlarında ilmin, bilimin ve dersin kokusunu almış olan bu kız için; sofra başı sohbetler ve kadın meclisleri -genellikle buralara okuma yazması olmayan meddahlar ve ağıtçılar çağırılır- ve özellikle de bunların uzantıları tahammül edilemez şeylerdir. Bu genç kız bu toplantılardan kaçıp gitmek istiyor ama nereye? Alternatif olarak kendisini davet eden sesler, partilerden, diskolardan, barlardan ve gece kulüplerinden gelmektedir. Bunlardan bazıları onu "bedava cinsel av" olarak görmekte ve onu beklemektedir.

Ama o insanî şahsiyete, imana ve ahlâka bağlı kalmak istemektedir. Ancak anne-babasının, amcasının, mahalle imamının din, ahlâk, şahsiyet, masumiyet ve takva adına söyledikleri tek şeyin "Gitme!", "Yapma!", "Okuma!", "Görme!", "Deme!", "Tanıma!", "Yazma!", "İsteme!", "Anlama"dan müteşekkil bir "yasak" koleksiyonundan ibaret olduğunu da görmektedir.

Görüyoruz ki anne "anlamsız ve debdebeli" bir hayat sürmekte; herhangi bir hedefi, sorumluluğu, yaşam felsefesi ve varlığının anlamı olmaksızın yaşamaktadır. Parası vardır, dolayısıyla derdi yoktur. Hiçbir düşünce onun bomboş ömrünü, tekrarlanan gece ve gündüzlerden müteşekkil evinin boşluğunu dolduramamaktadır. Çaresiz dışarıya alışverişe vurmaktadır kendini. Çarşafın içinde kendini gösterememenin verdiği ezikliği, aşırı harcamalarla telafi etmektedir. Herkesin dikkatini celbedecek, çok acayip ve pahalı mücevherler, ziynetlerle dikkatleri üzerine çekmek istemektedir.

Fakat bunların hiçbiri kızını tatmin etmiyor. Kız başka bir atmosferi teneffüs ediyor. O ilkokul ikinci sınıf kitabındaki oyuncak gibi, uzun saçlı iki bön çocuk arasında sıkışıp kalmıştır. Her biri bir taraftan kendine çekiyor. Sonunda oyuncak parça parça oluyor ve dağılıp gidiyor.

Sonrasında ise neler olup bittiğini hepimiz görüyoruz.

Onun yüreği bugün rengârenk gökyüzünde ve romantik gençlik hayallerinde, özgürlük gösterilerinde, cinsel vesvese ve aşklarda, ergenlik bunalımlarında, yenilik arayışlarında ve zihni karmaşalarda, yeni dünyanın cazibe dolu tasavvurlarında boğulmaktadır. Kimi zaman o duvarın arkasında yürüyor, kimi zaman da duvar deliklerinden ve pencereden bir hırsız misali karşı tarafa uğruyor. Onun bedeni annesinin emirleri ve babasının nehiyleri arasında, karmaşık örümcek ağına düşmüş bir sinek gibi "hayırlara, yasaklara" esir olmuştur. O sadece kız(kaçak ve tehlikeli bir cins) olma cürmünden dolayı, evin köşesinde saklanması gerektiğini hissetmektedir. Ta ki "mahrem bir kaçak" gelip onu haremine götürene dek. Orada da gezinme sa-

hası sadece mutfak ile yatak odası olacaktır. Zira sadece beyefendinin midesini ve belden aşağısını doyurduğunda onun varlığına bir anlam ve insanî bir sorumluluk yüklenmektedir. Hatta erkek onun kendi dinî duygularına ortak olmasına ve dinî toplantılarına katılmasına da müsaade etmemektedir. Zira bu fikir sisteminde din bile kadın ve erkek için ikiye ayrılmıştır: ağıt, yas ve dini sofralar kadınların dinî sorumluluklarıdır. Meclisler, minberler, medreseler, kütüphaneler, ders, sohbet ve konferanslar ise erkeklerin dinî vecibeleri!

Sömürü Çığlığı

Sömürü için alt yapı:

– Özgür ol.

– Neyden?

– Soru sormanın sırası değil şimdi. Boğulmak üzeresin, hiçbir şeyin yok, mahrumsun. Özgür ol, her şeyden azad ol!

Kadın, en ağır yüklerin altında boğulmuş ve boğulmaktadır. Rahat nefes alabilmek ve bu boğucu yükün altından kalkabilmek için düşünüp taşınıyor; "Nasıl özgür olacağım? Nasıl ayağa kalkacağım?"

Kadın özgür oluyor. Ama kitapla, bilgiyle, icatla, kültürle, şuur ve bakış açısının genişlemesiyle değil, duygu ve dünya görüşü sathının yükselmesiyle değil; aksine makasla!

Çarşafının makasla kesilmesiyle!

Kadın bir anda aydın oluveriyor!

Doğulu ve Müslüman kadınların kompleksleri sosyolog ve psikologların en büyük araştırma konusu olmuştur. Dünya iktisat ve sömürüsünün hizmetinde olan kadın için şöyle bir tanım yaparlar:

"Kadın alışveriş yapan hayvandır!"

Aristo'nun "İnsan konuşan hayvandır." tarifi -kadın için- "İnsan alışveriş yapan hayvandır." şekline dönüşmüştür.

Bunun dışında ne bir iş yaparlar, ne bir duyguları vardır, ne de hayatta bir rolleri. Mana, ideal ve insanî değerlerden yoksundurlar.

Yine bu Doğulu kadınlara mahsus bir dergide söylendiğine göre Tahran'da 1335-45 yılları (1957-67) arasında kozmetik ürünlerin satışı 500 kat artmıştır ve aynı şekilde güzellik merkezlerinin sayısı 500 kat artış göstermiştir.

500 rakamı çok büyük bir rakam olup, bir mucizedir! İnsanlık tarihinde eşi benzeri görülmemiştir.

Ticari malların değeri %8 artabilir, %9, %10, %20 artabilir ama % 50.000 olamaz! Bu tüketim çılgınlığını göstermek açısından sembol bir anlam ifade etmektedir. Yani on yıl önce, pudra, ruj, yapay tırnak ve kirpik Tahran'da yüz bin tümen idiyse, bugün elli milyon tümen, eğer dün on milyon tümen idiyse bugün beş milyar tümen olmuştur.

Tabi bu bahsettiğimiz zaman dilimi 1345'tir (1967). Eğer bu yükselişi bugünle kıyaslamaya kalkışırsak, şahsen benim aklım bu kadarını almaz.

Toplumdaki her tüketim diğer bir tüketimi peşinden sürüklemektedir. Sözgelimi cübbe ortadan kalkmış ve yerini takım elbise almıştır. Çarık da yerini ayakkabıya bırakmıştır. Yakam, kravata; külahım, şapkaya; kilimli evim, dayalı döşeli bir daireye dönüşmüştür. Sandalye, soba, eski bina, yeni bina vs.

Batı'nın toplumumuza yeni tüketim maddesi olarak sunduğu her ürün başka bir ürünü zaruri hale getiriyor. Tüketim maddesinin değişmesi aslında tüketen kişinin yaşadığı değişimden kaynaklanmaktadır. Zira; iktisadi tüketim ile tüketici arasında çok esaslı bir bağ mevcuttur.

Toplumun tüketim kültürünü değiştirebilmek için onun inançlarının, tipinin, zevklerinin, huylarının ve tarih geleneğinin yok edilmesi zorunludur. Kapitalizm bir mendil için Roma'yı ateşe vermekten çekinmez.

İslam ülkelerinin kadınları, Avrupa ve Amerika'dan ihraç edilen ürünlerin tüketicisi olmakla kalmayıp ailede, toplumsal ilişkilerde, bugünün ve yarının nesilleri üzerinde, toplumun şekillenmesinde, ahlâkî değerler, edebiyat, sanat, inanç ve diğer her şey üzerinde devrimci derin bir etki bırakmak için sömürgeciler ve emperyalistler tarafından kullanılmalıdır.

Yeni Çağ'ın, yeni kültürün, toplumsal imkânların ve ekonominin gerekleri; toplumsal ilişkilerdeki değişimler, yeni fikir akımları, her şey ama her şey İslamî toplumlarda ister istemez tiplerin ve geleneklerin değişmesine neden olmuştur. Kadın da naçar zahiri ve batını geleneklerini, görünümünü ve ruhunu değiştirmek zorunda kalmıştır. Geçmişteki şartlar, bugünün kadını için imkânsız ve yetersizdir.

O, bugün artık değişmek zorundadır. Toplumun düşünür ve fikir sahipleri beceriksizdir, acemidir ve olup bitenlerden habersizdir. Öylesi daha iyi, böylece ben -yani kapitalist adam- işe el atayım. Kadını eski formundan çıkarmak için, kalıplarımı hazırlayayım. Onu kendime göre dizayn edeyim. İstediğim gibi şekillendireyim. Ve sonra onu, benim yerime kendi toplumunun değerlerini yok etmesi için memur edeyim. *Franco*'nun meşhur ifadesiyle: Dış güçlerin içerideki "beşinci sütunu gücü" gibi!

Ne Yapmalıyız?

Bize dayatılan bu fikrî değişime karşı ne yapmalıyız? Bu sorumluluğu kim üstlenecek?

Bir şeyler yapabilecek, kurtuluşumuzda rol oynayacak olan ne eski kalıplara sıkışıp sessizce ölen geleneksel kadındır, ne de düşmanın dayattığı normlarla oyuncağa dönüşen ve bu şekilde tatmin bulan modern kadındır. Aksine bu sorumluluğu üstlenecek olan kadın din adı altında kavmî ve irticai özellik gösteren, ruh, fikir ve toplumsal davranışlar üzerinde hâkimiyet kuran, eski taşlaşmış kalıpları yıkıp, yeni insanî özellikleri seçebilme basireti gösteren kadındır. Ölü kalıtsal nasihatlerden müteşekkil eskilerin telkinleri, onu tatmin edemez. Tü-

redi aldatıcı şiarlar, onun heyecan ve coşkusunu söndüremez. Bu bilince kavuşunca artık özgürlük maskesinin arkasına gizlenen, maneviyat ve insaniyet karşıtlarını, insanî ve manevî özgürlük karşıtlarını, kadın ve kadının insanî saygınlığına karşı olan kirli ve korkunç yüzleri teşhis edebilir.

Bu kişiler bize neyi, nasıl ve nereden dayatacaklarını biliyorlar. Bunu hangi ellerle gerçekleştirebileceklerini de biliyorlar. Hangi ürünleri piyasamıza süreceklerini de çok iyi biliyorlar. Ruhsuz, şuursuz, tasasız, anlayışsız, sorumsuz ve hatta insanî duygulardan, beşerî anlayış ve idrakten yoksun, saf ve kendilerine layık oyuncaklar istiyorlar! Bunların neye ve hangi işe layık olduklan aşikârdır. Bizim kadınlarımızı bu hale getirenlerin adresi de malumdur. Peki neden?

Ne "böyle" kalmak ne "öyle" olmak istemeyenler, iradesiz ve tercihsiz kalmak istemeyenler, mevcut olan ne varsa ona teslim olmayı kabullenmeyenler için "Nasıl olmalıyız?" sorusu önem arz etmektedir.

Bunlar, kendilerine örnek olacak bir şahsiyet peşindeler.

Peki kimdir bu şahsiyet?

Fatıma

Fatıma büyük İslam Peygamberi'nin dördüncü ve en küçük kızıdır.[39] Erkek çocuğun her baba ve her aile için övünç kaynağı olduğu bir toplumda, erkek çocukları yaşamamış bir ailenin son kız evladıdır.

Kabileci Arap sistemi, "kadın egemen" devri geride bırakmış ve "peygamberliğin" gelmesine yakın cahiliye döneminde "erkek egemen" toplum yapısını benimsemişti. "Tanrılar", erkek; put ve melekler ise kadın (yani yüce Tanrının -Allah'ın- kızları olarak) telakki edilirdi.[40] Kabile reisi "beyaz sakallı" (şeyh) idi. Ai-

[39] Sırasıyla Zeynep, Rukiye (Habeşistan'a ve Medine'ye hicret eden "Zat-ul hicreteyn/iki hicretin sahibi") ve Ümmü Gülsüm.

[40] *"Rabbiniz oğulları size ayırdı da kendisi meleklerden kızlar mı edindi? Siz*

le ve aşiretlerin hâkimiyeti de "büyük babaların" elindeydi. O günün Arapları için din, atalarının geleneklerinden ibaretti. Bir inancın doğruluk temeli ve imanlarının merkezi "baba"larının iman ve akidesiydi. Kur'an'da sözü geçen büyük peygamberler, "babalar ve atalar" dinine savaş açmıştır. Peygamberlerin kavimleri de bu "atalar dinini deviren devrime" ve "öncekilerin masallarından ibaret olan dine" karşı; "babalarının geleneklerini" korumak için mücadele etmişlerdir. Aslında sahip çıktıkları bu din bir nevi " gelenek ve taklide dayalı bir miras" idi. İnançlarının kökeninde "atalara tapıcılık" vardı. Peygamberlerin mesajı ise "bilinçli ve devrimci bir fikir" olup temelinde "tek olan Allah'a kulluk" bulunmaktaydı.[41]

Bunun dışında kabile yaşamında, özellikle vahşi sahralardaki kabilelerde, ilişkilerini düşmanlık ve nefret üzerine kurmuş "savunma ve saldırı" esasına dayalı ve himaye ilkesini önceleyen kabilelerde "erkek olmak" tek başına bir üstünlük ve fazilet nedeni sayılarak manevî, toplumsal, ahlâkî ve insanî bir "değer" haline dönüştü. Bunun asıl nedeni toplumsal ve askeridir. Onun önemi fayda ve ihtiyaç temeline dayanıyordu. Sosyolojinin genel kaidesi gereği "kâr" zamanla "değere" dönüşür. Bu kaide gereği erkek olmak kaçınılmaz olarak bir üstünlük sebebi sayıldı. Buna karşılık aynı nispette "kız olmak" hakir görüldü. Ondaki "zaaf", "zillet" olarak algılandı. Bu "zillet" onu "esarete" taşıdı. Ve "esaret" ondaki insanî değerleri zayıflattı. Sonra

gerçekten çok ağır; son derece küstahça bir söz söylüyorsunuz." (17/Meryem Suresi 40). Putlarına dişi isimler takarlardı, çünkü onlara göre melekler Allah'ın kızlarıydı!

[41] Bu ilke bütün peygamberler için geçerli olup Kur'an'ın her yerinde bu gerçek tekrar edilmektedir. Yani sürekli olarak "bilinçsizce eski geleneklere ve atalarının dinine tapmak" ile "bilinçli olarak Allah'a kulluk" arasındaki tezat vurgulanmaktadır: *"Onlara, 'Allah'ın indirdiğine uyun' dendiğinde: 'Hayır! Biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız.' derler. Peki, ataları bir şeye akıl erdiremiyor, doğruya ve güzele ulaşamıyor idiyseler!..."* (2/Bakara Suresi 170).

kadın erkeğin "kölesi", babasının "utancı", karşı cinsin cinsel heveslerinin "oyuncağı" ve kocasının "ev hizmetçisi" ve "güdeceği koyunu" oldu. Sonunda kadın öyle bir hale geldi ki "utancını artırmamak için" daima beyefendinin kalbini kazanma çabasında oldu. Olmadı, kabilelerinin onuru ve yararı için onu küçükken canlı canlı toprağa gömdüler. Böylece ailenin, babanın, erkek kardeşlerin, ataların ve tüm erkeklerin şerefi lekelenmemiş olacaktı. Firdevsi Şehname'de şöyle der:

"Kadın ve ejderhanın iyisi, her ikisinin yerin altında olmasıdır,

Temiz bir dünya, bu iki çirkin varlığın yokluğuyla ancak mümkündür!"[42]

Firdevsi'nin yukarıdaki sözü, sanki Arap şairin şu sözünü tercümesi gibi:

(Kızı olan ve onu öldürmeyen her babanın kızı için düşünebileceği üç damat vardır: Birincisi onu saklayabilecek "ev". İkincisi onu koruyabilecek "koca". Üçüncüsü ise onu sarıp sarmalayabilecek "kabir". Ki bu damatların en iyisi üçüncüsüdür.

Burada damat için "kabir" tabirini, sözüm ona tüm "hamiyetli erkekler" de kullanırdı. Ailesinin, baba ve atasının itibar ve gururuna düşkün, asil ve onurlu(!) her baba ve erkek kardeş; kız kardeşini "istemeye" gelsin diye "ölümü" dört gözle bekler ve bir an önce müstakbel kocasına/kabre kavuşmasını arzu ederdi. Olmadı kendisi kendi elleriyle gelini, bu korkunç damadın "eline" tutuşturur ve onun için "en iyi damadı" seçerdi! Bir başka şair de yine aynı tabiri "kızı için makbul damat" olarak kullanmaktadır:

42 Bu cahiliye düşüncesinin kalıntıları, bugün dahi az çok mevcuttur. Bazı bölgelerde misafirliğe gelen erkeklere "Yalnız mı geldiniz?" diye sorduğunuzda; "Yok hayır, 'bīedeb/edebsiz'le beraber geldik. (*Bīedep*ten kasıt kadındır. Yani bazı yörelerde kadının lakaplarından biridir 'bīedep'-Çev.)"

Bazı yörelerde de onur sahibi erkekler(!) kız kardeşlerinin düğün gecesinde; olaydan çok utanç duyduğunu ve gururuna yediremediğini göstermek için ahıra gider ve eşeğin semerinin arkasına gizlenir. Ama, aslında aptallığını göstermiş olur!

"Benim için en sevgili damat 'kabir'dir!"

İşte buradaki mantık, Firdevsi'nin "Kadın ve ejderhanın iyisi yerin altında olanıdır." ifadesindeki mantıkla ayınıdır. Zira revaçta olan ve benimsenen ilke şuydu. "Kızların defni, bir ikram ve örtüdür."

İşte bu nedenle Kur'an; sitemli ve etkili bir ifadeyle bu gururlu(!) vahşi beyefendilerden şöyle söz etmektedir: *"Ne zaman birine bir kız çocuğu olduğu müjdesi verilse hemen yüzü kararır, içi öfkeyle dolar."* (16/Nahl Suresi 59).

Günümüz Müslüman yazarlardan Prof. Ayşe Abdurrahman Bint-üş Şati[43], Kur'an'da, kız çocuklarını öldürme olayının eko-

[43] Aynu'ş-Şems Üniversitesi'nde öğretim üyesi. O "hakikatin" ruhuna korkusuzluk bahşettiği bir yazardır. Kara cahil ve aşırı mutaassıp "avamın" korkusundan ve yaltakçı "havasın" tahriklerinden çekinmemektedir. "İlim" onun düşüncesine güç katmıştır ve bu güç sayesinde doğduğu eğitim atmosferinden ve aynı ortamda bulunduğu fırkaların telkinlerinin doğurduğu bağ ve engellerden kurtulmuştur. Adını "Ehlibeyt'e olan muhabbetin gösterilmesi" koyduğumuz; ağıtlar, figanlar, ağlamalar, sızlamalar, küfürler, hakaretler, birilerinin başına çorap örmeler, tekmelemeler aslında fitne tohumları ekmek, halkı kandırmak, Yahudi ve Hıristiyanları bırakıp Müslümanlar arasındaki tefrikaları körüklemektir. Ayşe Abdurrahman bizim iddia ettiğimiz düşünceyi diriltmek için çalışmakta ve bizim gevşekliklerimizi, boş vermişliklerimizi, çıkmazlarımızı elinden geldiği kadar telafi etmektedir. Onun kaleminin bilimsel mayası ve metodu bir âlime yaraşır tarzdadır ve fikrî dikkatini, titizliğini, merhametini ve ilmini Peygamberin ailesine vakfetmiştir. O sadece kadınlardan bahseden bir bayan olarak samimiyeti, letafeti ve ileri görüşlülüğüyle ilmi ve tarihi araştırmalarının değerini yükseltmiştir. *"Peygamberin Annesi"*, *"Peygamberin Kadınları"*, *Peygamberin Kızları"*, *"Peygamberin Çevresindeki Kadınlar"*, *"Peygamberin Kızı Zehra"* (bu son ikisi yayıma hazırlanmaktadır), *"Hüseyin'in Kızı Sekine"*, *"Kerbela Kahramanı Zeynep"* eserleridir.

Bu yaz tesadüfen kendisini tanıma şansı buldum. Bana dedi ki: Peygamberin ailesine olan muhabbetim tüm ömrümü, işimi ve düşüncemi kaplamaktadır. Bu nedenle İran'ı tanıma ve Farsçayı öğrenme arzum her geçen gün artmakta ve güç kazanmaktadır. Böylece sizin âlimlerinizin Zehra, Zeynep, İmam Hüseyin'in kızı Sekine, Hatice, Ali'nin annesi Fatıma hakkındaki eserlerini

nomik sebeplere dayandırıldığını ve fakirleşme korkusunun bu âdeti Araplar arasında yaygınlaştırdığını düşünmektedir. Ayşe Abdurrahman'ın ulaştığı bu çıkarsama, bugün sosyologların birçoğunun kabul ettiği bir ilkeyi teyit etmektedir. Bu ilkeye göre inançlar, duygular, ahlâkî ve ruhi hassasiyetler, "erkek ve kadın olma" meselesinin "manevî" değerleri, "kız ve erkek olma" açısından "kız olmanın utanç ve mahcubiyet" nedeni, "erkek olmanın mertlik, hamiyet, namus, iftihar, fazilet" kaynağı olması, kızların ilerde utanç kaynağı olmaması için toprağa gömülmesi, savaşta düşman eline geçme ve cariye olma ihtimalinin doğuracağı rezalet ya da -Kays Bin Asım'ın ifadesiyle- aileye layık olmayan biriyle evlenme olasılığı... Bunların tamamı ikincil nedenlerdir. Asıl neden ekonomiktir. Bu sıraladığımız şeyler ancak sebep değil sonuç olarak ortaya çıkan gerçeklerdir. Temel etken ekonomidir. Daha önce de işaret ettiğimiz gibi kabile sisteminin -özellikle Arabistan çöllerinde- zor hayat şartları ve üretim koşulları, kabileler arası iletişimde yaşanan daimi düşmanlıklar gibi etkenler; varlığın idamesi için insan ve bilek gücünü zorunlu kılmaktadır. Böylece erkek evlat ister istemez kabileye mensup bir aile için ekonominin, savunmanın temelini oluşturmaktadır. Erkek üreten, kız ise tüketen olunca, doğal olarak cinsi farklılık ekonomik sınıfsal yapının bir ölçütü olur. Erkek, yöneten ve sahip olan grubu oluştururken; kadın yönetilen ve sahip olunandır. Böyle bir yapıda kadın erkek ilişkisi, efendi köle ilişkisidir. Bu iki ekonomik etken, her iki cins için muhtelif iki tip manevî ve insanî değer türleri meydana getirmektedir. Ailedeki ekonomik egemenlik zamanla ekonomiye hâkim kişinin ırkını, kanını, faziletini, ahlâkî ve zati değerlerini de üstün hale dönüştürür. Sonunda ekonomik olarak üstün olan her açıdan üstün hale gelir. Buna karşılık fakir olan tüm bu özelliklerden mahrum kalır.

okuyarak bu simaları daha yakından tanımak ve feyizlenme şansı yakalamak istiyorum dedi.

Tabii, ben cevap olarak hiçbir şey söyleyemedim!

Bu durumda kız doğurmak ve kız sahibi olmak utanç verici olacaktır. Utanma ve rezil olma sebebi sayılacaktır. Bu kız muhtemelen ilerde ailenin aşağılanmasına sebebiyet verecek ya da kendi soyuna ve ırkına layık olmayan biri ile evlenecektir. Bana göre ahlâkî bir olgu gibi görünen bu korkunun temelinde açık bir şekilde ekonomi yatmaktadır. Bu da mülkün korunması ve sermayenin merkezde toplanıp, bir sonraki nesle taşınmasıdır. Bu nedenle erkek egemen toplumlarda, baba öldüğünde ona sadece büyük erkek evlat varis olur. Babanın tüm malı hatta eşleri ve kendi annesi bile oğlana miras kalır. Babanın ölümünden sonra mirasın parçalanmaması ve diğer bir aileye geçmemesi için kızlara miras verilmez. Bu gelenek, henüz aşiret geleneklerini devam ettiren ailelerimizde varlığını devam ettirmekte, evlilikler de bu gaye gözetilerek aşiret arasında gerçekleşmektedir. Amcakızı ile amcaoğlu beşik kertmesi usulüyle evlendirilmektedir. Böylece amcakızının mirası aile içinde korunmaya devam edecek ve kadının mirasını bu evden çıkararak evlendiği yabancıya götürmesinin önüne geçilecektir.

Eski tarihçilerin ve yeni araştırmacıların, cahiliye döneminde "kızları diri diri toprağa gömme" olgusuna farklı yaklaşımları vardır. Sözgelimi bu geleneğin utanç korkusundan, namus taassubundan, uygunsuz evliliklerin meydana gelmesini engelleme düşüncesinden; ya da bazı dinler tarihi hocaları ve oryantalistlerin dedikleri gibi bedevî dinlerden kalma tanrılara kurban sunma geleneğinden kalma bir miras olduğunu ifade ederler. Fakat Kur'an açıkça ve doğrudan bu eylemin fakirlik korkusundan yapıldığını söylemektedir. Yani temel etken ekonomiktir. Diğer yorumlar sadece laftan ibarettir. Benim kanaatime göre Kur'an'ın bu konuya yaklaşımı ve açık beyanı, bu cinayetin bilimsel sebebini açıklamakla kalmıyor; aynı zamanda kızlarını diri diri toprağa gömen kimseleri ahlâk, şeref ve namus açısından aşağılamak, onlara serzenişte bulunmak, onları rezil ve rüsva edip ifşa etmek amacı da taşımaktadır. Fakirlik korkusu ve mal sevgisi ile bu işi yapanlar; aldatıcı perdeler arkasına sığına-

rak, şeref, mertlik, namus, iffet ve diğer kutsal sözcükleri kullanarak gerçek niyetlerini gizlemeye çalışmıştır.

"Öyleyse artık, yoksulluk kaygısıyla çocuklarınızı öldürmeyin; onları da sizi de rızıklandıran/doyuran Biz'iz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir suçtur." (17/İsra Suresi 31).

Öncede ifade ettiğim gibi ben inanıyorum ki Kur'an'ın tekrarladığı "Biz sizi de çocuklarınızı da rızıklandırırız", onları "imlek"[44] (fakirlik ve yoksulluk korkusu) yüzünden öldürmeyin gerçeği; hem bu cinayetin sebebini beyan etmekte ve halkı bu konuda bilgilendirmekte hem de onların ahlâkî ve insanî yalanlarının sebeplerini beyan ederek insanları bu eylemden men etmektedir. Hadisenin şeref ve ahlâkla alakalı olmadığını; aksine yüzde yüz ekonomik olduğunu, bu uygulamanın hırstan, mal sevgisinden, zaaf ve korkudan neşet ettiğini açıkça gözler önüne sermektedir. Aksi takdirde, halk bundan habersiz kalacak, olay bazı kesimler ve belli zaman dilimleri haricinde vicdan, mertlik ve bir aile şerefi mevzuu olarak telakki edilecekti.

Kabileci Arap toplumu vicdanı, tüm insanî değerleri erkeklere mahsus kılmıştı. Kızları ise her türlü beşerî fazilet ve asaletten yoksun saymıştı. Erkek sadece mal kazanan, babaya yarenlik eden, ailesini koruyan, kabile savaşlarında babası, ailesi ve kabilesi için iftihar nedeni olan biri olarak kalmamış; ecdadının tüm iftiharlarının varisi, tüm ırksal değerlerin taşıyıcısı, ailenin manevî ve toplumsal varlığının devamını sağlayan ve babanın

[44] Kur'an'ın bu cinayetin temel sebebi olarak fakirlik ve ihtiyaç manasına bu kavramı kullanması çok anlamlıdır.

"El-Müncid" bu kavramı şöyle açıklıyor: " Kendisi muhtaç duruma düşene kadar malını infak etti. Zaman/dehr onun malını elinden aldı ve elinde avucunda bir şey bırakmadı.

Ben öyle zannediyorum ki bu dakik tanımlamalar; servetin aile merkezinde toplanmasını sağlamak ve dağılıp parçalanmasını önlemeye işaret etmektedir. Zira kızlar mirastan paylarına düşeni kendi ailesinden alıp kocasının ailesine götürecekti.

ölümünden sonra aile ocağını tüttürecek kişi olarak da görülmüştür. Buna karşılık kız aileye bir yüktür. Baba evinde can taşıyan bir "eşyadır". Evlendikten sonra da yabancı bir eve eklemlenen bir canlıdır. Bu diğer ev, aile adını dahi taşımasına müsaade etmeyen bir evdir. Çocukları bir yabancıya aittir. İsmi, ırkı, unvanı bir yabancıya aittir. Erkek maddî bir güç, ekonomik bir sermaye, baba sisteminin savaşçısı ve toplumsal destekçisidir. Aynı zamanda babanın manevî itibarı, değeri, şöhreti, haysiyeti, yaşamının süsü, aile asaletinin ve gelecek iktidarın ve bekasının garantisidir. Kız ise hiç! Kız aile için sadece "cinsel bir obje"dir. O kadar zayıf bir varlıktır ki her daim korunmaya muhtaçtır. Saldırı durumunda ayak bağıdır ve erkeğin hızlı hareket etmesine engel olmaktadır. Savunma durumunda erkek sürekli olarak "Acaba bir gaflet anında düşmanın eline düşer mi?" korkusu yaşamaktadır. Böyle bir olay ise, mert bir adamın alnında ömür boyu taşıyacağı bir kara lekedir. Barış zamanında da birinin gönlünü çeler de aile için utanç kaynağı olur kaygısına sebep olur. Üstelik bu kadar zahmet, çile, kaygı ve emeğin sonunda başkasına yar olacaktır. Başkasının ekip biçtiği ve ürün aldığı bir bahçe gibi!!

Bu nedenle en iyi yol, daha annesinin kucağındayken toprağa gömülmesinden başka bir şey değildir. En iyi tercih, onu çocuk yaşta gelin etmek ve kara toprağı ona damat olarak seçmek!

Erkek evladı olmayan adam "ebter"dir. Soyu kesik, kısır ve meyvesizdir. "Kevser" hayrın ve bereketin çokluğu, bolluğudur. Zürriyetin ve evladın fazlalığıdır. Allah, sevgili peygamberini ebter olarak isimlendiren kâfirlere karşı ona zürriyet bereketi müjdesi vermiştir.

İşte böyle bir muhit ve zamanda takdir (Gayb perdeleri arkasında takdir her şeye el koyuyor ve her şeyi yerle bir ediyor. Bu sakin bataklıkta ve kokuşmuş hayatta devrimci bir tufan koparmak istiyor.) tatlı, şaşırtıcı ama zor bir rolü sahneye koyuyor. Bu iş için iki ender simayı seçiyor: Bir babayı ve kızını.

Bu işin ağır yükünü baba Muhammed (s.a.v) çekmeli ve yeni devrimci değerleri kızı Fatıma kendi şahsında inşa etmeli.

Nasıl?

Bugün Kureyş en büyük Arap kabilesidir. Kavmî, dinî ve dünyevî iftiharlarla dopdoludur. Kavmin tüm şeref ve övüncü Haşimoğulları ve Ümeyyeoğulları ailelerinde toplanmıştır. Ümeyyeoğulları en zengin, Haşimoğulları ise en şerefli ailedir. Bu aile Kâbe'nin perdedarlığını yapmakta ve Abdulmuttalib, Kureyş'in şeyhleri arasında bulunmaktadır.

Abdulmuttalib öldüğünde, Ebutalib babasının kudret ve nüfuzundan yoksun bulunmaktaydı. Ticarette de başarısız olmuş, fakirlikten dolayı çocuklarını ailesi arasında taksim etmişti. Bu iki aile arasındaki rekabet canlanmış, Ümeyyeoğulları Kureyş'in tüm iftihar ve rütbelerini ele geçirmek için uğraşmakta, Haşimoğulları'nı manevî açıdan da öldürmek istemekteydi. Haşimoğulları arasında yeni bir haysiyet ve itibar kazanan tek aile Muhammed'in ailesiydi. Abdulmuttalib'in torunu Mekke'nin ünlü, şahsiyetli ve zengin hanımı Hatice ile evlenerek toplumsal anlamda sağlam bir konum elde etmişti.

Muhammed'in kişiliğinin, eminliğinin ve itibarının sağlamlığı halk arasında, özellikle Haşimoğulları ve Kureyş arasında göze çarpıyordu. Bu onun ilerde Abdulmenaf'ın iftiharı, Haşimoğulları'nın şerefinin koruyucusu ve özellikle de Abdulmuttalib'in haysiyetini ihya edecek kişi olacağını gösteriyor ve herkesi buna inandırıyordu. Genç Hamza'nın kahramanlığı, Ebuleheb'in itibarsızlığı, Abbas'ın şahsiyetsiz ama zengin, Ebutalib'in şahsiyetli ama fakir oluşu ve tüm bunların yanında hem genç Muhammed'in hem de eşinin mümtaz kişilikleri ve zenginlikleri gösteriyordu ki Haşimoğulları soyu bu aileden dallanıp yeşermeli ve Mekke'yi gölgelendirmeliydi.

Herkes bu ailede "nur topu gibi bir oğlan" doğacağı beklentisi içerisindeydi, bu oğlan Abdulmuttalib sülalesine ve Muhammed ailesine güç, itibar ve kudret bahşedecekti.

Ama, ilk çocuk kız oldu: Zeynep!

Aile bir oğlan çocuk beklemekteydi.

İkinci çocuk da bir kız idi: Rukiye!

İntizar artmış, ihtiyaç şiddetlenmişti.

Üçüncüsü: Ümmü Gülsüm!

Ardından Abdullah ve Kasım'ın doğumları aile için büyük bir müjde olmuştu. Ama çocuklar vefat etmişti.

Artık bu ailede üç çocuk vardır ve üçü de kızdır.

Anne yaşlanmış, yaşı altmışı geçmiştir. Baba her ne kadar kızlarına değer veriyor olsa da erkek evlat noktasında kavminin duygularını, akrabalarının istek ve beklentilerini de paylaşmaktadır.

Ömrünün son demlerine gelmiş olan Hatice acaba artık çocuk doğurabilecek miydi? Ümitler zayıflamıştı.

Bir süre sonra, ümit ve heyecan ailede tekrardan canlanmış, alev son noktaya ulaşmıştı. Bu Abdulmuttalib ailesinin son şansı ve son ümidiydi.

Ama... Yine kız!

Adını Fatıma koyarlar.

Şevk ve heyecan Haşimoğulları'ndan Ümeyyeoğulları'na geçer... Ve düşmanlık... Söylentiler, düşmanlıklar ve feryatlar... "Muhammed ebter oldu." Bir ailenin zincirinin son halkası olan bir erkek ve "dört kız çocuk" o kadar...

Hayret! Kader ne güzel ve şaşırtıcı bir oyun çiziyor. Hayat akmaktadır. Muhammed, kendi risaletini dirilten ve ayaklandıran bu tufanda gark olur, peygamber olur, Mekke'yi ve Kureyş'i fetheder. Özgürlüğüne kavuşturduğu tüm köleler (tuleka), bütün kabileler ve tüm Arap yarımadası onun emri ve gölgesi altına girer. Onun kılıcı âlemin tüm imparatorluk çehrelerini kazır. Ezgisi yeryüzünde ve gökyüzünde yankılanır. Ümeyyeoğulları ve Haşimoğulları'nın aklının alamayacağı iftihar dolu bir kudret ve

nübüvvete sahip olur. Bugün Muhammed peygamberdir ve Medine'de insanın tasavvur edebileceği en yüksek iktidara sahiptir. Hayranlık verici bir zirveye ulaşmıştır. Ne Abdulmenaf'tan, ne Abdulmuttalib'ten ne de Haşim'den neşet eden bir ağaç değildir bu. Bu, nurdan neşet eden bir ağaçtır. Nur dağında, Hira'da.

Ve bu nur tüm sahraları; hayır hayır tüm yeryüzünü ve gökyüzünü; hayır bu da değil, tüm zamanları, tarihleri ve dünya yok olana kadar tüm geleceği kaplayan ve kaplayacak olan bir nur...

Evet, bu adamın dört kızı vardır.

Bunların üçü kendinden önce vefat etmiştir.

Bugün ise tek bir evladı vardır. Bir tek kız, en küçükleri, Fatıma.

Bu kız ailenin tüm iftiharının ve kazanılan bu yeni onurun varisidir. Bu onur kandan, topraktan ve maldan tevarüs edilen bir onur değil; iman, cihad, devrim, düşünce ve insaniyet bahşeden vahiy kaynaklı bir onurdur. Aşkın, ruhî değerlerle örülmüş bir güzellik... Muhammed, Abdulmuttalib'e, Abdulmenaf'a, Kureyş'e ve Araplara değil insanlık tarihine mal olmuştur. O; İbrahim'in, Nuh'un, Musa'nın ve İsa'nın varisidir. Fatıma ise onun tek varisidir.

"Bak, Biz sana bol nimet (Kevser) verdik. O halde (yalnız) Rabbine kulluk et ve (yalnız O'nun adına) kurban kes." (108/Kevser Suresi 1-3)

O, on erkek evlat ile kısır, soysuz, varissiz ve ebterdir. Sana ise kevseri verdik, Fatıma'yı. Bu, zamanın derin vicdanında oluşan büyük bir devrimdir!

Bugün bir kız çocuğu, babasının değerlerinin sembolü ve ailenin sahip olduğu tüm iftiharların varisi olmuştur. Yüce soyun ve topluluğun devamını sağlayacak kişi olmuştur. Bu soy öyle bir soydur ki Âdem'den başlar ve gelmiş geçmiş insanlık tarihinin tüm özgürlük rehberlerini, uyanış ve diriliş önderlerini kap-

sar. Ardından yüce İbrahim'e ulaşır. İsa ve Musa'yı kendine katar ve Muhammed'e varır. "İlahi adalet zincirinin" bu son hakikat halkası "Fatıma'dır".

O, erkek doğması beklenen ailenin son kızıdır.

Ve Muhammed, kaderin ona ne göstereceğini bilmektedir.

Fatıma da kim olduğunun farkındadır!

Evet, bu mektepte işte böyle devrimler gerçekleşiyor.

Bu dinde kadın böyle özgürleştiriliyor.

Yoksa bu din İbrahim'in dinidir ve bu insanlar da onun varisleri midir?

Hiçbir naaşın mescide gömülme hakkı yoktur. Yeryüzünün en büyük mescidi Mescid-Haram'dır. Kâbe'dir. Bu ev, Allah'ın haramı ve haremidir. Tüm secdelerin kıblesidir. Bu ev yani Kâbe, Allah'ın emri ile yüce İbrahim tarafından bina edilmiştir. Büyük İslam peygamberinin iftiharı ve görevi bu "özgür evi" hürriyetine kavuşturmaktır. Ona tavaf ve secde edilmesini sağlamaktır. Tüm yüce peygamberler bu evin hizmetkârlarıdır ama hiçbir peygamberin buraya gömülme hakkı yoktur.

İbrahim burayı bina etmiştir. Ama kabri burada değildir. Muhammed burayı özgürlüğüne kavuşturmuştur, ama onun da kabri burada değildir. Tüm insanlık tarihinde, sadece tek bir insan bu şerefe nail olabilmiştir. İslam'ın Rabbi, bir tek insanı özel evinde, Kâbe'de defnedilmesi için seçmiştir. Kimdi o?

Bir kadın, bir köle, Hacer!

Allah İbrahim'e insanların en büyük ibadethanesini -kendi evini- bu kadının evinin yanına bina etmesini emretmiştir. Ve insanlık, Hacer'in evinin etrafını tavaf etmek zorundadır.

İbrahim'in Rabbi, bu ümmetin içinden adsız, sansız birini, bir kadını seçiyor. Köle olan bir anneyi. Yani beşerî sistemlerde, her türlü üstünlükten mahrum olan bir insanı.

Evet, bu mektepte böyle devrimler gerçekleşiyor.

Bu dinde kadınlar böyle özgürleştiriliyor.

Bu, kadının makamının yüceltilmesidir.

Ve bugün, İbrahim'in Rabbi Fatıma'yı seçmiştir.

Fatıma bir kız olarak ailenin iftiharlarının varisidir. Atalarının değerlerinin varisidir. Bir oğlan çocuğunun yerine, babasının itibar ve soy ağacını devam ettirecek olan kişidir.

Muhammed, kız olma utancının ancak onu diri diri toprağa gömerek temizlendiği ve her baba için en ideal damadın "toprak" olduğu bir toplumda, kaderin ona neler göstereceğini bilmektedir.

Fatıma da kim olduğunun farkındadır.

Tarih Muhammed'in küçük kızı Fatıma'ya karşı davranışlarına, onunla konuşmalarına, ona olan olağan dışı övgülerine hayret duymaktadır.

Muhammed'in evi ile Fatıma'nın evi yan yanadır. Fatıma eşiyle beraber, peygamberle beraber mescitte yaşayan tek kişidir. Bu iki ev birbirine yalnızca iki metre uzaklıkta olup pencereleri karşı karşıyadır. Muhammed'in evi ile Fatıma'nın evi birbirine açılır. Baba her sabah küçük kapısını açıp kızına selam verir.

Her sefere çıkışında, Fatıma'nın kapısını çalar, onunla vedalaşır. Fatıma daima onunla vedalaşan son kişidir. Seferden dönüşlerinde ise Fatıma onun uğradığı ilk kişidir. Onun kapısını çalar, halini hatırını sorar.

Bazı tarihî metinler şunu yazar: "Peygamber Fatıma'nın yüzünü ve iki elini öperdi."

Bu hareketler babanın kızına olan sevgi, merhamet ve muhabbetinin göstergeleridir. "Bir baba kızının elini öpecek, üstelik en küçük kızının..."

Bu tavırlar; öyle bir toplumda, ailelerin ve toplumun insanlık dışı davranışlarına vurulmuş devrimci bir darbedir. "İslam peygamberi Fatıma'nın elini öpüyor." Bu davranışlar; siyasetçilerin,

peygamberin takipçileri olan "Müslüman" kesimin ve ileri gelenlerin kem gözlerini, büyük bir hayretle Fatıma'ya çevirmelerine neden olmuştur. Peygamberin bu tavırları, tüm insanlara ve gelecek nesillere tarihî ve geleneksel batıl inanışlardan ve âdetlerden kurtulmaları gerektiğini öğretmiştir. Bu yolla erkeğe, kadına karşı firavunca, zalim ve sert tavırlarından vazgeçmesi, ona tepeden bakmayı bırakması öğretilmekte ve kadına da kendisini hayatın oyuncağı haline getiren eski yeni tüm hakaret ve yozlaşmadan görkemli ve yüce insanlık kalesine sığınması işaret edilmektedir!

Peygamber sadece bir baba muhabbeti olarak değil, bir "vazife", "önemli bir görev" olarak da Fatıma'yı yüceltmiştir. Peygamber buyuruyor ki:

"Dünya kadınları: Meryem, Asiye, Hatice ve Fatıma'dır."

"Allah onların sevinçleriyle sevinir, üzüntüleriyle kederlenir."

"Fatıma'nın sevinci benim sevincimdir. Onun kızgınlığı benim kızgınlığımdır. Her kim ki kızım Fatıma'yı severse, beni sevmiş olur. Fatıma'yı üzen, beni üzmüş olur. Fatıma'yı kızdıran beni kızdırmış olur."

"Fatıma benden bir parçadır. Onu üzen beni de üzer. Beni üzen ise Allah'ı üzmüş olur."

Bütün bu tekrarlar neden yapılmıştır? Peygamber neden küçük kızını övme konusunda bu kadar ısrar etmiştir? Halkın önünde onu neden yüceltmiştir? Ona olan müstesna sevgisine neden herkesi şahit kılmıştır? Neden Fatıma'nın sevindirilmesi ve üzülmesi konusu üzerine bu kadar vurgu yapmıştır? Neden onun "incitilmemesi" konusunu defalarca tekrar etmiştir?

Cevap, tüm "neden"lere rağmen, tüm hassasiyet ve tehlikesine rağmen açıktır. Tarih hepsinin cevabını vermiştir. İstikbal ve Fatıma'nın babasından sonraki birkaç aylık yaşamı, tüm bu ısrar ve tekrarların nedenini açıklığa kavuşturmuştur.

Babasının Annesi

Tarih, her zaman büyüklerden söz ettiği gibi, küçüklerin hep unutulduğu, büyüklerin de farkında olduğu bir şeydir.

Fatıma evin en küçük kızıydı. Çocukluğu büyük bir tufan içinde geçmişti. Doğum tarihi hakkında ihtilaf vardır. Taberî, İbn-i İshak ve İbn-i Hişam, eserlerinde onun doğumunun nübüvvetten beş yıl önce olduğunu söylerler. *Mesudî* ise *Muruc ez-Zeheb* adlı eserinde, bunun aksine nübüvvetten beş yıl sonra doğduğunu söyler. Yakubi kesin olmamakla beraber bu ikisi arasında bir tarih tercih eder: "Vahyin nüzulünden sonra." der.

Muhtelif rivayetler Ehlisünnet'in Fatıma'nın doğumunu peygamberlikten beş yıl önce ve Şiîlerin de nübüvvetten beş yıl sonra olarak kabul etmelerine neden olmuştur.

Bu meseleyi tarihçilere bırakıyorum. Onlar Fatıma'nın doğum tarihini aydınlata dursun; bizim Fatıma'nın kendisiyle ve Fatıma gerçeğiyle işimiz var. İster peygamberlikten önce doğmuş olsun, ister sonra; fark etmez.

Şu kesin bir gerçektir ki Fatıma Mekke'de yalnızdı. İki erkek kardeşi çok küçükken vefat etmiş, onun küçük annesi olarak kabul edilen büyük ablası Zeynep, Ebulas'ın evine gitmiş, Fatıma onun yokluğundan dolayı çok acı çekmişti. Sonra sıra Rukiye ve Ümmü Gülsüm'e gelmiş, onlar da Ebuleheb'in oğullarıyla evlenmişlerdi. Fatıma yalnız kalmıştı. Elbette bu doğumunun, peygamberlikten önce gerçekleştiğini kabul ettiğimiz surette geçerlidir. Ama eğer ikinci görüşü kabul edersek daha hayata gözlerini açar açmaz evde yalnız olduğunu söyleyebiliriz. Her iki durumda da onun yaşamı başından beri, peygamberin evini gölgeleyen tehlikeli risalet görevi, şiddetli mücadeleler, zorluklar ve işkencelerle doluydu. Baba, halkı uyandırma görevini omuzlarında taşımaktaydı. Hakka düşman olanlara düşmanlık görevini de. Anne sevgili kocasına hizmet işini üstlenmişti. Fatıma bu dünyadaki ilk çocukluk tecrübeleri olarak acı, keder ve şiddeti yaşamıştı.

Çok küçük olduğu için rahat bir şekilde dışarı çıkabiliyordu Fatıma. Bu özgürlük ona babasıyla yoldaşlık imkânı sağlıyordu. Ancak babasının, çocuğunun elinden tutup onu çarşı pazar aheste aheste gezdirebilecek bir imkânı olmadığını biliyordu. Babası her zaman yalnız gitmeli, şehrin düşmanlık ve kin dalgalarında mücadele etmeliydi. Tehlike her yönden ona doğru gelmekteydi. Babasının alın yazısının ve serüveninin ne olduğunu bilen Fatıma onu bir an bile yalnız bırakmıyordu.

Fatıma kaç kez babasının çarşı halkının kalabalıklarında durup, onlara sakin bir şekilde tebliğ ettiğine, onlarınsa babasını sert bir şekilde kovduklarına, onunla alay edip kırıcı sözler söylediklerine şahit olmuştu. Babası yine yalnız ve kimsesiz, ama sükûnet ve sabırla başka bir topluluğa yönelir, sözlerine baştan başlar ama sonunda yorgun ve semeresiz diğer çocukların babaları gibi, işinden geliyormuşçasına eve geri gelirdi. Biraz istirahatın ardından işine geri dönerdi.

Bir gün Mescid-i Haram'da ona hakaret ettiklerini, onu dövmeye kalkıştıklarını, küçük Fatıma'nın ona yakın bir mesafede durduğunu ve ağladığını ve sonra da babası ile beraber eve döndüğünü tarih nakleder.

Bir gün yine peygamber Mescid-i Haram'da secde halindeyken, düşmanları onun kafasına koyun işkembesi atarlar. Minik Fatıma hemen babasının yanına koşarak, küçük elleriyle babasının başını ve yüzünü temizler. Babasını okşar, ardından birlikte eve dönerler.

Halk her zaman kahraman ve yalnız babanın yanında bu küçük zayıf kızı görür. Çocuğun babasına nasıl baktığına, okşamalarıyla, sözleriyle, varlığıyla masumane davranış ve konuşmalarıyla onun için nasıl bir teselli kaynağı olduğuna da şahitlik ederler. Böylece Fatıma'ya "babasının annesi" lakabı verilir.

Açlık, zorluk ve karanlık yıllar Ebutalib döneminde başladı. Haşim ve Abdulmenaf aileleri (düşmanla uzlaşan Ebuleheb hariç) kadın, erkek, çocuk hep beraber o yakıcı ve kurak vadide

yaşamak zorunda kaldılar. Ebucehil'in eliyle tüm Kureyş ileri gelenleri adına bir sözleşme yazıldı ve Kâbe duvarına asıldı.

Hiç kimse Haşimoğulları ve Abdulmuttaliboğulları ile görüşmeyecek, onlarla tüm ilişkiler kesilecek, onlardan bir şey alınmayacak ve onlara bir şey satılmayacak, onlarla evlenilmeyecek...

Onlar bir müddet bu taş zindanda yalnızlık, fakirlik, açlık ve zorluklar sonucu putlara ya da ölüme teslim oluncaya kadar bu şekilde kalmak zorundaydılar. Bunların hepsi, hem bu yeni dine girenler hem de yeni dini kabul etmemelerine, özgür olmalarına ve aralarındaki fikir ayrılıklarına rağmen ortak düşmana karşı Muhammed'i savunanlar; bu işkencelerden geçmeliydiler. Bu insanlar her ne kadar İslam'ı bilmiyorlarsa da, bu nedenle iman etmedilerse de Muhammed'i tanıyorlardı. Onun paklığına, eşsizliğine ve söylediği sözlere olan iman ve kararlılığına, hakikatperestliğine, ihlâsına, halkı kurtarma arzusuna iman ediyorlardı. Bu insanlar; Ali bin Ümeyye gibi zavallı, korkak, muhafazakâr insanlardan daha seçkindirler. Ali bin Ümeyye gibi kişiler irticaya muhaliftiler. Yani, yeni ilerici ve devrimci ideolojiye inanmışlardı. Kureyş'in evhamlarının anlamsızlığını, Arap'ın sınıfsal, ırkçı, aristokratik toplumsal sisteminin çirkefliğini İslamî bakış açısıyla tahlil etmişlerdi. Fakat buna rağmen, babalarının mirasından, aile şerefinden, toplumsal konumlarından olmamak, canını ve güvenliğini tehlikeye atmamak ve başlarına iş açmamak için Ebucehil ve Ebuleheb'in yanında durmuşlardı. Hemfikir oldukları Bilal, Ammar, Yasir, Sümeyye gibi kişilere yapılan işkencelere seyirci kalmışlardı. İtiraz maksadıyla ağızlarını dahi açmamışlardı. Bu zor yıllarda, inandıkları davanın mücahidlerini ve yarenlerini ambargo ortasında yalnız bırakmışlardı. Şehirde, pazarda, evde, ailelerinin yanında kendi yaşamlarıyla meşgul olmuşlardı. Hatta bazen küfrün elebaşlarıyla ve cani işbirlikçilerle el ele vermişlerdi!

Bunlar bir gelenek oluşturdular. Bir kapı araladılar. Öyle bir zaman geldi ki bu yolun, bu yöntemin ve bu dinin takipçileri; peygamberin gerçek takipçilerinden, Ali'nin, Fatıma'nın, Ebu-

zer'in, Ammar'ın, Hüseyin'in, Zeynep'in, İslam'daki tüm muhacir ve ensarın gerçek taraftarlarından bile daha çok oldular! İlk iman eden Müslümanlardan olan bu kimseler, peygamber "takiyye" dönemini sonlandırdığında bile bu "yararlı ilkeye(!)" vefakâr davranıp ölünceye kadar bu ilkeden taviz vermediler!

Şu insanoğlu ne kadar da hayret verici bir varlıktır:

Yeni iman ateşi kalpleri tutuşturduğunda, tehlikeli hareket toplumda yayılmaya başladığında, seçim ve tercih yapılması gerektiğinde, herkes çaresiz kendini imtihan etmek durumunda kaldığında, bundan sonraki yolunu muayyen kılması gerektiğinde, kendi kendine açık ve riyasız bir şekilde muhasebe yaptığında, kısacası bıçak kemiğe dayandığında kişinin insana özgü şaşkınlık verici özellikleri, derununda gizli tüm güç ve zillet, tüm azamet ve aşağılık duygular ortaya çıkar.

Bugün bu korkunç kuşatmada Müslüman olmayan kimseler; bu insanî ve ilâhî büyük devrimde pay sahibi oldular. Ki bu kuşatmada sabır, sessizlik, açlık, yalnızlık, zorluk perişanlık üç yıl boyunca üzerlerine kara bir bulut gibi çökmüştü. Müslüman olmayan bu kimseler; İslam tarihinin en hassas döneminde Muhammed, Ali ve muhacir ile dert ortaklığı yapmış, aynı safta durmuşlardır. Kapkara cahiliyenin, irticanın, kayıtsızlığın, utanmazlık bulutlarının çöktüğü bu şehirde; mutlu, rahat ve keyif süren Müslüman bireyler gözümüze çarpıyor. Bunlar güvenli ve rahat mekânlarda "karanlık güçlerle" ve "kirli ellerle"[45]

[45] Sartre, bu tip aydınları anlattığı *Les Mains Sales* adlı kitabında *Dostoyevski*'nin şu sözünü nakleder (Sartre da bu sözü hayretle defalarca kullanmıştır): "Ne zaman ki dünyanın bir köşesinde haksız bir kan dökülürse tüm dünya halklarının elleri bu kanla kirlenir."

Oysa bizim İslam kültürümüzün toplumsal ve hukukî meselelerde cinayetlere ve topluma yönelik bakışı sadece bir "cümleden" veya büyük insanların bir sözünden ibaret değildir. Aksine bu mesele genel bir kaide ve sarih bir inanç olarak görülür. Şöyle ki: Kur'an-ı Kerim kavimlerin helakinden bahsettiğinde günaha razı olan ve işlenmesini engellemeyenleri o işi yapanlarla ve canilerle

beraber keyif çatıyor, yaşanan facialara seyirci kalıyor ya da bu olaylarda bizzat rol alıyorlar. Gerçi bunlar "yedi batın içerde" dine inanırlar, müminleri severler, "olayın farkındadırlar." Fakat sadece farkındadırlar.

Bu kuşatma, Haşimoğulları ve Abdulmuttaliboğulları ailelerini, üç yıl boyunca, şehirden, yaşamdan, halktan, özgürlükten hatta ekmekten uzak bırakmıştı. Ya bir gece yarısı gizlice, vadiyi aşabilen bir adam, Kureyş'in ve casuslarının gözlerinden uzak,

aynı kefeye koyar. Hz Ali Nehcul Belağa'da buyuruyor ki: Salih'in devesini tek kişi boğazlamıştır, ancak Allah bu fiili herkese isnat etmekte ve buyurmaktadır ki: "Derken onu kestiler, fakat pişman oldular." (26/Şuara Suresi 157). Biz türbeleri ziyaret ettiğimizde şehitlerin katillerini, katillerin ortak ve işbirlikçilerini lanetleriz. Bu musibeti duyup da o dönem ses çıkarmayanlar, halen bu işe rıza gösterenler ve gelecekte rıza gösterecek olanları mel'un sayarız, bu işin ortağı görürüz "Bunu duyup buna razı olan kavme Allah lanet etsin."

Öyleyse helak olan kavimlerin tamamı günahkâr değildi. Çoğunun olaylarda fiilen dahli bulunmuyordu. Ama tarafsız, sessiz kalarak ve köşelerine çekilerek onun meydana gelmesinde, kuvvet bulmasında, zulmün ve bozulmanın toplumda yayılmasına ortak oldular. Zira günahı engellemek ve hakkı, gerçeği savunmak için kıllarını kıpırdatmadılar. Allah, Şuayb peygambere şöyle buyurmuştur: Ben senin kavminden yüz bin kişiyi yok ettim. Kırk bini günahkârlardan ve altmış bini iyilerden. Şuayb peygamber şaşkın bir şekilde sordu: "Ey Rabbim iyileri neden helak ettin? Allah buyurdu: "Zira onlar kötülüğü gördüler ve onu engellemediler." Allah Kur'an'da "çirkinliklerle" mücadele etmeyen kişiyi kâfir olarak tanımlıyor. Ebuzer der ki: "Evinde bir lokma ekmeği olmayıp da kılıcını kaldırıp 'halkın' üzerine saldırmayan kişiye şaşarım." Gördüğümüz gibi "ayaklanmalıdır" demiyor. "Ayaklanmamasına şaşarım." diyor. İstismarcıların, sermaye sahiplerinin, hâkim sınıfın, aristokrat ailelerin, ekmeğimi elimden alanların demiyor, "halkın üstüne saldırmamasına şaşarım" diyor. Yani ben bu toplumda aç isem tüm toplum bundan sorumludur. Tok olan herkesin benim açlığımda dahli var demektir. Hem ekmeğimi gasp eden sorumludur, hem ekmeğini benimle paylaşmayan hem de ekmeğimin gasp edilmesine izin veren. Görüyorsunuz ya Dostoyevski'nin sözü nerede bu söz nerede?

Ebutalib Muhammed'i savunmak için onurlu davranışlar sergilemiş, ihlâs ve

açlıktan bitap düşenler ve bekleyen tutsaklar için yiyecek bir şeyler bulacaktı. Ya da muhtemelen özgür olan bir akraba ya da dost merhameti sebebiyle gizlice onlara ekmek getirecekti. Bazen açlık "kapkara bir ölüm" şeklinde kendini gösterirdi. Ama kendilerini "kızıl ölüme" hazırlamış bu insanlar, ölüme karşı sabrı kuşanmışlardı.

Kendisi de bu kuşatma altında bulunan Sad bin Ebi Vakkas şöyle nakleder: Açlıktan öyle bitap düşmüştüm ki, bir gece karanlığında yolda yürürken ayağım yumuşak bir cisme çarptı, gayri ihtiyari onu ağzıma götürdüm, çiğnedim ve yuttum. Şimdiye

mücadele göstermiştir. En zor yıllara tahammül etmiş, direnmiş, İslam'ın en zayıf yıllarında tehlikeli düşmanın en ağır darbelerine göğüs germiştir. On yıl, ta ölümüne dek tüm varlığıyla, hayatıyla haysiyetiyle ilk mücahidlerle ön safta tehlikelere direnmiştir. Peygamber ve yarenlerine vefakâr kalabilmek için üç yıl boyunca ölümcül bir hayatı kendi özgür iradesiyle göğüslemiştir. Kureyş'in büyüğü olmasına ve Mekke'nin en seçkin şahsiyeti olmasına rağmen kardeşinin oğlu olan küçük yeğenini müdafaa etmiş, onun safında yer almıştır. Böylece biraz da Ali'ye olan antipatilerinden dolayı "Ebutalib'in küfründen" söz eden bir takım Sünnî yazarların dinin aslından ne denli uzak bulunduklarını anlayabiliriz. Aynı şey biraz da Ali'ye olan sempatilerinden dolayı "Ebutalib'in imanını" ispatlamak için olur olmaz akli ve nakli deliller getirmek için uğraşan Şiî yazarlar için de geçerlidir. İslam Ebutalib'in on yıl içerisinde sergilediği tavırlardan, yaptığı amellerden ve söylediği sözlerden daha farklı bir şey midir? İslam pratiktir. Ebutalib'in yaptıkları onun özgürlükçü olmasından, samimiyetinden, temiz muhabbetinden, insanî onurundan, ahlâkından, ruhunun yüceliğinden, düşüncesinin genişliğinden, hakkı savunma arzusundan, mazlumların dertleriyle dertlenmesinden, çirkinliğe, yozlaşmışlığa, zulme ve cahili vahşete olan düşmanlığından kaynaklanmıştır diyeceklerdir.

Bilemiyorum, bunlar "dinin" birer parçası değil midir? İslam bunlardan başka bir şey midir? Derler ki: "Falan kişinin amelleri çok iyidir, düşünceleri fevkaladedir, hizmetleri eşsizdir, tüm ömrünü iman, inanç ve doğruluk yoluna feda etmiştir ama kalbinin derinliklerinde imandan yoksundur." Bunlar gaypten haber veren hasta ruhlu insanlardır. Bunlar X ışınlarına mı sahipler ki imanın filmini çekerek insanın derunundan haber veriyorlar?

kadar olayın üzerinden iki yıl geçmesine rağmen, o şeyin ne olduğunu hâlâ bilmiyorum.

İşte bu şartlarda, Muhammed'in ailesinin başına neler gelmiş olabileceği anlaşılabilir. Tarih bunlar hakkında bir şey nakletmese bile.

Tüm bu insanlar, sadece bu ailenin hatırı için bunca eziyete, açlığa, yalnızlığa, fakirliğe katlanmıştır. Peygamber her şeyin sorumluluğunu kendi şahsında hissetmiştir. Açlıktan ağlayan her çocuk, ilaçsızlıktan ve yemeksizlikten inleyen her hasta, tüm bu baskı ve zorluktan usanmış ihtiyar her kadın ve erkek, bu üç yıllık açlık, psikolojik baskı ve zorluk dönemini yaşamasına rağmen çektiklerini hissettirmeyip Muhammed'e karşı daha fazla aşk, vefakârlık ve cömertlikle dolup taşan her çehre, ışığını kaybetmiş her göz ve kanı çekilmiş her bir yüzdeki iman alameti, hepsi ve her şey onun ince ve hassas kalbinde iz bırakmıştır.

Kavmine paylaştırsın diye gece karanlığında peygamberin eline ulaştırılan her yiyecekten en az ve en son pay alan şüphesiz kendi eşi ve çocuklarıydı. Can boğaza dayanmadıkça kendi ailesinin her hangi bir payı yoktu şüphesiz.

Muhammed ailesi, bu kuşatmada Hatice, Fatıma ve ablası Ümmü Gülsüm'den oluşuyordu. Ümmü Gülsüm ve Rukiye Ebuleheb'in iki oğluyla evliydi. Ancak Ebuleheb, nübüvvetten sonra, peygamberi aşağılamak ve ona acı vermek için iki oğluna peygamberin kızlarını boşamaları için emir verdi. Bunun ardından, zengin, yakışıklı ve asil bir genç olan Osman, Rukiye ile evlendi. Böylece Osman, toplumsal açıdan, Ebuleheb'in bu çirkin davranışına bir cevap vermiş oluyordu. Sonra Rukiye Osman ile birlikte Habeşistan'a göç etmiştir.

Ümmü Gülsüm hayatı ters yüz olmuş bir kadındı. Saadetini imanına feda etmişti. Bugün bu kuşatmayı, açlığı, kahraman ve yüce babasına, inanç ve özgürlük yoluna vefakâr kalmayı; Ebuleheb'in ailesinde, mürteci ve dar kafalı Uteybe'nin yanında yaşayacağı zengin, tasasız ve mutluluk bataklığındaki huzura ter-

cih etmişti.

Günler bu kuşatma altında çok zor geçmekteydi. Geceler, simsiyah örtüsüyle bu dağınık tepenin sakinlerinin yüzüne çökmekteydi. Haftalar, aylar ve yıllar; bedenleri bitap düşmüş aynı zamanda güçlü ve kararlı olan peygamber ve onunla aynı derdi, aynı tasayı paylaşan yakınları için çok çetin geçmekteydi.

Peygamberin ailesinin bu topluluk içinde özel bir durumu vardı. Zira evin reisi, herkesin acı dolu yazgısının ağır yükünü çekmekteydi. Kızı Ümmü Gülsüm'ün düzeni bozulmuş, koca evinden baba evine dönmüştü. Diğer kızı Fatıma, 12-13 yaşlarında küçük bir kızdı, zayıf mizaçlıydı, hassas ruhlu ve aşırı merhametliydi. Eşi Hatice 70 yaşlarında, yaşlı bir kadındı. Eşinin 10 yıllık nübüvvetinin getirdiği zorluklar, üç yıllık kuşatma, korkunç açlık, eş ve çocukların bakımı, iki evladının ölümü, her ne kadar şikâyet etmiyor olsa da bedenindeki gücü alıp götürmüş ve onu her an ölüme daha da yaklaştırmıştı.

Bazen Muhammed'in evinde açlık öyle bir noktaya dayanırdı ki; yaşamını daima zenginlik ve nimet içinde geçirmiş olan, bugün ise her şeyini Muhammed'in yoluna feda eden yaşlı Hatice bir deri parçasını ıslatarak yemek yapardı.

Hassas yürekli minik Fatıma, annesi için endişeleniyordu. Aynı şekilde, anne de Fatıma için endişeleniyordu. En son çocuğu, zayıf, küçük kızı, anne ve babasına en çok düşkün olan evladı için.

Kuşatmanın son yıllarında bir gün Hatice ölümünün yaklaştığını hissetmişti. Yatağa düşmüştü. Fatıma ve Ümmü Gülsüm yanında oturuyorlardı. Baba kumanyaları taksim etmek için dışarı çıkmıştı.

Hatice yaşlılık, zaaf ve zorlukların etkilerini hasta bedeninde hissetti ve hasret dolu bir ses tonuyla:

– Keşke ecel izin verse, bugünler geçse de mutlu ve ümitli ölsem.

Ümmü Gülsüm ağlamaklı bir sesle:

– Bir şey yok anne, tasalanma.

– Evet, benim için bir sorun yok. Kendim için endişelenmiyorum. Ben hayatımda Kureyşli hiçbir kadının tatmadığı bir nimeti tattım. Dünyada hiçbir kadın benim ulaştığım iftihara ulaşmamıştır. Rabbimin seçtiği sevgili elçinin eşi olmak bana bu dünyada yeter. Ahirette ise ona inanan ilk insan olmak ve ona iman eden ilk insanların annesi olmak benim için kâfidir.

Sonra kendi kendine mırıldandı ve devam etti:

– Allah'ım! Senin lütuflarını ve nimetlerini saymam mümkün değildir. Allah'ım! Sana çabuk kavuşacağım için üzgün değilim. Ama bana vermeni istediğim nimeti görmek istiyorum.

Evde ölümün gölgesi dolaşmaktaydı. Sessizlik ve ağır bir keder; Hatice, Ümmü Gülsüm ve Fatıma'nın üstüne çökmüştü. Tam bu sırada üç yıllık yalnızlık, açlık, ağır psikolojik işkenceler nedeniyle yorgun düşmüş; fakat tüm bunlar bedeni ve ruhu üzerinde cesaret, irade ve imandan başka bir iz bırakmamışçasına ümit, iman, manevî güç ve başarı dolu bir çehre ile peygamber içeri girdi.

Ağır kuşatma günleri sona ermiş, Hatice Müslümanların kurtuluşunu, sevgili eşinin ve sevgili vefakâr kızlarının özgürlüklerine kavuştuklarını gözleriyle görmüştü. Peygamber Kureyş'e karşı ilk başarısını tecrübe etmişti.

Ama kader, bu adamı, tarihi değiştirmek için memur etmişti. Yaşamın kolaylık ve mutluluklarının onun çehresinde yer etmesi imkânsızdı. Hayat aralıksız iki büyük darbe indirdi ona.

Hatice ve Ebutalib, ardı ardına ve özgürlüğe kavuştuktan az bir zaman sonra öldüler. Ebutalib yetim Muhammed'i büyütmüştü. Anne-babasının ve merhametli dedesi Abdulmuttalib'in yokluğunu; gösterdiği fevkalâde sevgi ve şefkatiyle telafi etmişti. Genç Muhammed'i destekleyip, kollamıştı. Ona Hatice'nin yanında iş bulmuştu. Bunun sonunda gerçekleşen evlilikleri sırasında da ona babalık etmiş, Peygamber olduğunda da Muham-

med'i korumuş, tüm nüfuzu, şahsiyeti, tüm toplumsal haysiyet ve itibarıyla onu himaye etmişti. Hatta üç yıllık kuşatmada, boykotun tüm açlık ve zor şartlarında da onunla beraber olmuş, güçlüklere tahammül etmişti. Onun hatırı nedeniyle Muhammed, sıradan takipçilerinin maruz kaldığı korkunç işkence ve ölümlerden kurtulabilmişti. Bugün Ebutalib en büyük... Ne diyeyim? Muhammed, şehrin kin, tehlike ve vahşeti karşısında güçlü ve merhametli tek hamisini kaybetmişti.

Hatice'yi de kaybetmişti. Hatice, Muhammed'in hayatta mahrum bulunduğu her şeyi ona bağışlayan kadındı. 25 yaşındaki Muhammed, yetimlik döneminin ardından, çobanlık yapmış, zorluk ve fakirliği tatmıştı. 40-45 yaşlarındaki, zengin Hatice'nin yanında, hem bir eşin aşkıyla buluşmuş, hem de imanlı bir dert ortağı ve fikir arkadaşıyla tanışmıştı. Aynı zamanda uzun zamandır yaşadığı hayatın zorluklarından ve fakirlikten ona sığınmış, onun yanında bir dostun sıcaklığını bulmuştu. Anne muhabbetine karşı duyduğu eksikliği, onun kollarında ve yüce himayesinde gidermişti.

Risaletten sonra da yalnızlık, tehlike, korku ve zorluk tufanında; ihanet, kargaşa, düşmanlık ve kin yıllarında da yine Hatice ilk vahiyden ölüm anına kadar adım adım onun yanındaydı. Kalbi, yüreği onunlaydı. Her an onunla beraberdi. En çok ihtiyaç duyduğu zamanda Hatice ona tüm yaşamını, aşkını, imanını, vefasını ve servetini feda etmişti.

Evet, Muhammed bugün hamisini, dostunu, dert ortağını, kendine iman eden ilk insanı, en büyük teselli kaynağını ve Fatıma'sının annesini kaybetmişti.

Baskı ve işkenceler artmış ve daha da şiddetlenmişti. Ebutalib gitmiş, peygamber kendisine yöneltilen kin ve nefret karşısında savunmasız kalmıştı. Muhammed'e ve arkadaşlarına karşı kin, buğz ve hakaretler katlanarak artmış, merhametsiz bir hal almıştı. Peygamber gerçekten çok yalnızdı. Şehirde Ebutalib yoktu... Evde Hatice yoktu...

"Babasının annesi" olan Fatıma bugün, bu şaşkınlık verici kinin ağırlığını ve manasını daha çok hissediyordu. O, kız kardeşleri eşlerinin evlerine gittikleri vakit annesinin eteğinden tutarak:

– Anne, ben bu evden başka bir eve gitmeyi hiç istemiyorum. Anne, ben sizden hiç ayrılmayacağım.

Hatice muhabbet ve teşekkür dolu bir gülümsemeyle cevap verdi:

– Kızım, bunu herkes söyler. Biz de söylerdik. Hele o vakit bir gelsin.

Ama Fatıma ısrarla:

– Hayır, ben asla babamı bırakmayacağım. Hiç kimse beni ondan ayıramaz.

Anne susmuştu.

Fatıma bugün gerçekten böyle bir görevi bulunduğunu, söylediği sözün çocukça konuşmaların ötesinde olduğunu hissediyordu. Babasından duyduğu şu sözler, onun görevine daha sıkı sarılmasına sebep oluyordu. Babası konuşmasına şöyle başlamıştı:

Ey Kureyş! Nefsinizi Allah'tan satın alın. Ben Allah'ın huzurunda sizin için hiçbir şey yapamam.

Ey Abdimenafoğulları! Nefsinizi Allah'tan satın alın. Ben Allah'ın huzurunda sizin için hiçbir şey yapamam.

Ey Abbas bin Abdulmelik! Ben Allah karşısında sizin için...

Ey Abdulmuttalib'in kızı Safiye! ...

Ey Fatıma! Servetimden ne dilersen dile. Ama Allah huzurunda senin için hiçbir şey yapamam. Fatıma şevk, heyecan dolu coşkulu bir sesle cevap verdi:

– Evet, evet ey babacığım! Ey en yüce davetçi!

Hayret! Peygamber, kızına, Kureyş büyüklerinin, Haşimoğulları'nın ileri gelenlerinin ve Abdimenafoğulları'nın karşısında adı

ile hitap ediyor! Küçük bir kıza! Üstelik ailesinden yalnızca bu çocuğa! Kızın çocukluk hisleri ve âşıkane muhabbetinden doğan "Ben gelin olmayacağım.", "Babamı bırakmayacağım." sözleri yavaş yavaş ciddî bir anlaşmaya dönüşüyor, bir sorumluluk ve görev rengine bürünüyor.

Onun ömrünün ilk yılları nübüvvetin, zorlukların ve işkencelerin başlama tarihine denk gelir. Fatıma, en zor musibetlere katlanma noktasında, risaletin babasının omuzlarına yüklediği büyük sorumlulukları taşıyabilme noktasında hem Muhammed'in diğer çocuklarından hem de diğer tüm çocuklardan daha dayanıklıdır. Ve buna daha layıktır. Kendisi de bu görevin farkındadır, anne babası da. Hatice ömrünün son günlerinde endişeli bir şekilde ona döner ve der ki:

– Benim ölümümden sonra neler göreceksin kızcağızım. Ben, bugün yarın dünyadan göçüp gideceğim. İki kız kardeşin Zeynep ve Rukiye merhametli kocalarının yanında huzurlular. Ümmü Gülsüm için de yaşı ve tecrübeleri dolayısıyla içim rahat. Ama sen Fatıma, ardı ardına gelen ve gün be gün artan zorluklar ve acı dalgalarıyla boğuşacaksın.

Fatıma, sanki babasının ağır risalet görevinden bir payı omuzlarına almışçasına cevap verdi:

– Üzülme anne, benim için tasalanma. Putperestliği, istediği kadar Kureyş'i azgınlığa ve tuğyana sürüklesin. Müslümanlara karşı işkence ve zulümleri olabildiğince merhametsiz ve katı olsun. Müslümanların canları ve yürekleri bu işkencelere dayanabilir, üzülme. Fatıma, bu işkenceleri görmeye daha layıktır. "Peygamber kızı olmak" bunların hepsine değer. Onun muhabbetine ve sevgisine mazhar olmanın yanında bu çektiklerimizin bir değeri yoktur.

Ebutalib'in ölümünden sonra, kin ve düşmanlık ayyuka çıkmış, Peygamberin bazı yakın akrabaları ve arkadaşları Habeşistan'a sığınmıştı. Bazıları da işkence altında inliyordu. Kureyş'in eziyetleri, fakirlik ve yalnızlık artmıştı. Elli yaşını geçen Muham-

med'in hayatı bu darbelere karşı savunmasızdı. Küçük kızı Fatıma ile beraber yalnız yaşıyordu.

Ama... Kaderin cilvesi, bir oğlanı, babası olmasına rağmen, bu eve getirdi. Hiç kimse perdenin arkasında neler olup bittiğini bilmiyordu...

Ali.

Evet, Ali babasının evinde kalmamalı, Muhammed'in evinde eğitilmeliydi. O küçüklükten Fatıma'nın yanında olmalıydı. Fatıma'nın babasının yanında şekillenmeliydi. Bu çocuğun kaderi, bu baba-kızın kaderiyle şaşılacak bir biçimde birbirine bağlı idi.

Tarih kendi görevini ifa ediyor. Belirsizlik ve gizem dolu bir sükûnet ortamında zihinlerde bir tufan koparmak istiyor. Yarın bu iş gerçekleşecek ve taştan putları, aristokrasiyi, ırkçılığı, kuşatmayı, çelişkileri, zulmü darmadağın edecektir. Fars saray ruhbanlarının insanlığı aldatan ateşkedelerinin ateşlerini söndürecektir. Medain'deki arsız büyük *Hul Sarayı*'nı yerle bir edecektir. Roma'daki esaret, kan ve şehvet imparatorluğunu denize dökecektir. Tüm bunlardan daha önemlisi zihinlerde ve yüreklerdeki küflü gelenekleri, zincirleri, âdetleri, çarpık hurafeleri, pörsümüş hurafeleri, insanlık dışı paslı inanç, duygu ve taassupları silip süpürecek, kesip atacaktır. Bakış açılarını ve değer yargılarını dönüştürecek, değiştirecektir. Böylece ortalığı kaplayan kirli soy, sop, makam, ırk, güç efsanelerinin, yağma ve zulüm kahramanlıklarının, put, makam, kan ve toprak tapıcılığının; evet tüm bunların yerini özgürlük, eşitlik, adalet, cihad ve bilinç alacaktır. İsimsiz, riyasız kahramanlar yetişecek ve yeryüzünün sözde sahiplerine karşı ayaklanacaktır. Çürümüş kemiklerin, yıkılmış mezarların, kılıç ve altın silsilelerinin oluşturduğu tarihe karşı halkın kanından, hareketinden ve hayatından oluşan yeni bir tarih yazılacaktır. Bu tarihi yazacak olan "çoban elçinin varislerinin" her biri sırtında "şehadet" cephesi, başında "fakirlik" tacı taşırlar. Ömürlerini ya mücadele alanlarında ya

halkın eğitimiyle meşgul olarak ya da zulüm zindanlarında geçirirler. Tarihin bu zorlu görevinin ilk eri Fatıma'dır ve bu iş için tarih bir "Ali'ye" muhtaçtır.

Fakirliğin merhamet eli, Ebutalib'in çocuğunu, babası olmasına rağmen, cahiliye kirine bulaşmaması için, kuzeninin evine götürmeliydi. İlk vahiy geldiğinde, ilk mesaj alındığında, Ali, orada bulunmalıydı. Nübüvvet başladığında o olayların merkezinde olmalıydı. Acıların, keşmekeşlerin ve düşüncenin potasında erimeli ve hicret sırasında, tehlikeli görevini ifa etmeliydi. Bedir, Uhud, Hayber, Mekke'nin fethi ve Huneyn'de sahnede olmalıydı. İslam devriminin teminatı olmalıydı. Fatıma'nın yanında büyümeli, onunla insanlık için "model bir aile" meydana getirmeliydi. Yeni tarihi İbrahim'in bıraktığı yerden inşa etmeliydi.

Hicret

Mekke'nin on üç yıllık zorlu yaşam koşulları, mücadele, kuşatma ve işkenceleri artık dayanılmaz olmuştu. Fatıma çocukluğundan beri babasını adım adım takip etmiş; şehirde, evde, kuşatmada, vahşi cahiliye ortamında hassas bedeniyle direnmiş; zorlu mücadele koşullarına ve zorba düşmanların darbelerine tahammül etmiştir. Küçük elleriyle yalnız ve kahraman babasını bir anne merhametiyle okşamış, teselli etmiştir.

Hicret başlamış, Müslümanlar Medine'ye gitmişti. Osman ile Habeşistan'a giden ablası Rukiye de Medine'ye göç etmiş, en son, Peygamber ve Ebubekir de gizlice Mekke'yi terk etmişlerdi.

Fatıma, ablası Ümmü Gülsüm ile Mekke'den çıktığında, peygambere eziyetleri ile meşhur bir Mekke şerlisi onlara ulaşmış, atından, onlara sıkı bir tekme savurmuştu. Fatıma zaten hassas bir yapıdaydı. Üç yıllık ambargo sırasında da bedeni zayıf düşmüştü. Bu olay ona çok büyük zarar verdi. Medine'ye kadar acı çekti. Bu aşağılık *Hüveyres Bin Nefiz*'in yaptığı hareket, Müslümanların özellikle Peygamber ve Ali'nin kalbinde öyle bir iz bıraktı ki sekiz yıl sonra, Mekke'nin fethi sırasında, onun yaptığı

unutulmadı ve kan dökmeden gerçekleştirilmiş olan Mekke fethinde adı ölüm listesine konuldu ve kanı mübah sayıldı. Peygamber, "Kâbe'nin örtüsüne dahi sarılmış görseniz onu öldürün." buyurdu.

Bu hükmü Ali'nin icra etmesi de bir tesadüf değildir.

Bugün artık Medine'dedirler. Peygamber, mescidini bina etmiş, evini de mescidin içine çamurdan, hurma ağaçlarının dal ve yapraklarından yapmıştır; o kadar.

Sonra Peygamber "kardeşlik anlaşması" yapacağını ilan etmiş: "Allah yolunda, herkes birini kendine kardeş seçsin." demişti.

Cafer-i Tayyar, gıyabında Muaz Bin Cebel'in kardeşi; Ebubekir, Harice Bin Zuheyr'in; Ömer Bin Hattab, Utban Bin Melik'in ve Osman, Evs Bin Sabit'in kardeşi olmuştu. Ardından...

– Bu da benim kardeşim.

Muhammed, Ali'nin kardeşi olmuştu.

Bir kez daha herkesin içinde Ali, Muhammed'in yanında yer alıyor. Ali bir adım daha Muhammed'e yaklaşmış oluyor. Ali'nin annesi Fatıma Muhammed'in bakımını, Ali'nin babası Ebutalib de onun hamiliğini üstlenmiş ve Muhammed, Ali'nin evinde büyümüştü. Ali de aynı şekilde Muhammed'in evinde büyümüş, Muhammed'in kızı Fatıma'nın yanında ve Hatice'nin kucağında yetişmiş, Fatıma'nın annesi tarafından eğitilmişti. Muhammed'in amcasının oğlu, Muhammed'in evladı, bugün de onun kardeşi olmuştu.

Ali'nin kendisi için önceden takdir edilen son menziline ulaşmasına ramak kaldı. Bu yazgı, onu Muhammed'in yanında büyütmüş ve ona İslam'ı yüceltmeyi nasip etmişti.

Fatıma ahdine vefa göstermiş ve babasını evde yalnız bırakmamıştı. Peygamber Fatıma'yı istemeye gelen Ebubekir ve Ömer'in taleplerini kesinlikle reddedince, herkes onun Fatıma için özel bir seçim yapacağını anlamıştı. Ayrıca herkes peygamberin, kızının görüşünü almadan taliplilere cevap vermeyeceğini de bi-

liyordu.

Fatıma Ali'yle beraber büyümüştü. Onu, kendisi için yakın bir kardeş, babasının etrafında aşk ile dönen bir pervane olarak görüyordu. Kader onların yazgılarını daha küçük yaşta birbirine bağlamıştı. İkisinin de cahiliyeyle hiçbir bağı olmamış, hayatlarının ilk yıllarından beri nübüvvet tufanının içinde büyümüş ve vahyin nuru ile aydınlanmışlardı.

Fatıma Ali'ye karşı neler hissediyordu? Ali; yüce, cesur ve merhamet dolu kalbinin duvarına nasıl bir Fatıma tasviri asmıştı?

Belki tasavvur edilebilir ama asla kelimelere dökülemez.

Bu iman, aşk, hürmet, şükran, kardeşlik şefkati, iman ortaklığı, ruh yakınlığı; acılara, zorluklara beraber göğüs germe ve yoldaşlık ile adım adım, anbean, hayat yolunda aynı muhabbet kaynağında buluşmuş, ilham ve iman ile terkip olmuş bu iki insanın birbirlerine olan karmaşık duyguları nasıl tanımlanabilir?

Peki, Ali neden suskundur? Kendisi yirmi beş yaşını geçmiş, Fatıma da evlilik yaşına gelmişti. Dokuz veya on dokuz yaşlarındaydı.

Bence Ali'nin çekincesi açıktır. Fatıma kendini peygambere vakfetmiş, kendisini onun annesi yerine koymuştur. Evin tüm işlerini de o üstlenmiştir. Babasının eteğine bu şekilde tutunmuş ondan ayrılmayan bu kızı, Ali o evden nasıl alıp götürebilirdi? Onu Muhammed'den nasıl isterdi ve nasıl ayırabilirdi? Üstelik Ali, Fatıma-i Zehra'nın bu duygularını paylaşmaktaydı.

Ama sonra birden durumlar değişti. Ayşe peygamberin evine geldi. Peygamber ömründe ilk ve son kez genç, şevk ve heyecan dolu bir eşle taze bir hayat buldu.

Fatıma, babasının genç eşinin, yavaş yavaş Hatice'nin ve kendisinin yerini aldığını hissetti. Her ne kadar babasının kalbinde onların yerini alması imkânsızsa da en azından evde onların yerini aldığı şüphesizdi.

Ali de kaderin tayin ettiği zamanın gelmiş olduğunu hissetti.

Fakat hiçbir şeyi yoktu.

Küçük bir çocukken Muhammed'in evine gelmiş, gençliğini inanç ve mücadele yolunda geçirmişti. Bir şeyler kazanmaya ve bir şeyler elde etmeye hiç fırsatı olmamıştı. Onun bu dünyada Muhammed'in yolunda ve Muhammed'e iman yolunda yaptığı fedakârlıklar dışında bir sermayesi yoktu. Sermaye? Bir ev, fakir bir yaşam için dahi gerekli en ufak bir eşya, hiçbir şey...

Ama yine de onun Muhammed'in yanına gittiğini görüyoruz. Yanına oturmuş, başını önüne eğmiş, kendine has güzel bir sükût ve utangaçlıkla, onunla konuşuyor:

– Ne yapıyorsun Ebutalib'in oğlu?

Utancından yumuşak ve ince bir ses tonuyla Fatıma'nın adını anıyor.

Peygamber düşünmeksizin:

– Merhaba, hoş geldin, diyor.

Ertesi gün ona mescitte soruyor:

– Elinde bir şey var mı?

– Hiçbir şeyim yok ey Allah'ın Rasulü.

– Bedir'de sana verdiğim zırh nerede?

– Yanımda ey Allah'ın Rasulü.

– Onu ver.

Ali hızla gider, zırhı getirir ve peygambere verir.

Peygamber bunu çarşıda satmasını ve parasıyla yeni yaşamını kurmasını söyler.

Osman zırhı 47 dirheme alır. Peygamber ashabını çağırır, nikâh kıyılır, hutbe verilir:

– Tıpkı vacip olan ve mevcut geleneğe göre Peygamberin kızı Fatıma 400 gr. gümüş alır.

Ardından peygamber onlara salih evlatlar nasip etmesi için Al-

lah'a dua eder. Hurma kapların getirirler. Düğün merasimleri olur. Fatıma'nın çeyizi bir el değirmeni, bir tahta kap ve bir kilimden ibarettir.

Hicretin ikinci yılında, Muharrem ayının başında, Ali Medine şehrinin dışında, Kuba Mescidi'nin yanında bir ev buldu ve Zehra'yı o eve götürdü.

Hamza, "şehitlerin efendisi", mücahidlerin büyük kahramanı, peygamberin ve Ali'nin amcası, iki deve kesti ve tüm Medine halkını davet etti.

Peygamber, Ümmü Seleme'den damadın evine kadar geline eşlik etmesini istedi. Ardından Bilal, yatsı ezanını okudu ve peygamber namazdan sonra Ali'nin evine gitti. Bir tabak su istedi, Kur'an'dan bir ayet okurken gelin ve damadın o sudan içmelerini emretti. Sonra kendisi o sudan abdest alıp, aynı sudan ikisinin üzerine serpti. Fatıma babasından ilk kez ayrılıyor olmanın verdiği acıdan şiddetle ağlamaya başladı.

Peygamber şu kelimelerle onu sakinleştirdi:

– Seni insanlar içerisinde imanda en güçlü, bilgide en derin, ahlâkta en iyi, ruhen en yüce kişiye emanet ediyorum.

"Muhammed'in emaneti" bugün yaşamının ikinci kısmına başlamıştır. Kader ise insanın en değerli emanetine, yeni acılar ve zorluklar armağan edecektir.

Zeynep, Mekke taciri *Ebulmeas*'ın evindedir. Rukiye ve Ümmü Gülsüm, bundan önce Ebuleheb'in oğullarının evinde nimet içinde ve rahat idiler. Sonra her ikisi ardı ardına zengin sahabe Osman'ın evine gittiler. Ama Fatıma, baştan beri baba evinde zorluk ve fakirlik içinde doğup büyüdü. Bugün Ali'nin evinde de aşk ve yoksulluk dışında hiçbir şeye sahip değildi.

Ali'nin evinde zor yaşam başlamıştı, ama her zamankinden zor. Fatıma her zamanki sorumluluğunu taşıyordu. Fakat bu defa dün kardeşi gibi bildiği, bugün ise eşi olan Ali'ye karşı. Ali'nin yaşamının hep böyle kalacağını biliyordu Fatıma. Biliyordu ki

eşi; cihad, Allah ve halktan başka bir şey düşünmeyecekti. Eve her zaman boş ellerle dönecekti. Fatıma, burada kendini, baba evinden daha büyük bir sorumluluk altında hissediyordu. Bu fakir adamın karısı olma sorumluluğu, mutluluktan daha önemli ve hayattan daha değerliydi.

Fatıma el değirmenini döndürüyor, ekmek yapıyor, ev işlerini idare ediyordu. Defalarca onun dışarıdan su getirdiğini görmüşlerdi. Ali, Fatıma'nın celal ve azametini tanıyordu ve bundan da öte ona karşı büyük bir merhamet ve sevgiyle doluydu. Biliyordu ki Zehra, yaşamın zorluklarını, acılarını ta küçüklükten tatmış ve bu nedenle zayıf düşmüştü. Şimdi Ali, Zehra'nın bunca zorluğun ve iş yükünün altına girmesinden dolayı büyük üzüntü duymaktaydı.

Bir gün onunla dertleşirken, büyük bir şefkatle ona der ki:

– Zehra, kendini bu kadar yorma. Beni üzüyorsun. Allah Müslümanlara bir sürü hizmetkâr nasip etti, git Allah Rasulü'nden senin için iş yapacak bir hizmetçi iste.

Fatıma babasının yanına gider.

– Ne yapıyorsun kızcağızım?

– Sana hal hatır sormaya geldim...

Geri döner. Ali'ye babasından utandığını ve bir şey isteyemediğini söyler.

Ali kararlıydı. Fatıma'ya yardım etti, beraber peygamberin yanına gittiler. Kendisi meseleyi açtı ve peygamber duraksamadan kesin cevabını verdi:

– Hayır! Vallahi olmaz. Ashab-ı Suffe'nin dahi karnını doyuramaz ve onlara verecek bir şey bulamazken, savaş esirlerini size bağışlamayacağım. Onları satıp, Ashab-ı Suffe'nin açlarını doyuracağım. [46]

[46] Ashab-ı Suffe muhacirlerden evi barkı olmayan kimselerdi. Peygamber mes-

Ali ve Fatıma teşekkür ettiler ve eli boş geri döndüler.

Gece oldu. Karı koca kupkuru ve bomboş evlerinde dinlenmeye çekildiler. Uykuya dalmadan önce her ikisi de kendi içinde peygambere sordukları soruyu düşündü.

Peygamber de gün boyu bu iki değerli insana verdiği cevabı düşünüp durdu.

Sonra, ansızın kapı açıldı, peygamberdi gelen.

Yalnız başına, Fatıma ve Ali'yi yatağın içinde titreten bu soğukta, bu gece yarısı. Peygamber ikisinin ince bir örtüyü üstlerine çekmiş, o halde uzanmakta olduklarını gördü. Başlarını örtseler ayakları, ayaklarını örtseler başları açıkta kalıyordu.

Şefkat dolu bir edayla:

– Yerinizden kımıldamayın.

Sonra ekledi:

– Size, benden istediğiniz şeyden daha güzel bir şey vereyim mi?

– Elbette ey Allah'ın Rasulü.

Bu, Cebrail'in bana öğrettiği bir sözdür. Her namazın ardından on kez Allah'ı tesbih edin. On kez hamd edin ve on kez de tekbir getirin. Yatağınıza yattığınızda da otuz dört kez tekbir getirin, otuz üç kez hamd edin ve otuz üç kez de Allah'ı tesbih edin.

Fatıma bir kez daha dersini almıştı. Bir kez daha yumuşak bir darbe ile varlığının derinliklerinde "kendisinin Fatıma olduğunu" hatırlamış ve bu gerçeği bir kez daha öğrenmişti.

Bu onun çocukluktan beri bildiği bir dersti. Ama bu tür dersler daima tekrar tekrar öğrenilmeye ve yavaş yavaş sindirilmeye muhtaçtır. Bu "bilgi" ile alakalı bir ders değildir, "olmak" ile ilgili bir derstir. "Fatıma olmak" kolay değildir. Bu öyle bir so-

cidinde uyurlardı. Onlar İslam'ın öncüleri ve fedaileriydi. Selman ve Ebuzer gibi büyük adamlar da bunlardan ikisiydi

rumluluktur ki; bütün büyük miraçları ve manevî yükselişleri adım adım Ali'yle birlikte kat etmeyi ve onunla kanat çırpmayı gerektirir. O, Ali'nin yüceliğini ve acılarını paylaşmalıdır. Ali insaniyet, cihad ve özgürlük tarihinde ağır bir sorumluluk taşımaktadır. O, İbrahim'den Muhammed'e uzanan silsileyi, Hüseyin'den tarihin son dönemlerinde ortaya çıkan intikam alıcı ve kurtarıcıya kadar götürecek olan bir ara halkadır. O, bu halkanın düğüm noktasıdır.

Bunlar Fatıma'nın makam ve sorumluluklarıdır. Fatıma'nın - "Fatıma olmak"- hayrete düşüren değer ve özellikleri; peygamberi bu özel öğrencisini ve müstesna sahabesini zorlu imtihanlara tabi tutmaya mecbur ediyordu. Hayatta bulabileceği bir anlık huzurun onu "Fatıma olmaktan ve anbean yol almaktan" alıkoymasına izin vermemeliydi. Vahyin nuru ile büyümesi, adalet ve özgürlük için meyve vermesi gereken bu kutlu ağacın (Şecere-i Tayyibe) suyu ve toprağı; acı ve mahrumiyettir. Bunların her biri (imamlar) "İlahî nuru" gökten yere indirerek insanlığa bahşedecek gerçek bir yol haritasıdır. Bunun için de yeryüzünün ağır yükünü omuzlarında taşımalı, dayanmalı ve "direnmelidirler."

Fatıma her daim bir öğrenmek eylemi içerisinde olmalıdır. Tıpkı bir ağaç için ışık, hava ve su nasıl bitimsiz birer ihtiyaçsa öyle. Devamlı ve tekrar tekrar...

Hizmetçiye karşılık, sözcük... Ancak bu garip damat ve gelin bir "sözcük"le yaşanabileceğini, mutlu olunabileceğini; bir kelimenin içilip, yenilip, onunla doyulabileceğini anlayabilirdi.

Bu kelimeler yağmur misali peyderpey yağmalıdır. Bu yağmurdan sadece insanlığın en verimli tohumundan neşet eden bu iki teşne fidan, içmelidir ve büyümelidir. O gecenin karanlığında ve anlamlı sessizliğinde Muhammed'in ansızın yükselen feryadı, şu suyun çığlığıydı:

Ben, çağlayan su sesiyim susuzların kulağında çınlayan;

Yağarım bir yağmur gibi yeryüzüne asumandan.

Ayağa kalk ey âşık, şevke gel, heyecanlan, olacak şey mi;

Bir yanda susuzluk, bir yanda uyku; beri yanda sedâ-yi baran!

Bu topraklar üzerinde bu iki insandan daha teşne ve daha âşık kim vardı?

Bu hadisenin üzerinden yirmi beş sene geçtikten sonra amel - onun âdet edindiği vird ve kelimeler sadece dudak kıpırdatmaktan ibaret değildi. Bizzat yaşamına etki eden sözlerdi- ve gayret ve cihad adamı Ali'den şu sözleri duymak yersiz değildir:

"Allah'a yemin olsun ki o gün peygamberin bana öğrettiği dersi bugüne kadar hiç terk etmedim."

Şaşkınlıkla sorarlar: *"Sıffin gecesinde de mi terk etmedin?"*

Ali emin bir şekilde şöyle cevap verir: *"Sıffin gecesinde de."*

Fatıma da ölene kadar bu dersle yaşamıştır. Bu tesbihler onun adı ile anılır. Bu ilâhî kelimeler, hizmetçi yerine, ona hayattaki yardımcısı olmuştur. Peygamber bu kelimeleri kızına "düğün hediyesi" olarak takdim etmiştir.

Kendisi ayaklarıyla gelmiş, hediyesini vermiş ve geri dönmüştür.

Peygamber, sevgili kızı Fatıma'yı zorlu bir eğitime tabi tutmuştu. O da bu eğitim yönetimini Allah'tan alıyordu. Kur'an'da hiçbir peygamber Muhammed kadar sert eleştiri ve uyarılara maruz kalmamıştır. Zira hiçbir peygamber Allah'ın gözünde ne onun kadar sevgilidir ve ne de onun kadar halkına karşı sorumlu.

Şandel'in ifadesiyle: "Aşk ve iman zirveye ulaştığında, övülme mertebesini aşarlar. Bu merhaleden sonra âşık, maşuka serzenişte bulunur ve onu hicveder. İşte burada firaktan dolayı dost, dostun gözünde bağışlanma hakkını kaybeder."

Peygamber bir gün her zaman olduğu gibi Fatıması'nın evine gelir. Hemen gözü nakışlı bir perdeye takılır; canı sıkılır, bir şey demeden ve oturmadan geri döner.

Fatıma bunu hisseder, suçunun ne olduğunu anlar ve nasıl tövbe etmesi gerektiğini de bilir. Derhal perdeyi duvardan indirir ve çarşıda satılıp parasının Medine fakirlerine dağıtılması için babasına gönderir. Tüm bu katılık ve zorlama nedendir dersiniz? Zeynep, Ebulmeas'ın evinde nimet ve güzellikler içinde yaşamaktadır. Diğer kardeşleri Rukiye ve Ümmü Gülsüm, daima zenginlik ve refah içinde yaşamıştır. Önce tüccar Ebuleheb'in evinde, şimdi de birbiri ardınca zengin ve varlıklı Osman'ın evinde. Fatıma ise hiçbir vakit kendinden daha büyük olmalarına rağmen kız kardeşlerinin babaları tarafından zenginlik ve süslerinden dolayı eleştirildiklerini duymamıştır. Bu nedenle peygamberin sözlerinden ve davranışlarından anlıyoruz ki Fatıma'nın misyonu ayrıdır, diğer kızlarınınki ayrı.

– Fatıma! Sen kendin çabala; aksi halde ben yarın senin için hiçbir şey yapamam.

Söylenegelen geleneksel İslam ile bu İslam arasında ne kadar da fark var:

– Hüseyin için akıtılan bir damla gözyaşı cehennem ateşini söndürür. Kişinin günahı, denizdeki köpüklerden, çöldeki kumlardan, gökyüzündeki yıldızlardan fazla dahi olsa bağışlanır. Ali sevgisi ahirette kişinin günahlarını sevaba dönüştürür! (Bu arada olan günah işlemeyen ya da az işleyen kişilere olmuştur. Zira adamın günahı yok ki sevaba dönüşsün!) Bundan daha komik olansa -güya- Allah'ın dehşet verici şu sözüdür(!): "Ali'yi sevenler, bana isyan dahi etmiş olsalar cennettedir. Ali'yi sevmeyenler bana ömür boyu itaat etmiş olsalar dahi cehennemdedir."

Ahirette biri Ali'nin, diğeri de Allah'ın olmak üzere iki hesap, iki kitap ve iki ceza sistemi yoktur. Ali ile Allah'ın hesap üzerine bir ihtilafları yoktur. Olay gayet ciddîdir. Peygamber Fatıma'sını adalet olgusuna ve kainatın Rabbine rağmen, yardımcı olmak ve kurtarmak konusunda tamamen ümitsiz bırakıyor. Fatıma'nın kendisi, Fatıma olmak zorundadır. Ahirette Muhammed'in kızı

olmak onun işine yaramayacaktır. Dünyada belki işine yarayabilir. O da Fatıma olduğu için. Olmasaydı dünyada da bu sıfat kendisi için bir imtiyaz sağlamayacaktı. İşte şefaat budur. Şefaat; Allah'ın hak ve adalet muhasebesinde, imtihanda kopya çekmek değildir, kayırmaca değildir, kavim ve akrabaya torpil yapma yeri değildir, cemaatçilik yapma yeri değildir, amel defterine müdahale etme yeri değildir, elinden tutup gizli kapı ve duvarlardan, taraftarları cennete sokma yeri de değildir.

Fatıma da bunu bilmektedir. Peygamber bunu hem Fatıma'ya hem de diğerlerine öğretmişti. Bu tip bir şefaat anlayışı, dinin ayakta tutmak için gönderildiği tüm sorumlulukları, tüm kitapları ve tüm duyguları yerle bir etmektedir. Bu, putperest cahiliye geleneğidir. Zira onlar putları Allah katında kendilerinin şefaatçisi olarak görürlerdi. Cinayet işlerlerdi, binlerce pisliğe bulaşırlardı; sonra da Lat, Uzza ya da diğer büyük ve küçük putlar için aslan ya da deve adar, yalvarır, ağlayıp sızlar, sevgi ve ihlâs duygularını ibraz eder ve onlardan şefaat talep ederlerdi. Ben, sadece peygamberin şefaatini reddetmek şöyle dursun; imamların şefaatini, salihlerin ve mücahidlerin şefaatlerini de kabul ediyorum. Öyleyse söylemek istediğim şey ne? Hatta Hüseyin'in türbesini ve toprağını ziyaret etmenin günahları bağışlayacağına da inanıyorum. Zira bu büyük iman ve insaniyet timsali kişiler üzerinde düşünmek, insanın düşünce ve ruhunda dönüştürücü ve devrimci bir iz bırakır. İnsanı değiştirir. Ondaki zaafları, korkuları, kirleri, putperestlikleri, insana kulluğu, köleliği, para hırsını ve batıl inançları çeker alır. Marifet, inanç, insanî fazilet, maneviyat, ihlâs, sebat, cihad ve ruh bahşeden ilkelerden ilham alarak ona yeni değerler bağışlar. Onda insanî değerleri kuvvetlendirir. Vicdanının derinliklerinde kötülüğe ve günaha neden olan hastalıkları, içgüdü ve alışkanlıkları öldürür. Onu yüce bir insan kılar. Geçmişte yaşadığı kayma ve sapmalar ise geçmişte kalmıştır. Geçmişteki "o", yoktur artık ve gelecekte de olmayacaktır.

Kerbela kahramanı Hür, Hüseyin'in şefaatiyle doğduğu evin kö-

lelik cehenneminden ve kirli zulüm sisteminin cinayetlerinden kurtulmuştur. Ardından birkaç adımla kendini, en büyük insaniyet, hakikat ve hürriyet kalesinin kahramanı makamına ulaştırmıştır.

Fatıma da peygamberin şefaatiyle Fatıma olmuştur. Zira İslam'da şefaat, "kurtulmaya layık hale gelme" olayıdır, hak etmeden kurtuluşa erme değil. Kişinin kendisi şefaati şefaatçiden alarak yazgısını kendisi değiştirmelidir. Yani tabiatını, mizacını öyle bir dönüştürmelidir ki alın yazısı da kendiliğinden değişsin. Evet, kişi şefaati şefaatçiden alır. Şefaatçi şefaati kişiye vermez. Kirli ve değersiz bir olguyu, hiçbir kişi ve hiçbir yöntem sırattan geçiremez. Fakat bu "yaşam, uğraş, çaba, iş, hizmet, ihanet ve..." dünyasında -yani bu dünyada- o sırattan geçme tekniğini öğrenmişe o başka! İşte şefaatçi de bu öğreticilerden biridir, bir "kayırmacı" değil. Hüseyin; kendisine, hatırasına ve destanına âşık olanı ve iman edeni; mücahid yetiştirerek şefaat eder. Ancak bundan önce bu dünyada desiselerle, kurnazlıklarla, hizmet ve ihanetlerle sırattan geçme tekniğini öğrenmişse o başka. Hüseyin; kendisine iman edeni, hatırasına ve destanına âşık olanı mücahid yaparak onun şefaatçisi olur. Cehaletin içinde kaybolanları veya refahın hayatını yaşayan ve dünya lezzetlerinin içinde gark olanları; kendisinin önderi ve imamı olduğu yola sevk eder. Aksi halde insanın bilgisini, bilincini ve yapısını etkilemedikçe; gözyaşının günahlar üzerinde hiçbir kimyasal etkisi olmayacaktır!

– Fatıma! Çabala, kendin gayret et. Zira ben dahi yarın senin için bir şey yapamam!

Fatıma Muhammed'in "timsali" idi. Hatta Muhammed bile Allah'ın adalet sisteminde ve İslam kanununda bir istisna değildir. O da sorumludur. Her adımı için, her sözü için hesap verecektir. Bir gün Kureyş'ten, Müslüman bir kadın hırsızlık yapar. Peygamber bunu duyar ve elinin kesilmesini emreder. Halkın büyük kısmı ona acır. Arapların en ileri gelen kabilelerinden birine mensup olduğu için sürekli alnında kara bir leke olarak ka-

lacak diye Kureyş'in önde gelen kabileleri de bunu utanılacak bir iş olarak görür. Bu nedenle aracılık için yanına gelirler ve Allah'ın hükmüne karşı ona şefaat etmesini isterler. Peygamber reddeder. Peygamberin evlatlığı Zeyd'in oğlu Usame bin Zeyd'i aracı kılarlar. Zira, Peygamber, baba-oğul her ikisini de çok severdi. Onun genç Usame'ye olan muhabbeti tarihte meşhurdur. Usame'nin de peygambere karşı özel bir yakınlığı ve muhabbeti vardı. Hem kendisi ve hem de babası ona karşı vefalı ve fedakâr idiler. Babası Hatice'nin kölesi idi. Sonra peygamberin dostu olmuştu. Aralarındaki bu hukuka dayanarak Usame peygamberden bu Kureyşli zavallı kadının yaptığı günahı affetmesini talep eder. Ona şefaat etmesini ister. Peygamber keskin ve kararlı bir sesle:

– Bu konuda benden bir şey isteme Usame, bu benim elimde olan bir iş değil, bundan kaçış yok. Eğer bu işi yapan kızım Fatıma bile olsaydı elini keserdim.

Neden tüm yakınların, tüm yarenlerin içinde Muhammed'in kızı? Neden Fatıma?

Bu nedenlerin cevabı açıktır. Mesajını tebliğ ederken, tüm yakın akrabaları arasından, aile üyeleri arasından, kızları arasından; küçük kızı Fatıma'yı seçiyor ve büyük İslam davetine muhatap kılıyor...

Onun açıklamalarına göre Fatıma, dünyadaki dört seçkin kadından biridir: "Meryem, Asiye, Hatice ve sonuncusu Fatıma."

Fatıma, neden bu kadınların sonuncusudur?

Peygamber; tekâmül zincirinin en kâmil halkası, tüm mevcudat içinde, tüm zamanlarda, tüm tarihî devirlerde ve enbiyalar arasında da son elçidir. Fatıma da dünyanın seçkin kadınlarının sonuncusudur.

Meryem'in değeri, İsa'yı doğurup yetiştirmesinden kaynaklanır.

Firavun'un eşi Asiye'nin değeri, Musa'ya yardım etmesi ve ona bakıp büyütmesinden kaynaklanır.

Hatice'nin değeri, Muhammed'e yardım etmesinden ve Fatıma'yı doğurup yetiştirmesinden kaynaklanır.

Fatıma'nın değerine gelince...

Ne diyebilirim ki...

Hatice'ye, Muhammed'e, Ali'ye, Hüseyin'e, Zeynep'e, Kendisine...

Ali ve Fatıma bugün Medine dışındaki evlerinde, dünyadan ve günlük hayattan uzak yaşamaktadır. "Kuba" köyünde,[47] Medine'nin sekiz km. güneyinde, Kuba Mescidi'nin yanında. Burası peygamberin hicret sırasında Medine'ye girmeden önce bir hafta kaldığı ve peygamberden üç gün sonra Mekke'den çıkan Ali'nin peygambere ulaştığı yerdir. Sonra peygamber buradan ilk kez Medine'ye girme emri vermiş, özgür İslam burada bina edilmiş, halkın ve Allah'ın evi olan mescidi burada inşa edilmiş ve tarih burada yazılmaya başlanmıştır.

Ne tuhaf bir rastlantıdır ki Ali ve Fatıma yeniden Medine'den Kuba'ya gidip, ilk İslam mescidi olan Kuba Mescidi'nin yanında bir müddet kalıyorlar. "Ehlibeyt" olan yuvalarını burada temellendiriyorlar. İslam'da Ali ve Fatıma ile başlayan tarihi buradan alevlendiriyorlar. İslam Tarihinin başladığı yerden... Sonra şehre dönüyorlar ve peygamber mescidinde, duvarı peygamberin duvarına ve penceresi peygamberin penceresine bakan bir ev yapıyorlar. Bu iki "başlangıcın" benzerliği ve bu iki olayın uyumu; gerçek İslam'ı ve gerçek Şia'yı tanıyan, "peygamber

[47] Bu, benim tahmin ettiğim ve doğru olduğunu düşündüğüm bir yorumdur: Tarih der ki: Evliliğinin başlarında Ali bugün bilinen evinin dışında bir ev tutmuş ve Fatıma'yı oraya götürmüştü. Bu yıl Mekke, Medine ve Arap yarımadasında peygamberin yaşamından kalan izleri araştırmak, onun döneminden işaretler bulmak için yolculuğa çıktım. Kuba Mescidi'nin köşesinde "Dar-ı Fatıma" diye bir nokta gösterdiler. "Hatem" kuyusuna yakın olan bu yerde köşede bir taş parçasından başka bir şey yoktu ve buranın onların ilk evi olduğu şüphesizdi. Zira Fatıma'nın tek başına burada bir evinin olması muhaldir.

mescidinin" ve "peygamber ailesinin" macerasına aşina olan herkes için çok sarsıcıdır. Mantığı coşturmasa da heyecanları şaha kaldıran bir durumdur bu.

Peygamber için Ali'yi ve Fatıma'yı yanında görememek çok zor bir olaydır. Peygamber için Ali'nin yokluğu, Fatıma'nın yokluğu kadar acıdır. Zira Ali küçüklüğünden beri onun evinde büyümüş, onunla beraber yaşamıştır.

Bugün onlar -ruhen Muhammed'in evinde olmakla beraber- ondan uzak, şehrin dışında, yokluk ve yoksulluk içinde; fakat aynı zamanda hayret verici tatlı bir aşk ve iman duygusuyla yaşamaktadırlar. Çocukluğundan beri çektiği yoksulluk, yalnızlık ve sıkıntılara ek olarak zalim Mekke'nin zor yaşamına tahammül etmiş, direniş, riyazet, cihad, kin, keşmekeş dolu bir hayat sürmüş, gençliği ve hatta çocukluğu süresince inanç ve cihad çekişmesi dışında bir zaman geçirmemiş olan Ali; çok güçlü bir ruha ve fedakâr bir yapıya sahiptir. Ev, hayat, lezzet, servet ve kolaylık düşüncesi olmayan bir adamdır. O; ibadete, halvete, tefekküre, gayrete, mücadeleye alışmıştır.

Fatıma'nın mayasında da acı, keder ve yoksulluk vardır. Zira babası, annesi, kız kardeşleri, kendisi, kardeşi Ali; yıllar yılı Mekke'nin işkencelerine göğüs germişlerdir. Bunlar onun bedeninde ve ruhunda derin izler bırakmıştır. Onun zayıf bir bedeni, çok ince duyguları ve hassas bir ruhu vardır. Bugün de Ali'nin evinde yine zorluk, fakirlik, riyazet çekmekte ve birçok işle meşgul olmaktadır. Ali, bu eve neşe ve heyecan katacak, günlük meşgaleler çıkaracak bir adam değildir. Fatıma da yeni yaşamına ve yeni evlilik hayatına sıradan heyecan ve sevinçlerle başlayacak; Ali'nin ayaklarını yerden kesebilecek, böylece yüreğine işlemiş sıkıntıyı ve yalnızlığı kendinden uzaklaştırabilecek bir kadın değildir.

Sadece ve sadece peygamberin şahsı, okşamaları, merhameti ve her biri bal özü mesabesinde olan, insana taze can katan sözleri; bu eve bir hareketlilik getirebiliyor, bu değerli iki insanın

acılarına bir damla mutluluk katabiliyordu.

"Onu seven kişinin hayatı yoktur; onu seven kişi için o, bizatihi hayattır." [48] Sonunda Peygamber, Ali'sini ve Fatıma'sını yanına getirir. Tıpkı kendisi gibi çamurdan, hurma dal ve yapraklarından, kapısı mescide açılan, duvarı kendi evinin duvarına bakan bir ev yapar. İki pencere birbirine bakıyor, biri Ali'nin evi ve diğeri Muhammed'in evi. Birbirine bakan bu iki pencere, sanki iki kalbin birbirine açılan küçük penceresidir. Bir tarafta babanın kalbi, diğer tarafta kızının kalbi. Bu iki pencere her sabah birbirine açılmaktadır:

Her sabah selam, hatır sorma ve tebessüm;
Her akşam sözleşmek bir sonraki gün için.

Nitekim tarihçiler de şunu nakleder: Peygamber, seferde olduğu günler haricinde istisnasız her gün Fatıma'ya uğrar, ona selam verir ve hal hatır sorardı.

Neden tüm yakınları arasından, tüm akrabaları arasından hatta tüm kızları arasından sadece Fatıma'nın evi mescitte olmalıdır, duvarı kendi duvarına bakmalıdır? Sanki bir tek evmişçesine... Muhammed'in evi, Fatıma'nın evidir. Muhammed'in ailesinde baba Ali, anne Fatıma, oğlan Hüseyin ve kız Zeynep'tir!

Kur'an'da ve sünnette onca vurgulanan "Ehlibeyt" ve "İtret" tüm kirlerden arındırılmış, ismet özelliğiyle korunmuştur. Tüm nesiller ve zamanlar için Kur'an'la birlikte insanlara bırakılan iki emanetten biri, bu ev ve bu ailedir. Hiç kimsenin bu aileyi tanımak için naklî delillere ve kelamî tartışmalara ihtiyacı yoktur. Bu konuda hiç nakil olmasaydı bile akıl bu gerçeği zaten itiraf ederdi!

Bugün Medine'de, mescitte, Ayşe'nin evinin duvarının karşısına bu ev bina edilmiştir. Bu bağın emsalsiz meyveleri peş peşe Hasan, Hüseyin, Zeynep ve Ümmü Gülsüm'dür.

Bu yıldızların doğuşuyla bambaşka bir tarih yazılmış, yeni

[48] *Buhari Şerhi*'nin başlangıcı.

ufuklar doğmuştur. Bunun mahiyeti Muhammed için hayatın anlamı, İslam için bir hüccet, insanlık içinse her şey!

Hicretin üçüncü yılında, evlilikten bir küsur yıl sonra Hasan doğar.

Medine halkı, peygamberin bekleyişi bittikten sonra, onuruna kutlamalar düzenler. Peygamberin on altı yıllık zorluk döneminden sonra (Yaşadığı, duyduğu her şey acıydı. Kin, kabalık, ihanet, yarenlerinin işkencelere uğraması, sevdiklerinin ölümü...) ilk kez Hasan'ın doğum müjdesiyle yüzü güler, hayatı şenlenir, yorgun ruhu okşanır.

Ayaküstü, mutluluğun verdiği heyecanla Fatıma'nın evine uğrar, Ali ve Fatıma'nın ilk meyvesini kucağına alır, kulağına ezan okur, saçının ağırlığınca Medine fakirlerine gümüş dağıtır.

Bir yıl sonra Hüseyin doğar.

Bugün peygamberin iki oğlu olmuştur.

Takdir-i ilâhî, Kasım ve Tahir'in yaşamamasını murat etmiştir. Zira Muhammed'in oğulları Fatıma'dan dünyaya gelmeliydi.

Peygamberin soyu kızından devam etmeliydi. Fatıma, Fatıma olmalıydı!

Ali de Muhammed'den neşet eden silsilenin dışında kalmamalıydı. Ali, manen Muhammed'in yolunu devam ettirecek kişi, ruhen de onun varisiydi! Öyleyse Muhammed'in soyunu da o devam ettirmeliydi. Neslin sürekliliği açısından da birbirlerine bağlanmalıydılar. Muhammed'in neslinde Ali bulunmalıydı. Ali'nin neslinde de Muhammed olmalıydı. Bugün bu iki masum çocuğun çehresinde her ikisinin de varlığı aşikârdır. Muhammed orada üçünün de simasını görmektedir.

Ali,

Fatıma,

Ve kendisi...

Muhammed; kendi iki evladının yerine Ali ve Fatıma'nın seme-

resi olan bu iki çocuğu hediye eden kadere teşekkür etti.

Tüm ashabın bildiği ve tekrar ettiği gibi Fatıma babasının annesidir ve onun "en küçük ve en sevgili kızcağızıdır." Ali'den bile daha sevgilisidir.

Ali'ye gelince...

Bakımını üstlendiği oğlu, kardeşi, Fatıması'ndan bile daha değerlisi.

Ali ve Muhammed'i merhamet ipiyle birbirine bağlayan sayısız bağ vardır. Her ikisi de Abdulmuttalib'den gelmektedir. Ali'nin annesi, Muhammed'e sekiz yaşından beri annelik yapmıştır, babası Ebutalib de babalık. Muhammed sekiz yaşından yirmi beş yaşına kadar Ali'nin evinde yaşamıştır. Ali de çocukluğundan yirmi beş yaşına kadar Muhammed'in evinde kalmıştır. Hatice ona annelik yapmıştır; peygamber ise, babalık.

Ne kadar da yakın bağlar ve benzer yakınlıklar!

İki benzer insan,

İki "başka" insan!

Ali; İslam'a inanan, onun davetini kabul eden, gurbet ve yalnızlığında biat için elini Muhammed'in eline uzatan ilk kişi. Burada bu iki insan bir ahitle birbirine bağlanmıştır. Bundan sonra da Ali tehlikelerin karşısına dikilmiş, zorluk ve acılar içinde yaşamıştır. Ölünceye kadar...

Peygamber, nübüvvetten önce Ali henüz yedi-sekiz yaşlarında küçük bir çocukken, Hira mağarasına sadece onu götürür ve onu derin inzivalarına, gece gündüz yaptığı yüce yakarışlarına yoldaş kılardı.

Yarımadanın mehtabı, nübüvvete yakın yıllarda Ramazan gecelerindeki sırlı sükûtuyla yalnız bir adamı Hira tepesinde otururken ya da yavaş yavaş yürürken defalarca görmüştür. Kâh bir ilham yağmurunun altında sır dolu duygularıyla baş başa kâh başını gökyüzüne kaldırmış, dev bir meçhulde bilinmezliğe ba-

karken bir şeyler bekler ya da bilmediği bir şeyler görür gibi... İşte tüm bu hallerinde bir çocuk, gölge gibi yanı başındadır... Kimi zaman omuzlarında kimi zaman yanında.

Peygamberin evinde sekiz-on yaşlarında bir çocuktu o. Bir gece anne-babasının odasına girdi, Muhammed ve Hatice'nin odasına.

Yere eğildiklerini gördü. Oturduklarını, uzandıklarını ve beraberce içlerinden bir şeyler fısıldadıklarını duydu. Hiç biri onunla ilgilenmedi. Şaşırdı kaldı, en sonunda sordu: "Ne yapıyorsunuz?" Peygamber cevap verdi:

– Namaz kılıyoruz. Ben halka İslam'ı anlatmakla, onlara Allah'ın birliğini ve onun peygamberi olduğumu tebliğ etmekle görevlendirildim. Ey Ali, seni de bu dine davet ediyorum.

Ali her ne kadar Muhammed'in evinde yaşayan küçük bir çocuksa da, onun sevgi ve ilgisine gark olmuş olsa da o Ali'dir.

O düşünmeden evet demedi, onun imanı akıl süzgecinden geçtikten sonra yüreğinde yer etmeliydi. Bir çocuk edasıyla şöyle söyledi:

– İzin ver, babam Ebutalib ile konuşayım, onunla istişare edeyim, sonra karar vereyim.

Hızla merdivenleri çıktı, odasına uyumaya gitti.

Ama her ne kadar sekiz ya da on yaşında bir çocuk olsa da, bu davet Ali'yi rahat bırakacak bir davet değildi. Sabaha kadar düşündü, uykusuz kaldı.

O gece, o yüce çocuğun zihin perdelerinin ardında neler olup bittiğinden kimsenin haberi yok. Ama sabah olduğunda, onun ayak seslerini duydular, hafif ve kararlı bir şekilde aşağı indi, peygamberin odasına girdi, tatlı bir çocuk edasıyla, fakat anlamlı ve köklü bir Ali mantığıyla şöyle dedi:

– Ben dün gece kendi kendime düşündüm. Baktım ki Allah beni yaratırken babam Ebutalib'e danışmamış. Öyleyse neden ben bugün O'na kulluk etmek için babamdan izin alayım? İslam'ı

bana anlat.

Peygamber İslam'ı anlatır ve o da iman ettiğini söyler. Bundan sonra ömrünün her anını bu ahit doğrultusunda Allaha ibadet ederek, Muhammed'e vefalı kalarak, halkı severek geçirmişti. Dinin dışına çıkmamış ve bu yolda "örnek" olmuştu. Yüzlerce gizli ve açık düşünce birliği, ruh ve gönül bağı ile Muhammed'e bağlanmıştı. Bunu da herkes bilmekteydi. Kendi ise herkesten daha iyi bilmekteydi. Peygamberin kendisine karşı sevgi ve muhabbetle dolu olduğunu biliyordu. Peygamberin kendisine gösterdiği bitimsiz muhabbetle heyecana geldiği bir gün, onun ağzından kendisine ne kadar sevgi beslediğini öğrenmek istedi:

– Allah Rasulü'nün gözünde kızı Zehra mı daha sevgilidir yoksa onun kocası Ali mi?

Peygamber çok zor bir soru ile karşı karşıya kalmıştı. Bu zekice soru onu "zor bir seçim" ile karşı karşıya bırakmıştı. Masum ve merhametli bir gülümseme vardı yüzünde. Yüreğinde hissettiği duyguları mükemmel bir şekilde ifade edecek bir cevap bulmuştu. Muvaffakiyetin verdiği neşeyle yanıtladı soruyu:

– Fatıma benim için daha sevgili, sen ise benim için daha azizsin.

Bugün torunları Hasan ve Hüseyin bu dünyadaki "en sevgili azizi" ve "en aziz sevgilisi"nin meyvesi ve varlıklarının aynasıydılar.

Tarihin gücünden, kararlılığından ve iradesinden çokça söz ettiği; Kayserlerin, Hüsrevlerin ve dünyaya egemen olmuş güçlerin kılıcından korktuğu; düşmanını şiddetinden titreten peygamber; oldukça merhametliydi de. Kalbi en ufak bir muhabbetle hızlı hızlı atmaya başlar; ruhu ise sadakat, samimiyet ve letafetin yumuşak okşamalarıyla heyecana gelirdi.

Korkunç Huneyn savaşında düşmanlar peygambere karşı hep birlikte yekvücut olup onu öldürme hususunda birleşmişti. Savaş öyle bir raddeye gelmişti ki peygamberin ölümüne ve Müs-

lümanların yenilgisine ramak kalmıştı. Buna rağmen Peygamber altı bin esir aldı; kırk bin deve, koyun ve sayısız birçok ganimet elde etti. Yenilgiye uğratılan düşman saflarından bir adam geldi; "Ey Muhammed, bu esirler arasında senin sütannen ve teyzelerin vardır."[49] dedi ve ekledi: "Eğer biz *Numan bin Munzir*[50] ve *İbn-i Ebi Şimr*'e[51] süt vermiş olsaydık, böyle bir zamanda onlardan büyüklük beklerdik. Sen onların baktıkları herkesten daha yücesin."

Ardından feryat eden bir kadın getirdiler: "Ben sizin peygamberinizin kız kardeşiyim." diyordu. Peygamber sordu: "Bir delilin var mı?" Kadın omzunu gösterdi ve dedi ki: "Bu senin dişlerinin izidir. Seni kucakladığım bir an sinirlenip burayı ısırmıştın." Peygamber sıkıldı, sütannesinin ve kız kardeşlerinin muhabbetlerini anımsadı, çölde geçirdiği çocukluk anıları canlandı gözünde. Öylesine şaşırdı ve heyecanlandı ki gözyaşlarını tutamadı. Kendi payına ve Abdulmuttalib oğullarının payına düşen ganimetleri bağışladığını söyledi. "Yarın mescide gelin, namazdan sonra isteklerinizi halka duyurayım, sizin isteğiniz karşılığında kendimin ve akrabalarımın almış olduğu kararı onlara bildireyim, belki diğer taifeler de benim gibi yaparlar." dedi. Ertesi gün söylediklerini yerine getirdi, bu duygusal sahne herkesi üzdü, ganimetlerini geri vermek istemeyenler bile daha sonra kendilerine ödenmek üzere haklarından vazgeçtiler.

Evde ve aile içerisinde de böyleydi. Dışarıda savaş, siyaset, emir, güç ve mücadele adamı iken; evde merhametli bir baba, sıcak, uysal, sade ve samimi bir kocaydı. Hatta o dönemde Muhammed'in hiç bilmediği dayak dilinden anlayan eşleri, bazen ona karşı küstahlık yapabiliyorlardı, onu üzebiliyorlardı. Fakat buna rağmen hiçbir zaman hiçbir eşine elini kaldırmadı. Muham-

[49] Annesinin Muhammed'e süt verdiği Halime'nin mensubu olduğu Esedoğulları kabilesi birçok Hevazin topluluklarından biriydi.

[50] Doğu Arabistan'da Sasaniler'in görevlendirdiği meşhur "Hire" padişahı.

[51] Kuzey Arabistan'da Romalıların görevlendirdiği Gassani padişahı.

med'in eşlerine karşı sert davrandığı ve onları yalnız bıraktığı bir tek olay olmuştu. Eşleri onu çok zorlamıştı. Evdeki fakirlik ve darlığa tahammül edemediklerini söyleyip sitemde bulunmuş, onu üzmüşlerdi. Peygamber bu nedenle onlara küsmüş, eve gitmemiş, dışarıda yarısı saman ve tahılla dolu bir ambarda uyumuştu. Bir merdiven yapıp yukarı çıkmış, ikinci kattaki ambarı düzeltmiş, süpürmüş, merdiveni de kaldırmıştı. Sonra toprağın üzerinde uyumuş, bir ay boyunca böyle yaşamıştı. Ta ki ona âşık olan ve iman eden eşleri teslim olana kadar. Onlara, boşanmak suretiyle dünya nimetlerine kavuşmak ile onunla evli kalıp bu yoksul hayatı kabul etmek arasında seçim hakkı tanımış, bu hareket karşısında eşleri utanç duyup sakinleşmişlerdi.

Biri hariç hepsi peygamberi ve yoksulluğu tercih ettiler.[52]

O hiçbir zaman kendisini gizem dolu, olağandışı, garip ve farklı gösterme çabasında olmadı. Bilakis kendisini olduğu gibi gösterdi. Kur'an'ın tabiriyle: "Ben de sizin gibi bir beşerim. Sadece bana vahyolunuyor." Gaybı bilmediğini her zaman itiraf etti. Bana bildirilen dışında bir şeyden haberdar değilim, derdi. Yaşamında ve sözlerinde, her yerde olağanüstü ve fevkalâde görünmemek için çabalardı. Kalplerde olan yücelik ve ululuk duygularını öldürmek için mücadele ederdi.

Bir gün yaşlı bir kadın soru sormak için yanına gelir. Onun hakkında önceden duyduğu olağanüstü haberler kalbinde öyle bir iz bırakmıştır ki, yaşlı kadın yanına vardığında titremeye başlar, dili tutulur. Onun kendi şahsiyeti ve azameti karşısında dehşete kapıldığını hisseden peygamber; mütevazı ve sade bir eda ile ona yaklaşır, şefkatle elini omzuna koyar, alçak gönüllü, yumuşak ve samimi bir sesle şöyle der:

– Annecim, nasılsın? Ben koyun sağan Kureyşli bir kadının oğluyum.

Muhammed'in duyguları, ince kalpliliği ve merhameti insanı

[52] Sadece biri dünyayı ona tercih etti. Fakat dünya onu tercih etmedi; mutsuz ve sefil bir şekilde öldü.

hayrete düşürecek boyutlardadır. Evde kimi zaman öyle bir tevazuya bürünür, kendini öyle sıradan biriymiş gibi davranırdı ki dokuz yaşındaki Ayşe bile ona karşı duygularını ifade edebilirdi. Fatıma'nın ellerini öperdi. Özel muhabbet cümleleri kullanırdı: "Ammar iki gözümün nurudur.", "Ali bendendir, ben Ali'denim.", "Fatıma benden bir parçadır.?

Bugün de Hasan ve Hüseyin...

Ah, Muhammed bu iki sevgili yavrusuyla neler yapsın?

O çocukları severdi. Özellikle her zaman bir oğlu olsun istemişti. Aynı zamanda kızlarına gösterdiği muhabbet ve hürmet günümüz erkeklerinin bile aklının almayacağı cinstendi. Kader ona sadece kız çocuk vermişti. Ama bugün kalan tek kızından iki oğlan bağışlamıştı ona. Onlara gösterdiği sevgi bu nedenle çok derindi. Bu sevgi herkesi şaşkınlığa düşürecek seviyedeydi:

Bir gün peygamber her zamanki gibi Fatıma'nın evine gider, -çocukların doğumunun ardından her an, her dakika oradaydı- içeri girer, Ali ile Fatıma'nın uyumakta olduklarını, Hasan'ın açlıktan ağladığını ve bir şey bulamadığını görür. En sevgili ve en azizini uyandırmaya kıyamaz, hızla çıkar, evin bahçesinde duran koyunu sağar, Hasan'a içirir ve onu sakinleştirir.

Yine bir gün aceleyle evden çıktığı sırada, ansızın Hüseyin'in çığlıkları kulağına çalınır, geri döner. Başını kapıdan uzatır ve titrer bir vaziyette Fatıma'ya çıkışır ve feryat eder: "Onun ağlamasının beni üzdüğünü bilmiyor musun?"

Daha önce kendisinden çok kez söz ettiğim Usame bin Zeyd Bin Harise nakleder ki: Peygamberle bir işim vardı, kapısını çaldım, dışarı çıktı. Onunla konuşurken, elbisesinin altında bir şey sakladığını fark ettim. Onu tutmak için uğraştığını hissetim, ama ne olduğunu anlayamadım. Konuşmam bitince, "Ey Allah'ın Rasulü, o tuttuğunuz şey nedir?" dedim.

Peygamber muhabbetin verdiği bir şevk ve heyecanla elbisesini çekti. Onların Hasan ve Hüseyin olduklarını gördüm.

Sanki bu olağan dışı durumu bana izah etmek istiyordu, bir yandan da gözlerini onlardan alamıyordu. Kendi kendine konuşur gibi:

– Bunlar benim oğullarım, benim kızımın oğulları, dedi.

Sonra heyecanlı bir sesle, ifade edemeyeceğim bir ses tonuyla şöyle devam etti:

– Allah'ım! Ben bu ikisini seviyorum. Sen de sev. Bu ikisini sevenleri de sev.

Doktor Ayşe Bint-üş Şati'nin ifadesiyle: "Pak neslinin hangi kızından devam edeceği ve hangi damadının şerefli Ehlibeyt'inin babası olacağı seçimi peygambere bırakılsaydı, Allah'ın kendisi için seçmiş olduğundan başkasını istemezdi." [53]

Ali ve Zehra'nın çocukları; Muhammed'i bir büyük baba, bir baba, bir arkadaş, bir aile yakını, bakımlarını üstlenen bir refik, bir oyun arkadaşı olarak görüyorlardı. Onunla kendi anne-babalarından daha yakın, daha samimi ve daha rahat idiler. Bir gün peygamberin secdeyi uzattığı görüldü. Normalin hayli dışına çıkmıştı. Herkes şaşırdı. Zira peygamber cemaat namazının kısa tutulmasını emreder ve daima halkın en zayıf olanlarını düşünürdü.

Bir olay olduğunu ya da vahiy geldiğini düşündüler. Namazdan sonra peygambere, secdeyi neden bu kadar uzun tuttuğunu sordular. "Hüseyin namazda sırtıma çıktı. Evde sırtıma çıkmaya alışık olduğu için burada da aynı şeyi yaptı. Onu telaşlandırmaya gönlüm razı olmadı, kendisi beni bırakıncaya kadar bekledim. Bu nedenle secdem uzun sürdü." dedi.

Acaba peygamber bu iki çocuğu ve anne-babalarını, bir insanın sevme kapasitesi ne kadarsa o kadar sevdiğini; tüm halkın ve özellikle kendi dostlarının bizzat kendi gözleriyle görmelerini mi istiyordu?

53 *"Peygamberin Kızları"* sayfa 171.

Öyle olmasa neden herkes dururken Fatıma'ya bu kadar hürmet etsin, elini-yüzünü öpsün, mescitte onu bu kadar övsün, minberde ve mihrapta bu aileye olan olağanüstü gönül bağını ve merhametini bu şekilde herkesin gözü önüne sersin? Üstelik bu övgülerin ardından Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'le ilgili şu şerhi de düşerek: "Ey Allah'ım! Sen de onu/onları sev, onun/onların mutluluğu benim mutluluğumdur, benim mutluluğum da senin mutluluğundur. Allah'ım onu/onları üzen kişi beni üzmüş olur, beni üzen de seni üzmüş olur."

Neden bunu ısrarla vurguluyordu? Bu aile üyelerine karşı, tüm bu özel duygu, sevgi, merhamet gösterilerinin sebebi neydi?

Yarınlar tüm bu nedenlere cevap verecekti. Bu ailenin tek tek her bireyinin yazgısı, bu ailenin tamamının yazgısı, bu soruların cevabıdır.

Bırak hele bir peygamber gitsin...

İlk kurban Fatıma, sonra Ali, sonra Hasan, sonra Hüseyin. Ve en son Zeynep...

Beşinci yıl, Hüseyin'den bir yıl sonra eve gelmesi gereken, aralıksız Hüseyin'den sonra gelmesi gereken kişi, bir kız çocuk olur: Zeynep...

O kızdan iki yıl sonra da bir diğeri: Ümmü Gülsüm...

Zeynep ve Ümmü Gülsüm... Bunlar aynı zamanda peygamberin kızlarının isimleriydi.

Ve Fatıma, Muhammed'in "her şeyi" oluveriyor, "bir tanesi", "biriciği"...

Onun Zeynep'i ölüyor. Rukiye ve Ümmü Gülsüm'ü de ölüyor. Sekizinci yılda Allah ona bir erkek evlat veriyor ancak bir yıl sonra geri alıyor.

Bugün Muhammet vardır ve ondan geriye kalan tek evlat Fatıma'dır. Fatıma ve çocukları.

İşte bu peygamberin "Ehlibeyti".

Peygamberin Hasan ve Hüseyin'e olan aşkı artıyor. Bugün bu iki çocuk Muhammed'in her şeyi olmuştur. Kendisine kalan tüm zamanını onlarla geçirmektedir.

Evden her çıkışında, gittiği her yerde, Medine'nin her köşe ve pazarına adım atışında bu çocuklardan biri omuzlarındadır.

Bir gün mescitte konuşurken, halk da can kulağıyla onu dinlerken, evlerinin bahçesi mescide açılan torunları dışarı çıkar. Her ikisi de kırmızı gömlek giymişler, yürüyorlar ve düşüyorlar. Peygamber bir an onları görür, gözlerini onlardan alamaz. Zorla yürüdüklerini, düştüklerini görür, dayanamaz, sözünü yarıda kesip, minberden iner ve onları kucağına alır. Kucağında çocuklarıyla geri döner, minbere çıkar, halkın şaşkınlığını bakışlarından anlar. Halk böyle güçlü bir insanın bu sahne karşısında dayanamamasını hayretler içinde izler. Sözünü yarıda kestiği için halktan özür dilemek ister.

Çocukları yavaşça, şefkatli bir şekilde minbere koyarak, şöyle der:

– Yüce Allah doğru söylemiştir: "Mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir fitnedir." Gözüm çocuklara takıldı, zorla yürüdüklerini, düştüklerini gördüm, dayanamadım, sözümü kesip onları düştükleri yerden kaldırdım.

Hüseyin'i okşayışları sanki bir başka. Ona karşı aşırı sevgi ve şefkat duygularıyla dopdolu. Onu omuzlarına alır, oynatır, güler, ayaklarını göğsüne dayar, ona "Ağzını aç." der, çocuk ağzını açınca da tarif edilemez bir heyecan ve coşkuyla onu öper. Heyecan ve muhabbetten titreyerek derdi ki:

"Allah'ım! Onu sev, ben onu seviyorum."

Peygamber bir gün bir yere davetlidir. Birkaç dostuyla dışarı çıkar. Çarşıda birdenbire Hüseyin'in yaşıtlarıyla oynadığını görür. Peygamber çocukların önüne geçer, ellerini açar, torununu almak ister, çocuk o köşeden o köşeye kaçar, peygamber gülerek onun peşinden gider ve onu yakalar. Bir elini çocuğun omzuna

koyar ve diğer eliyle çenesini tutar, onu şevk ve muhabbetle öper, ardından der ki:

– Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Allah'ım! Hüseyin'i seveni sev.

Yanındakiler şaşırır ve biri diğerine der ki:

– Peygambere bak torununa nasıl davranıyor. Allah'a yemin olsun, bir oğlum var, ama onu daha bir kez bile öpmedim.

Bu bağnazlık peygamberin hoşuna gitmez ve der ki:

– Merhamet etmeyene merhamet edilmesin.

Günler-geceler geldi, geçti. Fatıma, hayatının en tatlı yudumlarını tadıyordu. Çile, sıkıntı ve yoksulluk yıllarının acı hatıralarını artık unutuyordu yavaş yavaş.

Hayber savaşı yaşandı ve Yahudiler Fedek arazisini peygambere bağışladılar. Peygamber de onu Fatıma'ya verdi. Dört çocuğu olan Fatıma bununla birazcık olsun hayatın zorluklarından ve yoksulluktan kurtulmuş oldu.

Ve Mekke'nin fethi... Fatıma güçlü babası ve arka sancağı elinde taşıyan kahraman kocasıyla beraber Mekke'ye gitti. İslam'ın en büyük zaferine şahit oldu. Doğduğu şehri ziyaret etti. Acı tatlı Mekke hatıralarını tazeledi. Mescid-ül Haram, yaşanan olaylar, baba evi, bugün hayatta olmayan kız kardeşleriyle olan hatıraları, "Fatıma'nın doğumu", Ebutalib vadisi, Ebutalib'in kabri, annesi Hatice'nin kabri...

Zafer ve güven duygusu içinde, iftihar ve mutluluğa gark olmuş bir halde geri döndü. Babası düşmanlarının öfkelerinden yavaş yavaş huzura kavuşuyordu. Gölgesi tüm Arap Yarımadasını kaplamıştı. Kocası Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te, Hayber'de, Mekke'nin fethinde, Huneyn gününde ve Yemen'de düşmana öyle darbeler indirmişti ki her bir darbesi bütün insan ve cinlerin kıyamete kadar yaptığı ibadetten daha değerliydi.

Ve çocukları acı ve çile dolu bir yaşamın, aşk ve iman dolu bir bağın tek meyvesi, babasının zürriyetini devam ettirecek tek ne-

sil, peygamberin pak ailesi ve evinin ocağı...

Fatıma sanki tüm acıların, tüm zorlukların ve tüm faziletlerinin ödülünü vermiştir ona.

Fatıma'yı, bunlardan öte tatmin eden şey ise babasının, çocuklarıyla huzur bulmuş olmasıydı. Sanki o; oğulları yaşamamış, Fatıma dışındaki tüm kızları genç yaşta vefat etmiş, Hatice'den sonra evlendiği on üçten fazla eşinden Mısırlı cariye Maria'dan doğan ve minik bir bebekken ölen İbrahim dışında hiç çocuğu olmamış sevgili babasının bu mahrumiyetini; çocukları Hasan, Hüseyin, Zeynep ve Ümmü Gülsüm ile telafi etmişti. Onları görmenin verdiği tatlı duygular, acıdan başka bir şey tatmadığı ömründe, hayatta bulunan tüm güzellikleri ve lezzetleri tatmasını sağlıyordu. Özellikle babasının altmışını geçtiği şu günlerde, bu çocuklara olan ihtiyaç ve sevgisi daha da artmıştı.

Hayat artık onlara merhamet etmiş, Fatıma'nın yüzüne gülücükler atmaktadır. Fatıma'nın evinin etrafını mutluluk, iftihar ve ikramdan oluşan bir hale kaplamıştı. Fatıma babasının tarif edilemez muhabbeti, kocasının iftihar dolu azameti, çocuklarının yaşamı ve ümidinin diriltdiği şevk ve heyecan ile geçici bir saadet ve mutluluk içerisinde yaşıyordu. Onun gibi bir kadının kurabileceği tüm hayaller ve tüm arzular gerçek olmuştu.

Ancak tüm bunlar fırtına öncesi sessizlikti. Ve sonunda yuvasını dağıtan, evini viraneye çeviren bu kapkara ve korkunç fırtına koptu.

Peygamber yatağa düştü...

Ve bir daha ayağa kalkamadı...

Birdenbire Fatıma'nın gözünde tüm olgular, tüm çehreler tersyüz oldu. O güzelim ve tertemiz Medine, kin, hırs ve hasetle doldu. Siyaset, iman ve ihlâsı; Muhammed'in şehrinden uzaklaştırdı. Kardeşlik bağları zayıfladı, kabile bağları yeniden dirildi.

Peygamber artık bir şey istemez olmuştu.

Peygamber Ali'yi çağırdığında, Ayşe ve Hafsa gidip babalarını çağırıyorlardı.

Dün babasının mihrabında namaz kıldıran Ömer'in sesini duyuyordu, bugün Ebubekir'in.

Usame'nin askerleri, babasının ısrar ve öğütlerine rağmen *Ceref*'de bekliyor, hareket etmiyordu. Babasının seçtiği ve sancağı bizzat kendi verdiği Usame'nin komutanlığına sağdan soldan itiraz sesleri yükseliyordu.

Bugün günlerden perşembedir. Ama ne perşembe! Babasının gözünden yaşlar yağmur gibi boşalıyor. "Bana kâğıt ve kalem getirin. Size benden sonra yolunuzu şaşırmamanız için bir şey yazacağım." dediğinde ortalık karışıyor, yazmasını engelliyorlar, "Hastalıktan dolayı sayıklıyor." diyorlar. "Allah'ın kitabı varken başka bir şeye ihtiyacımız yok." diyorlar.

Artık babam konuşmuyor. Duvarı benim evimin duvarına bakan Ayşe'nin evinde, başı Ali'nin dizinde, dudakları kapanıyor, daha çok gözleriyle konuşuyor benimle.

Benim artık olanlara dayanacak gücüm yok. O "benim babam", ben de "onun annesiyim". Eğer o beni bu şehirde bunlarla yalnız bırakırsa ben ne yaparım?

Bakışlarını benden ayırmıyor. En çok benim için endişeleniyor. Yüzümden neler çektiğimi anlıyor. Yüreği yanıyor benim için. Fatıma, kızı, en küçük yavrusu, en sevgilisi...

Gözüyle bana işaret etti. Başımı ona doğru eğdim, kulağıma "Bu ölüm hastalığıdır, ben gidiyorum." dedi.

Başımı kaldırdım, üzerime çöken bu bedbahtlık ve musibetten dolayı takatim kalmadı, babamdan sonra yaşayacağım acı ve yangın az kalsın kalbimi lime lime ediyordu.

Neden bu haberi sadece bana verdi? Ben ki, bu habere dayanabilecek en son kişiyim.

Ama o, yine bakışlarını bana dikti. Kalbi, hâlâ küçük ve ona muhtaç olan kızının perişanlığına yandı. Bir işaret daha verdi,

sözünü tamamlamak istiyordu sanki:

– Ama kızcağızım, benim ailemden bana kavuşacak ilk kişi sensin.

Sonra ekledi:

– Bu ümmetin öncü kadınlarından olmak istemez misin?

Ne büyük bir teselli. Bunun dışında, ölüm haberimden başka hangi müjde bu yangını söndürebilirdi? Babacığım! Fatıma'nı nasıl teselli edeceğini ne de güzel biliyorsun.

Neden bu haberi herkesten önce benim duymam gerektiğini biliyordu.

Artık ağlayabilecek takatim vardı.

"Çehresi parlayan bu bulut yüzlü adamdan su istiyorlar,

Ki o, yetimlerin dayanağı ve dulların sığınağıdır."[54]

Babam tekrar gözlerini açtı:

– Fatıma, bu Ebutalib'in beni öven bir şiiridir. Kızım şiir okuma, Kur'an oku, oku...

"Muhammed yalnızca bir elçidir; ondan önce de (başka) elçiler gelip geçtiler: Öyleyse, o ölür yahut öldürülürse, topuklarınız üzerinde gerisin geri mi döneceksiniz?..." (3/Ali İmran Suresi 144)

Ardından dedi ki:

– Peygamberlerinin kabirlerini ibadethaneye çeviren kavme lanet olsun!

Kendi kendine mırıldanırcasına:

– Acaba bencil zorbalar için cehennemde yer yok mudur?

Ve devam etti:

– Biz ahiret yurdunu; yeryüzünde fesat çıkarmayan, bunun için çabalamayan kimselere nasip ederiz.

[54] "Burada Fatıma'nın okuduğu şiir, Ebutalib'in peygamberle ilgili söylediği şiirdir.

Siyaset adamları, peygamberin istediği şeyi yazmasını engellediler ve mesajını şifahî olarak iletmesini istediler.

İncinmiş gibi baktı ve dedi ki:

– Benim yapmak istediğim şey, sizin beni yönlendirmek istediğiniz şeyden daha hayırlıdır.

Ne yazmak istediğini sormaları üzerine peygamber açıklamada bulundu.

– Size üç şey vasiyet ediyorum: Birincisi, müşrikleri terk edin. İkincisi, benim kabul ettiğim gibi kabile temsilcilerini siz de kabul edin. Ve üçüncüsü... Sükût...

Oradakiler hemen Ali'ye baktılar. Ali başka bir âleme dalmış, kendi kaderini düşünmekteydi. Babam sustu, sükûtu uzun sürdü, bakışlarını bir köşeye dikti, gözleri suluydu, hayalindeki bir noktaya bakıyordu. Yanındakiler kalkıp gittiler.

Acıdan feryat ettim. Ey babacığım! Senin kederlerin, benim kederlerime ekleniyor.

O, ansızın ve yavaşça söylediğim şeye karşılık verdi:

– Bundan sonra babanın bir kederi kalmayacak.

Babamın dudakları kapandı.

Vahyi dillendiren dudakları... Kızını ve kızının çocuklarını öpen dudakları... Bir müddet bize baktı, sonra bakışları söndü ve boğazından kan geldi.

Başı Ali'nin göğsündeydi. Ali derin ve hayret verici bir düşünceye dalmıştı. Sanki peygamberden önce ölmüştü. Ayşe, babamın üzerine kapandı, diğer eşleri de.

Evet, evet.

Vahşet anları, ölüm sessizliğinde geçtiler.

Ansızın dua timsali elleri, Usame'nin başını okşayan elleri yanlarına düştü. Dudaklarından şu kelimeler döküldü:

– İla Refik-il A'lâ/En yüce dosta...

Her şey sona ermişti.

Babacığım, ey babacığım.
Kabul etti duanı Rabbim.
Merasimini Cebrail'e havale ettim.

Derken dışarıda bir patırtı koptu. Şehir korku ve kuşku içinde ağlıyordu. Ömer'in feryadını duydular: "Hayır, peygamber ölmedi. O İsa gibi göğe yükseldi. Geri dönecek. Peygamber öldü diyen münafıktır. Onun boynunu keserim." Birkaç saat geçince sakinleşti. O ara Ebubekir ve Ömer'in geldiklerini gördüm. Ebubekir babamın yüzündeki örtüyü kaldırdı, ağladı ve gitti. Ömer de gitti.

Ali, peygamberin yıkanması ve defnedilmesi işini üstlendi. [55]

Eşim Ebulhasan, babamın pak bedenini yıkadı ve ağladı. Onun bedenine su döktü, kendi yüreğine ateş. Halk peygamberini kaybetmişti. Kimsesiz insanlar kimselerini, ashab merhametli rehberini kaybetmişti. Ben ve Ali ise herkesimizi ve her şeyimizi kaybetmiştik. Ansızın ikimizin, bu şehirde, bu dünyada garip kaldığımızı hissettim.

Bir anda her şey değişti, çehreler farklılaştı; kapıdan, pencereden vahşet yağmaya başladı. "Sadakatin" yerini "siyaset" aldı. "Kardeşlik" antlaşmasıyla birbirini sıkan "kardeş" eller, birbirinden uzaklaştı. Akrabalar ise tekrardan birbirine yakınlaştı. Kabilecilik ve şeyhlik; Allah'ın Rasulü ve halkın ümmî peygamberinin yanı başında, babamın cansız bedeninin yanı başında yeniden canlandı.

Ali ve benim için, peygamberin ölümünden daha korkunç bir olay düşünülemezdi. Medine hesaplarla, tuzaklarla ve keşmekeşle doldu. Varlığımız bir anda yokluğa dönüşmüştü.

Büyük amcamız Abbas, yüzünü endişe verici bir korku gölgelediği halde geldi. Manidar, yavaş ve dehşete düşmüş bir sesle

[55] İbn-i Saad'ın Tabakat'ında, İbn-i Hişam Siyeri'nde ve Ahmet Bin Hanbel'in Müsnedi'nde açıklanmıştır.

Ali'ye şöyle dedi:

– Elini uzat, sana biat edeyim. Peygamberin amcası, amcaoğluna biat etti desinler. Böylece sülalenin diğer fertleri de sana biat eder. Eğer bu iş olursa bir daha...

– Başkalarının da mı bu işte gözü var?

– Yarın görürsün.

Ali tehlikeyi hissetti. Ama bu duygu kalbinde parladı ve geçti. Yüreği, başka bir kederle doluydu. Muhammed onun için; akraba, baba, koruyucu, öğretmen, kardeş, arkadaş ve peygamber idi. Ali'nin tüm iftiharı, tüm sermayesi, tüm imanı, tüm duygusu, tüm varlığıydı. Onun bu evin dışında olup bitenleri düşünmeye dermanı yoktu. O kendi ruhunu, bu soğuk ve titrek ellerinin altında hissetti. Onu yıkadı. O peygamberle meşguldü, ben ise çocuklarla, çocuklarımla.

Hasan yedi, Hüseyin altı, Zeynep beş ve Ümmü Gülsüm üç yaşındaydı. Ki onun vefatından sonra kaderin bu küçük yavrulara tek armağanı, acı ve kederdi.

Şehrin dışında, Sakife'de peygamberin Medineli dostları -ensar-peygamberin yerine geçecek halifeyi kendi içlerinden seçmek üzere toplandılar. Mekkeli muhacirlerin kendilerine bir plan kurduğunu hissetmişlerdi. Ebubekir, Ömer ve Ebuubeyde oraya ulaştılar ve peygamberin "İmamlar Kureyş'tendir." dediğine onları ikna ettiler. Bununla halifenin peygamberin akrabaları arasından çıkması gerektiğini kanıtladılar. Sonuç olarak Sakife'de Ebubekir halife seçildi.

Bugün hiç kimse Fatıma'nın bilinçli ve hassas yüreğinin acısını anlamaya kadir değildir.

Fatıma'nın Muhammed'e olan aşkı bir kızın babasına olan muhabbetinden çok daha güçlü ve alevliydi. O, babasını büyük bir aşkla seviyordu. Üstelik bu kız aynı zamanda babasının annesiydi. Yalnızlığında ve gurbetinde dostu, acı ve gamlarında tesellisi, cihadında dert ortağıydı. Kuşatma yıllarında yoldaşıydı.

Son kızı, babasının ömrünün ikinci yarısında en küçük yavrusuydu. Ömrünün son yıllarında tek evladıydı. Ölümünün ardından son yadigarı, soyunun tek ateşi, ailesinin tek direği. Çocuklarının-torunlarının annesi, Ali'nin eşi, Fatıma'sı.

Ve Fatıma ömrünün başlangıcından beri annesinin eteğinde ve babasının yanında tatmıştı hayatın tadını. Artık annesinin servetinden, babasının sakin yaşamından ve kız kardeşlerinin çocukluk sevincinden hiçbir eser yoktu. Anne yaşlanmış ve yıpranmıştı. Altmış beş yaşını geçmişti ve hayattaki mutluluğunun, servetinin ve başarısının yerini zaaf, fakirlik, zorluk, çevresinin kin dolu tuzakları, yakınlarının ve yabancıların ihanetleri almıştı.[56] Hatice Fatıma'nın annesi ve Muhammed'in eşi olmaktan öte, risalet görevinin ağır yükünü omuzlarında taşıyan zatın ilk yoldaşı ve en büyük dert ortağıydı. O kapkara cahiliyeyi aydınlatma görevi, karanlık gecelerin kurbanı olan insanları bu karanlıktan çıkaracak ilâhî bir nur armağan etme görevi, kapitalist kölelik sistemine ve putperestlerin düşünce zindanına hapsolmuş halkı bu esaretten kurtarma görevi... Fatıma'nın annesi, artık tamamen Muhammed'i düşünüyordu. Zira bir taraftan Muhammed'in içinde düşünce, duygu, mutluluk ve hayat ötesi fırtınaları kopmaktaydı; diğer taraftan kendisine karşı gösterilen maddeperest ve düşmanca tavırların neden olduğu acı ateşi eteklerini sarmaktaydı.

Fatıma'nın annesi, Muhammed'in acıları ve devrimleriyle; Muhammed ise kendi acı ve devrimleriyle, Rabbiyle, mesajıyla ve halkıyla meşguldü. Fatıma, anne şefkatine ve baba ilgisine muhtaç olduğu yaşlarda; anne ve babasının, kendisinin çocukça muhabbet ve okşamalarına muhtaç olduklarını hissediyordu.

[56] Hatice Peygamber ile evlenirken kırk, bir başka rivayete göre ise kırk beş yaşındaydı. Fatıma nübüvvetten beş yıl önce ya da sonra doğdu. Eğer Şiî tarihçilerin kabul ettiği gibi ikinci rivayeti kabul edecek olursak küçük Fatıma 65-70 yaşlarındaki annesiyle yaşamaktaydı ki artık Hatice servet sahibi, aristokrat ve ticaret kervanları olan Hatice değildi. Fakirdi, yaşlıydı ve çile dolu bir hayat sürmekteydi.

Mihrave, üzüntü ve yalnızlık tanrıçası olan *Mihr/sevgilinin* hasretiyle yaşamıştır. Ki onunla tek ortak noktası, sadece ve sadece kırk yıllık ölüm birlikteliğidir. Her ikisini ev arkadaşı yapan, ikisinin de evsiz barksız olma noktasında aynı kaderi paylaşması; onları birbirine yakınlaştıran, ikisinin de garip ve başkalarına karşı yabancı olması ve onları birlikteliğe iten şey, her ikisinin yalnızlığıdır. Bu nedenle *Mihrave* şöyle der: "Dostun üzüntüsü ve hasretiyle beslenen bir gönül, öyle bir aşka dönüşür ki; bu aşk, dostun yanında olmaktan aldığı lezzet ve mutluluktan çok daha derin ve ihlâslıdır." Hayatını sevgilinin yoluna adayarak sevgiliyi kazanmak; hayatını yaşayarak sevgiliyi kazanmakla aynı şey değildir. İnceliğin ve duyguların zirvesindeki ruh; sevgiliyi, hayatını ona adayarak kazanır. Evet, bu ikisi aynı şey değildir, olamaz da. Zira "sevgi" ile "aşk" aynı şey değildir.

Fatıma'nın babasına karşı duyduğu sevgi, bir kızın babasına olan aşkı gibi değildi. Babasına karşı olan duyguları saf ve samimiydi, kopmaz ve tarif edilemez bir bağı vardı ona karşı. Babasının acılarını kendi yüreğinde hissediyordu. Zorluğun, kinin, korkunun ve işkencenin başladığı yıllarda, kahraman babası tüm bunların kurbanı olmuştu. Kendi vatanında garip kalmıştı. Kendi şehrinde bir yabancı gibi olmuştu. Kendi topluluğunda yalnız kalmıştı. Yakınlarından ve aynı dili konuştuğu insanlardan kopmuştu. Tüm açılardan köşeye sıkışmıştı. Putperestlik ve cehaletle yüz yüze gelmişti. Kirli kin tuzakları kuran, insanları köleleştiren, altın yığmakla uğraşan, vahşi aristokrat şeyhleriyle, kabile reisleriyle mücadele halindeydi. İlâhî risaletin ağır yükü altında, tek başına, yalnızdı. Esaretten özgürlüğe uzanan o uzun yolda, yoldaşsızdı. Mekke'nin aşağı ve karanlık vadisinden, Nur Dağı'na [57] çıkışında, yalnız ve arkadaşsız; yüreği halkın zillet ve gericiliği, ihanet ve kini ile dertli; bedeni ise saadeti, başarısı ve kurtuluşu için herkesten çok çabaladığı ve Al-

[57] Mekke, etrafı dağlarla çevrili bir vadi idi. Yanı başında Hira Dağı (Hira Mağarası) yükseliyordu. Bu dağ vahyin gelmesi ve ilk ilâhî mesajın aydınlığıyla "Nur Dağı" adını almıştır.

lah'ın kendilerini uyarması için gönderdiği kavminin düşmanca darbe ve işkencelerinden yaralıydı. Bu, onu her şeyden daha çok kırmaktaydı. Ona herkesten yakın olan akrabaları, onu herkesten daha çok incitmekte ve ona yabancılaşmaktaydı. Muhammed dertli ve yalnızdı. Bir taraftan vahiy ateşi; diğer taraftan dinamik, ateşli iman ve aşk tufanı. Bir taraftan kavminin düşmanlığı, diğer taraftan halkın ahmaklığı. Bir taraftan yalnızlık ve kimsesizlik; bir taraftan "yeryüzünün, gökyüzünün ve dağların taşımaktan kaçındığı" ağır "emanet" yükü; diğer taraftan gaypten sabırsız ruhunu okşayarak inen kırbaç gibi kelimeler "Eğer onu bir dağa indirmiş olsaydık Allah korkusundan paramparça olurdu.", kayalar eriyiverirdi... Muhammed her gün tüm bu sıkıntı yağmurlarının altında, kendisini saran alevi halk arasında yaymaya çalışıyordu. Her gün, sabahtan itibaren, her yol başında yapayalnız feryat ederdi. "Safa Tepesi'nin" en üstüne çıkarak uyuşmuş, boyun eğmiş, tasasız halkı kendilerini bekleyen tehlikelere karşı uyarırdı. Mesajını tebliğ ederdi. "Mescid-ül Haram'ın" avlusunda, Mekke eşrafının danışma meclisi "*Dârunnedve'nin*" kenarında, halkın ilâhı olan ruhsuz, anlayıştan yoksun, koskocaman üç yüz altmış beş putun önünde insanları uyanışa davet eder, özgürlük çağrısını yinelerdi. Günün sonunda küskün ve yorgun, yaralı bir beden ve dertli bir kalp ile elleri boş eve dönerdi. Arkasında küfür ve alay gürültüleri, önünde sessiz bir ev ve zamana karşı yorgun düşmüş, tüm varlığı ve tüm aşkıyla kapının yolunu gözleyen bir kadın.

Küçücük, zayıf, minik Fatıma; şehrin kin dolu köşelerinde, eziyet, hakaret, alay ve küfür dolu Mescid-ül Haram'da adım adım babasının peşindeydi. Yavrusu yuvasından düşmüş, vahşi kuşların ve yırtıcı hayvanların pençeleri ve dişleri arasında çırpınan bir anne kuş gibi babasına kanatlarını gererdi. Tüm bedeniyle onu kollarının arasına alırdı. Kırılgan omuzlarıyla yalnız kahramanını kucaklardı. Sevgi ve merhamet sembolü zarif parmaklarıyla babasının ellerindeki ve başındaki kanları temizler, yaralarını iyileştirirdi. Çocuksu sözleriyle ilâhî kelimelerin taşıyıcısı

olan bir adamı teselli ederdi. Bu yüce, dertli, yalnız adamı eve getirirdi. Çilekeş annesi ve dertli babasının arasında letafetten, aşk ve merhamet cazibesinden bir dalga estirirdi. Babası kanlar içinde Taif'ten döndüğünde yolun başında onu yalnız karşılamış, içinde bulunduğu üzüntü ve karamsarlıktan onu kurtararak çocuksu telaşlarla ilgisini kendi üzerine çekmeyi başarmış, kalbini kendisine duyduğu derin sevgiyle ısıtmıştı. Kuşatma zindanında üç yıl boyunca üzgün, yaşlı ve yatalak annesi ile acılı, çaresiz babasının yanında açlığa, acıya, yalnızlığa ve sayısız zorluğa katlanmıştı. Annesi Hatice'nin ve babasının değerli amcası Ebutalib'in ölümüyle bir anda hem dışarıda hem evde yalnız kalan babasının yalnızlığını paylaşmış ve sonsuz muhabbet, merhamet ve duygularıyla doldurmuştu. Çok yalnız kalan babasına annelik yapmıştı. Tüm yaşamını, tüm varlığını, tüm aşkını, tüm imanını, hayatının her anını babasına vakfetmişti. Sevgisiyle onun babalık duygularını tatmin etmişti. Kızının kendisine olan inancı ve takvası babasına güç ve iftihar kaynağı olmuş; Ali'nin evine giderek fakirliği ve şerefi seçmesi de ona ümit vermişti. Hasan, Hüseyin ve Zeynep ile erkek evlattan mahrum olan, iki küçük erkek ile üç kız evladının acısını yaşamış babasına acı dolu yaşamının en tatlı ve en değerli hediyelerini sunmuştu. Fatıma bir rivayete göre 18, diğer bir rivayete göre 28 yıllık hayatı boyunca babasıyla arasında fizik ötesi, altından iplerle bir bağ örmüştü. Onun ruhunda ve vicdanının derinliklerinde kök salan bu bağ, çocukluk duygularından daha yakın, aşktan daha şiddetli, iman ve teslimiyetten daha samimi, sevgiden daha derin bir bağdı.

Ve bugün tüm bu kökler, ölüm kılıcı ile kopmuştu. Fatıma onsuz "olması gerektiği gibi yaşamak zorunda kalmıştı."

Bu darbe, babasının aşkıyla, babasına olan inancıyla ve babası hatırına yaşayan Fatıma'nın zayıf bedeni ve nazik yüreği için ne kadar ağır ve korkunç bir darbeydi.

Peygamberin kısa yatalaklık döneminde sadece onu teselli etmesi, babasının ölümüne tahammül etmesi için ona güç bahşet-

mesi ve müjde olarak onun yakın ölüm haberini vermesi bir tesadüf değildi. Fatıma'nın samimiyeti, diğerlerinden daha önce babasına kavuşmasını sağlamıştı.

Kader Fatıma'ya dünyada vurabileceği en korkunç darbeyi vurmuştu. Babasının ölümü onu en büyük dertlere gark etmek ve onu en acıklı durumlara düşürmek için yeterliyken, ikinci bir darbe daha yemişti. Bu ikinci darbe birincisi kadar "şiddetli" değilse de onun kadar derindi. Belki daha da derin... Kader ona mühlet tanımaksızın, birincisinden birkaç saat sonra ikinci darbeyi indirmişti.

"Babasının yerini bir başkası almıştı." Bu kişi, Ebubekir olmuş veya bir başkası olmuş fark etmezdi. Sonuçta o kişi Ali değildi.

Her şey açıklığa kavuşmuştu. Peygamberin Veda Haccı dönüşünde, Gadir-i Hûm denen yerde, her kesimden Müslümanla beraberken, Ali'yi topluluğa neden tanıttığı ve Ali'nin velayeti ile kendi velayetinin bir farkı olmadığına dair onlardan neden söz aldığı şimdi anlaşılıyordu.

Aynı seferde neden peygamberin henüz Medine'ye varmadan, dağlık alanda pusu kurmuş on iki kişilik bir grup tarafından öldürülmek istendiği de -belki Ali'nin de- şimdi anlaşılmıştı. Bu hadise Gadir-i Hûm olayından hemen sonra olduğuna göre onunla bir bağlantısı olmalıydı. Tıpkı seçim zamanlarında yaşanan hiçbir olayın tesadüfî olmadığı ve yaşanan her olayın seçimlerle bir bağlantısı bulunduğu gibi.[58]

Peygamberin olayı önceden haber almasına, o kişilerin engellenmesini istemesine, yaşanan şey küçük bir hadise olmamasına rağmen; neden suikastçıların isimlerini ifşa etmediği şimdi anlaşılıyor. Onun yaşamına özel bir dikkat ve merak duyan

[58] Özellikle bu dönemde peygamber iktidarının zirvesindeydi. Ömrünün son zamanlarını yaşamaktaydı, Arap yarımadasında, özellikle Hicaz'da, hele hele Medine civarında ona tuzak kurup bundan yararlanabilecek bir dış düşmanı kalmamıştı. Bu dönemde peygamberin iktidarını ele geçirebilecek tek güç içerideki güçlerdi, dışarıdaki düşman değil.

peygamberin yakın arkadaşları onun yaşamındaki en önemsiz olayı dahi dikkatle nakletmişken; neden acaba bu olaya değinmemişlerdi?

Peygamber neden kuzeydeki güçlü Roma ordusuyla savaşmak için son savaşı olan Tebük'e, ilerlemiş yaşına rağmen askeri özelliği olmayan, savaştan ziyade siyaset adamı olan yaşlı arkadaşlarıyla beraber gidiyor ve yüksek olan ölüm ihtimalini göze alıyor? Neden, Ali gitmeyi çok istemesine ve Yahudi ve münafıkların söylentilerine rağmen Ali'yi Medine'de bırakıyor ve: "Senin yerin benim katımda, Harun'un Musa'nın yanındaki yeri gibi olsun diye seni Medine'de bırakıyor olmamdan razı olmaz mısın? Ne var ki benden sonra peygamber gelmeyecektir." diyor. Oysa Ali kılıç adamıdır, savaşlarda adı kahramana çıkmış, bayraktarlık yapmış ve peygamberin meşhur gazvelerinin fatihi olmuştur.

Neden hasta yatağında Romalıların üzerine asker göndermişti? Üstelik intikam için... Acilen yapılması gereken bir savunma savaşı olarak değil?

Ebubekir, Ömer ve diğer nüfuz sahibi siyaset adamlarını ise bu savaşa yollamıştı. Neden bu özellikteki askerlerin üzerine on sekiz yaşındaki genç Usame'yi komutan olarak bizzat kendi seçmiş, buna itiraz edilmesine de şiddetle öfkelenmiş ve başkanlığın ölçüsünün yaş değil ehliyet olduğunu ilan etmişti?

Neden o ölüm hastalığında Usame'nin ordusunun bir an önce yola çıkması, "Şeyhlerin" (Ebubekir ve Ömer gibi kişiler) şehirden uzaklaşması ve Ali'nin Medine'de kalması hususunda o kadar ısrar etmiş, bunu tekrar tekrar ifade etmiş, hatta dualar ve beddualarda bulunmuştu?

Neden ölümünün son demlerinde kalem ve kâğıt isteyip, şöyle söylemişti: "Size öyle bir şey yazayım ki asla yolunuzu şaşırmayın." Neden peygamberin yazmasını engelleyenler ve ondan yazılı bir belge kalmasına mani olanlar bugün iş başındaydı? Bu kişiler onun önünde birbirlerine düşmüş, kargaşa yaratmış, onu

üzmüş, hatta ona ihanet etmişlerdi. Peygamberin perde arkasında feryat edip ağlayarak "Peygamber vasiyetini yazacak, kalem kâğıt getirsenize!" diyen eşlerine de çıkışarak, onları Yusuf'a tuzak kuran kadınlara benzetmişlerdi. Peygamber ise sinirli bir şekilde "Bu kadınlar sizden daha hayırlıdır." dedikten sonra kendisini yalnız bırakmalarını istemişti.

Neden peygamber ömrünün son anlarında size üç şey vasiyet ediyorum demiş, ilk iki vasiyetini söylemiş ve üçüncüsünde sükût etmişti?

Bilal "Namaz vakti geldi, kalkmaya gücünüz yok." dediğinde, peygamber "Ali'yi çağırın." der. Ama o ikisi (Ebubekir ve Ömer) kızlarının çağrısıyla koşarak gelirler. Peygamber ise karşısında üçünü görünce, hiçbir şey söylemeksizin hepsini gönderir.

Neden? Neden? Neden?

Neden peygamber en zor savaş günlerinde, düşmanın kudretine rağmen, zayıf ve yalnız olduğu demlerde daima güçlü, ümitli ve gelecek konusunda kendinden emin konuşurken; ömrünün son günlerinde, başarı ve iktidarın zirvesinde olduğu halde bu kadar korku ve tedirginlik içerisindedir?

Ve neden, ölüm hastalığının başladığı gece, gece yarısı, yakın yardımcısı *Ebumuhibe* ile beraber mezarlığa giderek, dertli bir şekilde: "Ne mutlu size! Sizin haliniz bu kavmin durumundan daha iyidir." demiştir?

Neden ölüme yaklaştıkça şu sözleri daha fazla tekrar eder olmuştur: "Fitneler, siyah bir gece gibi yaklaşmaktadır ve birbiri ardınca geleceklerdir."

Evet, bugünler tüm bu nedenlerin cevabını vermektedir. Fitneler siyah geceler gibi art arda gelmektedir. Ali peygamberin defnini sona erdirmiştir, büyük ashab da Ali'nin hakkını...

Onlar halifenin hutbe vermesi için, Sakife'den mescide gelirlerken, Ali yirmi beş yıllık kara, acı bir sükût ve uzlete başlamak üzere peygamberin boş evinden Fatıma'nın evine döner.

Fatıma ise bu birbiri ardınca gelen vahşi ve ağır darbelere zayıf bedeniyle tahammül etmek zorundadır.

Onun babası, tek dayanağı, en sevgili, en değerli mahbubu yoktur artık. Kardeşi, eşi, dostu, tek yakını ve dert ortağı Ali; gamlı ve yenik, evde oturmaya mahkûm olmuş, tıpkı kendi gibi yalnız kalmıştır. Bu birkaç saatin içinde sanki herkes onlara yabancı olmuştur. Artık Medine onları tanımamaktadır sanki.

İslam'a gelince... Fatıma bu imanı; küçük yaşta bir çocuk iken, tüm zayıflığına ve perişanlığına rağmen kabul etmiş ve onun yücelmesi için babasıyla birlikte adım adım cihad etmişti. İlk mücahidlerin çektikleri zorlukları yaşamıştı. Fakirlik, ambargo, zorluk ve işkence görmüştü. Tüm çocukluğunu ve gençliğini, bu fidanın büyümesine adamıştı. Yorgun ve zayıf bacaklarıyla ilk mücahidler ve gerçek muhacirlerle beraber dikenli, taşlık yollardaki engelleri kaldırmış; yolu kendinden sonra yürüyecekler için hazır hale getirmişti. Fatıma, babasının mesajının bu toplumda yer bulması için tüm gücüyle, tüm imanıyla ve tüm duygularıyla mücadele etmişti. Doğruluğun, hakperestliğin, özgürlüğün, adaletin, takvanın, eşitliğin ve kardeşlik bağlarının halk arasında kök salması için çalışmıştı. Bu genç, güçsüz ve tecrübesiz ümmetin; bilgi, bilinç, adalet ve insanlık onuru yolunda bir çizgi takip etmesi, "ümmî peygamberin" gittiği ve kendilerinin de gitmesini tavsiye ettiği, onlara sünnet olarak bıraktığı yolu izlemesi için çabalamıştı.

Ama bugün Fatıma için her şey yerle bir olmuştur. Uğruna onca eziyetlere katlandığı duvarlar, temeller, kale ve burçlar ansızın yıkılıvermiştir.

İslam'ın alın yazısı, Sakife'de belirlenmişti. Ali, Ebuzer, Ammar, Selman, Mikdat ve onlar gibi diğer gençler olmadan... Bugün bu isimler gamlı ve öfkeli bir şekilde sonsuza dek Fatıma'nın evinin etrafında toplanmışlardır. Bu insanlar neden Ali'ye vefa gösteriyorlar? Bunlar *Evs* ve *Hazrec*'in ileri gelenlerinden olmadıkları için Medine'de şan, unvan ve itibar sahibi değillerdi. Ku-

reyş'in asil ailelerine mensup olmadıklarından kan bağları, aileleri ve sınıfsal yapıları onlara makam ve mevki sağlamıyordu. Dolayısıyla Rasul'ün halifesi olma havasına girmiyor, aristokrasinin kulları onların etrafında toplanmıyordu. Ailevî bağları kullanarak ve sınıfsal taahhütlerde bulunarak halkı sermaye ya da kan bağları güçlü siyasi cenahlardan ve toplumsal gruplardan birine çekmeye çalışmıyorlardı. Bunlar ya Selman gibi İranlı bir yabancı ya Ebuzer gibi çölden gelme bir bedevî ya Ammar'ın annesi gibi Afrikalı bir köle ya da babası gibi Yemenli bir bedevî, adı sanı belirsiz, sınıfsal bir yeri, malı-mülkü olmayan, savunmasız, sade ve mahrum kimselerdir. Meysem ise hurma satıcısıdır.

Bu kişiler peygamberin gözünde aziz ve değerli insanlardı. Ama peygamber gittiğinde itibarsız ve kimsesiz durumlarına geri döndüler. Değer yargıları yeniden değişime uğradı.

Bugün bu insanların Ali dışında sığınacak kimseleri yoktur. Ali bugün Medine'de Şeyhlerin nazarında, yeniden güncellenen eski değerler sisteminde otuz küsur yaşlarında bir gençtir. Siyasi ve kabilevî güçten ve destekten yoksun ve fakirdir. Buna karşılık; takva, ilim, cesaret, sebat, derin düşünce yeteneği, eşsiz bir kılıç ve söz gücü ve bilgisiyle donanmıştır. Onun tüm sermayesi peygambere vefa yolunda göğüslediği tehlikeler, onun yolunda attığı kılıç darbeleri ve emriyle döktüğü düşman kanlarıydı. Ki o düşmanlar, bugünün teslim olmuş dostlarıydı artık!

Bu değerler ister istemez dostların kıskançlıklarını tahrik etmiştir. Bu fedakârlıklar ve bu cesaret, düşmanda onarılmaz kin ve düşmanlıkları yeşertmiş, bu iki kesimi Ali'ye karşı atağa geçme ve onu mahkûm etme noktasında, ona iftira atma ve küçük düşürme yarışında, kısacası onu mahrum etme ve yalnız bırakmada; birbirleriyle yardımlaşmaya ve birbirlerine destek olmaya yöneltmiştir.

Bir ruh, kendi döneminin seviyesinin çok üzerinde ise eğer; halk tarafından anlaşılamadığı için yalnız kalır. Onun karakterinin yüceliği, zarafeti ve güzelliği; diğerlerinin karakter zayıflı-

ğını, çirkinliğini ve kofluğunu açığa çıkarır ve onları aşağılar. Her ne kadar kendisi tevazu gösterse de ister istemez dost ve düşman birlikte onun yüce adını lekelemek, onun apaçık hakkını ortadan kaldırmak için el ele verirler ve bu ortak menfaatte birleşirler. Ali'nin yüce kişiliği; diğerlerinin basitliğini ve sıradanlığını aşikâr kıldığı için; bu acı gerçekten ıstırap duyan dost, hemfikir ve yoldaşlar bile Ali'nin faziletlerini yok sayarak, onu kötü göstererek ve kişiliğini aşağılayarak onu kendi seviyesine çekmeye çalışır. Böylece kendileriyle onun arasındaki acı verici ve kahredici mesafeyi kapatmaya uğraşırlar. Kendileri onun seviyesine ulaşamadıkları için, onun faziletlerini inkâr ederek, onu kendi seviyelerine indirmeye çalışırlar. Bu amaca ulaşmak için de düşmanla işbirliği yaparlar. Onunla ortak bir menfaat noktası bulurlar. Onu ezebilmek için düşmana ihtiyaç duyduklarından; çaresiz düşmanın oyuncağı, ücretsiz memuru ve "amatör" hizmetkârı olurlar.

İşte bu nedenle Ali'nin değeri düşürülmelidir.

Bu amaçla muhacirlerin, ensarın, Ali'nin ve Ömer'in düşmanı olan Ümeyyeoğulları'nın her yerde şu sözü yaydığını görüyoruz: "Ali; 'Ebuturab'tır.", "Ali namaz kılmaz.", "Vahiy kâtipleri, Kur'an'ın toplayıcıları, peygamberin akrabaları ve dayıları Ümeyyeoğulları'dır.", "Peygamberin eşi ve müminlerin annesi, Ebusüfyan'ın kızıdır.", "Ebusüfyan'ın evi, peygamberin gözünde tıpkı Mekke'deki Allah'ın evi gibi genel bir emniyet alanıdır, 'Haram' sıfatına haizdir ve oraya sığınan güvendedir", "Ali güya mescitte, mihrapta öldürülmüş; bu ne garip bir haberdir, Ali'nin camide ne işi var, Ali'nin namaz kıldığı nerede görülmüştür?"

Ancak herkes bu sözlerin; Ali'nin Bedir ve Uhud'da indirdiği darbelerin etkisiyle oluşan kin duygularının ürünü olduğunu bilmektedir. Tüm bu sözler bu kinin dışa vurumudur.

Fakat dosta gelince! Bedir ve Uhud'da Ali ile beraber Ümeyyeoğulları'na karşı savaşan dost dahi düşmanla ağız birliği etmek-

tedir. Peki ama neden? Zira ashabın önde gelen isimleri; Hendek'te başları önlerinde dururken yirmi yedi yaşlarındaki Ali, düşmanı dehşete düşüren darbeler vuruyordu. Bu sahnelerin ardından Müslümanların kalplerinde tekbirler yankılanıyordu. Peygamber "Hendek savaşında Ali'nin darbeleri, tüm insan ve cinlerin ibadetlerinden daha değerlidir." diyerek, Ali'yi övüyordu. Bu övgüler; yüreklerinde tekbir yankılananları, o darbelerle şevke gelenleri, fayda sağlayanları, kurtuluşa erenleri, iftihar kazananları küçültüyor; vicdanlarının derinliklerinde ister istemez bir kıskançlık tohumu yeşermesine neden oluyordu. Bu kıskançlıklar sonradan büyüyor, kendileri farkına varmaksızın ortaya çıkıyor, dallanıp budaklanıyor, yaprak açıyor, tüm duygu ve düşüncelerini sarıyor, bir gölge oluşturuyor ve iliklerinde kök salıyordu.

Hayber savaşında Ebubekir sancağı alır, kalenin fethi için ilerler, büyük uğraşlara rağmen başarısız olarak geri döner. Ardından Ömer gider, başaramadan geri döner. Bunun üzerine peygamber şöyle buyurur: "Yarın sancağı öyle bir kişiye vereceğim ki; Allah ve Rasul'ü onu sever, o da Allah'ı ve Rasul'ünü sever."

Ertesi gün sancağı Ali'nin eline verir. Dehşet verici bir kahramanlıkla kaleleri birbiri ardınca yenilgiye uğratır. Kale kapısını kırdıktan sonra millet yağma için kaleye hücum ederken, o diğer kaleyi fethetmek için koşar.

Bedir'de, Uhud'da kendilerini yaş ve itibar açısından toplumun seçkinleri sayan ashabın büyükleri ve ileri gelenleri ya kaçıyor ya köşelere sığınıyor ya da sessiz sessiz oturuyorlardı. Ali ise bir ışık, bir rüzgâr gibi meydana atılıyor; bu kesin gibi görünen perişanlık ve yenilginin ortasında yeni bir cephe açıyordu. O "fetih"te sancaktardı. Yine Huneyn gününde nüfuzlular, muteberler ve ileri gelenler Huneyn boğazından kaçarken ve Ebusüfyan da alay dolu bir kahkahayla: "Bu kaçışla kızıl denize ulaşacaksınız!" diye haykırırken; Ali, kaya gibi boğazın ağzını kapatıyordu.

Bu kılıç darbeleri, karşı saftaki düşmanın kin duygularını artı-

rırken; kendi safında savaşan dostlarının kıskançlık, haset ve nefret duygularını uyandırmıştı.

Böylece Ali'nin şahsiyeti, fazileti ve gücü söz konusu olduğunda; dost ve düşman aynı cephede yer almıştı. Dost düşmana, düşman dosta muhtaç olmuş ve her iki grup işbirliği yapmıştı. Ali'nin yüceliklerinin kendilerinde oluşturduğu aşağılık duygusunu, Ali'yi küçültmekle telafi edeceklerdi. Ama nasıl? Ali'de kesin olarak bulunan faziletleri yok sayarak, bu faziletlerden söz etmeyerek... Eğer kişi çok kötü ve çok namert biriyse; Ali'nin faziletlerini tahrif ederek, başka türlü göstermeye çalışarak ve ona iftira atarak... Yok, eğer kirlilik ve pislik o hadde varmadıysa, Ali'nin sahip olduğu değerler karşısında susarak ya da Ali'nin zaaf sayılabilecek ya da zaaf gibi gösterilebilecek bir durumu varsa; bunu mümkün olduğu kadar abartarak, olayı büyük göstererek, her yerde tekrarlayıp durarak, pireyi deve yaparak... Eğer insafı Ebubekir ve Ömer'inki kadarsa; Ali'nin hakkını itiraf etmekle birlikte hakkını gasp ederek ve ondaki hakikati yok etmek için maslahatları bahane göstererek:

– Ali mi? Evet, ama daha çok genç. Bırak birkaç kişiden sonra halifeliğe gelsin!

– Ali mi? Evet, ama o kılıç erbabıdır, dindar ve bilgilidir; fakat siyaset konusunda yetkin değildir. Cesurdur ama savaş ilmi hakkında bilgisizdir!

– Ali mi? Evet, ama çok şakacıdır!

– Ali mi? Evet, ama şimdilik hilafeti İslam'ın maslahatı için uygun değildir. Ali'nin çok düşmanı vardır. O, peygamber dönemindeki savaşlarda nüfuz ve itibar sahibi ailelerden çok insan öldürmüştür. İntikam duyguları henüz tazeliğini korumaktadır. Bu nedenle onun halife olması maslahata uygun değildir.

– Ali mi? O, kendini çok över. (Aşağılık kompleksi, burada daha çok kendini gösteriyor.)

– Ali mi? Evet, "Eğer liderlik onun eline geçerse, bu deveyi doğ-

ru ve sağlam bir yolda güdecektir; lakin halifeliğe çok fazla istek duyuyor."[59]

Peki sonuç? Ali hem Ümeyyeoğulları tarafından ezilecektir hem de Ali'yle aynı safta bulunan ve Ümeyyeoğulları'nın düşmanı olan Ömer tarafından. Osman, hem Ömer'in yardımıyla hem de Ömer'in düşmanı ve Osman'ın akrabaları olan Ümeyyeoğulları'nın yardımıyla zafer kazanacaktır.

Bunların hepsini de Fatıma çok iyi bilmekte ve çok iyi tanımaktadır. O hiçbir şey bilmeyen bir ev kadını değildir. Fatıma yürümeyi mücadele yolunda, konuşmayı tebliğ ederek öğrenmiştir. Çocukluğunu hareket tufanının kucağında geçirmiştir. Gençliğini zamanının siyaset bataklığında çürütmüştür. O Müslüman bir kadındır. Ahlâk anlayışı ve iffeti, onu toplumsal sorumluluktan alıkoymaz. Bugün peygamberin defninden birkaç saat sonra Ali; Haşimoğulları'ndan birkaç kişi ve ona vefalı kalan peygamberin birkaç sevgili ve değerli yareni ile Sakife'de meydana gelen olayı reddetmek ve herkesin davet edildiği biat işine baş kaldırmak için onun evinde toplanmıştı. Halife ise mescitte velayet hutbesini okumuş, halktan biat istemişti. Ve siyasi temsilcisi Ömer, hükümetin önünde kalan birkaç engeli de kaldırarak yolu tamamen açmak için, eşsiz bir çaba göstermişti.

Hazrec Kabilesi reisi Sad bin Ubade, itibar sahibi bir adam olup Sakife'de ensarın adayıydı. Ebubekir'in halifeliğini kabul etmemiş ve bir isyan nişanesi olarak Medine'yi terk etmişti. Şam'a gitmek üzere şehirden dışarı çıkmış, yarı yolda ansızın "meçhul oklara hedef olduğu" haberi ulaşmıştı. Tanınmayan kişilerce suikasta uğramıştı. Ona ateş açan ve ismini bilen kişinin suikast

[59] Ömer vasiyeti sırasında kendinden sonra halife olabilecek kişiler hakkında görüş beyan ediyor. Bu görüşler oldukça dakiktir. Özellikle de Osman hakkında söyledikleri. Onun kavmine ve akrabalarına düşkün, gösteriş meraklısı ve Ümeyyeoğulları'nın oyuncağı olduğunu söylüyor. Ama aynı zamanda onun seçtiği şûrada ortamı Ali'nin yenilgisi ve Osman'ın zaferi doğrultusunda hazırladığını görüyoruz.

sonrası fasih bir Arapça ile şiir okuduğu rivayet edilir!

O dönem kabilelerinin durumu belli değildir. Ancak muhtemelen bazıları Ebubekir'in halifeliğini kabul etmemişlerdi. Ama tehlikenin asıl merkezi Fatıma'nın eviydi. Evet, o günden sonra Fatıma'nın evi iktidarlar için daima tehlike merkezi olmuştur.

Bugün Medine'de, dikkat edilirse tarih üç merkezde yazılmaktadır: Mescid, Fatıma'nın evi ve artık sükûta gömülmüş olan peygamberin evi. İlginç olan şu ki, bu merkezlerin üçü de yan yanadır ve duvarları birbirine bakmaktadır. Evet, bu üç merkez arasında sadece bir duvar kadar mesafe vardır.

Ömer, hükümete karşı çıkan bu direnme noktalarına karşı öfke duymaktaydı. Ebubekir'in elinde bulundurduğu kudretin istikrarı için çok çaba harcamış, onun önündeki tüm engelleri kaldırmıştı. Bu nedenle bir grubun Fatıma'nın evinde hükümete karşı toplanmış olmasına ve bir direniş merkezi teşkil etmelerine tahammül edemiyordu. Üstelik bu direniş noktasının halifenin ikametgâhı ve parlamentosu olan mescidin derinliklerinde, yani Fatıma'nın evinde olması ve bu simaların daha dün peygamberin en sevdiği ve en çok değer verdiği şahsiyetlerden oluşuyor olması daha da can sıkıcıydı.

Fatıma yaralı bir kuş misali iki ağır facia arasında sıkışıp kalmıştı: Peygamberin ölümü ve Ali'nin yenilgisi. Üzüntüler içinde boğulmuştu. Geçmişi düşünmekteydi, yarınlardan endişe duyan babasını... Geleceği de düşünmekteydi, "adalet ve rehberlik" dininin yazgısı ne olacak diye? Geçmişin acı-tatlı hatıraları zihnine hücum etmekteydi. Bu anılar onu, kafesinden uçuveren küçük bir kuş gibi babasının kanatlarında, geçmişin ufuklarında uçurmaktaydı. Bu hatıralar onun ve ailesinin başına gelen facianın öfkesini az da olsa unutturmakta, onu bir an olsun teskin etmekteydi. Bu esnada ansızın mescitten bir gürültü yükseldi. Fatıma birbirine karışan bu sesler ve uğultular arasında, Ömer'in sert ve korkunç sesini tanıdı ve kapıya doğru yaklaştığını fark etti.

– Bu evi içindekilerle beraber ateşe vereceğim.

Fatıma bu cümleyi net bir şekilde duydu. Artık çok yaklaşmışlardı. Fatıma'nın evinin kapısı mescide açılmaktaydı. Birilerinin Ömer'e şaşkınlıkla şu soruyu sorduklarını duydu:

– Ya Fatıma da evde ise?

Ömer, aynı ciddiyetle devam etti:

– Olsun.

Ömer'in kölesi, elinde ateşle gelmişti.

Şimdi ateş Fatıma'nın evinin üzerindeydi.

Topluluğun gürültüsü arasında Ömer'in korkunç sesi duyuldu:

– Ali dışarı gel!

Ev müthiş şekilde sarsılıyordu. Getirdikleri ateşin alevi ise, evin küçük pencerelerinden görünmekteydi. Ömer'in feryadı, her dakika daha sert ve daha saldırgan olmaktaydı.

Ansızın kapının ardından Fatıma'nın sesi duyuldu. Bu feryat tüm dünyanın acılarını içinde barındırıyordu:

– Ey babacığım, ey Allah'ın Rasulü! Senden sonra Ömer'den ve Ebubekir'den neler görmedim ki!

Ömer'in yanındakiler, birkaç adım gerilediler. Bu acı acı feryat eden ve ağlayan peygamberin sevgili kızıydı.

Bazıları kendilerini tutamayıp, yüksek sesle ağladılar. Bazıları da peygamberin ve Fatıma'nın evinin önünde şaşkınlık içinde kalakaldılar.

Sanki hiçbirinin eli-ayağı tutmuyordu. Mahcubiyet duygusuyla yavaş yavaş geri döndüler. Ömer yalnız kalmıştı. Bir müddet ne yapacağını bilemez halde tereddüt etti ve sonra Ebubekir'in yanına döndü. Herkes Ebubekir'in etrafında toplandı ve ona Fatıma'nın olayını anlattı. Bazıları sanki bir faciadan bahseder gibi konuşuyordu.

Ömer ve Ebubekir tekrar Fatıma'nın evine gittiler ama bu defa yumuşak ve sakin bir şekilde. İlk adımı Ebubekir attı. Biri kılıç-

la vuruyor, diğeri pamukla!

Musibetlere alışmış, mücadele beşiğinde büyümüş olan Fatıma; her ne kadar bugünkü olay nedeniyle hepsinden daha fazla zor durumda kalsa da, kendini her zamankinden daha çaresiz görüyor olsa da; ayakta durmaya, düşmemeye ve tüm bu acıların ağırlığı ve baskısı altında diz çökmemeye çalışıyordu. Evin koruyucusu, savunucusu ve yapayalnız kalmış olan Ali'nin hamisiymişçesine kapıda duruyordu.

İçeri girmek için izin istediler. Fatıma izin vermedi. Hayal edilemeyecek kadar sabırlı olan Ali, dışarı çıktı. Fatıma'dan girmeleri için izin vermesini istedi. Fatıma Ali'ye karşı direnmedi, sadece sustu. Öfke taşan bir sükûttu bu. Ali onları içeri çağırdı, onlar da içeri girdiler. Fatıma'ya selam verdiler, Fatıma öfkeyle yüzünü çevirdi ve yanıt vermedi. Yalnızca gitti ve duvarın ardına gizlenerek onların gözlerinden uzaklaştı. Ebubekir, Fatıma'nın öfke ve nefretinin haddi aştığını hissetti. Bu nedenle ne diyeceğini, nasıl başlayacağını bilemedi.

Utanç ve sessizlik, iki şeyhin yüzünü gölgelemişti. Fatıma ve Ali'nin yanında böyle dakikalar geçirmek onlar için çok zordu.

Ali yanlarına oturmuştu. Sanki sadece bir ev sahibiydi, sessiz. Fatıma ise duvarın ardında, öfke ve küskünlükle onlardan gizlenmişti. Onları görmek istemiyordu. Duvar, kaldırılamaz bir mesafeydi onların arasında, nitekim kaldırılamadı da.

Ebubekir kendine hâkim olmaya ve böyle zor bir ortamda konuşabilme gücünü yeniden toparlamaya çalışıyordu. Biraz zaman geçti, içinde birçok anlam ve söz taşıyan sükût eve hâkim oldu. Ebubekir, yüzünde derin bir keder taşıdığı halde titrek bir ses, yavaş ve merhametli bir edayla dedi ki:

– Ey Allah'ın Rasulü'nün sevgili kızı! Allah'a yemin olsun ki peygamberin yakınları benim için kendi yakınlarımdan daha değerlidir. Sen de benim için kızım Ayşe'den daha sevgilisin. Babanın öldüğü gün, onun yerine ölmeyi ve ondan sonra yaşamamayı isterdim. Gördüğün gibi ben seni tanıyor, şeref ve fazi-

letini itiraf ediyorum. Allah'ın Rasulü'nün hak ve mirasını senden almamın nedeni, onun -salat ve selam üzerine olsun- "Biz peygamberler, miras bırakmayız; bizden kalan ancak sadakadır." dediğini duymuş olmamdan dolayıdır.

Daha sonra Ebubekir sustu. Ömer de aynı şekilde sessizdi ve bu yumuşak ve övgü dolu konuşmanın acısı büyük olan Fatıma'nın üzerinde bıraktığı etkiyi görmek istiyordu. Fatıma, bir an bile tereddüt etmeden konuşmaya başladı. Feryat ve öfkeden uzak, mantıklı ve sakin:

– Eğer sizin ikinize Allah'ın Rasulü'nün bir sözünü nakledersem, onu kabul edip onunla amel edecek misiniz?

İkisi bir ağızdan "Evet." dediler.

– Allah aşkına siz peygamberin şöyle dediğini hiç duymadınız mı? "Fatıma'nın memnuniyeti benim memnuniyetimdir. Onun öfkesi benim öfkemdir. Kızım Fatıma'yı seven beni sevmiş olur. Fatıma'yı mutlu eden beni mutlu etmiş olur. Onu kızdıran beni kızdırmış olur.?

Bunun üzerine ikisi de "Elbette ki biz bunu peygamberden duyduk." dediler.

Fatıma duraksamaksızın devam etti:

– Allah'ı ve melekleri şahit tutarım ki, siz ikiniz beni çok üzdünüz, beni memnun etmediniz. Allah'ın Rasulü'nü gördüğümde ikinizi de şikâyet edeceğim.

Ebubekir'i ağlama tuttu. Kendinin konuşmaya ve Fatıma'nın da dinlemeye mecali olmadığını hissetti. Ayağa kalktı, kendisi önde Ömer peşinde mescide girdi. Perişan ve ağlamaklı, öfkeli ve dertli bir şekilde cemaate yönelip feryat etti...

Ama temsilciler ve maslahatçılar onu, bu işi bırakmasının ümmetin maslahatına olmayacağı konusunda ikna ettiler. Ebubekir etki altında kaldı ve istemeden de olsa halife olmayı kabul etti. Maslahatçılara boyun eğdi, teslim oldu. Kendince İslam'ın başarısı ve Rasul'ün sünnetinin icrası konusunda bir adım atmış ol-

du. İlk uygulaması da Fedek arazisini Ehlibeyt'ten almaktı.

Böylece Ali ekonomik yönden ve geçim kaynağı açısından da felç olacak ve geçimini beytülmalden alacağı maaş ile sağlamaya mecbur kalacaktı.

Ali'yi fakir ve yapayalnız bir şekilde kendi haline bıraktılar. Etrafında bulunan sayılı birkaç kişi de ya zorla ya da ikna edilerek dağıtıldı. Dolayısıyla onun biat etmemesi bir isyan ve tehlike sebebi olamazdı. Onlar yakînen biliyorlardı ki Fatıma hayatta olduğu sürece Ali'den biat alamayacaklardı. Ali biat etmeyecekti. Fatıma hak olduğuna inanmadığı bir iktidar karşısında en ufak bir yumuşama göstermedi. Onlara karşı nefret dolu ve saldırgan tutumundan ölümüne dek vazgeçmedi.

Peygamber vefat etti ve Ali evde oturmaya mecbur kaldı. Fatıma'nın kendisinin, eşinin ve çocuklarının tek geçim kaynağı olan mirası elinden alındı. Güç, Ebubekir ve Ömer'in eline geçti. İslam'ın ve halkın alın yazısı siyasete emanet edildi. Mal düşkünü Abdurrahman bin Avf, aristokrat Osman, laubali Halit bin Velid, haşin ve takvasız Sad Bin Vakkas; peygamber hilafetinin aslî kurucuları oldular. Ali ise evde oturdu ve Kur'an'ın yazılması ve toplanması işine girişti. Gelecekten endişe ediyordu zira. Bilal Medine'yi terk etti, Şam'da inzivaya çekildi, sonsuza dek sessiz kaldı. Selman; zafer kazanmış edasıyla hızlıca Sakife'den dönenlere ana dille duygularını daha güzel ifade ettiği için Farsça kinayeli ve manidar bir üslupla: "Kerdid ve ne kerdid!/Düşündünüz taşındınız, tereddüde düştünüz; sonunda yapacağınızı yaptınız, Ali'nin hakkını yediniz!" dedi. Ardından kederli ve ümitsiz bir şekilde İran'a döndü. O da inzivaya çekildi. Peygamberin dostu Ebuzer ve çok sevdiği Ammar da ortada kaldılar.

Ama Fatıma yılgınlık göstermedi. Gasp edilerek ele geçirildiğine inandığı iktidara ve hak etmeyen insanların elinde olduğuna inandığı hilafete karşı mücadeleye devam etti. Elinden alınan *Fedek* arazisini geri almak için çaba harcamaktan çekinmedi.

Bu çaba saldırı ve eleştiri tarzındaydı. Halifenin bu hareketinin siyasi intikam amaçlı olduğunu ve Ali'yi ekonomik açıdan köşeye sıkıştırma hedefi taşıdığını herkese ispat etmek istiyordu. Fedek küçük bir araziydi, büyük bile olsaydı Fatıma sırf bir arazi için bu kadar gürültü çıkaracak bir insan değildi. Ancak Fedek yeni sistemin gasp ve zulüm üzere kurulu olduğunu göstermesi açısından Fatıma için bir anlam kazanmıştı. Fedek meselesini gündeme taşımakla sistemi mahkûm etmek istiyordu. Onların kendi menfaatleri söz konusu olduğunda açık gerçekleri nasıl inkâr ettiklerini ispat etmek istiyordu. Bu konuda peygamberin söylemediği bir sözü ona nispet etmekten ya da söylediği bir sözü çarpıtmaktan kaçınmayacaklarını göstermek istiyordu. Böylece insanları hilafetlerinin temelinde Rasul'ün sünneti olduğuna inandırabileceklerini düşünüyorlardı. Yoksa peygamberin ailesine zulüm yapmak mümkün mü? İslam'ın her baba ve çocuğa tanımış olduğu bir hakkı, peygamberin evladından almak olacak iş mi? "Peygamber çocuk bırakır ama miras bırakamaz." diyorlardı. Fedek Fatıma için siyasi bir meseleye ve bir mücadele aracına dönüşmüştü. Fatıma'nın ısrarı bu yüzdendi. Yoksa mesele, akıllı düşmanların ve ahmak dostların sandıkları gibi Fedek'in getireceği maddî yarar değildi.

Babasının ölümü yüreğini yakıyor, peş peşe gelen darbelerden çok etkileniyordu. Sayıları bir elin parmağından daha az olan bir kesim hariç, yüce ensar ve muhacirler yeni halifeye onay vermiş ve Sakife darbesini kabul etmişlerdi. Ancak tüm bunlara rağmen Fatıma yılmadı.

Fatıma'nın iktidarın el değiştirmesi konusunda bir ümidi kalmamıştı. Biliyordu ki Ali'nin hakkı elinden alınmıştı artık. Güçlü seçim mimarları, eskiden beri zemini hazırlamış ve etkili projeler üretmişlerdi. Duruma hâkim idiler. Ama gücün istikrarı, hükümetin dayatması, halkın sükûtu ve teslimiyeti; Fatıma'yı hakkı savunma ve batıl ile mücadele sorumluluğundan alıkoymuyordu. Ümidi ne kadar zayıf olsa da zafer için mücadele etmeliydi. Hâkim iktidara karşı direnmeliydi. Onu mağlup ede-

mese de en azından mahkûm edebilirdi. Bâtılı yok edemese de rüsva edebilirdi. Hakkı hâkim kılamasa da ispat edebilir, gündemde tutabilir, yaşadığı zamana tanıtabilir ve zinde tutabilirdi. En azından halk, hüküm sürmekte olan gücün haksız olduğunu ve zulüm üzere bina edildiğini; kovulmuş, tutsak edilmiş ve yenilmiş olanın ise hak, adalet ve özgürlük üzere bulunduğunu bilebilirdi.

Medine bugün tarihin en ilginç sahnesine şahit olmaktadır. Peygamber mescidinin yanında, siyah gecelerin karanlık derinliklerinde bir adam yaslı eşini ata bindirmekte ve şehrin kıvrımlı, tenha sokaklarında gezdirmektedir.

Yaya Ali ve süvari de peygamberin sevgili devrimci kızı Fatıma'ydı. Ali ve yoldaşı Fatıma, her gece böyle evden çıkıp ensarın yanına giderlerdi. Zira ensar, samimi ve tarafsızdı. Muhacirler daha çok Kureyş'tendi, birbirlerini tutarlardı, aynı siyasî oluşum etrafında birleşmişlerdi. Bugün hilafet onlardan olan nüfuz sahibi bir şeyhin elindeydi. Hepsinin bu hükümetten bir menfaatleri vardı. Ama ensar, yeni hükümetten bir şey elde etmemişti. Adayları Sad bin Ubade Medine'yi terk etmiş, Şam yolunda tanınmayan kişilerce suikasta uğramıştı. Böylece ensar, muhacirlerden peygamberin yakını ve Kureyş şeyhi Ebubekir'e teslim olmuştu. Zira Ebubekir, peygamberin 'halifenin Kureyş'ten ve akrabaları içinden olmasını arzu ettiğini' söylemiş; ensar da peygamberin sözü hatırına ve Ehlibeyt'e hürmet adına hilafetten vazgeçerek yönetimi peygamberin akrabası ve eşinin babası olduğu için Ebubekir'e bırakmışlardı. Üstelik çoğunluk olmalarına rağmen ve Medine halkı oldukları halde peygamberin akrabalarına itaat etmeyi, boyunlarının borcu olarak görmüşlerdi.

Fatıma bizzat ensarın yanına gidiyor, her gece Ali ile beraber meclislerine katılıyordu. Onlarla konuşuyor, tek tek Ali'nin faziletlerini anlatıyor ve peygamberin vasiyetlerini hatırlatıyordu. İslam'la, İslamî ruh ve gayelerden kazandığı manevî nüfuzla, yüce insanî şahsiyetiyle, siyasi bilinciyle, dakik bilgisiyle, mantık gücü ve güçlü delilleriyle Ali'nin hakkını ispata çalışıyordu.

Yapılan seçimin batıl olduğunu ve aldatıldıklarını kanıtlamak için uğraşıyordu. Bu aceleye getirilmiş, yüzeysel ve siyasi gafletin doğabilecek sonuçlarını sıralıyor; İslam'ı ve ümmeti bekleyen korkunç ve temelsiz geleceğe karşı onları uyarıyordu.

Bu rivayeti nakleden tarihçiler; ensarın Fatıma'nın yorumlarına, mantığına ve düşüncesine karşı çıktığına dair tek bir rivayet dahi nakletmemiştir. Ensar daima Fatıma'ya hak vermiş, yaptıkları büyük hatayı itiraf etmiş, Ali'nin faziletlerini ve hilafetin onun hakkı olduğunu kabul etmişlerdir. Fatıma onlardan kesin bir dille şunu istemiştir: "Ebu'l Hasan'ın hakkını geri alma yolundaki mücadelesinde ona yardımcı olunuz." Ensar ise özür diler bir tarzda:

– Ey Allah'ın Rasulü'nün kızı! Biz Ebubekir'e biat ettik, bu iş oldu bitti. Eşin ve amcaoğlun Ali acele etmiş olsaydı, bu konuyu bize daha önce açmış olsaydı, biz ona rağmen bir başkasını seçmezdik.

Ali şaşkınlık ve itiraz dolu bir sesle:

"Ben peygamberi evde bırakıp, gusül, kefenlenme ve defin işini boş verip, dışarıda hükümet için tartışmaya mı girseydim yani?"

Fatıma her zamanki gibi Ali'nin peygambere olan aşkının ve vefasının kurbanı olduğunu görüyordu:

"Ebu'l Hasan yapması gereken işi yaptı, layık olduğu şeye koşmadı. Onlar ise yapacaklarını yaptılar. Allah yaptıkları ve talep ettikleri şeylerin hesabını onlardan soracaktır."

Artık her şey sona ermişti.

Fatıma ölümü beklemeye başladı. Düşündüğünden daha yalnız olduğunu hissetti. Yıllardır babasını takip etmiş, onun yanından ayrılmamış, ona yoldaşlık yapmış aşina çehreler; kendisine yabancı olmuştu artık. Onun ashabı bugün artık başka bir telden çalıyordu. Medine artık "peygamber şehri" değildi. Siyaset ve yönetim "iman şehrini" gölgelemişti.

Muhammed; bedevî Arap toplumuna duygu, fedakârlık, hakkaniyet, hakikate teslim olma, insanî değerler ve "iman, cihad, takva" gibi güzellikler bahşetmişti. Bununla birlikte onların köhnemiş geleneklerini, ırkçı söylemlerini, ırka, kabileciliğe, gurura, bencilliğe, sınıf ayrımcılığına ve çıkarcılığa dayalı ilişkilerini, anlamsız ve seviyesiz muhafazakârlık anlayışlarını; iman ehlinin en etkili kamçısı, inkılâbın, sorumluluk bilincinin, mücadelenin, ilerlemenin, ruhun manevî tecellisinin ve hayatın sürekli bir yansıması olan söylemiyle yok etmişti. Fakat bugün Fatıma'nın evinin yanı başında dinlenmektedir. Dünya hayatında ailevî, toplumsal ya da sınıfsal herhangi bir konumda olamayan; fakat peygamberin gözünde ve gönlünde yüce bir makama sahip olup haysiyet ve onurlarını yalnızca iman, ihlâs, bilinç ve mücadeleyle kazanan onun aziz yarenleri ise yeni siyaset adamlarının gözünden düşmüştür artık. Bunların yerini yeni "şahsiyetler"(!) ve "akıllılar"(!) almıştır! Gerçek yarenler geri itilmiş, bunlar ise öne atılmıştır!

Kulaklar; hükümetin ve iktidarın gürültülerini dinlemekle meşguldü. Öyle ki artık ihlâsın, sevginin ve ruhun zayıf ve yumuşak sesini duymak mümkün değildi.

Ebubekir'in şahsiyeti, Ömer'in haşinliği, Halit'in kılıcı ve Amr bin As'ın dehası ansızın Medine'nin etrafına büyük bir duvar örmüştü. Ardından halk ve ashabı ya korkutarak ya kendine cezbederek, ya isteyerek veya zorla bu kuşatılmışlığın içine itmişlerdi. Fatıma'nın evi ise, bu kuşatmanın dışında kalmıştı. Fatıma'nın sesi kimseye ulaşmıyordu.

Fatıma'nın düşmanları, Mekke'de mücadele ettiği düşmanlardan daha güçlüydü. Babası Mekke'de, tek başına bir şehirle savaşıyordu. Yanında küçük kızı dışında bir yoldaşı olmaksızın Mescid-ul Haram'da, düşmanın egemenlik merkezi ve Kureyş senatosu olan Darunnedve'nin karşısında, Kureyş'in ve tüm Arapların 365 mabudu ve şefaatçisini utanç verici şuursuz taşlar olarak niteliyordu. En ufak bir zaaf ve tereddüt göstermeksizin "Allah'ın yardımıyla bunların hepsini param parça edece-

ğim!" diye feryat ediyordu. Düşmanlarının atalarını ahmaklıkla, mukaddesatlarını da hurafeler yumağı olmakla suçluyordu. Kudret ve netliğin ilham kaynağı olan Fatıma'nın babası şöyle söylemişti, nitekim doğru da söylemişti: "Biz bir kavme saldırdık mı, o kavmin vay haline!"[60]

Kudretinin zirvede olduğu, her zamankinden daha değerli, daha güçlü ve daha nüfuzlu olduğu ömrünün son günlerinde; babamın Usame ordusunun hareket etmesini sağlayamadığını gördüm. Açık emrine, tekit ve tekrarına, dua, beddua, nefret ve çabalarına rağmen ölüm yatağında gönderdiği ordu; Medine'nin varoşu *Ceref* üssünde durmuş, bir adım bile ilerlememişti.

Ne diyeyim? Hatta kendi evinde, vasiyetini bile dile getirememişti. Vasiyet mektubunu yazamamıştı. Sözlü olarak yaptığı vasiyetin de, tahrifini ve çarpıtılmasını önleyememişti.

Zamanın meşhur kahramanı, eşi Ali, Hendek Savaşı'nda yirmi küsur yaşlarında bir gençti. Tüm düşman kabileler tek vücut olmuş ve güçsüz Medine'ye saldırmıştı. Din ve küfür, tevhid ve şirk, yani Araplar ve Yahudiler aynı safta; genç İslamî hareketin kökünü kazımak için ve "Muhammed devrimini" mücahidlerin başına yıkabilmek için uğraşıyordu. "Onun şehrini başına yıkacağız!" diyorlardı. Fakat yirmi küsur yaşında olan Ali, bir darbeyle savaşın alın yazısını değiştirdi. Uhud'da, Kureyş'in baskın çıktığı ölüm saçan anlarda, Müslümanlar dağılmış ve kaçmış, ashab saklanmış ve ümitsizliğe düşmüş, peygamber ise üssünde yalnız, yaralı ve savunmasız kalmıştı. Ali canından ve bedeninden oluşan bir girdap gibi peygamberin etrafında dönüyordu. Sonra rüzgâr gibi savaş meydanına atılıyor, şehitlerin üzerinden peygamber tarafına giden düşmanı dağıtıyordu. Tekrar peygamberin yanına dönüyor, etrafını dolaşıyor, ardından tekrar savaş alanına gidiyordu. Bu arada firarilerin önünü kesiyor ve oturanlara kızıyordu. Yeni bir cephe oluşturabilmek için da-

[60] Peygamber bu sözü Hayber'de bedevî Gatafanlılarla Medine aleyhine işbirliği yapan Yahudileri gafil avladığında söylemişti.

ğılmış askerleri topluyor; bu cepheyi oluşturmayı başararak kaçanlardan, ümidini yitirenlerden ve yenilmişlerden bir direniş seddi meydana getiriyordu. Peygamberin ölüm haberi, şehitlerin çokluğu, mücahidlerin yenilgisi ve Hamza'nın kanını içmekle mest olmuş muzaffer Kureyş'i perişan etmeye devam ediyordu Ali. Korkunç Huneyn yenilgisini telafi eden kişiydi o aynı zamanda. Hayber zaferinin mimarı. O, savaş sahnelerinde kılıcı olgun başak arazilerinin üstüne inen bir orak gibi, ölüm ve kan tarlalarını biçen kişiydi. Düşman gücün askeri, onun bineğinin yanında korkak ve tedirgin bir hal alırdı.

Bugün ise Ali, köşesinde sessiz ve gamlı oturmaktaydı. Şimdiye kadar Ali'nin çehresinde hiç müşahede edilmemiş olan korkunun gölgesi yüzünü gölgelemişti. Siyah ufuklara ve korku dolu mekânlara dalmıştı. O meşhur kılıcına ne olmuştu? O cihaddan her dönüşünde, kılıcı kana doymuş olurdu. Peygamberin kanlı kılıcının yanında, kendi kılıcını Fatıma'ya verir, iftihar ve cesaret dolu bir sesle: "Fatıma kılıcımı yıka!" derdi. Bugün ne olmuştu da on yılın ardından böyle ruhsuz kalabilmişti? Nasıl böyle düşkün olabilmişti? Hatta Ali'nin evine hücum ettiklerinde, sessizliğinden bir adım bile sıyrılmamıştı. Peygamberin çaresiz kaldığı bu yeni başlayan mücadelede; savaş alanlarında şaşkınlık yaratan ve Müslümanlara cesaret ve güç bahşeden o muzaffer sancaktar Ali, yenilmişti. Fatıma tek başına ne yapabilirdi ki?

İç düşmanla mücadele etmek, dış cephede savaşmaktan her zaman daha zordur. Bugün başlayan savaşın karşı safında Ebuleheb, Ebucehil, Ebusüfyan, Hint, Utbe, Ümeyye Bin Halef ve İkrime yok. Bu çehrelerin kirli olduğu; insanî değer ve hedeflerden, mana ve imandan nasiplerini almadıkları açıktı. Onlar yalnızca güç ve çıkarlarını korumak; mallarını, iktidarlarını, ticari kervanlarını ve köle pazarlarını savunmak için savaşmaktaydı. Bu savaş gericilik ve devrim savaşıydı, kölelik ve hürriyet savaşıydı, esaret ve kurtuluş savaşıydı; zillet, siyaset, kirlilik ve paklık savaşıydı. Kısacası cehaletin ve karanlığın, zulmün ve insan-

lık dışı güçlerin; insanî çehrelerle, aydınlık ve bilinç saçan mesajla savaşıydı bu savaş.

Peki bu savaşın tarafları kimdir? Bir tarafta Mekke'de, Bedir'de, Uhud'da, Hayber'de, Mekke'nin fethinde ve Huneyn'de bulunan Ali ve Fatıma vardır. Diğer tarafta ise peygamberin ailesinden sonra iman eden ilk insan, mağara arkadaşı, hicret arkadaşı, müminlerin annesinin babası, peygamberin kimsesizlik ve gurbet dönemlerinde ona yardım eli uzatan, tüm servetini ona iman yolunda sarf eden, Medine'de fakir düşerek insanlıktan yoksun Yahudilerin ve Medine'nin yabancı ve hakir halkının yanında çalışmak zorunda kalan, peygamberin nübüvvetinden vefatına kadar geçen yirmi üç yıllık zaman diliminde onun yanından ayrılmayan Ebubekir vardır.

Ve Ömer... Kırkıncı kişi olarak peygamberin gizli üssünde, Erkam Bin Eb-i Erkam'ın evinde Müslüman olmuştur. Onun ve Hamza'nın zayıf ve sayıca az olan peygamberin ilk yarenlerine katılmaları Müslümanlara güç katmış, açık hareket edebilme imkanını vermiştir. Ömer, o günden beri tüm gücünü bu hareketin ilerlemesi uğruna harcamıştır. Peygamberin ilk yarenlerinden, seçkin muhacirlerden olmuştur. Halk onu peygamber n büyük rehberlerinden ve yüce ashabından biri olarak görmüştür. O, aynı zamanda müminlerin annesi Hafsa'nın da babasıdır.

Bunun yanı sıra, büyük muhacir ve öncülerden Ebuubeyde ve zil-Hicreteyn (iki hicretin sahibi)[61] ve zin-Nureyn (iki nurun sahibi)[62] lakaplı Osman vardır. Osman, dindar ve haşmetli bir adamdı. Kureyş'in iki büyük ailesine mensuptu. Servetinin büyük kısmını peygamberin fakir taraftarları için hayır ve yardım

[61] İlk önce Habeşistan'a ve sonra Medine'ye hicret.

[62] Önce Rukiye'nin ve sonra Ümmü Gülsüm'ün eşi oluyor. Peygamberin kızları önce Ebuleheb'in gelinleri idiler. Nübüvvetten sonra o oğullarının boşanmasını emretti. Bununla hem peygambere hakaret etmek hem de ona psikolojik ve ekonomik baskı kurmayı hedefliyordu. Zengin ve aristokrat bir genç

yolunda sarf etmişti. Halk arasında eski ashabtan, büyük muhacirlerden ve peygamberin yakını ve dostu olarak bilinirdi.

Halit Bin Velid... İslam düşmanlarına karşı cihadda büyük kahramanlıklar göstermişti. Mute Savaşı'nda sade bir asker iken, Romalıların başında kılıç sallamadığı halde "Allah'ın kılıcı" unvanını almıştı.

Amr Bin As... Arapların dört meşhur dehasından biriydi. Müslümanlara katılmış ve yıllarca kuzey sınırlarında, güçlü Roma İmparatoru'na İslam'ın kudretli yüzünü göstermişti.

Sad Bin Ebi Vakkas... İslam'da ilk düşman kanı akıtan kişidir. Müslümanları savunma aşamasından, Bedir merhalesine yükseltmiştir. Artık hücum sırasının geldiğini ilan etmiştir. Uhud'da dakik ve maharetli ok atışlarıyla yalnız kalan peygamberin gerçekten tehlikeye düşen canını korumuştur. Diğerleri ve diğerleri... Ve ardından aziz muhacirler ve ensarın teyitleri. İslam'ın tüm öncülerinin ve muhafızlarının, peygamberin en yakın yoldaşları ve dostlarının onayları.

Şiara gelince: Ne putperestlik ne şirk ne efsanecilik ne Kureyş kervanları ne de kabileciliktir; bilakis şiar: Tevhidin ve istikrarının sağlanmasıdır, İslam'ın yayılmasıdır, Kur'an'ın toplanması ve revaçta tutulmasıdır, takvadır, mal düşkünlüğünü yermedir, Allah rızası ve halk için hizmet etmedir, şer'i kural ve hükümlerin icrasıdır, peygamber sünnetinin ihyasıdır ve en ilginç olanı Müslümanların birlik ve beraberliklerinin korunmasıdır!

Ama bu arada bir hak gasp edilmiştir. Gayet kolay ve sakin bir şekilde! Bu hak, Ali'nin hakkıdır! Peki nasıl? Çok basit, akıllıca bir mantık yürüterek; ümmete duyulan merhamet ve İslam'ın geleceğini düşünme bahanesiyle; iç isyan tehlikesi, dış düşman baskısı ve Müslümanların tefrikaya düşme korkusu bahane edi-

olan Osman (Baba tarafından Ümeyyeoğulları ve anne tarafından Haşimoğulları), Rukiye ile evlendi ve Habeşistan'a hicret etti. Rukiye Medine'de vefat edince Ümmü Gülsüm ile evlendi. Zin-Nureyn lakabı buradan gelmektedir.

lerek... Kısacası Ali'nin şu an halife olması "fiilen maslahata" aykırıdır. Zira henüz otuz küsur yaşında bir gençtir, serttir, birçoklarının onunla iyi bir geçmişi yoktur, hatta ona karşı kin beslemektedirler. Bu tavırları nedeniyle, birçok nüfuzlu aile ve etkili şahsiyetle, her işte payı bulunan ve toplumda etkin olan gruplarla arası bozuktur.

"Ali için henüz erkendir." Onun seçilmesi, İslam'ın "maslahatına" uygun değildir. Evet, "maslahat" bahanesi, hakikatin sırtından hiç inmeyen bir kamçı gibidir.

Maslahat, kurnazların daima hakikati kurban etmek için kullandığı bir kılıçtır. Şer'i kurban(!) kıbleye döndürülerek, Allah'ın adıyla (!) temiz ve tâhir bir kurban ve helal bir et!

Ne kadar kolay! Sessiz sedasız! Kimse farkına varmadan, uykuda olanları uyandırmadan, halkı üzmeden, kimsenin halkı bilinçlendirmesine imkân vermeden, "maslahat" tamtamları arasında boğulan, susturulan, unutulan "hakikatin" sesini hiç kimse teşhis edemeden, çabasız, ağıtsız, feryatsız, itirazsız... Hakikati kurtarmadan, "maslahatperestlik" silahıyla silahlanmış güce karşı bir şey yapamadan.

Fatıma'ya rağmen, Fatıma'nın çabalarına, feryatlarına, itirazlarına ve ağıtlarına rağmen! "Zulüm, takva elbisesine büründüğü vakit, tarihteki en büyük facia meydana gelir."

Ve bu facianın kurbanları sessiz ve savunmasız Ali, Fatıma; daha sonra da tek tek çocukları, halefleri.

Fatıma başlamış olan bu facia karşısında yapılabilecek bir şey olmadığını fark etti.

Bir an hayatı boyunca yaşadığı tüm mücadeleleri, katlandığı musibetleri, işkenceleri, fakirliği, zorluğu, acıyı yüreğinde ve bedeninde hissetti.

Artık her şeyin bittiğini yakînen anladı. Peygamberin ve Ali'nin çözemediği bu sorun karşısında elinden bir şey gelmeyeceğini gördü.

Gözünün önündeki tüm ufuklar karardı. "Bir gecenin parçaları gibi art arda gelecek olan karanlıklar" peş peşe geliverdi. Babası, ömrünün son günlerinde, bunu haber vermişti.

Peki, yarın ne olacak? Esmeye başlayan siyasetin ve maslahatın soğuk rüzgârlarında, babasının onca emek vererek elde ettiği kazanımlara ne olacak? Bu genç ümmetin geleceği ve daima siyasetin, hanedanların, aristokratların ve baskıların kurbanı olmuş halk yığınlarının kaderi kimlerin eline düşecek?

Aristokrasi ve kavmiyetçilik yeniden hortlamıştı. Vesayetin yerini "biat" mi almıştı? Kendi "reislerine" oy veren Evs ve Hazreç ile kendi "şeyhlerine" rey veren Kureyş'in seçimi, nasıl olur da peygamberin fikrinden üstün tutulabilir? Sakife'de Sad'ın etrafında toplanan, sonra Ebubekir'in tek cümlesiyle geri dönen ve bu defa da onun etrafında toplanan bu halk; nasıl bir olgunluk ve bilince sahiptir ki peygamberin nasihatlerine ihtiyaç duymamaktadır? Üstelik bunlar peygamber şehrinin halkıdır, peygamberin yanında onunla beraber yaşamış, onunla cihad etmiş, İslam'ı ondan öğrenmişlerdir; seçtikleri de Ebubekir ile Ömer'dir. Oysa yarın İslam Medine'nin dışına taştığında ve bugünkü nesil yerini başka bir nesle bıraktığında bu "biat" olgusu; hangi problemi çözebilecek, bu ilke halka nasıl önderlik edecek? Kimler oy kullanacak? Kimler seçilecek?

Bugün peygamberin en fedakâr muhacirleri ve en sadık ensarı, ilk iman nesli ve öncüleri; Ali'yi kendi maslahatları için kenara ittiler. Onu evde oturmaya mahkûm ettiler. Peki; iman, takva ve cihad ortamından yoksun yetişen yarının nesli ve yarının siyaseti çocuklarıma neler yapmaz ki? Hasan, Hüseyin ve Zeynep'in yarınlarını bugünden kestirmek, başlarına gelecekleri bugünden görmek mümkündür.

Ali'nin evde oturmaya mahkûm edilmesi korkunç ve kanlı bir tarihin başlangıcı olmuştur. Yavaş ve akıllıca gerçekleştirilen Sakife biatı, kanlı biatlere zemin hazırlayacaktır. Fedek büyük gaspların ve büyük günahların ilk adımı olacaktır.

Yarınlar; karanlık, korkunç ve kanlıdır. Yarınlar, yarınlar, yarınlar... Yağmalar, katliamlar ve işkenceler.

"Yarının hilafetleri", İslam için büyük musibetler ve insanlık için ağır facialar getirecektir.

Fakat bugün ne yapılabilir? Fatıma, binanın ilk kerpicinin yamuk konmaması için elinden geleni yaptı, gayret etti, ama başaramadı. Peygamber şehrinin kulaklarının kendi feryadı karşısında sağır, kalbininse Ali'nin sükûtu karşısında taş olduğunu hissetti. Ali'yi anlayan, hisseden, dönemi tanıyan her yüreğe yıldırım düşürecek, onu yakacak bir sükûttu bu.

Bencillik ne kadarda sert ve merhametsiz... Özellikle de, maslahat silahıyla silahlandığında ve kendini iman kisvesine bürüdüğünde... Fedakâr ve inançlı sahabeleri bile hak yemeye itebilir, hatta Ali'nin hakkını yok etmeye...

Fatıma bir ömür babasının risalet yükünü taşımaktan; kavminin cahillikleriyle mücadele etmekten; dönemin baskısından uzak değerler ve hedefler uğruna işkence, tehlike, fakirlik, gayret ve çaba içinde olmaktan; varlığıyla yoğrulduğu babasının ölüm musibetinin getirdiği yastan ve düşmanla bir ömür cihaddan sonra; dost eliyle eve mahkûm olan, iman, kılıç, fedakârlık ve ihlâs gücüyle elde edilmiş bir kudretin kurbanı olan Ali'nin tahammülü zor kaderinden yorulmuştu. Bugün yenilmişti, Ebulhasan'ın hakkını geri almak için giriştiği semeresiz çabalardan dolayı ümidini yitirmişti. Yıkılmakta olan binanın düşmesini engelleme çabaları boşa gitmişti. Şimdi eli kolu bağlı oturuyordu.

Çabalamak bir yana, artık tahammül etmek bile onun için imkânsızdı. Dışarıda olup bitenler bir yana, evinde yaşananlara da artık tahammülü yoktu. "Komşu evden" gelen korkunç sükûta da...

Bugün artık o küçük pencere de kapanmıştı. O her gün birbirine açılan, birbirine gülen, bir lütuf, merhamet ve ümit dalgasını Fatıma'nın süssüz kerpiç evine döküveren o küçük pencere

kapalıydı artık. Ölüm bu pencereyi ebedî olarak Fatıma'nın yüzüne kapamıştı. Siyaset de onu evine kapatmıştı. Artık o bu evde, Ali'nin yanında (Sanki kederden bir dağ üzerine oturmuş gibiydi. Susmuştu, alevli bir volkan patlamasını yüreğine set çeken bir sükûttu bu.) ve tek tek masum, kederli simalarında yarın karşı kaşıya kalacakları korkunç kaderleri okunan peygamberin çocukları arasında bir tutsaktı.

Bugûn Fatıma için hayatta kalmak, "katlanılması güç ve dert üstüne dert" anlamına gelmekteydi. Kalmak "Fatıma'nın yorgun, bitkin hayallerinin" devam etmesi demekti. Ki bu ağır yükünde ona yardımcı olacak kimse kalmamıştı. Zaman onun yaralı kalbine ağır ve aheste el atmış ve her geçen dakika, her geçen an onu biraz daha biraz daha yaralamaktaydı.

Bugün Fatıma'nın tek tesellisi biricik babasının mezarı ve onun ümit veren müjdesiydi: "Fatıma, yakınlarım arasında bana ilk kavuşacak kişi sensin."

Ama ne zaman? Ne zor bir bekleyiş bu.

Fatıma'nın kanatları kırılmış, yaralı bir kuş misali acılı yüreği üç gam köşesinde tutsak ve bîçaredir: Eşinin suskun ve acılı siması... Çocuklarının kederli yüzleri... Babasının sessiz, soğuk toprağı ile Ayşe'nin evinin köşesi...

Acının pençesi yüreğini ne zaman daraltsa ve sıksa, ne zaman hıçkırıkları nefesini kesse, babasının teselli ve sevgisine ne kadar muhtaç olduğunu anlıyordu. Derhal babasına koşuyor, mezarına uzanıyor, gözleri ağlamaktan çökmüş bir halde, babasının sessiz kabrinin başına dikilip sanki kendi ölüm müjdesini yeni duymuş gibi oluyordu. İnleyerek, titrek tırnaklarını toprağın göğsüne daldırıyor, boş ve sığınaktan yoksun ellerini dolduruyor, gözyaşlarıyla toprağı süzüyor, yüzüne sürüyor ve babasına olan sevgisinin şiddetiyle kokluyordu. Bununla sanki biraz teselli oluyor, ansızın ağlamaktan bitap olmuş bir halde çöküyor ve bir ağıt tutturuyordu:

"Ahmed'in türbesini koklayan kişi, ömrü boyunca misk kokla-

masa ona yeter. Senden sonra öyle musibetler gördüm ki aydınlık gündüzün üzerine dökülse gece olurdu."

Yavaş yavaş "Ahmed'in toprağını" parmaklarının arasından döküyor ve direnmeksizin keder dolu bir şaşkınlıkla ona bakıyor, sonra "gülmeyen ve ağlamayan" bir ruh gibi şaşkın bir sükûta dalıp gidiyordu. Öyle ki, ravilerin ifadesine göre sanki "Bu dünyadan uçup gitmiş ve dünya hayatından kurtulmuş." gibiydi.

Fatıma babası için ağlarken sanki tüm acılarına birden ağlıyordu. Her gün sanki onun ölümünün ilk günüydü. Takatsizliği her geçen gün daha da artıyor, yası her gün derdine dert katıyordu. Ensarın kadınları onun çevresine toplanıp onunla beraber ağlıyorlardı. O ise, insanların yüreklerini paralayan, kan ağlatan acısının ve feryatlarının şiddetine, yaptıkları haksızlıklara şaşırıyor ve Ali'nin gasp edilen hakkını onlara hatırlatıyordu.

Günler ve geceler böyle geçip gidiyordu. Ashab güç, ganimet ve fetihlerle sarhoş; Ali soğuk ve yapayalnız inzivasında sessiz; Fatıma ise, ölüm düşüncesinde, babasının verdiği müjdenin gerçekleşmesi için sabırsız bir bekleyiş içerisinde.

Günler geçtikçe ölüm için daha da sabırsızlanıyordu. Ölüm onun için yaşamdan kaçabileceği tek pencereydi. Dert ve şikâyet dolu yüreğiyle babasına sığınmak ve onun yanında huzura kavuşmak, ona ümit veriyordu.

Böyle bir sığınağa böyle bir huzura ne kadar da muhtaç!

Fakat zaman yavaş ilerliyor. Bugün babasının verdiği ölüm müjdesinin üzerinden doksan beş gün geçmiş, oysa henüz ölüm gelmemiştir.[63]

Bugün hicretin on birinci yılı Cemâziyelâhir ayının üçüncü pazartesi günüdür. Babasının vefat yılı...

[63] Peygamberin vefatından kırk, yetmiş, yetmiş beş, doksan beş gün ya da 6 ay sonra olduğu rivayet edilir. Yetmiş beş veya doksan beş gün sonra olma ihtimali daha yüksektir.

Çocuklarını teker teker öptü. Yedi yaşındaki Hasan, altı yaşındaki Hüseyin, beş yaşındaki Zeynep ve üç yaşındaki Ümmü Gülsüm.

Ali ile vedalaşmak ne kadar da zor.

Ali bugün dünyada kalmak zorundadır.

Otuz yıl daha yaşamak zorundadır.

Peygamberin hizmetkârı *Ümmü Rafi*'i çağırdı.

Ondan şunları istedi:

– Ey Allah'ın kölesi! Üzerime su dök de yıkanayım.

Yavaş yavaş ve dikkatli bir şekilde gusül aldı. Babasının ölümünün ardından siyahlara büründüğü elbiseleri kenara atarak, yeni kıyafetlerini giydi. Sanki babasının yasından çıkmış, onu görmeye gidiyor gibiydi.

Ümmü Rafi'e dedi ki:

– Yatağımı odanın ortasına hazırla.

Yavaşça ve hafifçe yatağa yattı, kıbleye döndü, beklemeye başladı. Bir dakika geçti, bir dakika daha ve dakikalar…

Ansızın evden çığlıklar yükseldi.

Kirpiklerini kapadı ve gözlerini onu bekleyen mahbubunun üzerine dikti.

Ali'nin evindeki acı ve ateşten yanan mum sönüverdi.

Ve Ali yalnız kaldı.

Çocuklarıyla…

Fatıma Ali'den kendisini gece defnetmesini istemişti. Mezarını kimsenin bilmemesini istiyordu. O iki şeyhin cenazesine katılmasını istemiyordu.

Ali de onun isteğini yerine getirdi.

Ama kimse bunu nasıl yaptığını bilmiyor? Mezarının nerede olduğu şu an bile bilinmiyor.

Evinde mi yoksa "Bâki Mezarlığında" mı?

Bâki Mezarlığı'ndaysa, neresinde?[64]

Belli olan tek şey, Ali'nin o gece Fatıma'nın defninde ve kabrinin yanı başında yaşadığı acıdır.

Medine gecenin dudaklarında sessizliğe bürünmüş, Müslümanlar uyumuş, gecenin sırlı sükûtunun kulağı, Ali ile sakin bir söyleşi içinde...

Ali fena halde yalnız kalmıştır. Hem şehirde hem evde peygambersiz, Fatımasız. Dertten bir dağ gibi Fatıma'nın toprağının üzerine oturmuştur.

Saatlerce...

Sessiz ve kederli gece onun dertli mırıldanmalarını dinlemekte. Kabristan sessiz ve mutlu, Medine vefasız, bedbaht ve suskun... Diri kabirler ve ölü evler dinlemede.

Rüzgâr, gece yarısı Ali'nin yüreğinden zorla çıkan bir kelimeyi alıyor ve Fatıma'nın kabrinin başından peygamberin sessiz evine götürüyor:

– Ey Allah'ın Rasulü; benden ve sana hızla koşan ve kavuşan kızından selam olsun!

– Ey Allah'ın Rasulü, senin gidişin karşısında zayıf düştüm, dayanacak gücüm kalmadı. Ancak senin ölüm musibetin ve senden uzak kalmanın acısı karşısında beni teselli edecek bir nokta var hayatımda.

Seni ben defnettim. Benim kollarımda ve benim dizimde can verdin.

[64] Araştırma yapmak araştırmacıların görevidir. Ama ben araştırmacı değilim, araştırmak da istemiyorum. Fatıma'nın gerçek kabrini bulmak istemiyorum. Onun mezarı gizli kalmalıdır. Ta ki o bilinmesini isteyene dek. O ise kabrini hiçbir zaman ve hiç kimsenin bilmesini istemedi. Herkes şunu sorsun diye. Neden? ❙

Allah'tan geldik ve yine ona döneceğiz.

Rehineyi ve emaneti geri aldılar. Rabbim beni de senin ikamet ettiğin o eve alana kadar acım bâkî kalacak ve gecelerim uykusuz geçecek.

Kavminin hakkını gasp ettiğini, kızın bugün sana haber verecektir. Her şeyi ısrarla sor ona, neler yaşandığını tek tek öğren, senin sözlerin unutulmadan daha hatıran tazeyken birlik oldular.

Her ikinize de selam olsun. Öfkeli ve bıkkın olmayan veda sahiplerine selam olsun.

Bir an sessiz kaldı. Bütün bir ömrün kederlerini ansızın yüreğinde hissetti. Ta kalbinin derinliklerinden çıkan her cümle ile sanki varlığından bir parçayı kaybediyordu.

Aciz kaldı, yerinde kalakaldı. Ne yapacağını bilemiyordu, kalsın mı, geri mi dönsün? Fatıma'yı burada nasıl yalnız bırakabilir ve yalnız nasıl eve dönebilirdi? Şehir sanki korkunç gece karanlığında pusu kurmuş bir şeytan gibi. Binlerce tuzak, ihanet ve utanmazlık onu bekliyor.

Nasıl burada kalabilir? Ya çocuklar? Ya halk? Ya hakikat? Ya sadece onun yolunu gözleyen sorumluluklar? Ya yoluna adandığı o ağır görev?

Yaşadığı acı o kadar korkunçtu ki yüreğindeki güç tükeniyordu, karar veremiyordu, tereddüt yüreğini acıtıyordu. Kalsın mı? Yoksa...

Her iki kararı almaktan da aciz olduğunu hissediyor, ne yapacağını bilemiyor, Fatıma'ya açıklama yapıyordu:

– Eğer yanından gidersem, bu yanında kalmaktan sıkıntı duymamdan değildir. Yok, eğer burada kalırsam Allah'ın sabreden kullarına verdiği vaatten şüphe duyduğumdan değildir.

Sonra kalktı, ayakta durdu, peygamberin evine yöneldi. Duygulara sığamayacak bir hal içerisindeydi. Ona "Bana verdiğin bu 'değerli emaneti' bugün sana geri verdim." demek istiyordu.

"Onun sözlerini duy, ona sor, olup biten her şeyi anlatmasını ısrarla iste, senden sonra gördüğü her şeyi bir bir saysın sana." demek istiyordu.

Fatıma işte böyle yaşadı ve böyle öldü. Ölümüyle de yeni bir tarih başlattı. Sonraları İslam Tarihinde sayıları artacak olan tüm mazlumların çehresinde Fatıma'dan bir hale vardır. Hakları gasp edilenler, ezilenler, aldatılanlar ve zulüm kurbanları Fatıma'nın adını kendilerine şiar edindiler. Fatıma'nın anısı, İslam tarihi boyunca özgürlük ve adalet için savaşan tüm kadın ve erkeklerin iman, duygu ve aşklarını çağlar boyu beslemiş, zulüm ve gasp hükümetlerinin, baskı hilafetlerinin kanlı ve merhametsiz kılıçları altında olgunlaşmıştır. Tüm yaralı kalpleri doldurmuştur.

Her yerde, tüm Müslüman milletler ve İslam ümmetinin yaralı kitleleri, özgürlük, doğruluk, adalet yolunda; zulüm, baskı ve istibdat ile mücadelede Fatıma'yı kendileri için bir ilham kaynağı kabul etmişlerdir.

Fatıma hakkında konuşmak çok zordur. Fatıma bir "kadın"dı. İslam'ın öngördüğü gibi bir kadındı. Onun çehresinin tasvirini peygamber kendisi resmetmişti. Onu zorluk, fakirlik, mücadele ocağında, kendi derin insanî eğitim merkezinde yetiştirmişti. Onu eşsiz bir insan kılmıştı.

O, birçok açıdan örnek bir "kadın"dı.

Babası için bir "kız"...

Kocası için bir "eş"...

Çocukları için bir "anne"...

Yaşadığı döneme ve toplumuna karşı sorumluluk bilincine sahip "direnişin ve bilincin sembolü" bir kadın...

O bir "imam", bir numune, bir ideal, bir "örnek insan"dı. Kendi kişiliğini kendisi inşa etmek isteyen her kadın için bir "şahitti"...

O akıl almaz çocukluğuyla, dâhilî ve haricî cephelerde verdiği devamlı mücadelesiyle, babasının ve eşinin evinde, toplumda,

düşüncede, hareket ve yaşamında; kadının "nasıl olması gerektiği" sorusuna cevap vermiştir.

Ne diyeceğimi bilemiyorum... Birçoğunu söyledim, birçoğunu da söylemedim.

Fatıma'nın yüce ruhunun hayrete düşüren tezahürleri, herkesten önce benim için şaşkınlık vericidir. Fatıma Ali'nin aziz ruhunun yoldaşıdır. Onunla adım atar ve onunla kanatlanır.

O Ali için sadece bir eş değildi. Zira Ali'nin sonraları da birçok eşi olmuştu. Ali Fatıma'ya bir dost gözüyle bakıyordu. Onu büyük ülküler sahibi bir kişi, bir sırdaş ve bir yoldaş olarak görüyordu. Fatıma, Ali'nin sürekli yalnızlığının sığınağı, kimsesizliğinin gizemli ortağı...

Ali hem ona hem de onun çocuklarına başka bir gözle bakıyordu.

Ali, Fatıma'dan sonra başka kadınlarla da evlenmiş ve o kadınlardan da çocukları olmuştu.

Ama baştan beri Fatıma'dan olan çocuklarını diğer çocuklardan ayırmıştır. Sonrakilere "Ben-i Ali" olarak seslenmiştir, öncekilere ise "Ben-i Fatıma"...

Ali gibi bir babaya rağmen çocukların, anneleri Fatıma'ya nispet edilmesi ilginçtir.

Peygamberin de ona başka bir gözle baktığını görüyoruz. Tüm kızları arasında sadece onu zor imtihanlara tabi tutuyor, sadece ona dayanıyordu. Onu, küçük yaşına rağmen kendi yüce davetine muhatap kılıyordu.

Onunla ilgili ne diyeceğimi bilemiyorum... Nasıl diyeceğimi bilemiyorum...

Meşhur Fransız hatibi *Boushey*'i taklit etmek istedim. O, bir gün Louis'in de hazır bulunduğu bir mecliste "Meryem"den söz ederken şöyle diyordu:

Bin yedi yüz senedir dünyanın tüm hatipleri Meryem hakkında konuşuyor.

Bin yedi yüz senedir Doğu ve Batı'da tüm filozoflar ve düşünürler Meryem'in faziletlerini beyan ediyor.

Bin yedi yüz senedir dünya şairleri, tüm zevkleri ve yetenekleriyle Meryem'i övüyor.

Bin yedi yüz senedir tüm sanatçılar, ressamlar, heykeltıraşlar Meryem'in simasını ve tutumunu gösterebilmek için mucize sanat eserleri meydana getiriyor.

Ama tüm bu söylemler, düşünceler, çabalar ve yüzyıllar boyunca yapılan tüm bu sanat eserleri şu tek kelime kadar Meryem'in azametini anlatmaya yetmedi:

"Meryem, İsa'nın annesidir"...

Ben de bu tanımı Fatıma'ya uyarlamak istedim:

Dedim ki; Fatıma yüce Hatice'nin kızıdır.

Ama baktım ki bu Fatıma değil.

Ardından Fatıma Muhammed'in kızıdır, dedim.

Fakat bu da Fatıma değildi.

Fatıma Ali'nin eşidir, diyecek oldum.

Ancak gördüm ki, Fatıma bu da değil.

Fatıma Hüseyin'in annesidir, diyeyim dedim.

Ama yine gördüm ki bu Fatıma değil.

Bir an için Fatıma Zeynep'in annesidir, dedim içimden.

Oysa gördüm ki Fatıma bu da değil.

En sonunda şu neticeye vardım:

Evet, bunların hepsi doğrudur, fakat Fatıma bunların hiç birisi değildir.

Fatıma Fatıma'dır.

/

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ ÇAĞININ MÜSLÜMAN KADINDAN BEKLENTİSİ

Bu gece aslında bu konunun uzmanı Sayın Hameneî'in bir sunumu olacaktı. Zira kendilerinin bu konuda çalışmaları vardır ve konunun bilincindedirler. Ama maalesef kendileri programa gelme imkânı bulamadılar. Ben Hameneî Bey'in sözlerine giriş niteliğinde birkaç pratik öneri sunmak istiyordum. Pratik öneriden kastım şu: Kadın haklarından, kadının şahsiyetinden ya da İslam'ın kadına bakış açısından bahsetmek başka bir şeydir; bunlarla ve İslam'ın üzerinde yükseldiğine inandığımız değerlerle amel etmek, İslam'ın tanıdığı hakları kendi toplumumuzda ve hayatımızda uygulamak başka bir şey. Söz gelimi, biz genellikle İslam'ın ilme ne kadar önem verdiğini, ilme ne derece değer atfettiğini söylemekle iktifa ediyoruz. İslam'ın insan haklarına, kadın haklarına yaptığı vurgudan ve bu hakların ne kadar ilerici olduğundan dem vurmakla yetiniyoruz. Ama maalesef bu değerlerden, bu haklardan, günümüz insanı ve Müslüman'ı yararlanmıyor. Bilincinde olduğumuz konuları pratikte uyguladığımız sürece o değerlerden istifade etmiş oluruz. Birçok insan İslam'da hayat, toplum, sosyal ilişkiler, kadın hakları, çocuk hakları ve aile hukukunun ne olduğunu bilmekte; fakat uygulamada İslam dışı köhne gelenekleri ölçü almaktadır. İslamî değerlerle yaşamını değiştirme cesareti gösterememektedir. İşte bu nedenle biz sadece lafla yetiniyoruz. Oysa uygulamaya geçmek gerekmektedir. İslam adına dile getirdiğimiz her düşünceyi ve ilmî meseleyi pratik önerilerle kâmil hale getirmeli, bugün mevcut şartlarda bu haklar, bu değerler ve bu kurallarla nasıl amel edilebileceğini göstermeliyiz. Bu nedenle bir mesele gündeme taşındıktan sonra ardından daima "Bu mesele pratiğe nasıl aktarılır?" sorusunu sormalıyız.

İşte bu meselelerden bahsetmek istiyordum. Ama elbette bu konuyu ancak ilmî bir meselenin mukaddimesi şeklinde sunmak daha faydalı olurdu. Fakat bu gece sadece birkaç pratik öneriyle yetinmek bana göre dinleyicilerin beklenti ve ihtiyaçlarını tatmin etmeyecektir. Ancak ben bir taraftan böyle önemli bir gecede, zihnimde gündeme getirmeyi planladığım bir meseleden

vazgeçmek durumunda olduğumdan, diğer taraftan da bu amelî meseleyi söz konusu edebilecek yeterli hazırlığım bulunmadığından ve bu liyakati kendimde görmediğimden dolayı çaresiz kalıyorum. Bu gece, Fatıma ailesinin aşığı olan ve onun yoluna inanan bir grup insanın Fatıma için ve Fatıma'nın yaşamını, şahsiyetini, mesajını ve ölümünü anmak için bir araya geldikleri bir gecedir. Bu insanlar doğal olarak Fatıma'nın konuşulmasını beklemektedirler. Buradaki dinleyicilerin ekseriyetinin duymuş olabileceği gibi, ben bu konuda bildiklerimi geçen yıl yine böyle bir gecede paylaşmıştım. Ardından bu konuşmaya eklemeler yaparak Hazreti Fatıma'nın yaşamı ve toplumsal rolü hakkında bir biyografi yazdım ve bu kitap Hüseyniye-yi İrşad tarafından "Fatıma Fatıma'dır" adıyla basıldı.

Bu akşam konuşmak istediğim meseleyi genel hatlarıyla gündeme getireceğim. Ele alacağım konu dakik, teknik, ilmî bahisler ya da derinlemesine pratik önerilerden ziyade bugün yaşamımızda karşılaştığımız konulara genel bir bakış olacaktır. Fatıma Fatıma'dır kitabının mukaddimesinde değindiğim gibi.

Tarih boyunca aynı zamanda ilmî ve fikrî birer mesele de olan, kadın hakları ve kadının toplumsal rolü meselesi üzerine, farklı dinler, felsefeler ve toplumsal sistemler birbirinden ayrı, çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir.

Bugün özellikle 18, 19 ve 20. yüzyıllardan, bilhassa İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kadının insanî özellikleri ve toplumsal hakları konusu; bilimsel toplantılarda, dünyadaki toplumsal ve siyasi hareketlerde, bir hadise, şiddetli bir ruhsal sarsıntı ve devrimci bir buhran şeklinde ele alındı. Geleneksel toplumlar, tarihî toplumlar ve dinî toplumlar, gerek Doğu'da gerekse Batı'da, ister dindar olsun ister kavmiyetçi, ister bedevî olsun ister medeni, ister Müslüman olsun ister gayrimüslim, gelişmişlik durumu ne olursa olsun, toplumsal ve kültürel açıdan ne seviyede olursa olsun, ister istemez bu düşüncelerin, bu fikrî cereyanların ve hatta yeni toplumsal dayatmaların etkisi altında kaldılar.

Maalesef, Batı'da başlayan bu buhran, 20. yüzyılın güçlü egemen iktidarlarının takviyesi ile aynı hızla, diğer tüm beşerî toplumlara, hatta kapalı, katı, dinî ve geleneksel alanlara dahi sirayet etmiştir. Tarihî, kültürel, geleneksel hatta dinî toplumların çok azı, bu her yana yayılan ve her şeyi değiştiren hücum seli karşısında doğru bir duruş sergileyebilmiştir.

Kadının özgürlüğü sloganını kullanan modernizm karşısında mücadele ve savunma, genellikle eski geleneklere sığınılarak ya da kör ve yobaz bir direnme şeklinde gerçekleşmiştir. Bu dönüştürücü güç ve hücum karşısında direnmeyi başaramamış, onun hücumlarını ve ilerlemelerini engelleyememiştir.

Sayıca fazla olan ikinci kesim ise daha çok tahsilli Batı hayranı ya da sözde aydın insanlardır. Bu kesim, geri kalmış toplumlarda bu buhrana şiddetle sarılmış, bizzat kendileri de bu kuşatıcı değişimin ve yozlaşmanın yayılmasında ve güç kazanmasında en güçlü rolü oynamıştır. Bu nedenle dindar ve geleneksel toplumlarda, örneğin İslamî toplumlarda Batı'nın ilan ettiği manada kadın özgürlüğünü savunan bu modern hücum karşısında her iki cenah da takviye edici, kabul ve teyit edici bir rol oynamıştır. Hem bu akımı medeniyetin, ilerlemenin, aydınlığın ve aydın düşüncenin sembolü olarak gören Doğu'daki İslamî ve gayri İslamî toplumların sözde modern aydın kesimi, hem acemice direnme yöntemleri, akıl ve mantık dışı delilleriyle gerici ve geleneksel kesimler; bu yeni fikirlerin güçlenmesine ve bu buhranın kabul görmesine zemin hazırlamıştır. Bu genel ve önemli bir yasadır. Tıpkı bir eve benzin dökülüp, ev ateş aldığında, kişilerin mantıksız, acemi ve panik halinde yangını söndürme çabalarının ateşin yayılmasına ve daha da büyümesine sebep olması gibi. Batı karşısında verilen mücadeleler genellikle işte böyle acemice olmuştur. Öyle ki Batı'dan gelen hücumları durdurmak şöyle dursun, kendi toplumunu Batı'ya daha da meraklı hale getirmiştir. Neticede yeni neslin Batı'nın davetine icabet etmesi için ortam uygun hale getirilmiş, ardında da davete icabet gerçekleşmiştir. Batı'nın bu yeni dayatması karşısında

onurluca direnebilmiş, doğru tepkiler verebilmiş, bilinçli bir şekilde kendi yaşam tarzını seçebilmiş toplumların sayısı çok azdır.

Doğu toplumlarına, kadının özgürlüğünü kullanan Batı'nın fikrî ve kültürel hücumları karşısında direnme gücü bahşedebilecek etkenlerin en önemlilerinden biri de; o kavimlerin tarih ve dinlerinin, ilerici insan haklarına sahip olması ve insanı hayrete düşürecek derecede mükemmel şahsiyetleri bünyesinde barındırmasıdır. Ne mutlu ki, bu açıdan bakıldığında her ne kadar İslamî toplumlar bu emperyalist Batı hücumu karşısında bilinçli bir direniş gösterememiş olsalar da; din, birikim, tarihî, kültürel güç ve imkân açısından oldukça ileridirler. Bu güç sayesinde geçmişlerinde ve kültürlerinde mevcut olan insanî değerlere dayanarak, bu değerleri ihya ederek ve yaygınlaştırarak, gelecek nesillere Batı karşısında direnme gücü bahşedebilirler. Konuşmamızın mevzusu olan bu özel zemin, dayatılmış Batı değerleriyle mücadele için en büyük silahtır ve Batı'nın dayatması karşısında Müslüman toplumların genç nesillerinin bilinçli bir direniş gösterebilmesi için en büyük araçtır. İslam din ve tarihindeki canlı, yüce örnek şahsiyetler ve mümtaz simalar direniş için bir ilham kaynağıdır. Bu kişiler iyi bir şekilde anlaşıldığı, tasvir edildiği, ilmî bir tarzda ve bilinçli bir bakış açısıyla tekrardan tanındığı, isim ve anıları ihya edildiği, mesajları ve şahsiyetleri gündeme getirildiği takdirde; yeni nesil ve modern kadın eski geleneklerden, hurafe dolu irticaî göreneklerden kurtulabilmek için Batı'nın modernizm adına yaptığı yozlaşmış davete olumlu yanıt vermeye gerek olmadığını anlayacaktır. Zira bu yeni nesil kendini inşa etmek için çok daha yüce ve aşkın iç dinamiklere sahiptir. Bu simaların ve bu örnek şahsiyetlerin başında ise Fatıma gelmektedir. Önemli olan ve tüm çabamızı vakfettiğimiz şey, kadınla ilgili tüm meselelerin; ilim, toplum, yaşam tarzı, sınıfsal ilişkiler, bilimsel bakış açısı ve dünya görüşüyle alakalı tüm konuların İslam'da zaten mevcut olduğu gerçeğini anlatabilmektir. Bu nedenle tüm gayretimiz sorunlarımızı halletmek için, çağın getirdiği sorulara yanıt bulabilmek için,

sahip olduğumuz fikrî bunalımlardan kurtulabilmek için, hissettiğimiz ihtiyaçları karşılayabilmek için tüm bu değerleri nasıl anlayabiliriz, onları hayata nasıl tatbik edebiliriz, onlardan nasıl faydalanabiliriz sorularının cevabını bulma yönündedir. Asıl çabamız bu olmalıdır.

Asıl sorun hadiseyi nasıl anladığımızdır. Ehlibeyt'e daha açık, daha bariz ve daha şiddetli bir eğilim gösteren Şia'ya göre Ehlibeyt yüce değerlerin sembolüdür. Ehlibeyt değerleri sadece bir kavmin tekelinde olmadığı gibi sadece bizim tekelimizde veya sadece Müslümanların tekelinde de değildir. Bilakis geçmiş hilafet sistemlerinin düşmanca propagandalarının artık geride kaldığı şu dönemde, herkes kolaylıkla Ehlibeyt'in küçücük evinin koca bir tarihten daha yüce örneklikler sergilediğini kabul ve itiraf eder. Herkes Ehlibeyt'in bir yol işareti olduğunu, bir örnek olduğunu ve bu ailenin birçok açıdan ve farklı farklı boyutlarda bir numune olduğunu kabul eder. Bu değerler belirli bir kavmin, bir tarihin ve bir fırkanın değerlerinden daha yücedir. Bu değerler yüce, tarih ötesi, gruplar ötesi değerlerdir ve her daim insanlar için örneklik teşkil ederler. Bu nedenle insan olan herkes onların saygınlığını kabul eder. İnsanî değerler hakkında bilgi sahibi olan ve dünyada aydın insan olma sorumluluğu taşıyan herkes bu ailenin insanlık tarihinde yaratmış olduğu değerleri kabul eder. Fakat asıl sorun bunu nasıl anladığımızdır. Mesele; Fatıma'nın biyografisini tekrar ettiğimizde, onun yaşamından, tavırlarından, çalışmalarından, toplumsal, fikrî ve dinî rolünden ders alarak, kendi hayatımıza, grubumuza ve toplumumuza bunlarla yön verebilme meselesidir. Bu soru(n) temel bir soru(n)dur: Anlamak, ama nasıl?... Bu toplumun sorumluluk sahibi tüm aydınlarının gayreti, Şia kültürünü, Şia mezhebini, İslam tarih ve kültürünü doğru anlamak hususunda çaba göstermek olmalıdır. Doğru anlamak hepimizin kurtuluş reçetesidir. Bunlardan biri de Fatıma'yı doğru anlamaktır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kadın meselesinin, Batı'da en hassas mesele olarak her zamankinden daha ciddî bir şekilde

gündeme gelmeye başladığını söylememin sebebi İkinci Dünya Savaşı'nın aile yaşamının çözülmesine neden olmasıdır. Bunun en önemli nedenlerinden biri de bizzat İkinci Dünya Savaşı'nın kendisidir. Bu savaş geleneksel değerleri, dinî değerleri, toplumsal ahlâkı, gelenekleri, görenekleri ve maneviyatı darmadağın etti. Ardından her şeyi yok etti. Savaş dönemlerinde zulüm, cinayet, tecavüz ve katliam çıtası yükselir, her şey mahvolur. Yani menfi bütün uygulamaların çıtası zirveye yükselir. Bunun dışında fikrî ve ahlâkî açıdan da savaş, sonradan nesiller üzerinde çok derin yozlaştırıcı bir etki bırakır. Bugün savaşın üzerinden çeyrek asır zaman geçmiş olmasına karşın hâlâ insanların ruhlarında, fikirlerinde hatta günümüz sanat ve felsefesinde savaşın uğursuz etkilerini görmek mümkündür. Savaş öncesi Fransa ve Almanya'sını görenler hatta savaştan uzak kalmış Amerika'yı görenler savaştan sonra bu ülkelere gittiklerinde sanki aradan asırlar geçtiğini ve her şeyin ansızın bir nesil sonra mahvolduğunu hissederler. Bu nedenle savaşın en doğal yıkıcı etkilerinden biri de ahlâkî değerlerin yozlaşmasıdır. Ve bu yozlaşmanın başlamasında kullanılan en değerli(!) "materyal" de her zamanki gibi kadın olmuştur.

Fakat Batı, sosyal alanda ve felsefe, fikir, ekonomi, medeniyet ve kültür alanında Orta Çağ'la, Orta Çağ kilisesiyle, yani Batı'da egemen olan Katolik mezhebiyle her yönden mücadeleye girişmeden önce; kilisenin din adına ileri sürdüğü ve savunduğu tüm şartlarla, tüm sınırlarla, tüm ahlâkî, itikadî ve fikrî değerlerle zıtlaşmış, onlara karşı mücadeleye girişmiş ve onları yok etmişti. Kilisenin din adına savunduğu ve sürekli olarak dini kalkan olarak kullandığı kurumlarda dinî değerler ve geleneklere bağlılık adına; değeri, hakkı, manevî, sosyal ve insanî kişiliği sınırlandırılan ve etrafına duvar örülen sadece kadındı. Bu sınırlandırmaların hepsi dinî gelenek adına Batı'da mevcuttu. Kilise de bu uygulamaların hepsini din adına savunurdu. Rönesans'tan, burjuvazinin gelişmesinden ve burjuva devriminden sonra, bireysel özgürlük kültürü olan burjuvazi kültürü kiliseye üstün gelmiş ve bu zaferle birlikte dinin ve kilisenin bilim-

sel, ruhsal, ahlâkî ve hukukî egemenliği de doğal olarak burjuvazinin hücum ve hamleleriyle yok olmuştur. Gelenek ve din adına kadına dayatılan iyi kötü tüm değerler, insanî ya da yozlaştırıcı tüm gelenekler; yükselen burjuva ve burjuvazi değerler karşısında yıkılıp gitmiştir. Ardından birdenbire cinsel özgürlük konusu gündeme gelmiş ve kadın cinsel özgürlük şiarıyla tüm mahrumiyetlerinden, insanlık dışı engellerden de kurtulduğunu görünce, onu büyük bir mutlulukla kabul etmiştir. Ardından bilim meselesi gündeme taşınmıştır. Dinler Tarihi dersinin başında da söylediğim gibi, yeni dünya düzeninde din karşıtı olarak öne sürülen ve bugün bilimsellik ve bilimsel düşünce adına dine karşı dile getirilen düşünceler aslında burjuvazinin bakış açısını göstermektedir. Bugün iddia edildiği gibi daha önce kilisenin emrinde olan bilim, Orta Çağ'dan sonra özgürlüğüne kavuşmuş değildir. Olsa olsa kilisenin güdümünden kurtulmuş ve gelişmekte olan çağın burjuvazisinin güdümüne girmiştir. Bugün eğer bilim adına dine, ahlâkî değerlere muhalefet edildiğini görüyorsak, muhalefet eden bilim değildir. Muhalefet çığlıkları atan bilim putu kılığına girmiş ve Samirî'nin altın buzağısı kisvesine bürünmüş maddeperest burjuvazidir. Nitekim Orta Çağ'da da aristokrat feodal yapının toplumsal geleneğinin ve ahlâk anlayışının savunuculuğunu yapan, bu yapıyı meşrulaştıran, bunun adını da din ve Hıristiyanlık koyan; feodal yapının bizzat kendisiydi. Burjuvazi her şeyi istediği gibi lanse ediyordu. Bu işi yaparken din ve Hıristiyanlığı da kullanıyordu. Yani o gün feodalitenin savunucusu Mesihîlik olmadığı gibi, bugün de dini eleştiriye tabi tutan bilim değildir. O dönem feodalizm sistemi vardı, şimdi de burjuvazi sistemi var. (Toplumsal değişimlerin iktisat ve sosyal ekonomi temelli olduğunu düşünen aydınlar, bu konuda beni daha iyi anlarlar.)

Tüm bu gelişmelerin ardından *Freud* gelmiş ve bilimsel seksüalite mektebini kurmuştur.[65] Her şeyin temeli cinsellik! Burjuva

[65] Freud burjuva buzağılarından biridir. Bu buzağının içinde bilim ve burjuvazinin özgürlük talebinin psikolojisi ve bakış açısı böğürmektedir.

sınıfı aşağılık bir sınıftır. Evet, feodalizm insanlık dışıdır; fakat en azından feodalizmin bir takım etik kuralları vardır. Her ne kadar bu etik mantık asiller sınıfına has çarpık ve yozlaşmış olsa da. Oysa burjuvazi, aşkın insanî değerleri hissetmeyen, paradan başka değer tanımayan bir dünya görüşüne sahiptir. Burjuvazi döneminde, burjuva ruhuyla düşünen, bu kafayla ilmî araştırmalar yapan bir bilim adamı ekonomiden söz ettiğinde, kültürel ve manevî değerleri, insanî fedakârlıkları, şehadeti, dâhilikleri, kahramanlıkları, sabrı, şefkat duygularını, sanatı, edebiyatı, kısacası her şeyi çok basit ekonomik gerekçelerle ve tüketim esasına dayanarak açıklar. Psikoloji ya da insan bilim alanına girdiğinde ise; dinin insanın bir takım özelliklerini aşkın ruh, manevî ve varlık ötesi olarak adlandırdığı derin ve esrarengiz ruhsal tecellileri; insanın her yönden bastırılmış cinsel duygularının dışa vurumu olarak yorumlar. Tüm çabaları, gayretleri, inançları, dehaları ve mücadeleleri; bastırılmış ve gizlenmiş cinsel duyguların dışa vurumu olarak isimlendirir. Tüm insanî duyguları, hatta bir annenin çocuğunu okşamasını, insanın ilâhına kulluk duygusunu dahi, cinsellikle açıklar ya da cinsel duygularla irtibatlandırır.

Amerikalı hocalardan biri Meşhed'e gelmişti. Doktorasını kültür sosyolojisi alanında yapıyordu. Farsça'yı çok güzel öğrenmiş, Fars edebiyatı alanında doktora yazabilmek için çok defa buraya gelmişti. İran irfanının etkisinde kalmıştı. Ama en çok Hafız'dan bahsediyordu. Dedim ki: Mevlana hepsinin hocasıdır, neden onunla ilgilenmiyorsunuz?

"Onun cinsel sapmaları vardı." dedi.

"Nasıl bir sapma?" dedim. "Şemsi Tebrizî ile olan ilişkisi...? Yazdığı şu gazellerden de görülüyor. Kendisi de bunu itiraf eder ve der ki:

"Ben her cemiyette ağladım, inledim. Fena hallilerle de eş ol oldum, iyi hallilerle de."

Ve: "Feryadıma kadın erkek herkes ağlayıp inledi."

Buradan Mevlana'nın cinsel sapması olduğu anlaşılıyor! Ney hikâyesi ve bizzat örnek verdiği ney de bunun bir göstergesidir.

Attar'ın hikâyesini de *Freud*'un rüya tabirleriyle açıklıyordu. Konuya vakıf olanlar ne demek istediğimi anlarlar.

Freud modern burjuvazi bakış açısında, tüm ahlâkî ilkelere, tüm insanî değerlere ve beşerî ruhun yüce tecellilerine saldırmış, adını da realizm/gerçekçilik koymuştur. Üstelik bu realizmi burjuvazinin mantığıyla açıklamıyor; aksine sözde bilim adamı, filozof, insan bilimci ve psikolog sıfatıyla dile getiriyor. Bu alandaki uzmanların hepsi burjuva sınıfının emrindedir. Bunların hepsi insanı cinsel ve iktisadi bir hayvan olarak tanımlamıştır. Burjuvazi her şeyi yok etmiştir. Kendisi tüm dinlerin, tüm ekollerin, tüm kültürlerin, tüm insanî değerlerin yerine bir din, bir mektep oluşturmuş, bir mabet inşa etmiş, çağın zavallı insanlarına bir peygamber türetmiş ve hepsini ona kurban olmaya zorlamıştır. Bu burjuvazi peygamberinin adı Freud'dur. Dini, cinselliktir. Mabedi, freudizmdir. Ve bu mabette kesilen ilk kurban da kadının insanî değerleridir.

Biz Doğu'da yaşadığımız için sürekli olarak Batı emperyalizminden söz ediyoruz. Oysa bu düşünce açıklanmaya muhtaçtır. Batı emperyalizmi, Batı insanının Doğu insanını sömürmesi anlamına gelmemektedir. Aksine dünyadaki bir güç ve bir sınıfın, hem Doğu'yu hem Batı'yı sömürmesi anlamına gelmektedir. Eğer fırsatım olsaydı bu gücün Batı halkını nasıl Doğu halklarından daha çok yozlaştırdığını, onları bedava işçi olmaya, sömürüye ve bîçareliğe ittiğini ve hâlâ da itmekte olduğunu anlatırdım. Dünyaya hükmeden bu egemen güç, çeşitli etkenleri kullanarak, Doğu ülkelerini ve toplumlarını, İslam ülkelerinin genç nesillerini oyalamak için, onları basit meseleler, gereksiz detaylar, iç meseleler, şayialar, tefrikalar, bedbinlikler ve kısır döngülerle meşgul ederek onları kendileri için kurulan tuzakların farkına varmaktan alıkoymaktadır. Bu güç Batı'da da, Avrupalı, insan dostu olan kendi genç neslini ve genç halk kitlelerini yozlaştırmak, boyun eğdirmek ve yok etmek için Doğu ülke-

lerinde işlediği hile ve cinayetlerin daha beterini gerçekleştirmektedir.

Dünya çapında kurdukları ve gerektiğinde havada uçan sineği bile kapan olağanüstü uluslararası istihbarat ağlarına rağmen; uyuşturucunun üretildiğini ve çok büyük organizasyonlarla rahatça Doğu'dan Batı'ya nakledilip satıldığını görüyoruz. Üstelik bu faaliyetler öyle sanıldığı gibi gizli saklı yürütülmüyor. Tüm dünyada özel uçakları, fabrikaları, limanları, gemileri, büro ve ofisleri olan adamlar tarafından yürütülüyor bu organizasyonlar. Dünyada istihbarat örgütleri ve polis teşkilatları eğer bunları Amerika, Avrupa ya da başka bir yerde yakalamak istemiyorlarsa; Avrupa'nın insan dostu, aydın ve vicdanlı genç neslinin, dünyaya hâkim olan egemen gücün farkına varıp bilinçlenmesini istemediklerindendir. Bu güç hem Doğu'yu hem Batı'yı sömürmektedir. Ancak bu gücün Doğu'da yaptıklarını biz genel olarak Batı'nın Doğu'ya yönelik uygulamaları olarak telakki ediyoruz. Oysa hem Doğu'nun insanı hem Batı'nın insanı, insanlık dışı bu egemen gücün kurbanıdır.

Günümüz insanının toplumsal ruhunu teşkil etsin diye, kendinden başka tüm değer ve duyguların yerini alsın ve öteki tüm varlık ve özgürlüklerin yerine otursun diye; fikrî, toplumsal, ekonomik ve ahlâkî açıdan bu güç tarafından öne sürülen en büyük araç freudizm cinselliğidir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası tüm dünyada sanatın, bilhassa tüm filmlerin temelini iki unsur oluşturmaktadır.[66]

1- Şiddet, 2- Cinsellik.

[66] Sinema, sanatın Batı kapitalizmine olan bağımlılığının en önemli numunesidir. Zira hiçbir sanat dalı sermayesiz ayakta duramaz. Resim hariç. Üç kuruşsuz bir ressam sermayesiz büyük bir sanat eseri meydana getirebilir. Oysa sinema yönetmeni bir eser ortaya koyabilmek için milyon dolarlara, hatta milyar dolarlara ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle ister istemez sermayedarın hizmetinde olmak zorundadır. Bu gerçek düşünüldüğünde ise dünyaya hükmeden güçlerin sanat aracılığıyla insanın başına ne belalar getirebileceğini anlamak zor olmasa gerek.

Ki bunların her ikisi de savaşın insanlığa hediyesidir.

Bu, birkaç yönetmenin ve senaristin tesadüfen karşılaştıkları bir mesele değildir. Aksine bu, bu güce bağlı en iyi psikolog ve sosyologların işidir ve beşeriyetin düşüncelerini uyuşturmak için en etkili ve güçlü uluslararası propaganda aracı olan sinemadan istifade etmektedirler. Böylece tüm insanî değerleri yok etmek ve bunun yerine sadece tek bir ekol oluşturmak istemektedirler. Tüm dinleri yok ederek yerine tek bir din koymak istemektedirler! Kendilerinin ürettiği din ve mektep. Bunun adı Freudizm'dir.

Sonra üçüncü ve dördüncü dünya ülkelerinin üçüncü ve dördüncü el, sözde bilim adamları, gerçekten Freudizm'i son bilimsel nokta olarak kabul etmektedirler. Freud'un ortaya attığı bu tezi keşfettiklerini, bunu yaydıklarını ve temellendirdiklerini düşünmektedirler. Bu geri kalmış ülkelerde, aydın düşünce adına, modern bilim adına, modern psikoloji adına ücretsiz(!) işçi misali bu insanlık dışı güç için karşılıksız çalışmaktadırlar. Bazı aydınlar ilim adına, kendi halklarının yeni nesli arasında, bu insanlık dışı sistemin bedava ve karşılıksız sözcülüğünü yapmaktadırlar. Dünya emperyalizminin emrinde canla başla çalışan bu sözde düşünür ve aydınlar ne kadar da bahtsızdır. Onlar için karşılıksız fedakârlık yapmakta ve böylelikle insanlığa, bilime ve özgürlüğe yardımcı olduklarını zannetmektedirler.

Bu işin başarıya ulaşması için hem Doğu'nun hem Batı'nın kurban edilmesi gerekir. Hem eroinin hem freudizmin kurbanı olmak gerekir. Hangisi olursa olsun fark etmez. Yeter ki henüz iç dünyalarında yozlaşmış kültürlerin yer etmediği, insancıl ve yüce duygular yüreğinde canlı olan genç nesil kendi alın yazısını tayin etmesin. Bunun için de her türlü vesile ve uyutma aracı kullanılmalı. Bu ister bilimle olsun, ister sanatla, ister sporla, ister edebiyatla, ister tarihle, ister gelenekle ve isterse dinle olsun. Ne yapıp edip, bir yolunu bulup onu hayat sahnesinden çıkarmak gerekir. Olayları anlamasına fırsat verilmemeli. Bu yeterlidir. Bunun en iyi yolu da bilimsel ve düşünsel açıdan uyutma-

dır. Bunun için de toplumda müsait zemini bulunan, gençleri kendine çekebilecek en önemli vasıta freudizmdir. Hem bilimsel bir mantığı vardır, moderndir, kabule müsaittir hem de en büyük gücü temsil eden genç nesil bu iş için potansiyel kurbandır. Fikrî, insanî, sanatsal, toplumsal, siyasi ve malî sermaye bu ekolün güçlenmesi için seferber edilmelidir. Nitekim bu tuzağın bugün nasıl büyük bir hızla yayıldığını görüyoruz.

Bu güç ile işbirliği yapan, belki en büyük işbirliğini yapan bir etken daha vardır. Freudizm'in, genç nesli ve özellikle kadını "özgür olma", kurtuluşa erme, cinsellik ilkesine inanma noktasında muhatap aldığı dönemlerde, bir başka etken ona yoldaşlık etmiş ve onun davetinin kabul edilmesine zemin hazırlamıştır. Üstelik bu gücün en yakın dostlarından bile daha fazla yardımı dokunmuştur. Bunlar bu davete karşı acemice direnen gruplardır. Bunlar irticai, yoz, mantık dışı, gayri insanî geleneklere dayanarak, aşağılık taassuplarla kendilerini muhafaza etmek istemişler ve sonuçta bir takım kompleksler yaratmışlardır. Peki, bunların bu uğursuz davetle işbirlikleri nasıl gerçekleşmiştir? Büyük dünya avcısının kurbanı olmuş kadınlarda ve genç nesilde kompleksler oluşturmak suretiyle bu işbirliğini gerçekleştirmişlerdir. Onları kötümserliğe sürüklemekle ve onları kendilerinden uzaklaştırmakla bu işbirliğini gerçekleştirmişlerdir. Freudizm kadını evden dışarı çıkmaya davet ettiğinde, güya freudizmin düşmanı olan bunlar dayatmayla, bahaneler ileri sürmek ve kadını insanî, dinî haklarından mahrum bırakmak suretiyle, o davete yardımcı olmuşlardır. Kadının evden kaçmasına, bu çağrıya ve bu davetçinin eteğine sığınmasına yardımcı olmuşlardır. Kadını evden kaçmaya, bu davet ve davetçinin eteklerine sığınmasına ortam hazırlamışlardır. İşte bu, dünyadaki en büyük işbirliğidir. İstatistikler bu uğursuz freudizm çağrısının, kadının daha çok mahrum bırakıldığı geleneksel toplum ve ülkelerde diğer yerlere göre daha başarılı olduğunu göstermektedir. Bu küresel tehlike ve hastalıkla, kadını haklarından mahrum eden eski taassuplarla; geleneksel kuşatmalara

ve şartlara sığınıp sarılmakla mücadele edilemez. Bu düşünceyle mücadele etmenin tek yolu vardır. O da kadına İslamî ve insanî haklarını geri vermektir. Tek çıkış yolu budur.

Eğer kadına, İslamî ve insanî haklarını verirseniz onu bu hücumla mücadelede en önemli unsur kılmış olursunuz. Böylece kadın bizzat kendisi bu hücumlara karşı direnir. Yok, eğer kadının haklarını vermez ve onu mahrum bırakırsanız bu uğursuz şeytanî davete en büyük yardımı yapmış olursunuz. Kadını, çekilmek istenen noktaya itmiş olursunuz.

Genellikle hepimizin zihninde birbirine karışmış durumda olan, fakat birbirinden ayrılması hayatî bir önem taşıyan iki mesele söz konusudur. Ki gerçekte bu iki konunun birbiriyle bağlantısı yoktur: Biri gelenek, diğeri ise din. Bu iki olgu, tarih boyunca birbirine karış(tırıl)ır. Ardından inanç, tutum, davranış, sosyal ve hukukî ilişkilerden oluşan bir yapı oluşturulur. Toplumda da bu yapıya kutsallık atfedilir. Ekonomi, toplum, kadın, erkek, aile, her şey, hatta değerler, kanunlar, toplumsal sistem gibi hemen hemen her konuda bir kavmin; İslam'la hiçbir ilgisi olmayan, kendi yerel tarihi boyunca ürettiği, geliştirdiği ve tabulaştırdığı eskimiş, köhnemiş gelenekleriyle İslam hukuku, İslamî değerler, İslamî kurallar ve İslamî kaideler karıştırılarak aynı yerde konumlandırılır. Bu iki olgu tarihte hep birbirine katıştırılarak bir yapı oluşturulur, ardından tabulaştırılarak mutaassıp tavırlarla bu yapı korunmaya çalışılır. Buna karşın yozlaşmış, köhnemiş geleneklere tepkili olan ve bunlardan kendisini kurtarmak isteyen aynı kişi de; din ve geleneğin karışımından oluşan bu yapıya karşı mücadeleye girişir. Bu kaçış ve mücadelesinde de her ikisini bir gördüğü için hem geleneğe hem de dine karşı mücadele eder. Yani bir kesim din diye eskimiş, köhnemiş gelenekleri savunuyor; diğer kesim de eskimiş, köhnemiş geleneklerle mücadele ettiğini sanırken, aynı zamanda İslam'ın yüce, aşkın ve dinamik değerlerine de savaş açar. Her iki taraf da, yani ne modernist ilerici aydın kişi ne de gelenekçi gerici dindar; hiç biri geleneği dinden tefkik edememektedir.

Neden gelenekle dinin kesinlikle ayrılması gerektiğini söylüyoruz? Zira biz Müslüman'ız ve İslam hukukunun ve kanunlarının fıtrattan neşet ettiğine inanıyoruz. Bu kanunların da, tabiat kanunlarının yaratıcısı tarafından konulduğuna iman ediyoruz. Tabiat kanunları eskimez. Dolayısıyla bu yaratılış kanunu üzere bina edilen kanunlar da eskimez. Yani dinî değerler eskimez. Oysa gelenekler; üretim ve tüketim sisteminin, eski ve yeni kültürlerin ve toplumsal sistemlerin ürünüdür. Bu nedenle dönem değiştiğinde, sistem de değişecek, eskiyecektir. Geçerliliğini yitirecek, ilerlemeyi engelleyecek ve irtica haline dönüşecektir. O zaman da canlı, dinamik ve ebedî olan din; eski, donuk ve kullanım süresi dolmuş gelenekle katıştırılıp aynı kefeye konduğu için, takipçilerinin yaşamı üzerinde etkili bir rol oynayamayacaktır. Dünyanın hücum ve hamlelerinden nasibini almaktan kendini alamayacaktır. Kendisini her nesil ve her dönem için çözüm üretebilen canlı, etkili, dinamik bir yapı olarak sunamayacaktır.

Sorumluluğunun bilincinde olan bir aydın, aynı zamanda hem gelenek bilimci hem tarih bilimci hem İslam bilimci hem de zaman bilimci olmalı. Böyle bir aydının görevi her zaman canlı ve geçerli olan İslam'ı; bir kavmin kendi ürünü olan, İslam'la alakası olmayan eski geleneksel kalıplardan uzaklaştırmak ve kurtarmaktır. Bu geleneksel kalıplar kırılmalı ve yok edilmelidir. Dönemin ihtiyaçlarıyla uyumlu yeni formlar oluşturulmalıdır. Her zaman ve her zeminin ihtiyacı ile uyumlu olan, her zaman canlı, hareketli ve olgunluk bahşeden İslam'ın muhtevası korunmalıdır. Ben tecrübelerim sonucu -hissi tecrübeler, bilimsel tecrübeler değil- şu sonuca vardım: Halis ve saf İslamî değerler; cahilî, yerli, kavmî ve eskilerden tevarüs etmiş geleneklerden arındırılıp sunulacak olursa; en aydın ve en ilerici bakış açılarına sahip kimseler, hatta isyancı ve anarşist düşünceye sahip olanlar herkesten önce ve herkesten daha çok İslam'a teslim olacaklardır.

Fatıma'nın siması olduğu gibi doğru resmedilecek olursa, ger-

çekten düşünceleri, konuşmaları, yaşamı, mescitte, yaşadığı şehirde, yaşadığı dönemde, evde, toplumsal mücadelede, İslam'da, çocuk eğitiminde ve yaşamın her alanında oynadığı tüm roller yeni nesle doğru bir şekilde sunulur ve tanıtılırsa sadece Müslümanlar değil; insanî değerlere vefalı, insan haklarına ve kadın hak ve özgürlüklerine inanan insan dostu herkes ona iman edecek ve bugün takip edilecek en büyük sembol ve en büyük örnek olarak Fatıma'yı göreceklerdir.

Ben bunlara şahit oldum. Hatta dine karşı mesafeli olan, dindar olmayan, üstelik dinsiz kişiler bile; peygamberin ailesinden herhangi biri doğru bir şekilde anlatıldığında bu şahsiyetler karşısında saygıyla eğildiklerini ifade ettiler. Bu durum, onların hâlâ diri olduklarının göstergesidir.

İslam ölümsüzdür dediğimizde, hem düşünce ve inançlarının, hem kanunlarının ve toplumsal temellerinin, hem de gösterdiği yönün ve İslam'ın ortaya koyduğu örnek kişilerin ve numunelerin canlı olduğunu kastediyoruz.

Hüseyin'i tanıyıp da onu her zaman örnek alınması, her zaman yolundan gidilmesi gereken ölümsüz bir model ve övülesi bir insan olarak göremeyecek bir toplum yoktur. Bu toplum hangi ekonomik, toplumsal ve kültürel sistemi benimsemiş olursa olsun fark etmez.

Hangi seviyede olursa olsun, düşüncesi ne olursa olsun, hangi sistemde yaşarsa yaşasın, mensubu olduğu özel inanç grubu, meşrebi, mezhebi, dini ne olursa olsun, hangi toplumdan olursa olsun, kadının ölümsüz ve yüce ideallerine inanan herhangi bir kadın; Zeynep'i; onun hayatta değer verdiği herkesin şehadetine tanıklık yaptıktan sonra Kerbela'daki duruşunu ve Yezid'in sarayında, esaret kervanında sergilediği tavrı görüp de onu kadın hareketlerinin öncüsü, insanî ve toplumsal rehberliğinin ilham kaynağı olarak görmemesi mümkün değildir.

Gördüğümüz gibi bu insanlar diridir. Ayaklı İslam'dırlar. Bunlar her zaman için, her sistem için, her toplum için diri olmak

zorundadırlar. Canlı olmak; etki sahibi olmak demektir, yani köşe taşı olmak demektir, yani hal çaresi sunmak demektir, yani yön tayin etmek demektir, yani tüm halklara, tüm devirlere, tüm insanlara yol göstermek demektir.

Ama maalesef biz, geleneği dinle karıştırdık. Biri ölümsüz diğeri değişken, biri her çağa hitap eden, diğeri bir kavme ve kabileye has, biri toplumsal sistemlerle sınırlı, eskilerden tevarüs etmiş, diğeri vahiy ve ilham kaynaklı, biri iktisadî ve sosyal ilişkilerin ürünü, diğeri bi'setin kaynağı olan iki ayrı şeyi; birileri birbirine karıştırdı. Dinle geleneği... Dini; eski, yerli, avam tarafından beğenilen, cahilî ve geri kalmış yaşam kalıbına döktüler. Ardından bunların tamamını din adına savundular. Önce dini âdetleştirdiler, ardından âdetlere din diye sarıldılar. Aydın kişi bakıyor, bu tarafta kadın her şeyden mahrum, kadının tüm hakları elinden alınmış; diğer tarafta ise her şeyden çok bu hak ve mahrumiyetlerden dem vurulmaktadır. Durum böyle olunca aydın kişi; ister istemez kendisinin sınıfsal, cinsel, toplumsal menfaatlerini tatmin eden tarafa kaçacaktır. Aydın, dinle geleneği birbirinden ayırt edemez. Eğer bir toplumun ya da bir kavmin dindarları, din bilginleri, dine iman edenleri dinlerini kavmî ve yerli geleneklerden ayırt edemezse; genç modern aydınlardan gericilikle mücadele ederken, İslam'ı eski toplumsal sistemlerden ayırt etmesini bekleyebilir miyiz? Eğer bir İslam ülkesinde bilinçli dindarlar, ilmî şahsiyetler, İslam'a ve İslam hukukuna aşina olanlar geleneği dinden ayıramayacaklarsa bu işi kim yapacak? Hangi güç? Hangi müessese? Kim? Nasıl?

Bir öğretmenim başından geçen bir olay anlatmıştı. Bu öğretmenin eski ilimler ve İslamî ilimler konusunda malumatı vardı (Tabi sonradan modernist oldu). Şunu anlatmıştı: Nüfus cüzdanı yeni (Bakın meseleler nasıl da birbirine karışıyor! Meselenin İslam'la bir ilgisinin olmadığını, bunun bir gelenek olduğunu teşhis edemiyor. Bunu İslam adına dile getiriyor ve İslam adına karşı çıkıyor. Üstelik bu adam bilgiliydi, bilinçliydi ve öğretmendi.) çıktığında nüfus memuru geldi ve:

– Sizin için nüfus kimliği çıkaracağız, dedi.

– İsminiz nedir?

– Falan, dedim.

– Soy isminiz? dedi.

– Soy isim nedir? dedim.

– Beyefendi bir soy isminiz olmak zorunda, dedi.

Sonunda el ele verip kendisinin yardımıyla bir soy isim uydurduk. Ardından dedi ki:

– Anne adınız?

Biraz canım sıkıldı.

– Annemin adıyla ne işin var, o namahremdir, Söyleyemem, dedim.

– Mecbursun, dedi.

– Aksi halde kimliğin olmaz. Kimliği olmayan kişi de resmî olarak tanınmayacaktır, dedi.

– Söylemeyeceğim, tanınmanın canı cehenneme. Ben resmiyet kazanmak için bu işi yapayım öyle mi? Annemin resmiyet kazanmasını istemiyorum. Bu nedenle isminin buraya yazılmasını istemiyorum.

Hulâsa çok konuştu. Ben de "Ematallah" diye söylendim. Ne dediğimi anlamadı (Ematallah, yani Allah'ın kölesi). Tuttu, annemin ismi hanesine "Ematallah" yazdı. Oysa annemin adı Rukiye idi. Ama kimlikte "Ematallah" oldu.

Dalga geçerek ve gülerek anlatırdı bunu öğretmenim. Sonra şu neticeye varırdı: "Şimdi elhamdülillah görüyoruz ki siz beyler ve bayanlar burada üniversitede rahatça oturup eğitim görüyorsunuz. Özgürsünüz, erkek arkadaşlarınız adınızı söylüyor ve bu sorun olmuyor. Biz de sizin isminizi söylüyoruz, yoklama yapıyoruz, sorun olmuyor. Fakat o dönemde durum böyle değildi. Seksen yaşındaki annemizin adını kimliğe yazmak istediklerin-

de canımız sıkılıyordu. O zaman bunu, İslam'a indirilmiş bir darbe ve modernizmin kadın hakları diye ortaya attığı söylemin savunusu olarak görürdük. Oysa bu eskimiş ve köhnemiş bir gelenekten başkası değildi. Bu meseleyi babama açtığım bir gün, babam şöyle dedi: Bu meselenin İslam ile hiçbir alakası yok, gelenekle de bir alakası yok. Bu seninle ve annenle ilgili bir meseledir. Herkes ismini verip kimliğini almıştır. Bugün ise bu "Ematallah" meselesi, yani isim söylememe taassubu bugün de şu şekilde devam ettirilmektedir: Kız kardeşin ismi anılacağı zaman, erkek kardeşin ismi ile zikredilir. Sözgelimi, Hasan Beylerin kız kardeşi geldiler gibi. Bu sadece bir gelenektir. Bu bir İran geleneğidir. İslam ile bir alakası yoktur. Bunun böyle olmadığını peygamber ailesinde, masumların ailelerinde, iki yüz elli yıllık imamların ailelerinde ve bunların uygulamasında görmek mümkün. Bu aileler arasındaki iletişim biçimi bellidir. Ali'nin Zeynep'e "Hüseyin'in kız kardeşi" olarak hitap ettiğini hiç kimse görmemiş, duymamış, rivayet etmemiştir. Asla böyle bir şey olmamıştır. Hiçbir zaman! Bu İran'ın toplumsal bir geleneğidir! Buna muhalefet etmek istediğinde İslam hukuku ile geleneği ayırmak zorundasın. Eğer İslam'dan bahsedeceksen, ananın, babanın, nenenin, atanın, yaşadığın yerin adını anmayacaksın. Bunlar gelenekle ilgilidir. Bunlar dinî hükümlerin ölçüsü değildir. Burada İslam'ın hükümlerinden, davranış tarzından ve peygamberin ailesinden söz etmelisin, İslam hukukundan bahsetmelisin. Bunların davranışlarının ise ne şekilde olduğu bellidir, kim oldukları ortadadır, aralarındaki iletişimin nasıl gerçekleştiği ve hukuklarının ne olduğu açıktır.

Sahip olduğu onca güce, dışarıda azametli duruşuna karşın ve tarihi titreten kişiliğine rağmen İslam peygamberi; evde çok yumuşak huyluydu. Eşleri ona karşı gelir ve yüzsüzlük ederdi. Hatta Ömer gibi bir adam, bunlara neden bu kadar yüz veriyorsun, diye sitemde bulunup, "İzin ver de ben kızımı uyarı mahiyetinde biraz döveyim." demiştir. Fakat peygamber, hanımlarının davranışlarına tahammül edemeyip evden çıkmış ve bir ay

boyunca bir ambarda yatıp kalkmıştır. Onun davranış tarzı işte böyleydi. Peki ya sen, evde ailene ve eşine karşı davranışlarında mahalledeki amcanın davranışlarını mı örnek alıyorsun? Bu adam dindar diye yaptığı her işin de dine uygun olduğunu mu sanıyorsun? Hayır efendim, o dindar olduğu gibi aynı zamanda İranlıdır. Uygulamalarının hangisinin yerli geleneklere ve hangisinin İslam'ın özüne dayandığını bilmek ve bunları birbirinden ayırmak zorundasın. Nitekim diğer İslam toplumlarına gittiğinde onların da başka bir davranış tarzı sergilediklerine şahit olacaksın.

İslam'da ve bizzat peygamber zamanında tutum ve davranışlar, bizi hayrete düşürecek kadar insanîydi. Bir grup Medineli kız Huneyn Savaşı'na katılmak isterler. Huneyn Mekke ile Cidde arasında bir yerdir. Yani 600-700 kilometre Mekke'ye kadar gidip oradan da batıya doğru devam etmek durumundadırlar. Yani birkaç ay sürecek bir savaşa gitmek istemektedirler. Dokuz, on, on bir yaşlarında on beş kadar genç kız toplanıp bu savaşta hemşirelik hizmeti vermek için savaşa katılmak istediklerini bildirmek üzere peygamberin yanına gittiklerinde peygamber bunları bindirip hemşire olarak savaşa götürmüştür.

Mescid-i Nebevî tüm toplumsal işler için bir üs olarak kullanılırdı. Her bir köşesi sosyal bir enstitü işlevi görürdü. Mescidin bir köşesinde de *Refide*'nin çadırı durmaktaydı. *Refide*, peygamberin emri ile mabed olan peygamber mescidinde, resmi izinle bir çadır kurmuştu. Buranın sorumluluğunu da üstlenerek hastaların ve savaştan dönen yaralıların tedavileriyle ilgileniyordu. *Sad Bin Muaz*, Hendek Savaşı'nda ok ile yaralanmış ve ölene dek uzun bir zaman burada yatmıştı. *Refide* Medineli birkaç kadınla beraber, peygamberin emri ile mescidin içinde hasta bakım ve tedavisi için kurulmuş bir müessesenin başındaydı. Nitekim İslam'daki bu gelenek asırlar boyu devam etmiştir. Ben *Sebzivar* yöneticisinin meddahı *İbn-i Yemin Furûmedî*'nin divanında; *Sebzivar* yöneticisi *Alaaddin'i* överken şöyle dediğini gördüm: "*Furûmed*"de -burası büyük bir kasabaydı ki bugün

de varlığını sürdürmektedir- senin bahçen tıpkı cennet gibidir, ebedîdir.[67] Orada bir hastane vardır. Sonra hastaneyi anlatmaya başlıyor ve diyor ki: Oradaki hastaların bakımını üstlenen melekler kadar güzel bakire kızlar vardır.

Yedinci ve sekizinci asırda, *Sebzivar* yakınlarında gözden uzak bir köyde dahi resmi bir hastane varsa; *Rey, Tus, Belh, Buhara* ve *Bağdat* gibi şehirlerde ne tür hastaneler olabileceğini varın siz düşünün. Bizim İranlı aydınımız(!) da, dünyada ilk hemşirelik sitemini kuran düşünceyi görmez, fakat Amerikalı falan kızın Birinci Dünya Savaşı'na katıldığını öve öve göklere çıkarır. Beri taraftan da gelenekçi bakış açısına sahip diğer beyefendi de; bu uygulamaya temelden karşı çıkar ve muhalefetinde diretir. Bunu da din adına yapar. Aydın kişi de buna bakarak dine saldırır. Zira karşı çıktığı ve saldırdığı şeyin din olduğunu düşünür.

Meselelerin nasıl birbirine karıştığını, bu arada nelerin kaybolup gittiğini ve ne büyük yeteneklerin geleneksel taassupların kurbanı olduğunu görüyoruz. Dinin, İslam'ın ve yüce değerlerin nicesinin; geleneksel hurafelerle mücadele ve aydın görüşlülük adına nasıl kurban olduğuna şahit oluyoruz. Bu nedenle hem İslam'ı hem de içinde yaşadığı günümüz dünyasını iyi tanıyan kimselerin sorumluluğu çok ağırdır. Her zaman on asırlık mesafeyi duygularında, düşüncelerinde ve iradelerinde yüklenmek zorundadırlar. On asırlık, on bir asırlık, on iki asırlık arayı, İslam'ın gerileme döneminden bugüne kadar geçmiş olan zamanı omuzlamak zorundadırlar. Zira yirminci yüzyılda yaşıyorlar ve aydındırlar. Fakat duyguları, düşünceleri, inançları ve imanları henüz on asır, on bir asır ve on dört asır öncesindedir. Bu büyük tarihî mesafeyi duygu ve düşüncelerinde yüklenmek zorundalar. Bu bir sorumluluktur. Bu, aradaki bu uzun mesafe kadar ağır bir sorumluluktur.

Daha önce de söylediğim gibi, küfürden daha beter olan bu

[67] Alaattin'in "Sebzivar" yakınlarında bulunan "Furûmed"e bağlı bir yayla köyünde, bir bağı ve bir de hastanesi vardı.

uğursuz dine karşı, bilim kisvesine bürünmüş bu kirli cinsellik mabedi freudizme karşı direnebilmek için; İslam toplumunun en büyük sermayesi, insanî bir dine, kültüre ve şahsiyetlere sahip olmasıdır. Özellikle de Doğu dünyasında. Zira bu Freudizm'in özgürlük felsefesi; Batı'da gençleri sömüren güçlerin çıkarı doğrultusunda genç nesli uyuşturduğu gibi; kendi yazgılarından ve dünya sömürgecilerinin kendilerine oynadığı oyundan haberdar olmamaları için Doğu halklarının da zihinlerini iğfal etmektedir. Üçüncü dünya ülkelerinde ise daha büyük bir problem söz konusudur. Doğu'da insanî özgürlük taleplerinin önünü kesmek için; freudizm adına, cinsel özgürlük adına cinsel özgürlüğü körükleyen mallar Batı'dan Doğu'ya ihraç ediliyor. "Özgürlük istiyordun, al sana özgürlük!" Böylece Batı, Doğu'dan aldığı hammaddeye karşılık cinsel özgürlük veriyor.[68] "Özgürsünüz, artık başka bir özgürlük istemeyin!" Özgürlüğü kim ister? Daha çok gençler ister. Ona da cinsel özgürlük verdiğinizde onunla gününü gün eder. Doyuma ulaştığında da bunlarla o denli meşgul olur ki, artık diğer özgürlüklerden bahsetmek aklının ucundan dahi geçmez!

Batının bu rezil çağrısı karşısında, her ne kadar başka tür dezavantajları olsa da Müslüman gençliğin elinde bulunan en büyük mücadele imkânı; yüce örnek şahsiyetlere sahip olmasıdır. Bu şahsiyetlerin bu çağa tanıtılması zaruridir. Böylece eskimiş, irticaî, gayri İslamî, gayri insanî ve eski geleneklere sıkışıp kalmak istemeyen, kurtuluş yolu arayan, aynı zamanda dayatılmış Batı alafranga kültürünün kalıplarına girmek ve çağın kirli modernizmi karşısında teslim olmak istemeyen günümüz genç neslinin bu silahla Batı hücumu karşısında durması mümkündür.

Bu üçüncü tip kadın, tercihini yapmak istemektedir. Bu kadın

[68] Batı Doğu'ya borçludur. Elmas, benzin, kauçuk ve benzeri diğer şeyleri Doğu'dan getirmektedir. Bu borcuna karşılık Doğu'ya bir şey vermesi gerekir ki Doğu'nun alacağı kalmasın. Zira Batı çok dürüsttür(!) Hak geçmesin diye hesabını kitabını iyi yapar(!)

ne geleneksel, atalardan kalma bir çehreyi kabul etmektedir ne de en kirli ve en aşağılık insanlık düşmanlarının ihraç ettiği ve dayattığı çehreleri. Her ikisinin farkındadır ve her ikisini de bilmektedir. Gelenek adına dayatılan, eskilerden tevarüs eden kültürün İslam ile bir ilgisi yoktur, bunlar ataerkil toplum yapısının kalıntılarıdır. Hatta kölelik döneminden kalma geleneklerdir. Bugün Batı'dan gelenler de ne bilimdir ne insaniyettir ne özgürlüktür ne de kadına saygı temeli üzerine kurulmuştur. Aksine bunlar, burjuvazinin uyuşturucu ve yozlaştırıcı aşağılık güçlerinin rezil hileleridir. İşte bu kadın, böyle bir ortamda bir seçim yapmak istemektedir. Peki neyi seçecek? Hangi modeli? Ne irticai geleneksel kadın portresini ne de dayatılmış modern kadın portresini... Bilakis, Müslüman kadın portresini... Hele şükür ki Müslüman kadını tanımak için hem metin mevcuttur hem de tarih ortadadır. Fakat tarihten daha mücessem, ilmî ve fıkhî bahislerden daha belirgin ve daha hissedilir olanı ise gerçek şahsiyetlerdir. Tarihimizde, özellikle de Şia kültüründe imam, usve ve olgu diye sunulan şahsiyetlerin hepsi bir ailede, on iki metre karelik bir odada toplanmıştır. Her biri bir model olan aile... Barışta Hasan olmak, cihad ve şehadette Hüseyin olmak, hak ve sosyal adalet risaletinin en ağır döneminde Zeynep olmak, kadın olma noktasında Fatıma olmak ve her konuda Ali olmak...

Burada Fatıma'nın örnek şahsiyetini tekrar etmek istemiyorum. Bildiğim ve aklıma gelen şeyleri söyleyip yazdım. Ama burada bir noktayı vurgulamak istiyorum. O da şu ki, birinin hayat hikâyesini bilmek ve bunu tekrar etmek yeterli değildir. Nasıl anlamak gerektiğini, nasıl öğrenmek gerektiğini, nasıl ders almak gerektiğini, nasıl yaşamak gerektiğini burada vurgulamak ve işaret etmek istiyorum. İslam peygamberi "Fatıma dört büyük dünya kadınından biridir." derken; Fatıma'nın hayatının tüm acıları, tüm sıkıntıları, tüm kederleri karşısında onu "Dünya kadınlarının hanımı olmak istemez misin?" diyerek teselli ederken; bunların hiçbiri bir babanın kızına karşı yaptığı "kompli-

manlar" değildir. Peygamber böyle yersiz övgüler sunmaktan uzaktır! Peygamber; Üsame Bin Zeyd, bir kızın suçunun affedilmesine aracılık etmek için yanına gittiğinde, kendi kızını kastederek "Bu suçu işleyen Fatıma bile olsaydı elini keserdim." demiştir. Yine peygamber halkın gözü önünde Fatıma'ya "Fatıma, kendi çabanı göster, ben senin baban olarak, yarın senin için hiçbir şey yapamam." demiştir. Hulâsa din söz konusu olduğunda baba-kız dahi olsa ilişkiler ciddîye alınırdı. Bizdeki gibi kılıfına uydurulup mesele bedavaya ve ucuza(!) kapatılmaya çalışılmazdı. Mesele ciddîdir. Yersiz övgü ve kayırma söz konusu bile değildir. Bu baba kızına şöyle söylemiştir: Dayanmalısın. Sabretmelisin. Fatıma olmanın ağır sorumluluğunu omuzlarında taşımalısın. Ve bu çok ağır bir yüktür. Diğer kardeşlerinin böyle bir sorumluluğu yoktur. Bu nedenle eşlerinin evlerinde mutlu, mesut, rahat yaşamaktadırlar. Ben tüm Müslüman kadınların yapması gereken sorumluluklar ve mukabilinde kazandıkları haklar dışında onlara bir şart koşmuyorum veya bir zorluk çıkarmıyorum. Diğer Müslüman kadınlardan farklı bir yaşam tarzı beklemiyorum. Ama sen istisnaî bir şahsiyetsin. Peygamber Fatıma'ya, sen dünya kadınlarının hanımefendisisin, derken bu sözü onu övmüş olmak için söylemedi; ya da peygamber bununla takipçilerinin tapınması için bir put oluşturmak, övülmesi için bir tanrı yaratmak veya sürekli methedilecek bir memduh sunmak için söylememişti. Bilakis onu örnek bir şahsiyet olarak tanısınlar, onu öğrensinler, hayatından ders alsınlar ve onunla amel etsinler diye söylemişti. İşte "dünya kadınlarının hanımefendisi" olmak budur.

Nasıl öğrenmeli? Fatıma'nın hayatını birçok açıdan tanıyorsunuz, bu nedenle tekrara gerek yok. Benim burada söylemek istediğim şey bu şahsiyetten ders almaktır. Mesela Fedek konusu Fatıma'nın hayatıyla ilgili olarak söz konusu olduğunda, ondan nasıl bir ders çıkarılması gerektiğine bakılmalıdır. Daha önce de söylediğim gibi Fatıma'nın Fedek'i geri alma çabası, küçük bir arazi parçasını geri alma meselesi değildir. Fatıma'nın davasını

ve mücadelesini bu kadar küçültmemek, aşağılamamak gerekir. Bu nedenle Fedek arazisini geri alma mücadelesi ve sürekli olarak Fedek'in gasp edildiğini ilan etmesi; Fatıma'nın muhalifi olduğu egemen rejimin inhirafa uğramış ve gasıp bir sistem olduğunun bir göstergesi ve işareti olması bakımından önem taşımaktadır. Bu siyasi bir örnek(lik)tir. Bu mesele, uydurulan bütün dinî kılıflara ve büyük sahabelerin onayına dayanmasına rağmen bugün iş başında bulunan rejimin hak, adalet, hukuk ve İslam'a göre amel etmediğini gösteren siyasi bir numunedir. Fedek örneği, maddî değeri bir *tümen* dahi olsa bir sembol olarak, bir işaret olarak, bir kaynak olarak, bir yol gösterici ve delil olarak en büyük değere sahiptir; bir gelir, bir çıkar ve ekonomik menfaat olarak değil. Fatıma'nın Fedek arazisini geri alma mücadelesini bir bütün olarak ele aldığımızda, Fatıma'nın Sakife'deki sözde seçime karşı sürekli mücadelesini anladığımızda, Fatıma'nın Ali'nin -Fatıma'nın deyimiyle Ebulhasan- hakkını almak için gösterdiği daimî ve olağanüstü çabasını kavradığımızda; işte o zaman Fatıma'dan almamız gereken dersi almış oluruz. Yoksa sadece Fedek meselesini çok sınırlı bir manada ve sürekli olarak tekrar etmenin bir anlamı yoktur.

Bugün artık ne Fedek vardır ne ev baskını ne de Sakife seçimi... Sanmayın ki bu tarihî bir meseledir. Hayır, demek istediğim bu değil, bilakis bu hadiseler diridir ve tekrar edilmelidir. Ancak her sene anılan, yâd edilen tarihî bir hadise olarak değil. Aksine bu meseleler, bir ders çıkarmak maksadıyla gündeme taşınmalı, yani meselelerin ruhu kavranıp ondan ders çıkarılmalıdır. Nasıl bir ders? İslam tarihinde Fatıma'dan en büyük annelik dersi alınabilir, en yüce ev kadını olması açısından ders alınabilir, bir eş ve çocuk eğitmeni olarak ondan ders alınabilir. Öyle bir eşin çocukları da böyle olur... Bu kadın öyle bir kadındır ki çocukluğundan evliliğine kadar ve evliliğinden ölümüne kadar, ümmetin alın yazısında fikrî, itikadî ve mücadele anlamında sorumluluk sahibi bir kimlik taşımış ve hakkın savunucusu olmuştur. Aynı şekilde toplumda meydana gelen yozlaşma, gasp

ve zulüm karşısında sorumluluk bilincini kuşanmış, toplumsal mücadelelerin ortasında yerini almıştır. Ve ölünceye dek direnişini sürdürmüş, sessiz ve suskun kalmamıştır. Üstelik davasının zafere ulaşmayacağını bile bile. Bu bir derstir! Bu toplumsal bir sorumluluktur. Beş ya da on yaşlarında küçük bir kız, Mekke'de adım adım peygamberi izlemiştir. Adım adım babasını takip etmiştir. Ancak Fatıma bu zorlu ve ağır fikrî, siyasi ve toplumsal keşmekeş ortamında sırf babasının hatırına bu sorumluluğu yüklenmiş değildir, bu nedenle onu adım adım takip etmiş değildir. Bilakis 7-8 yaşındaki anne kuzusu bu kız, hareketin geleceği karşısında kendisini sorumlu hissediyordu. Oysaki henüz sorumluluk yaşında değildi. Peygamber nerede zorda kalsa, ne zaman düşman karşısında yalnız olsa bu küçük kızı onun yanı başında görüyoruz.

Boykotta, yaşamın zor dönemlerinde, Sâd Bin Ebi Vakkas gibi kahraman bir adamın bile yıllar sonra aklına geldiğinde titrediği ve en zor yıllar olarak tanımladığı dönemlerde... İşte böyle zamanlarda, en ağır yük peygamber ailesinin omuzlarındaydı. Zira peygamber tüm bu tutsaklığın, bu ağır dönemin, baskının, zorluk ve yalnızlığın sorumluluğunu omuzlarında taşıyordu. Böyle bir zamanda Fatıma evin her yerindedir. Her yerde o minik elleriyle yaşlı annesini, kahraman babasını ve ablalarını okşamalarıyla teselli etmektedir. Bu zorluk ve acıya gark olmuş ailenin tek mutluluk, huzur, aşk ve muhabbet kaynağıdır o. Hicrete kadar... En büyük darbeyi ise hicretten sonra yemiştir Fatıma. Ardından Ali'nin evine gitmiş ve Ali'yi eş olarak seçmekle de toplumsal bir sorumluluk örneği göstermiştir. Zira Ali bir kadının yaşamında işine yarayacak bir adam değildir. Ali'yi tanıyan herkes onun evine günlük mutluluklar, heyecanlar taşıyacak bir kişi olmadığını bilir. Her kadın, her gün kocasının elleri dolu olarak evin yolunu tutmasını ister. Her kadının böyle bir beklentisi vardır. Fakat Ali böyle bir insan değildir. Ali'nin kılıç ve aşkı dışında hiçbir şeyi olmadığını bilmektedir Fatıma. Ömrünün sonuna kadar da hiçbir şeye sahip olmamıştır. Her

zaman eve eli boş dönmüştür. Kaderin onu işkenceler, darbeler, zorluklar altında örsüyle eğittiğini ve şekil verdiğini bilmektedir. İşte Fatıma böyle bir adamı kocalığa seçmiştir. Bu kız bir evliliğe adım atmadan önce, büyük bir insanî, toplumsal ve fikrî sorumluluğu tercih etmiştir.

Gördüğünüz gibi Fatıma nasıl tercihte bulunması gerektiğini anlamış ve enteresan bir şekilde bu görevi ve yaptığı seçimi ölüme dek omuzlarında taşımıştır. Tarihte, öyle bir yuva kurmuş, öyle bir aile teşkil etmiştir ki Müslüman olsun olmasın herkes için aşkın örneklik açısından eşsizdir. Öyle bir aile ki burada baba Ali, anne Fatıma, erkek çocuklar Hasan ve Hüseyin, kız ise Zeynep'tir. Her biri bir örnektir. Her biri kendi şahsına münhasır yüce birer şahsiyettir. Hepsi tek bir ailede... Bunları tarihin farklı farklı dönemlerinden alıp bir araya getirmiyoruz. Bunlar aynı dönemde, tek bir evde, bir çatı altındadırlar...

Böyle bir aileye, olguya, dine, kültüre; fakat aynı zamanda böyle bir alın yazısına sahip olmak çok üzücü ve esef vericidir. Bu şahsiyetin Ayşe gibi bir kadının dahi övgülerini almış olması onun azametinin ve yüceliğinin inkâr edilemez bir göstergesidir. Nitekim Fatıma'yı tanıyan herkes bu hakkı teslim edecektir. Ayşe iç çekişmeler, muhalefetler ve şahsî kompleksleriyle meşhurdur. Bunun örneklerinden biri de peygamberin Ayşe nezdinde çok sevgili ve çekici olması, peygamberin ise Fatıma'ya karşı aşırı sevgisidir. Bunlar kıskançlıklara sebep olmuştur. Bu ihtilaflar üzerine Ayşe'nin ne keşmekeşler çıkardığını, ne acılar ve eziyetler çektirdiğini görmek mümkün. Fakat aynı zamanda Fatıma'yı övmektedir. Ayşe gibi birinin Fatıma'yı övmesi Fatıma'nın inkâr edilemeyecek derecede büyük bir azamete ve kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ayşe Fatıma için şöyle der: "Babası dışında Fatıma'dan daha değerli bir insan tanımadım."

Bugün aydın bir kadın bir şey okuyacaksa eğer, bu simaları okuması yeterlidir. Bu çehreleri tanıması kendisi için kâfidir. İslam toplumlarında Müslüman kadın olarak tanıtılan geleneksel

çehreler yerine bunları okuması yeterlidir! Bu kadını modern kadın ile mukayese etsin. İslam tarihinde örnek olan kadınları, günün modern örnek kadınlarıyla mukayese etsin. O zaman nasıl bir sonuca vardığını hep beraber görürüz. Hadise bu kadar açık ve net. Bilinçli, sorumlu ve araştırmacı yazarların, aydın ve bilinçli vaizlerin görevi bu tasvirleri açık, dakik, ilmî bir şekilde bu nesle sunmaktır. Bu yeterli olacaktır. Bu hücum karşısında en etkili, en uyanık, en insanî mücadele tarzı budur.

Sözünü ettiğimiz kadın, eğer bu şahsiyetleri okur ve örneğin Sıffin'deki duruşunu görürse gerçek Müslüman kadının simasını tanıyacaktır. Sıffin Savaşı'nda mücahidlere moral ve motivasyon sağlayan ve onları teşvik eden en önemli faktörlerden biri de Ali'nin sancağı altında savaşan kadınlardır. Bu kadınlar, okudukları heyecan verici nazım, nesir ve hutbelerle Ali'nin safındaki mücahidleri savaşa teşvik ediyorlardı. İşte kadının rolü. (Sıffin Savaşı'ndan sonra, Ali'nin ölümünün ardından, her şey bittikten sonra, Ali karşıtları bu kadınlardan birini takip eder. Bu kadınların hatırası yıllar yılı düşmanın zihninde kaldı. Biz ise onları unuttuk. Ama Muaviye unutmadı! Bunlardan birini bana getirin der. Bu kadınlardan bir tanesini Şam sarayına götürürler. Muaviye onu huzuruna çağırtır. Çağırılan bu kadın Sıffin Savaşı'nda düşmana galip geldikten sonra, Ali taraftarlarını teşvik etmek için çok derin ve heyecan verici hutbeler okur, Ali'nin askerlerini heyecana getirir, Muaviye taraftarlarını ve düşmanları ezmek için onları yüreklendirirdi. Muaviye ona "Sen geçmişte büyük günahlar işledin, çok günahkârsın, Allah seni affetsin, geçmişinden dolayı af dile. Sen biliyorsun ki Sıffin Savaşı'nda Ali'nin dostlarının kılıcıyla dökülen her kanımızda senin de parmağın var." der. Kadın da buna karşılık: "Bana hayır müjdesi verdin, Allah da sana hayır müjdesi versin." diye cevap verir!) İşte kadın budur!

Peygamber ashabını konu alan bir eserin bir cildi sadece kadın sahabelere ayrılmıştır. İslam tarihinde ne zaman din doğru anlaşılmış, toplum İslam üzere yönetilmişse, kadın da ilmî konu-

larda, edebiyatta, toplumsal meselelerde büyük yetenekler sergilemiştir. Herkesin, her şeyin gerilediği dönemlerde ise herkes gibi kadın da geri kalmış ve yok olup gitmiştir. Zaten erkeğin sahip olup da kadının sahip olmadığı bir hak var mı ki? Hicap mı? Erkeklerin hicabı yok mudur dersiniz? Hicap nedir sizce? Çarşaf mı?

Mutahhari Bey'in bahsettiği ve açıklığa kavuşturduğu meselelerden biri de -ki çok da iyi etmiştir- çarşaf ve hicap meselesidir. Çarşaf özel bir şekil, özel toplumsal bir gelenek olup bir kavme hastır; hicap ise İslamî bir ilkedir. Fakat hicabın şekli; tıpkı her toplumun farklılık arz eden iklim, kültür ve toplumsal özellikleri gibi farklılık arz edebilir. Ama İslamî tesettür, İslam fıkhının ilkelerindendir. Ki bilinçli ve aydın düşünen her insan için mantıklı ve kabul edilebilir bir özellik taşımaktadır. Fakat bugün bu İslamî ilkeyle (tesettür), gelenek (çarşaf) birbirine karış(tırıl)mıştır. Artık bu iki kavram zihinlerde aynı anlamı çağrıştırır olmuştur. Sözüm ona aydınlar da çarşafa saldırıyorum derken tesettüre saldırıyor. Buna karşılık tesettürü savunma pozisyonuna geçen mutaassıp dindarlar da tesettürü savunma adına sadece çarşafı savunuyor, bunun dışında her türlü örtünme şeklini reddediyor ve şiddetle karşı çıkıyor. Tabi biz tüm enerjimizi çarşafı savunmaya harcarken bu arada ne fırsatlar kaçıyor, ne imkânlar uçup gidiyor elimizden…

Bu kargaşaların arasında boğulan aydın kişi, daha Zeynep'i tanımaya fırsat bulamaz. Zeynep; hareketin başladığını, hareketin liderinin yola düştüğünü ve topluma musallat olmuş zulüm sistemine karşı cihad açtığını görünce; ailesini ve eşini bırakıp bu harekete katılmıştır. Zeynep'in bu harekete katılması kardeşlerine karşı duyduğu sorumluluktan değil; kendine ve Allah'a karşı duyduğu sorumluluk bilincinden kaynaklanmaktadır. Şehadet anına kadar adım adım Hüseyin'i izlemiştir. Hazreti Hüseyin ve yarenlerinin şehadetlerinin getirdiği büyük acının ardından, hareketin sancağını tek başına omuzlarında taşımıştır. Hüseyin'in "kanıyla" ortaya koyduğu gerçeği Zeynep; olgun,

sağlam, tereddütsüz, korkusuz bir şekilde sarsılmadan, aşağılık bir şekilde maslahat düşüncesine kapılmadan, takiyesiz bir şekilde "sözleriyle" gündemde tutmuştur. Her yerde egemenlere karşı hakkı haykırmıştır. Nerede olursa olsun, esir ya da sürgün, dolaştığı her yerde ve her memlekette devrim tohumunu yeşertmiştir. Nitekim bugün resmen Şiî olmayan yerlerde bile Ehlibeyt sevgisinin ve peygamber ailesine karşı beslenen aşkın çok derin olduğunu görmek mümkün. Ardından tüm egemenlerin yok olduğu, tüm üslerin, güçlerin iflas ettiği ve dağıldığı dönemlerde, Hilafet imparatorluğunun gücünün Doğu, Batı, İran ve Roma'ya diz çöktürdüğü o zorlu dönemlerde dahi bu kadın; bu devrimi idame ettirmiş, Hüseyin mektebinin ve düşüncesinin tohumunu her yere ekmeyi sürdürmüştür. Kerbela kanını bir sembol olarak her yere götürmüş ve tüm çağlara ulaştırmıştır. Tüm bu mucizeler tek bir "kadın"dan neşet etmektedir.

Günümüzde yaşayan bilinçli ve sorumluluk sahibi kadın, Fatıma'nın ailesinin taşıdığı bu rolü gördüğünde, günün kadınını nerede araması gerektiğini ve bugünün kadınını nasıl inşa etmesi gerektiğini anlayacaktır. Bu örneklikle her dönemde çağın en iyi ve en mükemmel kadınını inşa etmek mümkün olacaktır.

Bu değerler; kültürel, toplumsal ve ekonomik sisteme bağlı olarak değişen ve eskiyen değerler değildir. Bilakis bunlar, insanlık var oldukça var olacaktır. Bugünün kadını Fatıma'yı tanımalıdır. O ki; çocukluk döneminde bir mücahid, üç yıllık ambargo döneminde Mekke'nin ve Ebutalib ailesinin sabır abidesi, sonraki dönemde de en iyi yoldaş... O ki; iki ablasının evden ayrıldığı, annesinin bu dünyayı terk ettiği ve hareketin lideri babası peygamberin yapayalnız kaldığı dönemde "babasının annesi"... O ki; Medine'de bu hareketin en büyük mücahidi ve liderinin; yapayalnız, garip ve eli boş gencinin, yani Ali'nin hayat arkadaşı... O ki; içinde yoksulluk ve aşktan başka hiçbir eşya bulunmayan eve kendi tercihiyle eş olarak gitti... O ki; en yüce eş olarak, en yüce ruh olarak, varlığa sığamayacak azamette bir yürek olarak yalnızlıklarında Ali'ye eş, yoldaş ve dert ortağı olmuş, yaşadığı

zorlukları bir dost olarak onunla omuzlamıştır. Onun mahrumiyetlerinin, yalnızlıklarının ve mücadelelerinin ortağı olmuştur. O ki; Hasan, Hüseyin ve Zeynep'i eğiten kadındır...

Hüseyin, insaniyet noktasında insanlık için bir örnektir. Zeynep ise daha da önemlidir... Fatıma'nın Zeynep üzerindeki etkisi Hüseyin'den daha fazladır. Neden? Zira Hüseyin peygamber mescidinde, ashabın arasında yetişti. Medine'de, kargaşanın ortasında, fesat atmosferinde ve toplumsal olayların merkezinde büyüdü. Fakat Zeynep sadece evde ve annesinin dizinin dibinde büyüdü. Bu nedenle bir ev ortamında yetişen bir kadın, Kerbela hareketinin idamesi ve tekmili noktasında hayati bir rol üstlenebiliyorsa; bu, Fatıma'nın bu şahsiyet(ler)in yetişmesindeki etkisinin ne derece büyük olduğunu gösterir. Onun evinin nasıl bir mektep olduğunu, her köşesinden insanlığa model olacak ne şahsiyetler yetişti(rdi)ğini gösterir. Peygamber ailesinin nasıl tüm çağlarda İslam'ı tanıma ölçütlerinden biri olduğunun bir işaretidir bu. Mantık da bunu teyit eder nitekim...

Ardından Medine'de peygamber döneminin izzet ve kudret dönemi sona erip de zorluk dönemi başlayınca; Fatıma yine yoksulluğun, sıkıntıların, ev içinde ve dışında işin ve anneliğin sembolüdür. Kardeşime yazdığım mektupta da değindiğim gibi -o, tarihteki kardeşime-[69] Fatıma; İslam'ın izzet ve gücünün zirvede olduğu, eşinin hareketin kahramanı, babasınınsa hareketin lideri olduğu bir dönemde dahi örnek bir kadın olup tıpkı benim bacım, senin bacın gibi sade bir hayat sürüyor. Tarihteki herhangi bir köle gibi aç kalıyor, sıkıntı çekiyor ve yok(sul)luğa tahammül ediyor. Üstelik babasının yönetici, kocasının izzetli ve güçlü olduğu dönemde dahi...

Bu dönemi müteakip yaşanan zorluk ve sıkıntı döneminde de yeniden mücadeleye başlar. Tüm ashabın, Huneyn'in, Bedir'in, Uhud'un aslanlarının Medine'de suskunluğa büründüğü bir zamanda; bu yapayalnız anne, tek başına yine ısrarla direnmeye ve

69 "Evet, Öyleydi Kardeşim!" isimli konferans (Derleyen).

mücadeleyi sürdürmeye devam eder. Hatta gece vakti sahabelerin ve öncü siyasi şahsiyetlerin evine gider, peygamberin yarenlerini ve Sakife'nin baş aktörlerini görür; onları uyarır, hepsini eleştirir. Hadiseleri derinlemesine tahlil etmek, iş işten geçmeden herkese sorumluluğunu hatırlatmak ve tarihi, gelecek nesiller için bütün gerçekliği ve çıplaklığıyla ortaya koymak için... Zira bu dönemin toplumsal sorumluluğu bunu gerektirir.

Bütün bunlar ölümüne kadar. Ölümünden sonra ise... Ölümünün ardından, onun hatırası, anısı, mücadeleleri İslam tarihinde diğer bir hayatın başlangıcı olmuştur. İslam tarihi boyunca tüm devrimci hareketlerde ikinci, üçüncü ve dördüncü yüzyıldan yedi ve sekizinci yüzyıla kadar, Mısır'dan İran'a tüm hak ve adalet taleplerinin sembolü olmuştur.

Zeynep gibi bir kızı, Hasan ve Hüseyin gibi oğulları yetiştiren bir anne olarak Fatıma; bugünün Müslüman kadınını da inşa edebilir. O, yüce ve örnek bir kadın olarak tüm kadınlara model olabilir. O, Ali'nin yalnızlıklarını, zorluklarını, toplumsal rolünü ve azametini adım adım paylaşan bir eş olarak tüm eşlere örnek olabilir. Doğduğu günden, babasını tek başına defnettiği güne dek, gençliğinden gurbette ve yapayalnız dünyaya veda ettiği ana kadar bir an bile mücadeleden geri durmayan Fatıma; toplumsal sorumluluk bilincine sahip bir kadın olarak tüm çağlara örnek olabilir. Hicrete kadar dış cephede küfre karşı; ölümüne dek iç cephede yanlış uygulama ve cinayetlere karşı mücadeleden hiçbir zaman geri durmadı. Hatta ölümden sonra bile: "Ali, beni gece defnet ki kabrimi bilmesinler, cenazeme katılmasınlar, namazımı kılmasınlar, benim için merasim düzenlemesinler, bugün iş başında olanlar benim adımı yüceltmek suretiyle egemenliklerine dinî bir kılıf uydurmasınlar!" diyerek görevini ifa etmiştir. Bir kadın düşünün ki; ölümünü ve hatta defnedilme hadisesini bile hak yolunda mücadele etmek ve gaspı ilelebet mahkûm etmek için bir vesile yapıyor. İşte, "Bugün nasıl Müslüman kadın olunur?" sorusunun cevabı...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN SEMİNERİ

Birinci Oturum

Sayın *Tevessülî*'nin çok ilginç ve bilimsel araştırması hakkında kendilerine bir sorum olacak. Zira mesele oldukça önemlidir. Anladığım kadarıyla bu araştırmada şu sonuca varılıyor: Iran'da aileler bir taraftan Batı'ya temayül göstermekte, diğer taraftan da cahiliyeden etkilenmektedir. Yani bir yanımızla Batıcı olurken, diğer yanımızla cahiliyeyi benimsiyoruz. Toplumsal yapı açısından garpzedeyken, bir takım semboller açısından da cahiliyeye geri dönüyoruz.[70] *Belağî Bey* çok doğru söylemişlerdir: Nerede cahiliye varsa hızla o yöne doğru çekilmekteyiz, cezp olmaktayız. Daha doğrusu o tarafa sürüklenmekteyiz. Bir kere İslam'dan uzak düşmüşsek eğer, şartlar ne olursa olsun istediğimiz tarafa gitmekte özgürüz(!) Sosyal ilişkiler ve toplumsal yapı açısından hızla Batılılaşıyoruz. Diğer taraftan yerli, kavmî geleneklere de cahilce uyum sağlıyoruz. Yani kadınımız hem tamamen Avrupalı bir kadın haline dönüşmek istemekte, ama aynı zamanda kölelik döneminden, kadının bir mal gibi alınıp satıldığı dönemlerden kalma "mehir" konusunda geleneksel bir duruş sergileyerek kendisini satılık bir meta gibi kabul edip mehir miktarını yüksek tutmak istemektedir.

Fakat ben burada Prof. *Tevessülî*'nin, mehir konusunu tahsil derecesiyle ilişkilendirdiği beyanatlarına dayanarak bir soru sormak istiyorum. Bu soru, eğitimli kesimi aklayabilir belki. Belki de kadının ve erkeğin akademik unvanı ve eğitim düzeyinin yükselmesiyle, cahilî bir geleneğin gelişiminin paralel olmasının kabulü zor olacaktır. Yani eğitim düzeyi arttıkça, geleneksel bir âdet olan mehirin de benimsenmesi ve miktarının bu kesim tarafından yüksek tutulması enteresan bir durumdur. Oysaki bu iki doğrunun paralel değil aksi yönde ilerlemesi gerekmektedir. Yani eğitim düzeyinin arttığı yerde, "mehir" geleneğinin onlar tarafından aşağılayıcı bulunması gerekmektedir. Man-

[70] Sadr Belaği Bey, araya girerek: Özür dilerim, yani yeni ve eski cahiliye arasında mı! Doktor: Evet, öyle.

tıklı olan budur, ama bugün bunun tam tersini görüyoruz.

Tevessülî *Bey*, ülkenin diğer noktalarına göre eğitim düzeyinin daha yüksek ve medeniyetin, modernizmin ya da "modern cahiliyenin" daha güçlü olduğu Tahran'da mehir hakkında bilimsel bir araştırma yapmış ve şu sonuca varmıştır: Eğitim düzeyi ile mehir miktarının artışı, ters değil doğru orantılıdır. Acaba mehirin bu artışının sebebi, eğitim düzeyinin ve akademik kariyerin artışı mıdır, yoksa tam tersi mi?

Burada çok temel bir olgu söz konusudur. Bu olgunun başlığı da İslam'dır. Biz burada eğitim ve sınıf ilişkisine değineceğiz. Bizim geleneksel eğitim öğretim sistemimizle -ki İslamî temellere dayanıyordu ve bugün de medreseler sınıfsal açıdan o eski yapıya dayanmaktadır- modern eğitim-öğretim sistemi arasındaki sınıfsal köken ilişkisine.

Bizim medreselerimizde, yani İslamî eğitim-öğretim sisteminde, eğitim ve öğretim hiçbir kayda bağlı değildir. Dileyen herkes dilediği alanda eğitim görebilir. Özgür medrese... Hatta yaşamına değil şehirde, memleketin en ücra köşesindeki köylerde bile devam etmesi mümkün olmayan kişiler ve bir köyde dahi yaşayacak güce sahip olmayanlar; hiçbir şart ileri sürülmeksizin, İslamî medreselerde eğitim alabilirdi. Üstelik istediği alanı seçebilir, istediği kadar bireysel birikimi, zekâsı ve yetenekleri oranında yükselebilirdi. Orada en azından tahsil hayatı için gerekli olan burs, barınma ve yaşamını temin etmek için gerekli imkânlar sunulurdu. Bu olgudan, bu düşünceden yeni bir sınıf ortaya çıktı. O da şu: Araştırmalar İslamî medreselerden mezun olan büyük İslam ulemamızın çoğunun köy kökenli olduklarını göstermektedir. Yani bugün kendilerini isim isim sayabileceğimiz ve hâlâ hayatta olan, üstelik içtihad ve taklit merciî derecesine ulaşmış büyük ulemamızın yüzde doksanı sınıfsal köken açısından köylü olup, çoğu yoksul ailelere mensuptur. Bu olguyu en azından son yüzyıllık tarihimizde belgeleriyle de tespit etmek mümkündür. Bunların çoğu ya bir çiftçinin ya da bir köy mollasının çocuklarıdır. Şartsız, sınavsız ve açık İslam medreseleri-

ne kayıt yaptırmış, müçtehit olmuş, taklit seviyesine ulaşmışlardır; büyük bir âlim ve fakih olmuşlardır; sosyal ve ilmî açıdan çok yüksek bir konuma ulaşmışlardır. Bunların yüzde doksanı köylüdür.

Modern lise ve üniversite eğitimi için ise bazı şartlar gerekmektedir. Bunların bazıları ekonomik problemler ve harç meselesidir ki sadece bu sorun bile işi oldukça zorlaştırmaktadır. Nitekim yüksek öğretimde karşılaşılan ve herkesin altından kalkması mümkün olmayan ağır ekonomik şartlar, yüksek öğretimi yüksek ekonomik sınıflara özgü bir avantaj haline getirmiştir. İslamî medreselerde yüksek öğrenim gören öğrencilerin çoğu iktisadî açıdan mahrum kesimlere ve aşağı sınıflara mensuptur. Oysa modern eğitim sisteminde yüksek öğretim gören ve uzmanlık için İran üniversitelerinde okuyan ya da mühendislik ve diğer alanlarda eğitim görmek için Avrupa üniversitelerine giderek doktor, mühendis ve üniversite öğretim üyesi olan öğrencilerin çoğu ekonomik açıdan üst sınıflara dâhil kimselerdir. Avrupa ülkelerinde de durum bundan farksızdır. Yani bunların yüzde doksanı şehirli burjuva sınıfının ve sermayedarların çocuklarıdır. Yüzde beş-altısı ise köylü toprak ağalarının çocuklarıdır. Hiçbir şeye sahip olamayan alt köylü sınıfından ise çok az insan yurtdışına gitme imkânı bulabilmiş ve yüksek eğitim görerek doktora seviyesine yükselebilmiştir. Bu nedenle mehirin yüksek eğitim almış kişiler arasında artış göstermesinin eğitim seviyesiyle bir ilgisi yoktur. Asıl mesele yüksek eğitimin seçkin sınıflara has bir şans olması ile bağlantılıdır. Yani bu insanlar yüksek eğitim gördükleri için yüksek mehir istemiyorlar. Yüksek eğitim gören bu insanlar üst ekonomik sınıftan geldikleri için mehir miktarını üstte tutuyorlar. Teşekkür ederim.

İkinci Oturum

Belağî Bey'in değindiği mesele bence oldukça hassas ve önemliydi. Fakat konunun pek tartışılacak ve münakaşa edilecek bir yönü olmadığı için derinliği, taşıdığı ilmî ve insanî değer oranında birincil bir mesele olarak telakki edilmemiş olabilir. Oy-

sa konu gerçekten çok derin, temel ve hassas bir konuydu. Bir diğer mesele de Prof. *Sami* ve Prof. *Tevessülî*'nin değindikleri aile ve ailenin temel oluşu meselesi idi ki bu da çok hayatî bir konudur. *Belağî* Bey'in altını çizdiği konu ise, esasında bizim yönümüzü belirleyen bir nokta olup konuları sınıflandırırken ve programı çizerken ona göre davrandık. Zira konunun çok temel ve esasî bir mesele olduğunu düşünüyoruz. Biz önceden kadın, aile, erkek, karşılıklı ilişkiler, toplumbilim ve aile hukuku meselelerini ayrı ayrı başlıklar altında gündeme getirmeyi ve tek tek ele almayı düşünmüştük. Fakat *Belağî* Bey'in sunduğu plan, bizim de fikrimizi değiştirdi. Çünkü bu değişiklik oldukça esasî ve gerekliydi. Şöyle ki, eğer biz bu konuları tek tek, ayrı ayrı ve birbirinden bağımsız bir şekilde ele alsaydık; tıpkı canlı bir bedeni parçalara ayırıp her parçasını ve uzvunu ayrı ayrı analiz etmiş gibi olurduk. Bu durumda yaptığımız inceleme ve araştırmalar çok mükemmel dahi olsa; bu yöntemle, tıpkı canlı bir organizma gibi asıl ve temel gerçek olan "aile" sonucuna ulaşamazdık. Bu nedenle *Belağî Bey*'in vesile olduğu böyle bir program değişikliği çok hayatî ve gerekliydi. Ki bu ilke, bu oturumun ve gelecekte düzenlenecek oturumların en temel ilkesi olup, bir mihenk taşı konumundadır. Evet, bu mihenk taşı ailedir ki, tüm konular buradan hareketle ele alınmalı...

Belağî Bey izin verirlerse kendilerinin ve diğer arkadaşların bildirilerinden çıkardığım sonuçları okuyayım da öğrenci arkadaşlar da not alsınlar (Öğretmenlikten kalma bir âdet olarak yaptığım bir şeydir not almak. Zaten konu ihtisas alanım da değildir ve bu konuda bir bildiri de sunamam. Arkadaşlara söyleyeceğim yeni bir sözüm de yok). Burada açık oturum biçiminde ortaya konan meselelerin bir başlık altında özetlenip not alınabilmesi ve derinlemesine ele alınan konularda varılan sonucu arkadaşlara sunmak için aldığım notları müsaadenizle okumak istiyorum.

Ben burada ilk olarak kadın ve erkeğin birbirine karşı sorumlulukları konusunda *Belağî Bey*'in her birini ayrı ayrı açıkladığı maddeleri okuyacağım sadece:

Erkeğin Eşine Karşı Sorumlulukları:

1- Evin geçimini sağlamak. Ailenin günün şartlarına göre her tür ihtiyacını tedarik etmek. Ki buna "nafaka" denir. Yani ailenin günlük geçimini, kadının meşru ve kanunî tüm ekonomik ihtiyaçlarını temin etmek erkeğin sorumluluğundadır. Kısacası giyecek, maişet -yiyecek vs.- ve mesken. Bunlar insanî ve ahlâkî meselelerdir. Basit görünebilir belki. Fakat aslında dikkat edersek; ailevî ve insanî ilişkilerin temelinde, bu ince ve zarif ahlâkî ilkeler yatar. Bu anlaşılırsa meselenin sadece ahlâk ve nasihat meselesi olmadığı görülecektir. Nitekim bir yazarın da vurguladığı üzere: "Mutluluk, çok basit birkaç kelime üzerine kuruludur." Özellikle dikkat etmemiz gereken meselelerden biri de şudur: İslamî değerlerle iç içe geçmiş olan toplumumuzun geleneksel ve klasik bakış açısına göre kadın ve erkeğin birbirlerine karşı hak ve sorumlulukları vahyin Müslümanlara beyan ettiğinden çok farklı olup aralarında büyük uçurumlar vardır.

2- Muhterem bir varlık olarak kadına hürmet etmesi, erkeğin kadına karşı aslî vazifelerinden biridir.

3- Kadında olabilecek davranış, hata ve kalıcı kusurlara karşı; erkeğin bağışlayıcı, affedici ve tahammülkâr olması ve büyüklük göstermesi. Erkek, eşinde gördüğü kusurları, başka güzel hasletlerini düşünerek görmezden gelmelidir.

4- Kendine özen göstermesi, temizlik. Eşine karşı gerekli temizliği yapmak ve onun için güzel görünmeye çabalamak. Günümüz dünyasında insanî nezaket ve edep olarak kabul edilen her noktada temiz ve bakımlı olmak. Erkek sadece evden çıkarken temizliğine ve bakımına dikkat etmemeli, evinde de eşi için temiz ve bakımlı olmalıdır. Bunu, eşine karşı bir görev addetmelidir.

5- İnsanî ve İslamî bir vazife olarak erkeğin eşinin cinsel isteklerine cevap vermesi (Bu maddenin ayrıntılarını henüz açıklamadılar *Belağî Bey*. Sonra bahsedecekler. Ama ben bunları not almanız için okumak istiyorum). Hatta erkek, ibadet ve riyaze-

tini eşine karşı vazifesini yapmasına engel olacak şekilde bedeni ve cinsel gücü zayıflatacak ölçüde yapamaz.

6-[1] Eşinin halk nazarında yanlış sayılan ayıp ve sırlarını gizlemek. Veya bazı tip ve toplumlarda görülmesi mümkün olan menfi bir hareketini, uyumsuzluğunu, laubaliliğini veya ahlâkî bir özelliğini gizlemek.

7- Kadına, aile ve yakınlarını görme ve ziyaret etme özgürlüğü tanıması. Erkek, kadının ailesine karşı yardım ve fedakârlığına müsaade etmelidir. Erkek, ahlâkî olarak bu imkân ve özgürlüğü vermekle görevlidir. Kadını kendi ailesinin ve kişisel isteklerinin tutsağı bir varlık olarak görme hakkı yoktur.

8- Kendisi ve ailesinde oluşabilecek zorluk ve sıkıntı anlarında kadına yardımcı olmak. Erkek bu durumlarda eşine yardım etmeli, destek olmalı ve kadının derdini paylaşmalıdır.

9- Kadının özel mülkiyetine saygı göstermek. Ki bu alanda kadına verilen bu hak sadece İslam'a özgüdür. Fırsat olsaydı da Romalılar'da, Hıristiyanlık'ta, Ortadoğu'da ve Uzakdoğu'da kadının özellikle evlilik sonrası özel mülkiyeti hakkında bilgi verilebilseydi. O zaman İslam'ın kadına verdiği bu hakkın değeri daha iyi anlaşılırdı.

Kadının tüm geçim masrafları erkeğin sorumluluğunda olduğu halde; erkek, kadının özel mülkiyetine en ufak bir müdahalede dahi bulunamaz. Kadının şahsî geçiminden erkek sorumludur. Üstelik kadın dilerse kendi sermayesiyle yatırım yapar, para kazanır, eve de hiçbir harcama yapmaz.

Buna karşın kadının da eşine karşı sorumlulukları vardır. Bu iki liste karşılaştırıldığında İslam'ın kadın haklarına verdiği önem anlaşılmaktadır. Erkeğin kadına karşı vazifeleri sekiz-dokuz maddeden oluşurken, kadının eşine karşı vazifeleri daha azdır:

Kadının Eşine Karşı Sorumlulukları:

1- Ailede "kavvam" (koruyucu) olan erkeğe, meşru alanlarda

[1] Altıdan itibaren numaralandırma bizim tarafımızdan yapılmıştır. (Derleyen).

hürmet etmek, saygı göstermek ve itaat etmek (Üç ay önceki oturumumuzda kavvam kavramı, ayrıntılı bir şekilde işlenmişti).

2- Başkalarını, erkeğin rızası doğrultusunda eve almak.

3- Erkeğe karşı söz ve davranışlarında yumuşak huylu, saygılı ve güler yüzlü olmak. Onun hakkında hüsn-ü zanda bulunmak.

4- Erkeğin yaşamında karşılaştığı zorluklara, güçlüklere, fakirliğe ve yoksulluğa sabretmek ve ona yoldaş olmak. Erkeğin karşılayamayacağı ihtiyaçları ondan talep etmemek.

İşte benim, eşlerin birbirlerine karşı sorumlulukları noktasında aldığım notlar bunlardır.[72]

Ben yine Prof. *Sami Bey*'in ve *Prof. Tevessülî Bey*'in aile hakkında bazı istatistiklere ve çalışmalara dayanarak yaptıkları çok derin beyanatlarını özetlemek istiyorum. Çünkü bu araştırma bahsedeceğimiz bir sonraki konu için önem arz etmektedir. Araştırmanın önemi şuradan kaynaklanmaktadır. Son birkaç asırda kadının özgürlüğü adına Batı'da dile getirilen kadın hakları meselesinin bir problemi vardır. Ki *Tevessülî Bey*'in bildirisinde buna değinildi ve ben de buna vurgu yapmak istiyorum. Aslında Batı, kadının insanî değerlerini, gelişimini ve özgürlüğünü gündeme getirirken onun bireyselliğini merkez kabul etmektedir. Yani kadın aileden alınır ve kendisinden ayrı bir birey olarak bahsedilir. Ondan sonra ona bir takım haklar ve imkânlar verilir. Bu da ister istemez bireyselliğe ve birey merkezciliğe sebep olur. Batı'daki bireysellik ve birey merkezcilik; güçlü, birbirine bağlı ve kâmil toplum binasını sadece sarsmakla kalmamış aile kurumunu da yerle bir etmiştir (Geleneksel top-

[72] Bu arada konuşmacılardan biri araya girerek: "Şeriati Bey, o maddeyle ilgili olarak şunu demek istediniz herhalde: 'Yabancı birini kocanın izni olmadan eve almamak.' der. Şeriati de: Evet, demek ki ben şöyle dedim: Yabancı birini ancak kocasının rızasıyla eve almak." Oysa "kocasının rızası ve izni olmadan yabancı birini eve almamak" olmalı. Bu açık zaten...

lum yapısı, tek bir ruh gibiydi. Ama bugün o ruh dağıldı, toplum yan yana ama birbirinden ayrı bireylere dönüştü. Tıpkı sosyalizmde ve *Durkheim*'in bireyselciliğinde olduğu gibi). Kadına birey merkezli bir anlayış vermekle, onu ailenin bir üyesi olmaktan uzaklaştırmıştır. Onu kendi başına tek bir birey olarak topluma salmıştır.

Aile merkezli İslam anlayışı ile -bundan bahsedildi - kadının bireyselliğini merkeze alan Batı anlayışı arasındaki fark şudur: Batı'da evlilik, kadın ve erkeği yan yana ama birbirinden bağımsız eşler -aile değil- ve iki ayrı bütün olarak telakki edilirken; aileyi merkeze alan İslam, erkek ve kadını aileyi kuran bir bütünün iki parçası olarak görür. Bu iki parça bir bütünü oluşturarak birbirini tamamlar. Bu iki bakış açısı, İslamî aile yapısındaki kadın-erkek ilişkileriyle Batı aile yapısındaki kadın-erkek ilişkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Bir tarafta yan yana iki bütün; diğer tarafta bir bütünün iki yarısı ki, buna aile denir. İslam erkeğe der ki: "Sen kadın için bir örtüsün." Ardından kadına döner ve der ki: "Sen erkek için bir örtüsün." Bu bakış açısı İslam'da kadın erkek ilişkilerinin aile merkezli düşünüldüğünün açık bir göstergesidir. Biz bir ailenin iki ortağı değiliz, bilakis biz "bir"iz. Bu "bir"in adı da ailedir.

Burada söz konusu olan kadın meselesine hangi pencereden bakıldığıdır. *Ki Belağî Bey*'in bildirisinde bu konu ele alınmıştır. Kadının erkeğe ve erkeğin kadına karşı sorumlulukları konusu iki temel meseleyi gündeme getirmektedir. Bunlardan birincisi aile merkezli düşüncedir; diğeri ise kadını müstakil bir varlık olarak değil, insanî bir değer olarak ele alır. İşte bu nedenle Batı'nın ve son zamanlarda sözde aydın ve yenilikçilerimizin de İslam'a yöneltiği itham, iftira ve saldırılar ve ileri sürdükleri deliller aslında "İslam'ın" kendisiyle ilgili olmayıp "Müslümanların" davranışlarında mevcut olan gerçeklerdir. Batı'nın bu propagandaları da etkili olmuştur. Ancak İslam'ın kendisine ve İslam'ın mantığına dönecek olursak, *Belağî Bey*'in araştırmalarından da anlaşıldığı gibi -ki ben bunları yukarda özetledim- orta-

ya bir şey çıkıyor. O da şu: İslam, insanî bir değer olarak kadına çok vurgu yapmıştır. İslam'da, yüce insanî değere ve hürmete sahip olan kadın telakkisiyle; çeşitli medeniyetlerin, çeşitli dinlerin kadına bakışları mukayese edildiğinde bu durum daha açık bir şekilde müşahede edilecektir. Zira insan, mukayese etmeksizin bir şeyin değerini anlayamaz. Burada konuyu detaylı olarak açıklamama imkân yoktur. Ancak birkaç örneği hızlıca nakletmek istiyorum: Hinduizm'de...[73]

Üçüncü Oturum

Şeriati'nin *Tevessülî Bey*'e hitabı: Benim konum tamamen farklı olduğu için, lütfen önce siz buyurun. Zira benim bahsedeceğim konu şimdiye kadar anlatılanlardan tamamen ayrı ve bağımsızdır. *Tevessülî Bey*'den konuşulan konularla ilgili fikirlerini sosyolojik açıdan açıklamalarını rica ediyorum. Zira kendilerinin bu alanda çalışmaları bulunmaktadır. Böylece konu kapsamlı olarak ele alınmış olacaktır. Eğer fırsat olursa o meseleyi arz edeceğim.[74]

Asıl konuya geçmeden önce aklıma gelen ve gerekli olduğuna inandığım iki noktadan söz etmek istiyorum. Konuyla ilgili vereceğim kaynak şüpheye mahal bırakmayacak ölçüde sağlamdır.

"Cezayir Özgürlük Cephesi", Fransa sömürgeciliğiyle savaştığı 1954-1961 yıllarında "Belgeler Işığında Cezayir" başlığı altında çok sayıda bildiriyi derleyerek iki cilt halinde basmıştı. Bana göre bu bildirilerden birini burada zikretmek ilginç olacaktır. Zira bu bildiri, çok eşliliğin bazı tarihî dönemlerde ve özel toplumsal şartlarda toplum için zaruri hale gelebileceğini açıkça göstermektedir. Maalesef bizim çıkmazımız, İslam toplumunda İslam kanunlarının ve İslamî meselelerin çok çirkin bir şekilde

[73] Buradan itibaren elimizdeki kasette konuşmanın birkaç dakikası bulunmamaktadır. (Derleyen).

[74] Tevessülî beyin 10-15 dakikalık bir konuşmasından sonra Doktor Şeriati kendi konusuna devam etmektedir. (Derleyen).

uygulanması ve bu nedenle savunulmasının imkânsız hale gelmesidir. Durum böyle olunca aydınların haklı olarak bu uygulamaları kınamaları, çirkin görmeleri, nefret edilecek bir şey olarak saymaları ve suçlamaları doğaldır. Zira bunlar araştırmacı değildir ve herkesten bugün uygulanan ile ilk elden vazedilen İslamî kuralları ayırt edebilmek için meseleleri araştırmaları ve İslamî kanunları tahlil etmeleri beklenemez. Dolayısıyla bu meseleler genç nesil arasında suçlama konusu olmuştur. Hâlbuki İslam'da bu konular çok bilimsel, düzeyli ve ilerici bir şekilde ele alınmıştır. Bu konulardan birisi de çok evlilik meselesidir. Bu konu toplumumuzda sadece bireysel heves ve sınırsız arzulardan kaynaklanan kayıtsız bir kadın alma isteğinden ibarettir. Çok eşli birine bunun felsefesini sorduğumuzda şöyle söylemişti: Eğer temel ihtiyaçlarını tedarik edebiliyorsan istediğin kadar kadınla evlenebilirsin. Temel ihtiyaçlar! Bu, Müslümanların çok eşlilik felsefesidir. İslam'ın çok eşlilik felsefesi ise bugün uygulanmakta olan ve bizim zihnimizde yer eden şeklinden çok farklıdır. Bu bölümde ifade edildiği üzere çok eşliliğin felsefesi toplumsal bir zarurete dayanmaktadır, cinsel bir hevese değil.

Özelikle de çok eşlilik meselesinin işlendiği ayetlere baktığımızda (sanırım Nisa Suresi'ydi) yetimlerin istikbali söz konu olduğu yerlerde çok eşliliğin gündeme getirildiğini görürüz. Yani Kur'an yetimler söz konusu olduğunda çok eşlilikten bahsetmiştir. Bu, meseleyi çok önemli kılmaktadır. Yetimler konusu çok hassas bir konudur. Özellikle o dönem toplumunda kimsesiz ve koruyucusu olmayan çocukları hem terbiye açısından hem toplumsal açıdan kötü bir gelecek; yeme içme, giyinme, barınma ve ortam açısından da kötü şartlar beklemekteydi. Çok eşlilik meselesi işte böyle bir durumda daha da önem kazanmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın durumu burada ele alındı. Zaten hepiniz bu meseleyi az çok biliyorsunuz. Alman kadınların eş sayısının tek bir kadınla sınırlandırılmasına

karşı başlattıkları hareketi ve sendikal mücadelelerini duymuşsunuzdur. Bildiğiniz gibi bu savaşta sekiz milyon insan öldü. Bu sayının çoğunluğunu erkekler oluşturuyordu. Bu durumun, kadın erkek ilişkileri ve evlilik açısından bırakacağı etki ortadadır. Bunun hal çaresi de bellidir. Onların bizzat kendileri de bunun farkına varmışlardır. Bu durumda yeni, ikinci bir evlilikten başka çare yoktur.

Konuya örnek olarak sömürü ve baskı karşısında cihad ettikleri için özel bir toplumsal durum yaşayan, Cezayir Özgürlük Cephesi'ni verebiliriz. Burada direnişçiler yaşamlarını yitirmektedir. Yaşamaya herkesten daha layık olan, mukaddes insanî değerler uğruna hayatını milletine adayan ve bir inanç uğruna kendini feda eden bu şehitlerin en büyük talihsizliği; geride kimsesiz, hamisiz eşler ve çocuklar bırakmalarıdır. Bu çok zor bir hadisedir. Bu büyük bir zulüm, belki de en büyük zulümdür. Bu durumda merkez yönetim kurulu, İslam'da çok eşlilik meselesinden haberdar olmaksızın sadece bu problemi çözüme kavuşturmak ve bu çok hassas, naif, insanî soruna cevap verebilmek için çok eşlilik ya da birden fazla evlilik meselesini gündeme getirmiştir.

Fransa ile 6-7 yıldır yapılan savaş nedeniyle hayatını yitirmiş gençler, erkekler ve özellikle geride eşi ve çocuğu kalmış olan şehitler bulunduğu gerekçesiyle; merkez komite bildiri yayımlayarak tüm mücahidlere evlenmelerini emretmiştir. İlk kez evlenecek olanların şehit eşleriyle evlenmeye özen göstermeleri ve bunların da içinden özellikle geride daha çok çocuğu kalmış olan şehit eşlerini tercih etmeleri istenmiştir. Hatta bildirinin sonunda evli ve çocuk sahibi olanların da şehitlerin yetim kalmış çocuklarının bakımlarını üstlenmek için şehit eşleriyle evlenmeleri istenmiştir. Yani eşleri olmasına rağmen ikinci bir eş almaları tavsiye edilmiştir. Dolayısıyla *Belağî Bey*'in de bir örneğini gösterdiği bireysellik meselesinin aksine; çok eşliliğin bazı özel durumlarda, özel toplumlarda ve özel dönemlerde sorunların halli için bir imkân olduğunu görüyoruz.

Bana verilmiş olan konu ise geçici evlilik (mut'a) meselesidir. Geçici evlilik, aydınların eleştirdiği ve mahkûm ettiği, gerçeği ile uygulaması farklı olan geleneklere ve dinî kurallara verilebilecek en güzel örneklerden biridir. Evet, mut'a bugünkü şekliyle ve aydınların hakkında eleştirilerde bulunduğu haliyle çok çirkin ve nefret uyandırıcıdır. Ama bana göre geçici evlilik, psikolojik, sosyolojik ve bilimsel tahlili yapıldığında günümüz genç neslinin cinsel buhranı için en büyük, belki de tek çıkar yoldur ve vazedilmiş en ilerici uygulamadır. Bence böyle itham dolu bir meseleden bahsetmek daha çok fırsat, zaman ve zihnî bir hazırlık gerektirmektedir. Önce, zihnimizdeki ön yargıları yıkmalı, oluşan zihin kirliliğini temizlemeli, sonra en ilerici çözüm önerisi olarak genç neslin cinsel buhranlarının çözümü için kullanılmalıdır. Bu meselenin felsefesinden bahsedilmeli, doğru ve bilimsel bir tahlili yapılmalıdır. Bu da zaman ve hazırlık gerektirmektedir.

Burada söz konusu edilen meselelerin birçoğu ele alındı ve sorulan sorulara cevap verildi. Bunlardan bazıları, hicap ve boşanma gibi toplumsal, ilmî ve dinî açıdan herkesin bildiği önemli ve üzerinde durulması gereken meselelerdir. Zihinlerde ya da toplumda var olan bilimsel, pratik ya da toplumsal bir sorunu çözmek bu toplantının amacı ve sorumluluğudur. Bu nedenle bence bu toplantının bir devamı yapılmalı ve hassas, derin meseleler diğer oturuma bırakılmalıdır.

Ama arz etmek istediğim mesele şudur. Ben yeni neslin öğretmeniyim. Buraya gelip giden, bugün de burada bulunanların birçoğu gençlerdir. Bunların problemi çok evlilik meselesi değildir. Nitekim henüz boşanma aşamasına da gelmiş değiller! Elime ulaşan mektupların çoğu bana şu hikâyeyi çağrıştırıyor, hepiniz duymuşsunuzdur. Bir genç bekârlıktan bıkmış usanmıştır. Birini istemeye gider. Kızın babası "Bir düşünelim, size haber veririz." der. Genç öğleden sonra tekrar gider ve cevaplarının ne olduğunu sorar. Baba: "Daha sabah kızı istemeye geldiniz, izin verin damadı araştıralım, gelinin akrabaları ile istişare

edelim." Akşam saat sekizde genç tekrar gelir. Buna karşılık baba der ki: "Cevabım müspet ancak hemen bu gece olacak iş değil bu. Sabretmeniz gerekir. Yani şu anki cevabım işine yaramaz!" Fakat *Sami Bey*'in konusu günümüz gençlerinin işine yarayacak nitelikte olduğundan, sanırım sevinebiliriz!!

Gençlerin, özellikle bu grubun beklentisi burada sözü edilen aklî, bilimsel ve İslamî meseleleri, ilmî bir sonuca ulaştırmaktır. Toplumsal, ilmî bir sorunu çözüme kavuşturmaktır. Eğer konuştuğumuz konular bilimsel teorilerden ibaret kalırsa, sorumluluğumuzu yerine getirmemiş oluruz diye düşünüyorum. Elbette bu demek değildir ki burada İslamî kurallara, ilmî ve aklî delillere dayanılarak ulaşılan sonuçlar kati, tartışılmaz ve mutlak doğrulardır. -Prof. *Sami*'nin de dediği gibi- Bu söylediklerimiz sadece birer "öneri"dir. Düşünürleri, öneri sahiplerini ve bu meseleler üzerinde kafa yormuş ve daha iyi bir çözüm yolu bulmuş herkesi; mevcut temel sorunlara daha nihaî çözümler bulmak noktasında yardımcı olmaya davet ediyoruz.

Daha önce de söylediğim gibi dinî sorumluluklar taşıyan ve dinî inançları olan gençler köhne geleneksel evliliği[75] çözüm olarak görmemekte ve yapıları, beğenileri ve karakterleri artık değiştiği için bu tarz bir evlilikten kaçınmaktadır. Bu gençler aynı şekilde kendilerine yenilik adına dayatılan evlilik tarzını da çözüm olarak görmemekte ve bu tarz evliliğe, ne bu tip hanımlar ne de beyler tahammül edememektedir.

Bu nedenle sorun şudur; memlekette yuva kurmaya en çok hakkı olan, ahlâkî olgunluğa sahip, fikrî sorumluluk sahibi, ahlâkî ve insanî değerlerle donanmış, şuur ve bilinç açısından

[75] Geleneksel evlilik anlayışında anne, teyze, hala kızı ve diğer akrabalar rastgele bir kızı görmeye giderler. Şebisteri Beyin tabiriyle kızın koltuk altını koklarlar ve beğenirler. Ardından Avrupa'da okuyan gence evlendiğine dair telgraf çekerler. Derler ki: Hava alanında elinde falan şey olan, falan başörtülü kız senin karındır, gel, onu al götür, orada evlen. Genç de dediklerini yapar ve o kız ile evlenir.

yüksek bir mertebeye ulaşmış kız ve erkeklerin evlilik, eş seçimi, eşini tanıma ve seçme şansı diğerlerine göre daha azdır. Evlilik ve yuva kurma açısından en yetkin ve en iyi kızlar en meçhul ve en tanınmayan kızlardır. Aile kurmak ve eş seçmek için en layık erkekler, yuva kurmaya ve eş seçmeye imkânı ve şansı en az olan erkeklerdir. Bu durum bize çok büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Özellikle bu kesim, fikrî açıdan kendisine karşı en çok sorumlu olduğumuz kesimdir.

Ben öyle sanıyorum ki bu gece, bu nesle ve bu gençlere verebileceğim en büyük hediye ve onlar için yapabileceğim en büyük hizmet; anlatacağım konudan sarf-ı nazar etmem ve sözü gençlerin daha çok işine yarayacak (evlilik!!) konuyu anlatacak arkadaşa bırakmam olacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKLER

Hicap

Tüm anne ve babalarda ortak olan bir şey vardır. O da borazanı tersinden üfler gibi dini tersten tebliğ etmeleridir! Yeni nesle yaptıkları tavsiyeler aynen bu tarzdır. Tıpkı bir doktorun -ya da herhangi bir insanın- dudağı uçuklamış veya yüzünde sivilce çıkmış bir kimseye "Sivilcen çıkmasın.", "Yaran olmasın" demesi gibi. Veya : "Ağzın yara olmasının şu şu kötülükleri vardır." "Sivilce yüzü şöyle kötü yapar.", "Deriyi şöyle harap eder." demesi gibi. Daima baskı yapar, sitemde bulunur ve kötü şeyler söyler. Bu -her ne kadar doğru söylüyorsa da- nasıl bir etki bırakır? Ebeveynler ne yapmak istiyor, nasıl bir sonuç almak istiyorlar ki? Oysa işe, bu sivilcelerin, çocuğun ve genç neslin ruhunda neden ortaya çıktığını anlamakla başlamak gerekir. Bunların köklerini bulmak gerekir. Mesela ebeveyn, çocuğu küçükken ne zaman "Hadi ziyarete gidiyoruz." dese; çocuk aniden yerinden sıçrar, gitmekten zevk alır, mutlu olur ve hatta bir daha ne zaman gideceklerini sorardı. Aynı şey Kur'an, namaz ve yas törenleri için de geçerliydi. Çocuk büyüdükçe dinî duyguları ve dine karşı heyecanı yavaş yavaş körelir, körelir, daha da körelir. Buna karşılık anne-baba çocuğun yakasından tutar, ya yumuşaklıkla ya sitemle ya öfkeyle, sebepli sebepsiz, sinirlenerek baskı kurar ve "Önce kıldığın gibi namaz kıl, önceden örtündüğün gibi örtün, önceden yaptığın amelleri yap, dinî meselelere ilgi göster ve ..." nevinden söz ve tavsiyelerde bulunur. Tıpkı kanındaki problem nedeniyle yüz ve bedeninin derisinde yaralar oluşmuş bir kimseye: "Sen sağlıklı olmak zorundasın." demek gibi bir şeydir bu. Oysa önce olayın kökeni araştırılmalıdır ve bu amellerle bağının kesilmesine sebep olan etkenlerin bulunması, olayın temeline inilmesi gerekir.

Ben burada bu konuda bilgisi olan, bu konuyu araştırmış ya da bu konuda okumalar yapmış biri olarak konuşmuyorum. Aksine yıllarca öğretmenlik yapmış, yaşamını halk arasında ve gençlerle geçirmiş biri olarak konuşuyorum. İşim, yaşamım, fikrim, özel ve genel hayatım hep onlarla geçti. Ben bu nesille büyü-

düm.[76] Bir pratik tecrübe, bin ilmî nazariyeden daha değerlidir (Pratik tecrübem var, yani tecrübe ettim, yaşadım ve bu sonuca ulaştım). Anne-babaların binlerce kez böyle yaptıklarını gördüm. Bunun sonucunda hep ters tepki gördüler. Çok çirkin sahneler yaşandı. Çocuklar ne hale geldi? Ebeveyn çocuğun dinî meselelere mesafeli olmasının sebebini anlamadan; -zira çocuğun namazla, örtüyle, dinî sembol ve ritüellerle irtibatı kesilmiştir- babalığını kullanarak, anneliğini kullanarak baskı yapmıştır. Niçin? Onu örtüye, namaza, ziyarete döndürmek için ve bunları ona dayatmak için. Eğer bu anne baba çocuğu kandırabilirse, çocuk onları dinler ve "Tamam." der. Ama içinde dine karşı nefret daima büyümeye devam eder. Namaza durduğunda dua okuyacağı yerde anne babasına küfreder! İşte böyle. Bu gencin en iyi namazı böyle olur!

Bir kere Medine'de bir mağaza sahibi ile sohbet ediyordum. Almak için gittiğim şeyi unutarak, bu biraz yabancı dil bilen, "aydın" amcayla konuşmaya başladım. Arabistan'dan, İslam'dan, durum ve vaziyetlerden bahsettik. Sürekli olarak "Kral şöyledir, böyledir." diyordu. Biraz samimi olunca ağzı bozulmaya başladı!

Karşılıklı konuşuyorduk. Sohbet o kadar ısındı ve o kadar samimi olduk ki gelen müşterilere cevap vermiyordu artık. Yani benimle konuşmayı, bir hacıya kaset satmaya tercih ediyordu. Sonra ezan okunmaya başladı. Hac dönemiydi aynı zamanda.[77] Ezan sesi yükselince "Namaz, namaz!" dedi. "Beraber gidelim."

[76] Lise öğrencisiyken de üniversite öğrencisiyken de öğretmen olduğumda da hayatım boyunca hep bu nesille iç içe oldum.

[77] Orada iki başlı bir yönetim var. Hem dinî lider hem kral. İkisinin de kendi ordusu var. Kralın Amerikalı modern askerleri varken, dinî liderin de yirmi bini bulan acayip tipli askerleri var. Bunların sakalları çok uzun, aynı zamanda beline fişek dolu kemeri sarmışlar, ellerinde kamçıyla "iyiliği emredip kötülükten sakındırıyorlar!" Elinde kamçı ile halkın arasına girerek birine "Örtün." diye vuruyor, diğerine "Sakallarını kesme." diye vuruyor, bir başkasına "Neden namaza zamanında gelmedin." diye. Bunlar her ne kadar "iyiliği em-

dedim. "Olur, yolda konuşuruz." dedi. Sonra hızlı hızlı yol aldığını gördüm, çok şaşırdım. Oldukça aydın görünen, İslam dünyasında yaşanan olaylara -en azından Arap dünyasında yaşananlara- vakıf olan birinin namaza bu kadar hassas olması ilginçti benim için! Onunla gittim ve abdest almadan namaza durduğunu gördüm. Dedi ki: "Niyet ettim, Kral Faysal'ın emriyle, Allah için dört rekât öğle namazı kılmaya." (Abdestsiz!!)

İşte bir insan bu hale geliyor. Bir namaz bu hale geliyor. Bu işten kim memnun olur peki? Aynı şekilde bir çocuğun üzerinde de babasının gölgesi yükselirse, bugünlerin intikamını faiziyle ve yüzde doksan kâr ile alır. Burada "Tamam." der, dışarı çıkınca köşe başında sahneyi değiştirir!

Birkaç yıl önce oturduğum evin yakınında kızın biri her gün evden "aşırı İslamî" bir kıyafet ile çıkar, benim odamın penceresine yakın bir harabede ışık hızıyla, çok çabuk başka bir tipe dönüşürdü. Çıkardıklarını çantaya koyup, çok modern bir hale büründükten sonra yoluna devam ederdi. Aynı şekilde dönüşte de bu harabeye gelir, alelacele kendini düzeltir ve eve dönerdi. Buna "çift şahsiyetlilik" denir, "çift yüzlülük" denir, iki farklı hayat yaşamak denir, İnsanın varlığının -yalan söylemek değil, kişinin varlığının yalan olması- nifak, riya, yalan olması denir. Aslında burada yok olan, insanın insanlığıdır.

Diğer taraftan eğer anne-baba çocuğunu ikna edemezse, çocuk eve gelir gelmez, onlara karşı gelir. Binlerce "küfür" ile ağzını bozar, bütün söylediklerini ağızlarına tıkar ve onları perişan eder. Bu durumda onlar ne yapabilirler? Hiçbir şey. İstediklerini yapsınlar. İsterlerse karakola gitsinler. Bu çare midir? Peki, nedir çözüm yolu? Tutumunuz bu olursa böyle tepkilerle karşılaşmanız kaçınılmazdır. Bu ikisi dışında bir seçenek yoktur.

Peki, ne yapılmalıdır? Bir öğretmen olarak -anlatmış olduğum- tecrübe dışında başka bir yol yoktur. Nitekim aynı tecrübeyi İs-

redip kötülükten sakındırma" işini yapsalar da işin gerçeği şu ki bunların bizzat varlıkları "kötülüğün" ta kendisidir!.

lam da öngörmüştür. Bildiğimiz gibi İslam peygamberi yirmi üç yıllık peygamberliği döneminde tüm inanç esaslarını, emir ve yasakları ilk yıl getirmemiştir. Tedricîliği esas almıştır. Önce tevhid meselesinden başlamış, üç yıl boyunca buna başka bir kelime eklememiştir. "La ilâhe illallah deyiniz kurtulunuz." Namaz nedir? Henüz kılmıyorlar. Oruç nedir? Hiç! Hac? Yok! Zekât? Kesinlikle vermiyorlar! Kayıt, şart, sınır, amel? Asla! Tek şey vardır, o da fikirdir, düşüncedir. Putları zihinlerinden ve inançlarından uzaklaştırmak... Yerine Allah'a imanı yerleştirmek. Bu nedenle bu ilk üç yılda Müslüman olup tevhide inanarak ölenler, muhtemelen "içki içiyor", "namaz kılmıyor", "oruç tutmuyor", "hacca gitmiyor", "cihad etmiyorlardı"... Hatta "faizci" idiler! Zira peygamber faizi veda haccında yasaklamış ve Abbas'ın faiz borcunu da "geçersiz" saymıştır. "Abbas'a faiz borcu olanlar sadece anaparayı ödeyeceklerdir." demiştir. Ama ne zaman? Yirmi iki yıl, yirmi üç yıl sonra, yani işin sonunda. Görüyoruz ki peygamber, on üç yıl boyunca, yavaş yavaş gündeme taşımıştır tüm meseleleri. Önce bir bakış açısı oluşturmuştur. Zihinlerde bir inanç meydana getirmiştir. Kendi neslinde bir fikir yerleştirmiştir. Bu fikir yayıldığında, zihinlere kök saldığında, bazı insanlar hazır hale geldi. Ne için? Başka bir iş ve amel için. Bir söz daha duymak için. Hatta bir zaman sonra kendileri soru sorar ve meseleleri sorgular hale geldiler. (Dediler ki) Mademki bir grup, bir topluluğuz, o halde: Namaz! "Yani fikrî gelişimde bir merhaleye ulaştık, meseleye ilgi duyuyoruz, namaza hazırız." Önce namaz iki rekâttı. Sonra yavaş yavaş gelişti, gelişti, gelişti. Cihad meselesi gündeme geldi -cihadın başlangıcı-. O da "düşmana hamle yapmak" anlamında değil. Aksine, "eğer birinden zulüm görürse karşı çıkmak şeklinde." Kaçıncı yılda bunlardan söz etti peygamber? On ikinci on üçüncü yılda. Yani hicrete, Medine'ye gelmeye birkaç ay kala. Medine'ye geldikten sonra yavaş yavaş ikinci yıl düşmanla fiilî cihad gündeme geldi. Üçüncü yıl ganimet vergisi. "Harcama yapmalısın." dendi. O, zaten buna hazırdı artık. İman bu grupta o ka-

dar kök salmıştı ki, harcama yapmaya, fedakârlık göstermeye hazırdılar. Bu nedenle peygamber onlara ganimetin beşte birini vermelerini söyledi. Oysa bundan önce kazandıkları her şey kendilerinindi. Zira o zaman taraftarları ve yarenleri para ödemeye tahammül edecek kadar olgunlaşmamıştı.

Bunların ardından hicretin yedinci, sekizinci yılında hicap emrediliyor. Yani, risaletin üzerinden on yedi, on sekiz, yirmi yıl geçtikten sonra hicaptan bahsediliyor. Aynı şekilde içki meselesi gündeme geliyor. İçki nasıl gündeme geliyor? Mekke'de ey halk, ey millet, ey Araplar, tevhide inanıyorsanız her şeyiniz tastamam olsun denmiyor! Hayır! Ne zaman? Risaletin son yıllarında içkiden bahsediliyor. Üstelik üç aşamada. Bu, eğitim yöntemini ortaya koyuyor. İnsanları zorlamıyor, sıkıştırmıyor, fikir enjekte etmiyor! Önce diyor ki: "Sarhoşken namaza yaklaşmayın." Namaz için mescide geldiğinizde ağzınız şarap ve içki kokmasın. Yalpalaya yalpalaya namaza gelmeyin. Yani? Yani şu arî içki içmenizde bir problem yok, bunu yasaklamadık, ama ne yapalım? Umumî yerlerde, mabedde, cemaatle namaz kılınan yerlerde yalpalamamaya ve ağzınızın içki kokmamasına dikkat edin. Bunu ise herkes kabul ediyor. İçki bağımlıları bile mukaddes bir değere, bir gruba, bir cemaate inançları nedeniyle sırf hürmet için bile olsa bu şartı kabul etmeye hazırdırlar. Olmadı gece yarısı içebilirler. Neden? Zira o gündüz içemeyeceğini biliyor. Sabah içerse öğlene kadar ağzı kokacak. Ancak öğlen herkes mescitte toplanmak zorundadır. Eğer öğlen içerse iki buçuk saat sonra -öğleden sonra saat üç, üç buçuk gibi- ikindi namazında ağzı kokacak. İkindi namazından sonra içerse, dört saat sonra ya da iki, iki buçuk saat sonra akşam namazı... Akşam namazından sonra içerse iki buçuk saat sonra - saat sekizde - yatsı namazının vakti girecek. Öyleyse akşam saat sekizde, dokuzda veya daha geç saatte içebilir ancak. Bu saatten sonra da evindedir zaten. Yani peygamber sarhoşluğun sebep olabileceği toplumsal fesadı engellemiş oluyor bu yöntemle. Üstelik halka baskı yapmaksızın... "Hayır" demeksizin. Sonra, yavaş yavaş diğer

merhale gelir. Serzeniş dolu bir ifadeyle: "Onda insanlar için büyük zararlar ve biraz yarar vardır. Ancak zararı yararından çoktur." Yani içki günahtır ama aynı zamanda sizin için yararlı tarafları da vardır. Ben bunun değer ve faydalarını yadsıyacak taassup sahibi bir adam değilim. Hayır. Kabul ediyorum. Doğru! Ama zararı daha fazladır. Muhatap nasıl bir insanla karşı karşıyadır? Şuur sahibi, taassubu olmayan bir aydınla. Bu aydın içkiyi bir tabu, bir ifrit, bir necaset, bir gulyabani, metafizik ve gaybî bir şey olarak düşünmüyor. Ancak insanî ve toplumsal zararları daha fazla olduğu için, yararını da bilmek ve kabul etmekle beraber, içkiyi yasaklıyor. İnsan onun sözünü dinliyor. Ama "Müzik haramdır." diyen bir mollayı kimse dinlemiyor. Zira bu molla ömründe müzik dinlememiştir. Dinlese bile ondan bir şey anlayamaz. Molla müzik dinlemez. Ey sen, ey müzik haramdır diyen kişi! Müzik nedir biliyor musun? Duyduğun şey müziğin hangi türüdür haberin var mı? Hayır! O halde neden konuşuyorsun? Taksiye bindiğinde dinlediğin müziği musıki mi sanıyorsun? Musıkinin bin türlü çeşidi var, tarihi var, çeşitli fonksiyonları var. Dolayısıyla sen "haramdır" diye fetva verdiğinde kimse takmıyor bu fetvanı. Zira sen haram ilan ettiğin şey hakkında hiçbir malumata sahip değilsin! Allah bizzat, içkinin faydalarının olduğunu, ancak zararının daha fazla olması nedeniyle onu haram kıldığını söylüyor. Bunun için zemin hazırlıyor. Onu hem eleştiriyor, hem de bilimsel açıdan onu sınırlandırıyor. Bugün hareket, doruğuna ulaşmıştır. Cihad, şehadet, fetihler, zafer ve tekâmül: "İçki, kumar, ... Hepsi necis ve şeytan işidir, onlardan uzak durun." Yani diyor ki: Şimdi kumarı ve şarabı terk etmenin vaktidir. Sonra ne oluyor? Yirmi yıl üzerinde çalışmış, alt yapıyı oluşturmuştur. Caddeye çıktığında tüm halkın içki küplerini, şişelerini, testilerini dışarı döktüklerini görmüştür (Tıpkı nevruzun on üçüncü gününde tüm halkın alanlara inip sofraları süslemek için yetiştirdiği yeşilliği etrafa dökmesi gibi). Tarihçiler o günlerde Medine sokaklarının şarap şişesi ve küpleriyle dolduğunu rivayet eder. Üstelik eli ta-

bancalı, "emri bil maruf nehyi anil münker / iyiliği emredip kötülüğü yasaklayan" polise ihtiyaç duymaksızın, "yasak" koymaksızın, "bekçi" dikmeksizin, "hapse atmakla" tehdit edilmeksizin... Halkın kendisi tek bir kelimeyle içkileri dışarı dökmüştür. Tek bir evde içki kalmamıştır. Zira yöntem bilimseldir. İzlenen yöntem doğrudur. Ama biz olayların "nedenlerine" dikkat etmeksizin, sadece "Eyvah necistir, kâfirdir." diyoruz. O da şöyle cevap veriyor: Olayım! Olayım! Evet, kâfir olmak istiyorum. Sen müminsin de benden ne farkın var? Necissem necisim. Hâlbuki ben her gün duş alıyorum, sen ise ancak "şeytana" uyduğunda yıkanıyorsun! Böyle söylendiği zaman yerinde kalakalıyorsun. Madem sözünün arkasını getiremiyorsun, meseleleri buralara kadar getirme.

Pratik tecrübenin bilimsel ve ilmî yöntemi budur. İkinci tecrübeyi ben kendim öğretmenlik yaptığım yıllar boyunca bir öğretmen olarak yazarak, çizerek, konferanslar vererek ve her şeyden bahsederek edindim. Hiç kimse ne yazılarımda ne de konuşmalarımda genç nesle nasıl giyinmesi gerektiğiyle ilgili nasihat ettiğimi gösteremez. Örtünün, namaz kılın, oruç tutun, zekât verin, infak edin dediğime rastlanması mümkün değildir. Neden? Zira tecrübe şunu göstermiştir ki; böyle bir yöntem "zurnayı tersinden üflemektir." Yani ters tepki yaratır. Hüseyniye-yi İrşad'da yaşanan bazı tecrübeleri az çok herkes duymuştur ve bilmektedir. Bazı hanımlar buraya kayıt için geldiklerinde o kadar modern ve rahattılar ki kayıt bürosundaki görevliler korkuya kapılıyordu isimlerini yazsak bir şey olur mu diye. Bazıları isteksiz davranıp kayıtlarını yapmamak için ayak diretiyordu, kimisi de "Yerimiz yok." diye bahane üretiyordu. Hüseyniye-yi İrşad'daki bazı yetkililer çok mutaassıp gruplara mensuptular. Bu nedenle kayıt memurları ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Sonra oraya çarşaf ve örtü getirip rica minnet onları örtmek istediler. Onlar kabul etmedi, biri örtüyü attı diğeri tuttu...!

Bir müddet sonra ne ben ne de Hüseyniye'deki yetkililerden hiçbiri herhangi bir telkinde bulunmadan, o kızların çok sıkı

örtündüklerini gördük. Tesettüre öyle hassasiyet gösterirlerdi ki, onların eski tesettürsüzler olduklarını bu hassasiyetlerinden anlardık!

Peki neden böyle oluyor? Zira hicabın iki zıt manası var, tıpkı sakal gibi. Eğer sakalı dinî bir sembol olarak görecek olursak, o zaman tüm Amerikan hippileri bir numaralı muttakiler olurlardı! Peki hangi manayı kabul edeceğiz? İşte tesettür de aynen böyledir. Hicabın anlamını anlaşılır kılıp, diğer manasından ayırmak zorundayız. Böylece biz "şöyle yap" "şöyle yapma" demeksizin, bu genç bayanlar kendileri ne yapacaklarına karar verebileceklerdir. Yani burada kendi tercihleri söz konusudur, benim onlara bir şeyler dayatmam değil. Zira ben ona bir şeyleri dayatırsam o da doğal olarak diretecektir. İşte böyle, bu genç kız geldiğinde dinî hassasiyeti yoktu, hiçbir ideolojik gruba mensup değildi veya din karşıtı bir gruba dâhildi. Kısacası tesettürsüzdü, kendisini son dönemlerde yeni neslin özendiği kızlara benzetmişti. Kendi standartlarını onların standartları üzerinden oluşturmuştu. Ben şimdi çıkıp ona "Bizim Zeynep teyze gibi giyinmelisin." mi demeliyim? Oysa onun putu, televizyonlarda, gazetelerde, radyolarda özenilen, her yerde ve her mecliste özelliklerinden ve sahip olduğu değerlerden bahsedilen, dünya düzeyinde, Hollanda, Paris, Sheraton Otel'de sunulan kızlardır. Bu nasıl bir sözdür beyefendi? Neden ben kendimi utanılacak bir hale sokayım ki? İnsan sesini yükseltmemelidir! Bu neye davettir? Onu dönüştürmek için ne yapılabilir? Onun bu puta karşı zihninde bulunan derin ilişkiyi ve bağlılığı koparabildiğinde ancak bir şeyler yapabilirsin. Artık bugün kimse Lat ve Uzza'ya tapmıyor. Bugünün putları artık o sözünü ettiğimiz putlardır. Bu putları nasıl kırabiliriz? Günün özenilen kızının değerlerinin karşısına ondan daha yüce değerler koyabilirsen bir şeyler yapabilirsin. Ancak, eğer bu yeni değerlere karşı yeni nesilde bir bağlılık meydana getirebilirsen bir şeyler yapabilirsin. Bu bağlılık oluştuğunda gençler bu değerlerin sembollerini benimseyecektir. Kendi tercihlerini yapacak ve bundan utanç duymayacaklardır.

Bu, sadece İslam'da böyle değildir. Tüm insanlık tarihinde, üç bin yıl önce Hindistan'da, Çin'de, Sind'de, Semerkant'ta ve her yerde yazılmış şiirler bulunmaktadır (Bilhassa dünya edebiyat tarihini biliyoruz). O dönem tüm dünya kadınları Çin kadınının güzelliğine teslim olmuştu. Zira makyaj konusunda, güzellik ve bakım konusunda mahareti vardı.[78] Bizim Hafız yedi yüz yıl önce kaleme aldığı divanında şöyle der:

"Çin kadını, dinin ve kalplerin düşmanıdır! (dini ve kalbi çeler).

Allah dini ve kalbi (Çin kadınından) korusun!"

Hafız'ın o dönem Uzak Doğu ile hiçbir irtibatı yoktu. Şiraz'daki bir adam neyi methediyor? Çinli bir kadının güzelliğini! Bu, Çinlilerin güzelliklerini, Çinli kadının güzelliğini, Çinlilerin kendilerine yaptıkları bakımı tüm dünyaya kabul ettirdiğini gösteriyor. Bundan dört bin sekiz yüz yıl öncesine ait kadının beden güzelliği için rejim programı içeren Çince kitaplar mevcut. Üstelik bunlar müstakil eserlerdir. Bir kitabın bölümü değildir. Yine bundan dört bin yıl öncesine ait kur sanatı hakkında bir kitap mevcuttur. Naz ve işve konularını işlemektedir. Böylesini Fransızlar yirminci yüzyılda bile yazamamıştır. Filozofları kadınların nasıl kur yapmaları, nasıl göz kırpmaları ve nasıl cilve yapmaları gerektiğiyle ilgili büyük kitaplar yazmışlardır. Yani işvenin, cilvenin bilimsel bir yöntemi vardır, öyle rastgele yapılmaz bu işler! İlmî ve felsefî bir metot bulmuşlardır kendilerine. Kadınlar bu tür işlerde bu kadar uzmanlaşmıştır.

Peki, ne oldu da bugün bu kadın çuvaldan dikilmiş elbiseler giyer oldu? Nasıl oluyor da, çuvaldan elbise giyip de yirmi yıllık ömrünün on yedi yılını ayna karşısında geçirmiş Fransız kız karşısında aşağılık kompleksine kapılmıyor? Aksine ona karşı üstünlük hissediyor. Ne oldu? Çünkü o, kendini ideoloji sahibi bir devrimci olarak kabul ediyor. Karşısındakini ise burjuvazi oyuncağı olarak görüyor. Böylece kendini ondan çok üstün sa-

78 Burada dinleyicilerden biri: "Çin şimdi öyle değil." diyor. Doktor cevap veriyor: Hayır!

yıyor bu yönüyle.

Üç bin yıl önceki güzellik timsali Çin kadınının, bugün nasıl bu hale geldiğini öğrenmek gerekir (Bugün azıcık bir süsü bile kendine haram saymaktadır). Bugün yirminci yüzyılda çuvaldan yapılmış bir kıyafetle karşımıza çıkmakta ve bununla Avrupalı kızı aşağılamaktadır.

Dinleyicilerden biri: Tekâmül.

Şeriati: Ama tekâmülün özel bir anlamı olmalı! Tekâmüle uğrayan şey nedir? Çinli, hâlâ geridir. Kültürel açıdan Fransa'nın gerisindedir, medeniyet açısından ondan geridedir, ekonomik açıdan ondan geridir. Ülkenin gelişmişliği açısından yine Fransa'dan geridedir. O nerede, Fransa nerede... Bu nedenle işi bu boyuta taşıyan ideolojidir. İdeolojik değerlerdir. Giydiği bu takım elbise ve çuvaldan dikilen bu kıyafet Çinlinin geleneksel kıyafeti değildir, anne babasının ona dayattığı kıyafet tarzı değildir, fakirlik ve yoksulluk nedeniyle giydiği bir kıyafet de değildir. Böyle olsa kişi, ne yapıp eder, borca harca girer; güzel bir kıyafet alır ve fakir olduğunu herkesten gizlemeye çalışır. Bu asla onun kültürüne ait bir kıyafet değildir. Yani bu kıyafet onun sınıfsal tabakasını gösteren bir kıyafet değildir; bilakis fikrini, düşüncesini, dünya görüşünü, ideolojisini ifade eden bir kıyafettir. Bu kıyafet benim ne tarz bir düşünce yapım olduğunun bir göstergesidir. Hangi fikrin devrimcisi olduğumun bir göstergesidir. Üstündeki elbise neyi ifade etmektedir? Senin kıyafetinin ölçüsü paradır. Babanın, kocanın ya da senin ne kadar kazandığının bir göstergesidir! Paranın nişanesidir. Oysa benim kıyafetim fikrimin nişanesidir. Bu nedenle benim ideolojik ve fikrî bir kıyafetim var. Sen ise para merkezli bir kıyafet tarzına sahipsin. Senin tüm değerlerin ailenin gelirine bağlı. Benim tüm değerlerim ise inanç ve düşünce tarzımda saklı. Dolayısıyla ben senden faziletliyim. Böyle düşünen bir kız, ötekine karşı üstünlük duyar; elbette ki aşağılık kompleksine kapılmaz.

Bu, oranın örneğiydi. Peki, buranın örneği nedir? Siz bu toplu-

ma aitsiniz. Bakın değerler nasıl da değişiyor. Bundan on beş yıl ya da yedi-sekiz yıl önce üniversitede bir kızın örtülü olması nasıl bir anlam taşırdı? Ya onun şiddetli bir taassup sahibi olduğu anlamına gelirdi. Onun bir yobaz olduğunu ya da kızın ailesinin toplumsal açıdan, medeniyet ve kültürel açıdan geri kalmış olduğunu gösterirdi; ya da bu kız o kadar fakirdi ki çarşafı "ayıplarını örterdi." Kıyafetinin moda olmadığını, doğru dürüst olmadığını, eski ya da çirkin olduğunu, artık işe yaramadığını gösterirdi. Bunun başka bir açıklaması var mı? Hayır, bunun üçüncü bir açıklaması olamaz. Dolayısıyla tesettürsüz olanlar, ona karşı kendilerini üstün görürdü. O da onlar karşısında aşağılık duygusuna kapılırdı. Hicapsız kız, daha lüks, daha yeni, piyasaya yeni çıkmış eşyalar peşinde koşardı. Değer yargısı buydu. Kıyafetin nereden alınmış olduğu önemliydi. Pazardan alınanla lüks semtlerin lüks mağazalarından alınan kıyafetler arasında fark vardı. İnsanın tipi bile değişirdi! İşte böyle, hatta bazen markaların sahteleri bile üretilirdi! Zira insanların değer yargıları da taklit esasına dayanırdı. Hicaplı biri, yeni değer yargılarından yoksun, yok olmaya yüz tutan, modası geçmiş, geri kalmış bir kültüre bağlıydı.

Bu devir geçti. Artık İslam, eskilerden tevarüs eden bir gelenek olmaktan çok, yeni bir ideoloji ve insanî bir sorumluluk olarak gündemdedir. Bu düşünce, kızlar arasında da farklı bir yansıma buldu. Aydın çevrelerde "modern" bir şekilde boy gösteren kızların birçok değişim geçirdiğini görüyoruz.

Ben şu an bir keşişe de benziyorum: İtiraflar ve ailevî şeyler... (Bu insanlar benim arkadaşlarımdı, yoldaşlarımdı...) Birkaç yıl önce anne babalar beni gördüklerinde genellikle şöyle derdi: Bu bizim kızın/oğlanın davranışları çok bozuldu, havalara girdi. Bizi rezil etti. Dinimize karşı, inançlarımıza karşı bizi küçük düşürdü, konu komşuya karşı bizi mahcup etti. Sürekli kendine dikkat etmesi gerektiği konusunda ona nasihatlerde bulunuyoruz. Önceleri bizim kaygılarımız bu yöndeydi. Yani derdik ki, yavrum biraz kendine çeki düzen ver, çevremizle irtibat kur.

Fakat şimdi mesele değişti. Samimi olarak söylüyorum ki -siz bunu benden daha iyi hissediyor olmalısınız- aynı tip insanlar ve hatta bizzat aynı kişiler, "Bizim kız, bizim oğlan eski değerlere geri dönme ve modern sembollerle mücadele noktasında çok aşırıya gidiyor." diyerek çocuklarının dine dönmesinden de rahatsızlık duymuşlardır. Bu insan değişmemiştir. Şu an sahip olduğu kıyafetten zevk almaktadır, tıpkı eskiden giydiği kısacık şortundan zevk aldığı gibi. Peki değişen nedir? Değer yargıları değişmiştir. O zamanlar örtüyü yobaz bir gelenek olarak algılarken, şimdi tesettürü, yeni insanî bir ideoloji olarak algılamaktadır. Bunların ikisi de dinle ilgilidir. Bu köklerimizde mevcut geleneksel mirası, din olarak yeni nesle zorla dayatamayız. Bizim ideolojimiz dinîdir, onunki ise dinî değildir. Peki hangi manada? Şu manada ki, istatistikler sırf din böyle istiyor diyerek bir kadının örtünmesinin sağlanamayacağı, bir gence ibadetin dayatılamayacağını göstermektedir. Bu ancak insanlarda insanî bir bilinç oluşturulduğunda ve din, bir düşünce biçimi olarak yansıtılabildiğinde mümkün olur. Acaba bizim toplumumuzda İslamî tesettürün özel bir düşünsel alt yapısı var mıdır? Hayır, onlar için tesettür özel bir düşünsel alt yapıya sahip değildir. Aksine onlar için tesettür sadece özel bir tipi ifade eder. Bu tip içerisinde mümini de vardır, fasığı da, iyi niyetlisi de vardır, kötü düşüncelisi de, sağcısı da vardır, solcusu da. Yani bu tip, bünyesinde her türlü insanı barındırır. Bu geleneksel bir kıyafettir, itikadî bir kıyafet değildir zira. Biz çarşafın her zaman ve baştan beri itikadî bir giyim tarzı olduğunu sanıyoruz. Oysa sadece İslam'a yeni yönelen ve örtünmeyi seçen yeni neslin giydiği çarşaf İslamî olma özelliği taşır; geleneksel olarak ve tercih dışı örtülen çarşaf değil. Bu arada tesettür demek, çarşaf demek değildir elbette. Çarşaf bir şekildir, bir formdur, bir kalıptır. Tesettürün şekli ve formundan daha sonra söz edeceğiz. Şu an asıl konumuz, örtünmeyi seçen genç kızın tercihini etkileyen etkenlerdir. Bu konuda iki etken karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri "Annem böyle örtünüyor, halam böyle örtünüyor, tey-

zem böyle örtünüyor, muhitim böyle örtünüyor." mantığıdır. Bu örtü geleneksel bir örtüdür. Tükenmekte olan geri kalmış bir kesimin anlayışıdır bu. Bu tesettür anlayışı miadını doldurmuş ve yok olmaya yüz tutmuştur. On yıl daha devam etse dahi on birinci yılda sona erecektir. Toplumsal tekâmül süreci ne tarafa doğru seyretmektedir? Geleneksel, geri kalmış sembolleri terk etme ve reddetmeye doğru seyretmektedir.

Şekil olarak aynı, fakat özel dinî, itikadî bir düşünce tarzının göstergesi olan bir tesettür anlayışı daha vardır. Yobazlık içeren hicap, "Herkes örtüyor, biz de örtüyoruz." mantığından neşet etmektedir. Herkesin giyindiği gibi giyiniriz, herkesin ayakkabı giydiği gibi biz de giyeriz mantığı. Bu hiçbir insanî değer taşımaz, hatta değer taşımaz. Sadece geleneksel bir âdet olma özelliği taşır. Bir genç kız bu anlayış doğrultusunda örtünmüş ve çarşafı birazcık sağa sola kayacak olsa "çarpılacağını" düşünmekteyken; okudukça, bilgilendikçe, bilinçlendikçe ve gezip gördükçe örtüsüz kadınlara hiçbir şey olmadığını fark eder ve örtüsünü çıkarır atar. Yarı entelektüel olduğunda artık tesettürden tamamen kopar. İnsanları hiçbir şey anlamayan kimseler olarak tutar başka dünyaları görmelerini engellersek ancak örtüyü de korumuş oluruz! Fakat genç nesil bilinçli İslamî tesettüre dönüş yapmaktadır. Genç nesil seçmiş olduğu örtüsüyle, Batı emperyalizmine ve Avrupa kültürüne şunu haykırmaktadır: "Elli yıldır bizi Batılılaştırmak için aldattınız, çalıştınız, planlar yaptınız ama ben tercih ettiğim bu kıyafetle size 'Hayır!' diyorum ve elli yıllık çabanıza Fatiha okuyorum. Beni değiştiremezsiniz." Peki, bu hicap ile geleneksel hicabın bir benzerliği var mıdır? Biz burada Çarşaf-başörtüsü tartışması yapmıyoruz. Tesettürün insanî ve toplumsal boyutlarını konuşuyoruz. Bilinçli bir şekilde örtünmeyi seçen bir kişi neyi sembolize eder? Bu anlayış özel bir kültürü, özel bir mektebi, özel bir düşünce ekolünü, özel bir kesimi ve özel bir yönelişi ifade etmektedir. Bu tip hicabın bir değeri, bir kıymeti vardır. Bu tarz bir örtünmeyi seçen genç kız, henüz bu meseleyi anlayamamış, örtüye

kendisinin yüklediği değeri yükleyememiş kızlar karşısında aşağılık duygusuna kapılmaz; aksine onlara karşı ayrıcalıklı olduğunu hisseder.

Birisi bir yerde bana hicap konusunu sordu. Ben de açıkça ne düşündüğümü söyledim. (O benim hicap ve çarşaf hakkında çok olumsuz şeyler söylememi bekliyordu. Böylece bir bahane bulmuş olacaktı ve çarşıda pazarda kargaşa yaratabilecekti.) Ne istiyorsa söyledim.

Dedim ki: "Hicap senin dediğin gibidir. Vallahi, ben ne fakihim ne de kumaş tüccarı. Ben sosyologum."

Dedi ki: "O zaman hicabı sosyolojik açıdan anlat!"

Dedim ki: "Sosyologun bir bez parçasıyla ne işi olur? Sosyolog, o bezin içindekiyle ilgilenir!"

Dedi ki: "O zaman onunla ilgili bir şeyler anlat."

(İlla ki benden bir şeyler koparmak niyetindeydi.)

Dedim ki: "Sorduğun sorunun cevabını biliyorum. Zira bu benim alanım. Eğer İran toplumunu bir piramit şeklinde çizecek olursak en alt kesimin avam, yobaz ve tesettürlü olduklarını görürsün. Öyle değil mi? Bunlar kimlerdir? Bunların hicabı neyi ifade eder? Bu hicap ancak geri kalmışlıklarının, cahilliklerinin, yeni dünya ile bir işleri olmadığının ve hâlâ eski çağlarda yaşadıklarının göstergesidir. *Nasreddin Şah* döneminin varisi olduklarının bir göstergesidir!...(kasette kopukluk var-Derleyen).

Toplumda azınlığı ise modern, tahsil görmüş kişiler oluşturmaktadır. Bunların çoğu yüksek tahsil yapmıştır. Biraz yabancı dil bilirler. Dünyadan az çok haberleri vardır. Yabancı yerlerin fotoğraflarını görmüş, hatta kendileri de ülke dışına seyahat etmiş ve yabancı insanları görmüşlerdir. Yirminci yüzyılın ne olduğunu bilmektedirler. Resmî bir yerde, okulda ya da herhangi bir yerde bir yabancının gördüğü işi görebilmektedirler. Maaş alırlar, belli yaşam standartları vardır, toplumsal faaliyetlerde bulunurlar. Bunlar hicapsız, örtüsüz insanlardır ve bunların

eğitim seviyesi daha yüksektir.

Bu piramidin üçüncü kesimi ise, günbegün çoğalmakta ve sayıları artmaktadır (Kadınlardan söz ediyorum). Bunlar eğitimli sınıfa dâhildir. Avam değillerdir, yeni nesle mensupturlar, entelektüellerimizin en ön saflarında yer alırlar, yüksek tahsil yapmışlar ya da halen eğitimlerine devam etmektedirler. Toplumun eğitimli kesimi arasında yer alırlar. Bunlar, modernliği ve bilimsel bakış açısını aşmışlardır. Diploma alma, lisans bitirme, doktor hanım ya da mühendis hanım gibi unvanlar, onların gözünde ehemmiyetsizdir. Bu tip konuları aşmıştır onlar. Peki hangi merhaleye ulaşmışlardır? İman merhalesine, bir düşünce tarzına, sorumluluk bilincine, belirgin bir tarafa, hayatı iyi ve kötü, şer ve hayır olarak algılama merhalesine yükselmişlerdir. Peki sonra ne oldu? Kendini bilen, sorumluluk taşıyan bir insana dönüştüler. Bu düşünce; diploma almaktan, lisans bitirmekten daha ulvî bir şeydir. Kendini bilen, sorumluluğunun bilincinde olan bu insan; diploma almış, lisans bitirmiş, ardından ekmek kuponunu eline alarak nerede aş veriyorlarsa oraya koşalım diyenlerden daha yüce bir konumdadır. Nitekim, tahsil görmek; bundan başka bir şey midir? Ama ideoloji merhalesine ulaşmış olan insan; kendi yolunu, kendi hayatını, kendi düşünce tarzını, kendi var oluşunu, hatta kendi giyinme ve süslenme biçimini dahi kendisi seçer. Kendisini kendisi inşa eder. Kendini televizyon kadınlarına, sokak kadınlarına teslim ederek, "Siz nasıl istiyorsanız öyle olsun, siz nasıl istiyorsanız kendimi öyle dizayn edeyim." demez. Zira böyle bir durumda elbisesinin rengini dahi seçmeye cesaret edemez. Fakat bu anlayış değişti ve hızla değişmeye de devam etmektedir. Nereye doğru? İslamî tesettüre doğru!

Ben bu kızın babası olarak kızımı örtüye geri döndürmek istediğimde önce hangi örtüden bahsettiğimi ayırt edecek kadar bilinçli ve şuurlu olmalıyım. Acaba eskilerden tevarüs etmiş ve geleneksel bir hurafe olan örtüden mi söz ediyorum ve sınıfsal, toplumsal tabakamın maslahatı gereği mi bunu kızıma dikte

ediyorum; yoksa mesele şiarlara, ilkelere geri dönme meselesi midir? Batı emperyalizmine, dayatılmış medeniyete, bize zorla dikte edilen kültüre, elli-altmış yıllık dönüştürme, değiştirme, Batılılaştırma, çirkinleştirme ve başkalaştırma tuzaklarına ve desiselere karşı; bu şiarlarla "Hayır" diyerek kendi ideolojime, kendi değerlerime, kendi varlığıma dayanmaktan ve bundan dolayı aşağılık kompleksi duymamaktan söz ediyorum.

Gandî Hanım, üç bin-dört bin yıllık sarisini (Hint giysisi) giyerek büyük dünya liderleriyle görüşmüştür. Birleşmiş Milletler binasına girdiğinde beş yüz temsilci ayağa kalkarak yarım saat onu alkışlamıştır ve o üzerinde taşıdığı kıyafet nedeniyle aşağılık duygusuna kapılmamıştır. Peki, neden aşağılık duygusuna kapılmamıştır? Zira bu "sari" eskilerden miras kalmış, sevgili halasının giydiği geleneksel kıyafet değildir. O, bu sariyi giymekle aslında şunu haykırmaktadır: "Ben Batı medeniyetini, *Zen-i Ruz (Günün Kadını), Dohter-i Şayeste (Dünya Güzeli), Burda* (dünya çapında okunan moda ve giyim dergisi) *ve Pari Maç* dergilerinin hepsini okudum... Bize dayatılan her şeyi okudum. Fakat ben bu kıyafeti tercih ediyorum. Bunları giyerek Fransa'ya, Batı Almanya'ya, New York'a, Lahey Divanı'na ve Birleşmiş Milletler binasına girdiğimde; tüm Batılılara şunu söylemek istiyorum: 'İki asır boyunca bizi kendinize benzetmek için çabaladınız, didindiniz. Ben bugünün Hintli kadınının sembolü olarak, çabalarınızın beyhude olduğunu size söylemek için kendi kıyafetlerimle buraya geldim. Ben kendimim!' "

Ortada iki durum vardır. Birincisi "Günün kadınının" son moda modern değerleriyle bezenerek poz veren genç kızı, aşağılık kompleksi duymaktadır. Kimin karşısında? İdeolojik, itikadî, fikrî ve bilinçli bir örtüye dönüş yapan ve diploma alma, lisans bitirme, yarı aydın ve Batılı olma iddiasını aşmış, diğerlerinin oluşturduğu bir oyuncak olmaktan çıkmış, kendisi ile ilgili tüm kararları sadece kendisi verebilen arkadaşı karşısında.

Bu nedenle, çocuğun düşünce tarzını değiştirmeniz gerekmektedir. İşte o zaman, kendi giyim tarzını kendisi seçecektir. Sizin

ona kıyafet dikip giydirmeniz gerekmeyecektir. Seçimi bizzat kendisi yapacaktır. Siz onunla bu atmosfer arasında duygusal bir sevgi ve düşünce bağı kurarsanız, o zaten kendisi namaza duracaktır. Onu zorla uyandırmanız gerekmeyecektir!

Soru: İran kadının geleneksel örtü tarzı nasıldır?

Cevap: Geleneksel örtü? "Kültür ve sanat" hepsini biliyor. Benden ve sizden daha iyi biliyor! Zira geleneksel örtülere has müzeler bile vardır!

Soru: Şu soruyu da açıklamanızı istiyorum. İran kadının örtünme tarzı Arap kadınının örtünme tarzı gibi değildir. Bilemiyoruz. Belki çarşaftır belki değildir, eşarp olma ihtimali de vardır. Tam olarak bilmiyoruz. Ama her hâlükarda ben bu tarzın korunması gerektiğini düşünmüyorum.

Cevap: Evet, biz geleneği korumak istemiyoruz. Gelenek nedir? "Nişan merasimi" de gelenektir, "Semnu/buğday çorbası" da (Nevruz gecesi pişirilen bir yiyecek-Çev.) gelenektir. Fakat bizim bunları muhafaza etmemiz gerekmez, biz bunu istemiyoruz. Bir kültür ve sanat müzesi miyiz ki bunları muhafaza edelim, geçmişlerin mirasını koruyalım, cahilî gelenekleri idame ettirelim. Yok, kesinlikle İranlı genç kızın seçtiği bu örtü, eski geleneklere dönüş anlamı taşımıyor. Bu modernizmin ve modernleşmenin ilerisine geçmek anlamı taşıyor. Bu, bilim adamı olmaktan ideolog olmaya, sorumluluk taşımaya ve mümin olmaya geçiştir. Diploma sevdalılığından mücahidliğe yükselmektir. İşte tesettür budur. Artık geleneksel örtüyü, yobaz örtüyü kimse ciddîye almamaktadır!

Peygamber zamanında hicabın nasıl emredildiğini biliyor musunuz? "Ey kadınlar, kendinizi namahremden koruyun!" şeklinde gelmemiştir örtü emri. Hayır! İslamî tesettür: "Ey halk, Ben benim. Sizin karşınızda, bu fikre, bu hizbe, bu hedefe, bu safa aidim. Ben sizin kurbanınız, oyuncağınız değilim, sizin şekil verdiğiniz bir şey değilim. Sizin alçıdan yapılmış mankeniniz değilim ki beni istediğiniz renge boyayasınız." demektir.

Peygamber döneminde hicap bu manayı taşıyordu. Bir kadın, kuyumculuk yapılan "Kaynukaoğulları" pazarına mücevher seçmeye gitmişti. (Medine'de kuyumcular ve esnaflar Yahudi idiler.) Yahudiler, dükkânın yanına bir tabure koymuş kadına da buraya oturmasını söylemişlerdi. Durmadan yüzük, küpe getirip, kadına veriyorlardı. O da bu mücevherlere bakıyordu. Kadın Müslüman'dı, Yahudilerin de Müslümanlara kini vardı. Bu yüzden Yahudi gençler geldi ve kadının çarşafını başının üstüne iğnelediler. Kadın ayağa kalkınca da çarşafı başına iğnelenmiş olduğundan çok kötü bir hadise yaşandı. Bunu gören kadın "Nerdesiniz ey Müslüman kardeşlerim!" diye feryat etti. Oradan geçen bir Müslüman da Müslüman bir kadının aşağılandığını anladı ve "Kim yaptı bunu?" diye sordu. Kadın "Falan genç bu işi yaptı." dedi. Müslüman adam kılıcını kınından çıkardı ve bu terbiyesizliği yapan Yahudi'yi öldürdü. Yahudiler de toplanarak bu Müslümanı öldürdüler. Olay öyle bir boyuta geldi ki, Müslümanlar Kaynuka Yahudilerine savaş açtılar ve "Onları muhasara altına alıp, pazarı ele geçirelim." dediler. Böylece Kaynukaoğulları ile savaş başladı. Sonra Yahudilerin başkanları geldi ve barış yapıldı. Yaşanan bu hadiseden sonra hemen tesettür meselesi gündeme geldi.

Peygamberin sahabelerinden biri olan *Ebusait Hutbî* şöyle rivayet eder: "Allah Medine kadınlarına rahmet etsin. Örtü emri gelince tıpkı kargalar gibi başları "simsiyah" olmuştu ve örtünmekten asla kaçınmamışlardı." Kaçınmamışlardı demekle, örtüsüz dışarı çıkmadıklarını, bu emirden yüksünmediklerini ve bunu bir eziyet olarak görmediklerini ifade etmektedir. Ebusait Hutbî'nin tarifine göre kadınlar bedenlerinin dörtte birini örtmüşlerdi. Arapların kullandıkları abayı kullanmışlardı. Yani? Yani sadece başlarını örtmüşlerdi. Kûlağî örtüsü (Farsçada karga-Çev.) kullanımı da buradan gelmiş olabilir.

Soru: Acaba Muhammed'in kendi döneminde verdiği emirler yaşadığı dönem ve insanlarla mı sınırlıdır, yoksa tüm zamanları kapsıyor mu? Mesela o zaman hicap hakkında söylediği şey

ebediyyen geçerli midir? Ya da namazı şöyle kılın derken her zaman böyle kılın ya da Arapça kılın anlamına mı gelir?(Mesela biz Farsçayı daha iyi anlıyoruz.) Ya da o dönem devlet için bir vergi sistemi oluşturup zekât ve humus alıyorsa; bugünkü vergi sistemi bu zekât ve humusun yerine geçer mi, yoksa ayrı olarak bu ödemelerin yapılması mı gerekir?[79]

Cevap: Sizin bahsettiğiniz konu dinin sabit ya da değişken olup olmadığı meselesidir. Gördüğümüz gibi toplum ve toplumun ihtiyaçları değişmektedir. Bu durum karşısında din sabit kalırsa, toplumun gerisinde kalmış olur. Yani bizlerin yeni ihtiyaçları ortaya çıkar ve din bize cevap veremez. Dinin cevap verdiği soru(n)larla da artık bizim bir işimiz kalmamıştır. Verdiği emirler o dönem için gerekliydi ama şimdi bir geçerliliği yoktur. Şunu demek istiyorum: Din sabit bir unsur mudur, yoksa değişken midir?

Burada, neye "din" dediğimizdir önemli olan. Dinin üç boyutu vardır. Birinci boyut bizim dünya görüşümüzdür. Yani dünyaya, insana ve insanın dünyadaki konumuna nasıl baktığımızı gösterir. Hayatı nasıl anlamlandırmamız gerektiği konusunda bizi yönlendirir. Yaşamı neyin üzerine bina etmemiz gerektiği, ne için yaşamamız gerektiği ve hangi hedef için çalışmamız gerektiği konusunda bizi yönlendirir. Öyle değil mi? Tıpkı bir materyalistin bir dünya görüşüne sahip olması gibi bizim de bir bakış açımız vardır. Egzistansiyalistin de başka bir bakış açısı vardır. Bu, dinin sabit yönüdür ve asla değişmez. Ama gelişebilir. Tıpkı tabiatın değişmediği ama bizim onu anlama ve tanıma noktasında sürekli bir gelişim halinde olmamız gibi. Öyle değil mi? Tabiat sabittir. Değişim kabul etmez. Tabiat kanunlarında Aristo'dan bugüne bir değişim yaşanmış mıdır? Peki ne değişmiştir? Fizik biliminin tabiat hakkındaki bilgisi artmıştır. İs-

[9] Yukarıdaki soru biraz daha uzundu. Sorulmak istenen konunun anlamına halel gelmeyecek şekilde soruda tekrar mahiyetindeki cümleler aktarılmamıştır. (Derleyen).

lam'ın dünyaya, tevhide, tabiata ve insana bakış açısı sabittir. Biz Müslüman'ız ve felsefe, bilim ve medeniyetimizin gelişmesiyle beraber bizim tevhidi, dünyayı, İslam'ı ve insanı tanıma seviyemiz de gelişim göstermiştir, göstermelidir. Bu nedenle benim tevhid ve Kur'an'ı, ikinci ve üçüncü yüzyılda yaşamış filozoflardan daha iyi anlamam doğaldır. O günün insanı nerede, bugünün insanı nerede? Kur'an, "İnsanı alaktan yarattık." diyor ve bu ayeti günümüz ilmini bilen ben elbette üçüncü yüzyıl âliminden daha iyi anlayabilirim. Ama İslamî bakış açısı, İslam'ın tevhide bakışı, İslam'ın dünyaya ve insana bakış açısı değişime açık değildir. Nitekim materyalizm de bu anlamda değişime açık değildir. Hiçbir materyalistin "Biz on birinci yüzyılda maddeci idik, ama değişen ve gelişen yirminci yüzyılda artık ilâhî ve ruhanî olduk." demesi mümkün değildir. Maddecinin de bakış açısı sabittir.

İkinci boyut ahlâkî kurallardır. İslam'ın üzerine dayandığı ahlâkî ilkeler sabittir. Bunlar cesaret, fedakârlık, korkusuzluk, gözü peklik, çıkarcılığın yerilmesi, diğerlerini kendine tercih etme, insanî değerler uğruna mücadele etme, diğerleri tarafından dayatılan hiçbir şeye boyun eğmeme gibi insanî değerlerdir. Bunlar ne zaman eskiyebilir? Ancak insanın kendisi yozlaşır ve insanlıktan çıkarsa bu değerler de eskir. Acaba insan gelişim gösterdiği ölçüde, bu değerler de gelişir mi? Yoksa insan gelişim gösterdiği ölçüde yok mu olur? İslam'daki sabit ahlâkî değerler ortadan kalkmadığı gibi, insan gelişim gösterdikçe kemale ulaşır ve kökleşir. Kur'an, "Dini yalanlayanı gördün mü? Kâfir adamın kim olduğunu göstermemi ister misin?" diye sorar. Sonra da kâfirin kim olduğunu gösterir: "Açlığa karşı tüm gücüyle mücadele etmeyen kişidir." Acaba bu ayet herkesin bir köy ve kabileye mensup olduğu, dolayısıyla açlığın çok az bir kesimde görüldüğü o dönemdense; her üç kişiden ikisinin aç olduğu bu zamanda daha fazla anlam ifade etmiyor mu? Yoksullukla açlığı karıştırmayın. O dönemde yoksulluk vardı, ama açlık yaygın değildi. Köy yaşamını bilenler bilir ki köy yaşamında açlık ol-

maz. Bir tavuğu ve bir koyunu olan adam yoksul olsa da aç kalmaz.

Dinleyicilerden bi i: O zaman nüfus sayısı azdı.

Şeriati: Üretim de azdı. Üretim şimdi artmıştır. Servet şimdi artmıştır. Bu bilimsel bir veridir. O dönemde işçi altı ay çalışır, bir eşek yükü buğday elde ederdi. Ama şimdi insan altı saat çalışarak bunun yüz katını üretiyor. Bugün makine var, teknolojik gelişmeler var. Bununla beraber açlık da var. Teknoloji Asya'ya girince, açlık artmıştır. Köy(lü)lerimiz modernleşince aç kalmıştır. Siz otomobili olan ve sandviç yiyen babanın müreffeh bir hayatı olduğunu mu sanıyorsunuz? Bu adam yoksulluk ve açlık çekerken bizim köylümüz iki tavukla açlık yaşamamaktadır. Zira bu adam ekmeğini satıp aldığı *Peykan* marka arabasının taksitini ödemek zorundadır. Ama köylünün taksit ödeme sorunu yoktur. Bugün ise köylü modernleşmiştir. Tavuğunun yumurtasını satıp tatlı, kola, diş macunu satın alır hale gelmiştir. Artık tavuğunun yumurtasını satıyor, yemiyor. Zira paraya ihtiyacı var. Sütünü kahvehaneye satar hale gelmiştir. Artık sütünü kendi içmemektedir. Önceden sütünü kendisi içerdi. Şimdi ise sütünü satarak elde ettiği parayla elbise satın alır hale gelmiştir. İşte açlık böyle meydana gelmiştir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Başkanı *Jose de Castro*'nun "Açlık Coğrafyası" kitabını okuyun. O, Dünya Gıda ve Tarım Örgütü Başkanı olarak söylüyor, ben demiyorum. Günümüz dünyasının bu konuda konuşmaya en yetkili, en bilgili bilim adamı söylüyor bunu. "Açlık Coğrafyası"nı o keşfetmiştir.

Söylemek istediğim şey şu: İnsanî değerler sabittir. Geriye uygulamaya dönük dinî meseleler kalıyor ki bunlar önemlidir. Uygulamaya dönük her hükmün iki boyutu vardır. Birinci hükümler ibadetlere ayrılmıştır. Bazı ibadetlerin amacı insanın kendini inşa etmesi, varoluşsal değerlerin tekâmülü, Allah ile bilinçli ve aşıkâne bir irtibatın sağlanması ve varlık bilinci oluşturma amacına yöneliktir. Oruç sistemi, namaz sistemi ve hac sistemi gibi... Bunlar ne tür uygulamalardır? Bunlar ya malî sis-

temlerdir ya da insanın inkılabî dönüşüm ve inşasını sağlayan değerler sistemidir. Bu nedenle Allah ile irtibatı sağlayan ya da insanın inşasını öngören hükümler değişmek şöyle dursun; insanlık olgunlaştıkça tekâmül eden olgulardır.

Soru: Allah ile irtibat sağlamaya yarayan ameller namaz, oruç ve hac ile sınırlı mıdır; yoksa bu konuda herkes kendi özel metodunu oluşturabilir mi?

Cevap: Her ne kadar "Allah'a ulaşmanın yolları, yaratılmışların sayısı (aldıkları nefes sayısı) kadardır." deniyorsa da; bu herkesin canının istediği yöntemle Allah ile irtibat kurabileceği anlamına gelmemektedir.

... Aslında bu meselenin iki boyutu vardır. Birinci mesele, herkes istediği şekilde Allah ile irtibat kurabilir derken bu her durumda, yani uykuda, uyanıkken, otururken, yürürken ya da binekteyken... Allah'la irtibat kurulabilir anlamındadır. Bu meselenin bir yönüdür. Allah ile insanın ilişkisini genişletmek ve özgür bırakmak anlamı taşır. Öyle değil mi?

Ama kendini inşa etme ve dönüştürme felsefesi için ortak ve toplu bir sistem öngörülmüştür. Araştırmalar toplu eğitim yöntemlerinin (daha disiplinlidirler), bireysel ve özgür eğitim yöntemlerine (herkesin kişisel tercihine dayanan yöntemlerdir) göre daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu tıpkı şuna benzemektedir: Düşmanla mücadele etmek ve memleket düşmanlarıyla savaşmak herkesin vazifesidir. Çok güzel! Öyleyse askerleri bir tarafa çekelim!

Dinleyicilerden biri: Amerika, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde askerlikle ilgili bu konular tartışıldı. Bazıları, devletleri başka bir ülkeyle savaşa girdiğinde savaşa katılma zorunluluğunu kabul etmemektedirler.

Şeriati: Bu onların savaşı kabul etmemelerinden kaynaklanmaktadır. Ama varsayalım ki biz savaşı kabul ediyoruz...[80]

[80] Burada kaset sona eriyor ve konu yarım kalıyor. (Derleyen).